

సంపుటము 25

ఏప్రిల్, 1948

సంచిక 4

సర్వజిత్తు ఫాల్గునము

స్వాగతము

శ్రీ గొట్టుముక్కుల రామకృష్ణశాస్త్రి

సహకారశాఖకాఫానపండితుడైన వికరాజు మధురగీతికలఁ బాడ
ప్రసవాసవాత్యంతపాననిర్భరములు భ్రమరముల్ నీలతోరణముఁ గట్టి
నవసాకుమార్యసుందరమూర్తులౌ లతాకన్యక లారాత్రికముల నొనఁగ
పాటీరసారభోద్వహనాలసములైన మలయవాయువులు చెంతలను గొలువ
నవ్యవేషము నవ్యసౌందర్యమమరభారతీయుల పున్నెముపంటగాగ
వచ్చితివి సర్వధారి సంవత్సరంబ! స్వాగతము నీకు సర్వదా స్వాగతంబు.

గాంధీ దేవుని జంపుకొంటిమి, జగత్కల్యాణనిర్మాణభౌ
రంధర్యమ్మును మంటఁగల్పితిమి, ధర్మద్రోహమాలిన్యమున్
సంధింపం దొరకొంటి మూర్ఖుల కహింసాజ్యోతిఁ జల్లార్చి పా
పాంధుభ్రష్టుల మైతి మెల్లరము నూర్చొబ్బంబ! పైరింపుమా.

నీమునుముందె వచ్చి పయనించి గతించిన ప్రాతయేండ్లలో
ఏ మొనరింపఁజాలని యకృత్యము లేదు, భరించనట్టి యే
బాములు లేవు, నీదు చలువన్ మఱియిప్పటికైన మామన
స్థిమల సాటిలేక వికసింతునుగావుత ధర్మపుష్పముల్.

స ర్వ ధా రి !

= శ్రీ బులుసు వేంకటేశ్వర్లు =

భరతజనులకు స్వాతంత్ర్యభాగ్య మొసగి
సర్వజన్యమమలయశంబు గాంచె
భారతీయుల భాగ్యసర్వస్వ మెడపి
సర్వజన్యమతులదుష్టంబు నయ్యె.

సుక మొకపాలు కస్తముల
చొప్పది యింకొకపాలు నాచు నీ
సకలజగంబునక సుఖవి
చారములే యొకదానివెంట వే
తొకటిగ వచ్చుచుంట, యెది
యో యొకటే నిలుపోవకుంట, సృ
ష్టికి సహజంబు నాగుణవి
శేషము తత్త్వరహస్యము గదా !

సరమపురుషార్థవేదులౌ భారతీయు
లీరహస్యంబు దలపోయనే 'ఉగాది'
నిక్షుఖిండాదికంబుతో నింపుమీఱ
వేపపూచేదు దిన ధర్మవిహిత మయ్యె.

తరురాజక లతలందు లేజగురు ల
త్యంతంబు బెంపొందు నీ
తరుణంబందు, గుహానినా
దములతో దారుణ్యపుష్కరిల్
పరివారంబుగ నిన్ను బిల్చు సరసా
లావంబులం గీరముల్
మరుగీతంబుల బాడు నీకు నరుదె
మ్మా ! సర్వధారి ! కృపక.

సత్వరాంధ్రరాష్ట్రసంసిద్ధి యొనగూర్చి
పోరు బొంది లేక పుడమి మనిచి
సర్వధారి! నీవు చను మంతియేకాని
దీ భావెట్టకలదు నుమ్ము మమ్ము!

నవయుగ నిర్మాత శ్రీ వీరేశలింగకవి

- శ్రీ నిడుదవోలు వెంకటరావు -

ఆంధ్రుల స్థాంఘికసారస్వతజీవితము లకు నూతనోత్తేజము గలిగించి, అద్యతనకాలమున నాంధ్రుల సర్వతోముఖాభ్యుదయమునకు తోడ్పడిన మహాపురుషుడు వీరేశలింగము. ఆంధ్ర సారస్వతపథకమున నీతడు త్రొక్కిన నూతనమార్గము అన్నియు సంతకుముందు వెలసినవియే. ఆంధ్రసారస్వతమున క్రీ. శ. ౧౯వ శతాబ్దిప్రథమ పాదముననే నవయుగము ప్రారంభమైనది. అయినను వీరేశలింగము వాఙ్మయరంగమున ప్రవేశించునాటికి సాహిత్యపథకము పండితాధీనమై యుండెను. పరవస్తు చిన్నయసూరి, పరవస్తు రంగాచార్యులు, కొక్కొండ వేంకటరత్నము, కోరాడ రామచంద్రశాస్త్రి మున్నగు దిగ్గజములవంటి విద్యన్మహాకవుల నియంతృత్వమున నాంధ్రసాహిత్యము వెలసినది. నవ్యవాఙ్మయప్రపంచమునకు నూతన శోధ నొడగూర్చిన ప్రత్యేక సాహిత్యశాఖ అన్నియు పైవారిచే ప్రాచీనపద్ధతిని యుణ్ణము చేయబడినవి. నవయుగముపై నేటికిని తన యనునమానప్రభావమును చూపుచున్న ముద్రాయంత్రసౌలభ్యము, విశ్వవిద్యాలయ స్థాపనము, ఉన్నతవిద్యయందు త్రమసాహితీ విశిష్టత—ఈ నవ్యసంస్కృతికి దోహద మొసగినవి. దీనికి చెన్నపురమే కేంద్రస్థాన మైనను విశ్వవిద్యాలయమునకు సంబంధించిన కళాశాల లేర్పడుటవలన ఆంధ్ర దేశమున నొండురెండు పట్టణములనుగూడనిది వ్యాప్తమైనది. అప్పటికి ప్రాచీనరీతిని సంస్కారము

గల పండితులు నీ నూతనమార్గములను గ్రహించి, సంఘమున కేవలము జ్ఞానవంతులగు కొలదిమంది సాహితీపరులకే దీని నుపాదేయమగునట్లు కావించిరి. ఆనాడు వచన రచన, వ్యాసములు, ఉపన్యాసములు, పత్రికారచనములు, విద్యాస్థలకొఱకు వ్రాయబడిన గ్రంథములు, శాస్త్రీయగ్రంథములు—వేయేల, సమస్తవాఙ్మయమును పండితులైన వారు గ్రహింపదగినరీతిలోనే యుండెను. అనగా పండితుల దృష్టిలో ప్రజాసామాన్యము సామాన్యమైనదిగనే పరిగణితము. ఇట్టి సంగతులను గురించి సాండిత్యదృక్పథము నుండి సాహిత్యమును తప్పించి, ప్రజానీకము వైపున నీ నవ్యసంస్కారవాహినిని మరల్చిన మహావ్యక్తి వీరేశలింగము. ప్రజలలో గల నిసర్గమగు నఖండశక్తిని గుర్తించి పండితాధీనమున నున్న విజ్ఞానమును పండితులకే కాక సామరులకు, బాలురకేగాక బాలికలకు, అగ్రవర్ణములకేగాక హరిజనులకు, పురుషులకేగాక స్త్రీలకు, సమస్తమైన వారికి, జాతిమతవిచక్షణ ననుసరింపక తమ మాతృభాషలో, అతిసులభగ్రాహ్యమగు రీతి నందించి, వారిని విజ్ఞానవంతులుగ నొనరించి భాషాభివృద్ధి గావించి, తన్మూలమున సంఘసంస్కరణము గావించి, జాతీయాభ్యుదయమునకు, దేశాభ్యుదయమునకును మూలపురుషుడగుటచే వీరేశలింగము నవ్యయుగమునకు శకశక్తమైనాడు.

సాహితీప్రపంచమున ఏరేశలింగకవి పురాతనాధునాతన సంప్రదాయములను రెండింటిని సమన్వయించియే అధునాతనాంధ్రవాఙ్మయనిర్మాణము గావించినాడు. ఈ రెండింటిని సమన్వయముచేసిన విధానము గమనించినచో నాతని ప్రత్యేకవిశిష్టత, ప్రతిభ గోచరింపగలవు.

తొలుత నవ్యసంస్కృతికి కేంద్రము చేన్నపురి. దానికి రాజమహేంద్రవరము కేంద్రముగా నిలిపినవాడు ఏరేశలింగకవి. ఆదియుగమున నన్నయ, మధ్యయుగమున శ్రీనాథుడు, నవీనయుగమున ఏరేశలింగము రాజమహేంద్రము నాంధ్రవాఙ్మయమున చిరస్థాయి గావించినారు. ప్రాచీనాంధ్ర కావ్యప్రపంతికి ప్రథమతీర్థము రాజమహేంద్రము. ఏరేశలింగము నవ్యసంస్కారవాహిని నా తీర్థమున సమ్మేళనము చేసినాడు. గంగాయమునానంగమమువలె ప్రాచ్య, నవీనవాహినులు సమ్మిళితమై ఏరేశలింగము సాడు రాజమహేంద్రము పవిత్రసాహితీక్షేత్రముగా పరిణమించినది.

సారస్వతజీవితములో ప్రథమమున ఏరేశలింగము కవిగా పరిగణితుడు. రాజమహేంద్రవరమున భావసంపత్తరమునాటికి (౧౮౭౬) ముగ్గురే కవులు: ఏరేశలింగము, వాసుదేవశాస్త్రి, వసురాయుడు. వీరినే రాజమహేంద్రకవిత్రియ మని తరువాతివాకు పేర్కొనిరి. క్రీ. శ. ౧౯౧౯లో ఏరేశలింగ నిర్మాణమునుగూర్చి చెప్పినపుడు వసురాయుడు

“ప్రకృతకవిత్రియంబునను

రాజమహేంద్రవరంబునందు నె

న్నిక గమనట్టి వారల క

నిష్కిన నెక్కిన జ్యోతు...”

అని ప్రశంసించినాడు. ఇది “కనిష్ఠి కాధిష్ఠితకాళిదాసః” అను సూక్తిని తలపింపజేయుచు నాంధ్రసాహిత్యమున ఏరేశలింగకవిస్థానమును వ్యక్తముచేయుచున్నది.

అచ్చతెలుగు కవిత

శుద్ధాంధ్ర (అచ్చతెలుగు) వాఙ్మయమున పొన్నిగంటి తెలగన్న, కూచిమంచి తిమ్మన, కందుకూరి లింగన కవిత్రియము. ఈ త్రియమున నీ వాఙ్మయమున ఏరేశలింగకవి యున్నతస్థాన మాక్రమించెను. ఈ వాఙ్మయమున కీత డొనరించిన నేవ మహాత్మ్యమై మైనది. ఈ కవితలో నీతడు మూడు తెలుగుల మార్గదర్శకుడై “యచ్చతెనుగు నిష్ఠీవమై, యెఱుకబానవలె కొఱుకబడని బాస”యను నభిప్రాయమును పోగొట్టి, సత్యమై, సులభగ్రాహ్యమైన రచనము గావించి దానిని సజీవముగా నొనరించినాడు.

(౧) అచ్చతెనుగున నిర్వచనముగ, నిరోఢ్యముగ (పథభద్రమ వర్ణములు లేకుండ) కావ్యము రచించుట కీతడే దారిచూపెను. అసలచ్చతెనుగున వ్రాయుటయే కష్టము; అందులో నిట్టి నియమములను సాధించుట కష్టతరము. అయినను ఏరేశలింగకవి యీ రచనమున నసమానవైపుణ్యము జూపి, సులభసాధ్యము గావించెను. ఈతని “శుద్ధాంధ్ర నిరోఢ్యనిర్వచనవైషధము” (౧౯౦౩) తరువాతనే శుద్ధాంధ్రనిరోఢ్యనిర్వచన కుశలచరిత్ర (మచ్చ వేంకటకవిరచితము, ౧౯౦౩), అచ్చాంధ్రనిర్వచ్యనిరోఢ్యసారంగధరచరిత్ర (౧౯౦౧), అచ్చాంధ్రనిర్వచ్యనిరోఢ్యదాశరథిచరిత్ర (౧౯౧౩) మున్నగు నవి వెలసినవి. (౨) శుద్ధాంధ్రకావ్యములలో నిత్యవ్యవహారమున నుండు మనుష్యుల నామ

ములు, ఊళ్ళపేళ్ళు మున్నగునవి మార్పక, యథాస్థితముగ నుంచుట వీరి యచ్చతెనుగుకవి తాగుణములలో నొకటి. కూచిమంచి తిమ్మన కొన్ని పేర్లు తత్సమము నుండి యాంధ్రీకరించినకతన సుగ్రాహ్యములు కాకపోయినవి. ఇట్టివానివలన కవిత కృతక మగును. వీరేశలింగకవి పైనియమము గలిగిన నైషధమునందేగాక, తన శుద్ధాంధ్ర భారత రామాయణసంగ్రహములలో, రసిక జనమనో రంజనములో నీపద్ధతి యవలంబించినాడు.

(3) కవి తాతైలిలో సాధ్యమైనంత వఱకు మాఱుమూలపదములు, కల్పితపదములు వాడక, వాడుకమాటలనే అచ్చ తెలుగుకవిత గూర్చినాడు. ఇది కేవలము వశ్యవాక్తముడుమాత్రమే నిర్వహింపగలడు.

అచ్చతెనుగున నీతని లోకోత్తర ప్రజ్ఞకు నలరి, సాహితీరంగమున వీరి ప్రతి స్పర్థి కొక్కొండవారు తమ బిల్వేశ్వరీయములో వీరి నిట్లు స్తుతించినారు:

“అచ్చ తెలుగుగబ్బ మలరించుట కూచి
మంచి తిమ్మనయును, మంచి తెలగ
నయును, లింగనయు నయును నస్వీకుభా
షాభిమానమాన్య లని నతింతు”.

(ప్రథమదింబము ౧౫౬ పద్యము)

తత్సమయుక్తమగు తెనుగుభాషకు మూలకంధ మనదగిన యచ్చతెనుగున నవినకాలముతో వ్యాప్తిలోనికి దెచ్చుటకు వీరేశలింగము ప్రధానుడు. వీరిట్టి రచనమునకు దారిచూపినవెనుక, అచ్చతెనుగున వేదములు, ఉపనిషత్తులు, నాటకములు, శతకములు, వచనకావ్యములు మొదలగు నవి వెలసినవి. ఇవి కొలదియేయైనను పూర్తిగ నవ్యభావనాప్రపంచమునవర్తించు చుంటి మని యనుకొనుచున్న నేటి కాల

మునగూడ వెలువడుచు నేయున్నవి! ప్రాచీన సారస్వతశాఖలయందును, భాషాతత్త్వ శాస్త్రమునందును పర్యాప్తమైన పరిశీలన కవకాశము లేని యీ దినములలో వీరేశలింగకవి యచ్చతెనుగునకు సంపాదించిన విశిష్టత మనము గ్రహింపలేకపోవుటలో నాశ్చర్యము లేదు.

ప్రాచీనగ్రంథముద్రణము

ప్రాచీనపథకమున వెలసిన ప్రాథకృతుల నన్నింటినో వీరేశలింగము ముద్రించి, వ్యాప్తిలోనికి దెచ్చినాడు. ఈ విషయకమైన కృషి యమోఘముగ సాగించినాడు. నాచనపోముని హరివంశము, కేతన దశకుమార చరిత్రము, అనంతని భోజరాజీయము, నందిమల్లయ ఘంట సింగయకవుల వరాహపురాణము, చటిగొండ ధర్మన చిత్రభారతము మొదట ముద్రించి వ్యాప్తికి దెచ్చినవారు వీరే. ఇవియే కాక చింతామణీపత్రికామూలమున వీరు ప్రభావతీప్రద్యమ్నము, నారాయణకవిపంచ తంత్రము, కాకమాని మూర్తి పాంచాలీ పరిణయము, మొల్లరామామణము, ప్రబోధ చంద్రోదయము (నందిమల్లయఘంటసింగయ కవులది), విజ్ఞానేశ్వరము (కేతనది) మొదలగు వానిని ముద్రించి ప్రకటించిరి.

గ్రాంథికవచనరచన

వచనకావ్యములను ప్రాచీనప్రాథ పండితుల రీతిని రచించు సామర్థ్యము తనకు గలదని తెలుపుటకు ఈయన చిన్నయసూరి ననుసరించి నీతిచంద్రిక సంధివిగ్రహములను రచియించెను. ఇవి నేటికిని విద్యార్థిలోకమునకు పఠనీయములై యున్నవి. కాని యిట్టి రచన వీరేశలింగకవికి సహజము కాదు. ప్రాచీన

సంప్రదాయములను నిలువజెట్టు నుద్దేశముతో నిట్టి రచన కావించినాడు. ఇట్టి యభిప్రాయముతో అవధానము చేసినాడు; ఆశుకవి ననిపించుకొన్నాడు. శతశకములను రచించినాడు; సాహితీప్రాధీమను వెల్లడించినాడు. పైరితిని ప్రాచీనపథకమును అవిచ్ఛిన్నముగ నిల్పుచు నవీనపథతి నెట్లు సంతరించినాడో తెలిసికొనుట యావశ్యకము.

నవీనపథకమున ప్రధానమైనది గద్యరచన. ఎట్టి సూక్ష్మతరములగు శాస్త్రీయ విజ్ఞానాంశములనేమి, ఎట్టి మహాన్నత భావముల నేమి సర్వజనసులభముగ గ్రహించు వచనరచనకు సృష్టికర్త వీరేశలింగము. ఆ రచన, సంస్కృతసంపర్కమున్నను తెలుగుదనము కలిగియుండుటచే నీతనికి గద్యశిక్ష్ణనయను బిరుదము సార్థకము.

“నే నేర్పఱచుకొన్న భాషాభివృద్ధి మార్గము తెలుగుభాషలో మృదువైన, సులభతైలిని, సలక్షణమైన వచన రచన చేయుట” అని వివేకవర్ధనీపత్రికా ముఖమున నాతడే తన రచనాపద్ధతిని తెలిపియున్నాడు.

వీరి గద్యరచనల నీ క్రిందిరీతిని విభజింపవచ్చును: (1) నవల (2) కథలు (3) ప్రసిద్ధ స్త్రీపురుషజీవితచరిత్రలు (4) వ్యాసములు (5) ప్రహసనములు (6) గ్రంథవిమర్శనములు (7) చారిత్రక గ్రంథములు (8) పత్రికా రచనలు (9) శాస్త్రగ్రంథములు (10) ఉపన్యాసములు.

పద్యరచన:—(1) నాటకములు (2) కావ్యములు (3) ప్రాస్తావిక రచనములు.

౧. నవల:—ఈ నవీనశాఖ ‘రాజశేఖరచరిత్ర’తో ప్రారంభము. ఇది యాంగ్లేయభాషలోనికి భాషాంతరము గావించబడి

ప్రకృతి కెక్కినది. వీరేశలింగకవి యిట్లు మార్గదర్శకు డగుటయేగాక చింతామణి పత్రికలో నవలలకు బహుమతు లేర్పఱచి, వానిని బరీక్షించి, ప్రకటనార్హమగువానికి బహుమతు లిచ్చి ప్రకటించి, ఆరంభదశలో నీ శాఖావ్యాప్తి కెంతయేని తోడ్పడెను. అట్టి నవలలలో మొదటిది “ధర్మవతివిలాసము” అనునది. దీనికి వీరేశలింగము పంతులవారు, వావిలాల వాసుదేవశాస్త్రిగారు, న్యాయ సుబ్బారావుగారు పరీక్షకులుగ నుండి తీర్పు చేసినారు. ఆ వెనుక వచ్చినది చిలకమర్తి వారి ‘రామచంద్రవిజయము’.

2. కథలు.—బాలురకు నీతికథలు, ప్రౌఢులకు సత్యరాజాపూర్వదేశయాత్రలు మున్నగు రచనములు వ్యాప్తము లైనవి. ఇవి యనువాదము లైనను స్వతంత్రరచనములై వెలయుచున్నవి. మొదటిది నీతిదాయకము. రెండవది చిత్రకథావిలసితము.

3. ప్రసిద్ధ స్త్రీపురుషజీవితచరిత్రలు:—జీవితచరిత్ర లెట్లు వ్రాయవలెనో, జీవితచరిత్ర రచనమున నేయే విషయములకు ప్రాధాన్య మొనగవలెనో తెలియజేయుచు నివి మార్గదర్శకములై యున్నవి. విక్టోరియా మహారాజ్ఞిచరిత్ర, జీసస్ చరిత్ర నేటికిని చదువదగినవిగా నున్నవి.

సంఘసంస్కరణమున విరంతువివాహముల గావించి స్త్రీజనోన్నతికై తన జీవితము ధారవోసిన వీరేశలింగకవి స్త్రీల కొఱకు కొంతవచనవాఙ్మయము సృష్టించెను. స్త్రీలకు విజ్ఞానముకొఱకు, సత్సృష్టవర్తన నలవఱచుకొనుటకు, ఆరోగ్యము కొఱకు ఉత్తమస్త్రీచరిత్రములు, స్త్రీవిద్య, అతి బాల్యవివాహము మున్నగు వచననాటక

ములు, పత్నిహితనూచని, సతిహితబోధిని అను గ్రంథములను నాతడు రచించెను. నేటికి తెలుగునాటిలో శ్రీవిద్య యిట్టి యున్నతస్థితియందుండుటకు వీరేశలింగకవి యమోఘపరిశ్రమయే కారణము.

౪. వ్యాసములు:—ప్రత్యేకప్రత్యేక శీర్షికలతో, వక్తవ్యాసమును విషయ విభాగము చేసి, అతిదీర్ఘమును, సత్కృష్టమునుగాక వివరించు లఘురచనకు వ్యాస మని పేరు. దేశాభిమానము, సత్సృష్టన, నైతికవిషయములు మున్నగువానిని గూర్చి వ్రాసి వ్యాసరచనాపథకమును దిద్ది తీర్చినది వీరేశలింగమే.

౫. ప్రహసనములు:—ఈ రచన మున వీరేశలింగకవి సిద్ధహస్తుడు. సంస్కరణాభిలాషి యగునీతనికి రచనము ఇతరులను నొప్పింపకుండ, సాంఘికలోపములను బహిర్గత మొనర్చి, సంఘమును సరియగు మార్గమున నడిపింపజేయుట కనువైనది. దీనికి తోడు వ్యావహారికభాష ప్రయుక్తమై, సభ్యమగు హాస్యమును గలిగి, పాత్రోచితమై, స్వభావసిద్ధమగు రచనముతో నుండుట వలన వీరి ప్రహసనములు మిక్కిలి వ్యాప్తము లైనవి. మన భాషలో తిట్టుకవిత్వము లున్నవిగాని ప్రహసనములు లేవు. ప్రహసనము ఆంగ్లేయభాషలో 'ఫార్సు' అయినది. వీరేశలింగకవి చిన్నవి 3౪, పెద్దవి ౨౪-మొత్తము ౫౮ ప్రహసనములను రచించెను. అపూర్వబ్రహ్మచర్యము, విచిత్ర వివాహము, ఆచారము - హిందూమహాజనుల మతసభ, మహాబధిరప్రహసనము, బలాత్కార గాన వినోద ప్రహసనము మున్నగునవి గణింపవలెనవి.

౬. గ్రంథవిమర్శనములు:—ఇందులో ప్రధానమైనది వెంకటరత్నకవి విగ్రహ తంత్రవిమర్శనము. ఇందు గ్రంథము కేవలము వ్యక్తిగతము కాకుండ, సాహిత్యవిమర్శక దృష్టి నెట్లనుసరింపవలెనో వివరింపబడినది.

౭. చారిత్రకగ్రంథములు:—ఇవి మూడువిధములు: (౧) స్వదేశసంస్థానచరిత్రలు; (౨) స్వీయచరిత్ర; (౩) ఆంధ్రకవుల చరిత్రలు. వీనిలో నెల్ల ఆంధ్రకవుల చరిత్రము ప్రధానమైనది. వీరేశలింగకవి మూడుభాగములలో క్రీ.శ. ౧౦ వ శతాబ్దినుండి ౧౯వ శతాబ్దాంతమువఱకు గల 33౦ మంది కవుల చరిత్రమును వ్రాసి ప్రకటించినారు. ఈనాడు వీరేశలింగముగ్రంథములలో నిదియే ప్రచురమై, సాహిత్యవిమర్శనమున కాధారమై యున్నది. స్వీయచరిత్రవచనరచనమునను వీరేశలింగము మార్గదర్శియే. అంతకుముందున్న స్వీయచరిత్రలు పద్యాత్మకములు. వీరేశలింగము తన స్వీయచరిత్రను నిప్పుడు పాతముగ రచించి, రెండు సంపుటములుగా నాంధ్రలోకమున కొనగెను.

౮. పత్రికారచన:—వివేకవర్షసి పత్రికను స్థాపించి, దానిమూలమున శ్రీపునర్వివాహ విషయములను చర్చించుటయే గాక, 'హాస్యసంజీవని' యందు హాస్యరచనల బ్రకటించి, వీరేశలింగము పత్రికాసారస్వతమునకు నవీన వాఙ్మయమున ప్రథమస్థానము సంపాదించినాడు.

౯. శాస్త్రీయగ్రంథములు:—ప్రాచ్య పాశ్చాత్యశాస్త్రీయగ్రంథములను సులభతైలిలో రచించి యా విజ్ఞానము నందజేసిన వ్యక్తి వీరేశలింగము. దీనికొకటకు సాంకేతిక పదజాలముకూడ నాతడు తనకు ముందున్న

వారినుండి గ్రహించినాడు. ప్రాచ్యవిజ్ఞానము నకు సంబంధించిన తర్కసంగ్రహము, వ్యాకరణసంగ్రహము, అలంకారసంగ్రహము, కావ్యసంగ్రహము మొదలగునవి గాక జ్యోతిష్యాస్త్రమును రచించెను. ఇంతు శాస్త్రము, శారీరకశాస్త్రము (Physiology) మున్నగువానిని తెలుగులోనికి దెచ్చెను.

౧౦. ఉపన్యాసములు :— ఏరేశలింగము వివిధ విషయములపై నాయా సందర్భములలో చేసిన ఉపన్యాసములన్నియు సులభగ్రాహ్యములై, చదువుట కనుకూలముగ నున్నవి. రాజకీయవిషయములు, దేశీయమహాజనసభ - దాని యుద్దేశములు, సంఘసంస్కరణమహాసభాధ్యక్షోపన్యాసము మున్నగునవి యీ రచనలలో ప్రసిద్ధములు.

పద్యరచన గద్యరచనయంత విశాలమైనది, విశిష్టమైనది కాదు. వీనిలో నాటకములు రెండువిధములు: ౧. సంస్కృత భాషాంతరీకరణములు; ఆంగ్ల భాషాంతరీకరణములు. మొదటివానిలో శాకుంతలము, మాళవికాగ్నిమిత్రము, రత్నావళి, ప్రబోధచంద్రోదయము; రెండవవానిలో వెనీసువర్తకచరిత్రము (Merchant of Venice) గయ్యాళిని సాధుచేయుట (Taming of the Shrew) మొదలగునవి కలవు. మొదటివానిలో శాకుంతలనాటకము నాతరువాత నెందఱాంధ్రీకరించినను ఏరేశలింగముగారిదే వ్యాప్తిలో నున్నది.

స్వతంత్రనాటకములలో హరిశ్చంద్ర, ప్రహ్లాదనాటకములు ప్రసిద్ధికెక్కినవి. కావ్య రచనమున అభాగ్యోపాఖ్యానము అంద

తెరిగినదియే. ఆకాలమున సీగంధపు వ్యాప్తి విశేషముగా నున్నదనుటకు కొందఱు దీనిని తాటియాకులమీద గూడ వ్రాసికొనుటయే సాక్షి. ఏరేశలింగకవిప్రాస్తావికపద్యావళిలో సంఘసంస్కరణ పంచరత్నములు బ్రహ్మసమాజము మున్నగునవి యెన్నదగినవి.

సంఘసంస్కరణమున, వితంతుద్యాహములమున ఏరేశలింగకవికీర్తి రాష్ట్రేతర ప్రదేశములయందు వ్యాపించినది. తమిళ దేశీయులకు జాతీయకవియైన సుబ్రహ్మణ్య భారతి తన రచనలలో "చంద్రికై" అను ఒక నవలయందు ఏరేశలింగముగారి సాత్రను అద్భుతముగ చిత్రించియున్నాడు.

సంఘసంస్కరణమున ఏరేశలింగకవి గడించిన కీర్తికంటె సారస్వతప్రపంచమున నాతని యశస్సు స్థిరమయినది. ఆత్మవిశ్వాసము, పరిశుద్ధప్రవర్తన, కార్యదీక్ష, అంత శుద్ధి మొదలగు విశిష్టగుణములచే నవీన వాఙ్మయ ప్రపంచమున విలసిల్లిన ఏరేశలింగముగారి శతవార్షికోత్సవమున ఈ క్రింది రెండు కార్యములు నిర్వహించినచో మనవ్యక్తిత్వమును నిలువజెట్టుకొన్న వారమగుదుము. — ౧. వారు ముద్రింపకవిడిచిన అముద్రిత గ్రంథములను ముద్రించుట; ౨. వారు రచించిన కవిచరిత్రమును తిరిగి నవీనచారిత్రక విషయములతో చేర్చి ప్రకటించుట.

ఈ రెండును నేడత్యావశ్యకములై, మనలను సత్వరకార్యాచరణమునకు ప్రోత్సహించుచున్నవి. ఆంధ్రలోకము దీనిని గుర్తించుగాక!

రాష్ట్రభాష

= శ్రీ గరికిపాటి కృష్ణమూర్తి =

ఇప్పుడు మన దేశములో స్వాతంత్ర్యము
అవతరించినది. ఇక ఆ నేతృశీతనగము
ఇది మన దేశ మని మనము భావింప
వలెను. ఇదివఱకుగూడ దేశము మనదేగాని
పరరాజ్య ముండుటచే పాలకులు ఇది వారి
దేశ మనుకొనిరి. మన మింగ్లీషు నేర్చుకొని
పరిపాలకుల ఆ భావమును బలపఱచి యుం
టిమి. వారి పరిపాలనముచే ఏకీభూతమైన
దేశములో వారు ఇంగ్లీషుభాషను ప్రవేశపెట్టి
దేశమును ఒక్కచేతిరీతిగా పరిపాలిం
చుట కనుకూలముగా చేసిరి. ఈరోజువఱకు
ఈదేశములో పరిపాలనమునకు అనుకూల
ముగా నున్నది ఇంగ్లీషుభాషయే. ఇంగ్లీషు
వారు దేశమునుండి తొలగినందున ఇక
ఇంగ్లీషుభాషకూడ వెంటనే తొలగవలె నని
కొందఱు దేశభక్తులు తహతహలాడు
చున్నారు. మన ద్వైతము ఇంగ్లీషువారి
యందు గాదు, ఇంగ్లీషుభాషయందును
గాదు—పరరాజ్యమునందే. అది తొలగిన
తరువాత, మనదేశమున పరిపాలనమున కే
భాష అనుకూలముగా నుండునో దాని నవ
లంబింపవలె ననుట న్యాయము. శాసనము
లన్నియు ఇంగ్లీషులోనే యున్నవి. అవి అర్థము
కావలెనన్న మన మింకకొంతకాలము ఇంగ్లీషు
నభ్యసించవలెను. వీని నన్నిటిని ఇప్పుడే
తొందరపడి తర్జుమాచేసి విడచిన అవి,

ఇవి గూడ అర్థముకాకుండపోవును. ఇంగ్లీషు
వచ్చినవారికి తెలుగు రాదు; తెలుగువచ్చిన
వారికి ఇంగ్లీషు చదివినవారిని జూచిన అన
వ్యయము, హిందీవచ్చినవారిని జూచిన కార
వము. రెండవమూడు భాషలు సమగ్రముగా
వచ్చినగాని తర్జుమాపని నెరవేరదు. రాష్ట్ర
భాష హిందీ కావలెనని గిం సంవత్సరముల
నుండి దేశనాయకులు చెప్పుచున్నప్పటికిని
ఈరోజువఱకు ఇంగ్లీషులేకుండ వ్యవహారము
నడచుటలేదు. సంయుక్తరాష్ట్రములలో ఈ
మధ్య మంత్రులు హిందీలో వ్యవహరింప
మొదలిడిరి గాని దానినుండి అర్థము పరిగా
పెల్లగిలిరానందున మఱల ఇంగ్లీషునకే
నివర్తించిరిని ప్రతికలు చెప్పిరి. ఇంగ్లీషు
భాష బాగుగా రాని మంత్రులే ఇంగ్లీషును
విడచి వ్యవహరింపలేకున్నారని అందఱును
చూచుచున్న విషయమే. ఇంగ్లీషుభాష
యొక్క వ్యవహార యోగ్యత కింతకంటె
మంచి ప్రశంస యుండునా?

ఇప్పటి వ్యాపార మొక దేశమునకు
సంబంధించినది గాదు. అనేకదేశములతో
కూడియున్నది. వ్యాపారమునకు యోగ్య
మైనది ఇంగ్లీషు. వ్యాపారమునకు మంచి
భాష అక్కఱలేదు, ఏదో పని గడచిన
చాలును, దానికొఱకు అందఱు ఇంగ్లీషు
నేర్వనక్కఱలేదు అని చెప్పవచ్చును. కాని,

నేటి కాలపు చదువంతయు ఇంగ్లీషువశమై యున్నది. లెక్కలు, పైనున్న, వైద్యము అన్నియు ఇప్పుడు ఇంగ్లీషుచదివినవానికి అధీనములై యున్నవి. ఇవి లేకుండ మనకు గడవదు. ఇవన్నియు మన భాషలలో ఇంక వలకు మన మున్నతవిద్యను ఇంగ్లీషులో నేర్వవలయును. అంతర్జాతీయమైన భాష ఇంగ్లీషు. ఇదివలె కా స్థానములో ప్రాచీన భాష యున్నదిగాని ఇప్పుడది ఇంగ్లీషునకు తా విచ్చినది. ఇంగ్లీషువారు మన దేశమును పరిపాలించుచున్నప్పుడు పరిపాలనమునకు ఇంగ్లీషు అనుకూలముగా నున్నది. వారు తొలగినతరువాత మనకు వ్యవహరించుట కనుకూలముగా నుండుటచే ఆ భాష మన కొక జ్ఞాన సేత్రముగ పరిణమించినది. వెంటనే దీనిని తీసివేసిన మన కన్నును మన చేతితోనే పొడుచుకొనినవార మగుదుము. మనలో మనము ఎన్నిగొప్పలు చెప్పుకొన్నప్పటికిని, మన కెంత దేశభక్తి యున్నప్పటికిని ఇప్పుడు మన దేశభాష లున్న స్థితిలో నవ్యవైజ్ఞానికసారమును మన కర్థమగునట్లు చెప్పగలుగుదు మనుట సాహస మగును. మన భాషల కలవాటులేని పని ఇది. అలవాటుపఱచిన, కొన్ని సంవత్సరములలో తయారుకాగలవు. ఇప్పటి భావములను, పైనున్న మన భాషలలోనికి తెచ్చుకొనుటకు కొన్ని ఇంగ్లీషుమాటలను గ్రహింపవలసియుండును. సంస్కృతమును శరణుజొచ్చి ఒకవిధమైన పారిభాషికపదములను ఒక్కరాష్ట్రమువారుగాక సర్వరాష్ట్రప్రతినిధులు సమావిష్టులై భారతదేశమున కంతకును ఒకేవిధమైన పారిభాషికపదములను నమకూర్చిన మన దేశమంతయు ఒకటే నని

చెప్పుకొనుట కది కొంత ఉపకరించును. ఇదంతయు తయారగువఱకు ఇంగ్లీషును విడుచుట హానికరము.

ఆచంద్రార్కముగా ఇంగ్లీషు మన దేశములో నుండవలె నని ఎవరును చెప్పరు. ప్రస్తుత ముండవలె ననుటకు కారణము భావదాస్యము గాదు. ఇంతకంటె మన మిపుడు చేయగలిగినది లేదుగనుక ఇట్లు చేయవలెను. ఇంగ్లీషును పూర్తిగా వదలించుకొనవలె ననినచో త్వరగా మన భాషలు పరిపూర్ణత చెందనట్లు చేయవలెను. ఈ దేశమంతయు రాజకీయముగా ఒకటేనని తలచుట కిదివఱకు ఇంగ్లీషుకారణమైనది. అనేక సంవత్సరములనుండి హిందీ రాష్ట్రభాష కావలెనని కాంగ్రెసువారు ఆందోళనపడుచున్నారు. ఇప్పటికి రాజ్యాంగవిధానపరిషత్తులో హిందీకి ఆ స్థానము నిచ్చిరి. కాంగ్రెసువారి మనోరథ మీఠైనది. కాని ఈ రోజుననే అది వ్యవహారయోగ్యముగా లేక పోవుటచే అనిర్థమ మింకను అమలులో రాలేదు.

ఈ హిందీ ఎక్కడిది? సంస్కృతము నుండి అవభ్రష్టమైన భాష. ఇది యొక సామాన్యభాషగా బయలుదేరినది. హిందీ ఉర్దూ అని మఱియొక ఆందోళన. ఉర్దూశబ్దము సంస్కృతభావమని, ఉర్ద్ అనే ధాతువునుండి వచ్చిన దని ఈమధ్య నయ్యద్ మహామూద్ గారు చెప్పియున్నారు. 'ఉర్ద్ మానే' అను ధాతువు అది. 'ఉర్ద్ తే'—కొలుచుచున్నాడు, లెక్కించుచున్నాడు అని దాని రూపము, అర్థములు. హిందీ, ఉర్దూలు రెండును గూడ సామాన్యభాషలు గావున ఆయన ఊహ

సరిగావచ్చును. ఇప్పుడీ హిందూస్థానీలో మన తెలుగులో ఉన్నంత సాహిత్యమున్నదా? లేదని విజ్ఞులందఱు సెలవిచ్చుచున్నారు. తులనీవానువంటి మహామహు లొక రిద్దఱున్నారని, వారి హిందీభాషకు, ఇప్పుడు మూల్లాదు భాషకు సరిబంధము లేదు. మన మందఱము కష్టపడి నేర్చుకొనవలసినది సంస్కృతమునుండి భంశము నొందిన ఒక సామాన్యభాష. కష్టపడి నేర్చుకొనుటయే గాదు, ఈరోజున అది సర్వవ్యాపకమై, సర్వవ్యవహారయోగ్యమై సిద్ధముగా లేనందున, ఇంకను కష్టపడి దాని నొక గొప్పభాషగా తయారుచేయవలసిన పని చదువరులపై ఉన్నది. ఇప్పుడీ భాషను దేశములో బహు సౌఖ్యాకులు మూల్లాడగిలిగియుండుటయే దీనిలో గల విలక్షణమైన గుణము. కాని, హిందీ మూల్లాదు భాగములలోకూడ ఒకే రకమైన భాష ఉన్నదని చెప్ప వీలులేదు. కాశీలోని హిందీని, లక్నోలోని హిందీని చాల తేడా గలదు. లక్నో భాషలో అరబిక్, పర్షియన్ మాటలు పడి ఖ, ఖ-లు ఎక్కువై దగ్గులు, ఖాండింపులతో అది విజాతీయముగా కన్పించును. కాశీ అలహాబాదుల భాష సంస్కృతమునకు సన్నిహితమై మనకు తొందరగా అర్థము కాగలదు. ఇవిగాక ఇంకను అనేకమైన స్థానికభాషలు హిందీలోనే యున్నవి. హిందీ మూల్లాదువారిలోకూడ అందఱకును సమానమైన భాష కావలెననివో వారుకూడ కొద్దిగానో గొప్పగానో నేర్చుకొనవలసినది ఊహను. దేశమంతటిగాను ఒకే విధమైన భాష ఉండవలయు నని చెప్పినచో అరబిక్, పర్షియన్ పాలు ఎక్కువగా ఉన్న హిందీ అట్టి స్థానము

నన్నును పొందదు. సంస్కృతమునకు సన్నిహితమైనదే ఎప్పటికైనను సర్వసాధారణము కాగలదు. ప్రచార మొంత చేసినను దక్షిణ దేశములో హిందూస్థానీకి కట్టు తక్కువ.

ఇంతకుముందు చెప్పినట్లు, రాష్ట్రభాష హిందీ కావలె ననుటకు దానిలో గల అర్హత అధికసంఖ్యాకులు దానిగాని, దానికి సద్వ్యక్తమైన స్థానికభాషనుగాని మూల్లాదుటయే. దీనికంటె ఇతరమైన అర్హత ఏమియు దానిలో లేదు. రాష్ట్రభాషను దేశములో గలవా రందఱును నేర్వవలెనా? అంత స్వాతీయవ్యవహారములలో ఇంగ్లీషు లేనిదే గడవదు. ఎవరికి? ఆయా వ్యవహారములను చేయువారికి. అట్లే భారత దేశవిషయములలో, అఖిలభారతదేశ విషయములలో కల్పించు కొనువారు రాష్ట్రభాషను నేర్తురు. పల్లెలలో ప్రతిపిల్లవానికి నిర్బంధముగా హిందీనికూడ నేర్చుచువచ్చిన అది ఎందుకు పనికివచ్చును? కొంతకాల మైనతరువాత మఱిదిబోవుటకే. పోనీ, దానిలో విజ్ఞానమంతయు కరుడుగట్టి యున్నదందమా, చదువుట కంత ఎక్కువగా దానిలో ఏమియును లేదు. అంతకంటె అతీ సమృద్ధమైన బంగాలీ చదువుకొనవచ్చును. హిందీగాని, హిందూస్థానీగాని (ఈ రెండును దక్షిణదేశవాసుల కొకట) చదివిన మన దేశభాషల కేమైన ఉపకరించునా? హిందీ వలన తెలుగు వృద్ధిలోనికి వచ్చు ననువారు ఇతరవఱకు కన్పించలేదు. మిగిలిన దేశభాషల విషయమై కూడ అంతే. కావున, హిందీ నధ్యసించుటయేగాక, ఆ భాషనొక మహత్తరమైన భాషగా చేయవలసిన ఆవశ్యకత భారతీయులపై నుండును. ఆ భాష నమ

ర్థము కావలె నన్న సంస్కృతమునుండియో, అరవికఃర్షియనులనుండియో మాటలను ఎక్కువగా గ్రహింపవలెను.

మన దేశములో అన్నిమూలల నివసించువారిని ఏకముగ చేసినది సమాన సంస్కారములు, సంస్కృతభాష. జాతకగృహమునుండి మృతకర్మములవఱకు అంతయు సంస్కృతమేగదా. ఇది యావద్భారతదేశమునకు సమానముగానే యున్నది. మొన్న గాంధీగారు చరిత్రయినపుడు ఢిల్లీకేడియోనుండి గరుడపురాణము చదువుటయే దీనికి తార్కాణము. నానావిధములైన దేశభాషలను మార్చి మనదేశములో నందఱకు ఏకీభాషము కల్పించిన దీ సంస్కృతము. దేశభాష లన్నియు సంస్కృతసూత్రముచే గ్రుచ్చబడియున్నవి. సంస్కృతమును నేర్చిన అది సర్వభాషోపకారకము కాగలదు. ఈమాట మఱియొక భాషను గుఱించి చెప్పటకు వీలులేదు. తెలుగులో వ్రాయువారు సంస్కృతము నభ్యసించిన మన భాష కెంత మేలు కలుగును! ద్రావిడ వాదము నొకటి తెలుగునకు ముడిపెట్టి కొందఱు ఆంధ్రసంస్కృతములకు భాషావైషమ్యము కల్పించిరి. ఈ వాదము నమ్మదగినదిగా లేదు. ఒకప్పుడు, క్రీస్తుపూర్వము గిరింసంవత్సరములక్రిందట వేదము రచింపబడినదని చెప్పిరి. తరువాత ఇంకను వెనుకడుగు తొక్కి, 1000, 2000, 3000, 4000 సంవత్సరములకు పూర్వమని చెప్పుచువచ్చిరి. ఆ తారీఖును ఇచ్చు డింకను వెనుకకు నెట్టుచున్నారు. మొన్న నీమధ్యనే వేదమును రచించిరి (పురుషుల, స్త్రీల అను ప్రశ్న ఇక్కడవనరము) అని కఠికోధకులు చెప్పిన

రోజులలో తమిళభాష ప్రాచీనతరమని చెప్పుకొనియున్నారు. కాని ఇప్పుడు సంస్కృతమే ప్రాచీనతమమని నవీనపరిశోధకులు ఊహపడుచున్నారు. మన దేశములో గల భాషలన్నియు సంస్కృతముతో సమానమైన అక్షరసమామాయము గలవి; తెలుగులో ఒక అక్షర మెక్కువ యున్నందున, అరవములో నాలుగు తక్కువ ఉన్నందున భేదమేమియు వాటిల్లదు. అన్నియు అక్కడనుండి బయలుదేరిన నేనని చెప్పవచ్చును. ప్రపంచములోని భాషలన్నియు (గ్రీకులొని అల్బాని, ఉరుదూ అరబిక్కుల అలీఫ్ గాని) అకారముతో మొదలిడినవే. బ్రహ్మమును చీల్చుకొని మొట్టమొదట అకారము బయలుదేరిన దని మన పెద్దలు చెప్పుదురు. బ్రహ్మముఖ మెట్లున్నను, సర్వభాషాముఖమున అకారము గన్పడుచున్నది. మంత్రశాస్త్రములో శ్చకార మున్నట్లు గ్రీకుభాషలో 'స్' కార మను ఒక సంయుక్తాక్షర మున్నది. సంస్కృత మొక్కడు ఇంకోచైనా, నయామ్, జావా మొదలైన దేశములలో ఎంత ప్రచారములో నున్నదో ఇప్పటికిని సాక్ష్య మున్నది.

సంస్కృతము మృతభాష యని ఎత్తి పొడుచుట కద్దు. సంస్కృతవ్యాకరణమిరోజున ఎందఱకో కరతలములకమ్రేయున్నది. ఉగ్గుపాలను సంస్కృతముతో పెట్టినట్లు కొందఱు ధారాళముగా దానిని మాటాడగలవారున్నారు. ద్రావిడ రాజేశ్వరశాస్త్రిగారినిగాని, అనంతకృష్ణశాస్త్రిగారినిగాని, దేవనాయకాచారిగారిని గాని విన్నవారికి ట్టి సందేహములు కలుగవు. మృతభాష యన మరణసంతరము మృతులు

మాట్లాడుకొను భాషయేమో. ముల్లోకము లందు సంస్కృతము మాట్లాడుదురని పతంజలి చెప్పెను. మృతులు పరలోకమున కేగి, ఇక్కడ నేర్చుకొనకపోయిన అక్కడ నేర్వవలెనేమో. ఇక్కడ నేర్చినవారికి అక్కడ తొందరగా ఉద్యోగము దొరుకునేమో. ఇంటిపట్టున ఎవరును సంస్కృతము భాషించరుగనుక దానిని మృతభాష యని అనవచ్చునేమోకాని, నిజము చెప్పిన, ఆ భాషకు కొండలు మృతాలు. లాటికాభాషకు పట్టిన గతి మన సంస్కృతమునకు పట్టలేదు. ఇది ఒక పెద్ద మఱ్ఱిచెట్టువంటిది. అన్నివైపులను ఊడలు దిగి అనలుచెట్టు కన్పించుటలేదు. మన మెక్కువ క్షేత్రము లేకుండ దానిని కనుగొనగలము. మనము చేయవలసినది ఆ భాషయందు ద్వేషము లేకుండ బయలుదేరుటయే. దీనియందు అరవదేశములో—అందఱకునుగాదు, కొద్దిమందికి—ద్వేషమున్నట్టున్నది. తెలుగురాడులో ద్వేషించువారు లేరు. ఉత్తరదేశమున సంస్కృతము నందు గౌరవ మెక్కువ. స్వదేశభాషలయందును అంతర్వర్తియై, వివిధరాష్ట్రముల నానాత్వములో ఏకత్వమును కల్పించుచు సర్వవ్యాపకమైయున్న సంస్కృతము రాష్ట్రభాష కాగూడదా? ఇంతకంటె వ్యవహారయోగ్యమైన భాష మనకు దొరకునా?

“సంస్కృతము ఎన్నడును, ఎవరును మాట్లాడలేదు. ఇప్పుడు తొందర ఏమి” అని కొందఱనవచ్చును. సంస్కృతము నేర్చుట చాల కష్టమని కొందఱు గొణగవచ్చును. ఈరెండును సత్యముగాదు. ఇప్పటికిని అద్భుతముగ మాట్లాడువారున్నారు. నేర్చుటగూడ కష్టముగాదు. పాణినీయమునంతను చదు

వుట కష్టమేమోగాని వ్యవహారమునకు కావలసిన భాషాజ్ఞానమును సంపాదించుట చాల తేలిక. భాషనంతను కృత్రిమ్యము ములతో వాడుచున్నచో భాషాపుల ప్రక్రియనే తెలుసుకొనక ఉండవచ్చును. హిందీ భాషగూడ చదువకపోయినచో రాదు. రానివారికి ఏదియును రాదు. అధ్యసించినవారి కందఱకును ఇంగ్లీషు వచ్చినదా? వచ్చినది అని తలచినవారిలో సరిగా ఎంతమంది వ్రాయగలరు? ఇపుడెంతమందికి ఇంగ్లీషు వచ్చినదో అంతమందికి సంస్కృతము వచ్చిన—ఇపు డించుమించుగా అంతమంది ఉండురు—భారతదేశవ్యవహారము లన్నియు సంస్కృతములో నడిపించవచ్చును. విద్యకు దక్షిణమున ఉన్నవారందఱు హిందీనేర్చుటకు ఎంత కష్టపడవలెనో అంత కష్టమును సంస్కృతమును నేర్చుటకు నడిప చాలును. మన కేదియైనను కష్టమొకటే. అట్లున్నప్పుడు మనము మంచిదానినే ఎందు కేలుకొనకూడదు? బెంగాలీవారికి కూడసంస్కృతమే ఇష్టము. మహాకవిలు, గుజరాతీలుగూడ సంస్కృతమును ఆమోదింతురు. ఇక్కడనుండి హిందీ రాష్ట్రభాష కావలెనని ప్రాకులాడిన కాంగ్రెసు ఇప్పుడెట్లు బల్లత్రిప్పగలదని బాధపడనక్కరలేదు. మంచి నేలుకొనుటకు ఎప్పుడను వెనుకాడవలసిన పని లేదు. కాంగ్రెసుగవర్నరులలోనే ఒకరు అపుడే సంస్కృతము రాష్ట్రభాషగా నుండవలెనని చెప్పిరి. సంస్కృతము పునరుజ్జీవించుట కేలోని వార్తయని తలపనక్కరలేదు. ఇప్పుడనేకులకు దానిపై గౌరవము మొదలగుచున్నది. ప్రభుత్వపాఠశాలము కొంచెమున్న అది తప్పక నృద్ధి

లోనికి రాగలడు. హిందీకి చేయుచున్న సాహాయ్యములో సగము చేసియున్న అది ఈ సాటికి ఎంత వృద్ధిలో నుండెడిదో! రాష్ట్రభాషగా సంస్కృతమును ఇప్పుడే పెట్టమని చెప్పటలేదు. ఈ భాష సర్వభాషాపకారక మగుటచే, సర్వవ్యవహారసాధక మగుటచే రాష్ట్రభాషగా కర్ణయింపదగినది. దీనికి ప్రభుత్వము దోహద మిచ్చుచువచ్చిన ఒక తరములో అది బాగుగా అందజినోళ్లలో పలిగి మనకు అభ్యుదయహేతువై ప్రపంచభాషలలో తలమాసికముగా వెలుగగలదు.

హిందూమతమునకు, సంస్కృతమునకు అనాభావసంబంధ మున్నది కాబట్టి ఇదంతయు హిందూమత ప్రచారమని అవకాశముకొఱకు వేచియుండు ఈ మాభోజనులు కొందఱు జనవచ్చును. వీరు ఎన్నుకొని గమనించిన ఇట్లు మాట్లాడరు. సంస్కృతిభాష పారలౌకికమేగాదు, ఐహలౌకికముగూడను.

మన సాహిత్యమంతయు దానిలో నున్నది. దేశభాషలలో గల గొప్పగ్రంథములన్నియు వానినుండి అనువదింపబడినవే. సంస్కృతము చదివినంతమాత్రమున నద్గతి కలుగునని ఎవరును చెప్పలేదు. సంస్కృతభాష భగవత్కటాక్షముఁకు హేతుభూతిము కాదని రామకృష్ణపరమహంస చెప్పియున్నాడు.

“సంస్కృతేవాచాగోచరమేవ
బ్రహ్మ స భాషా-ధూమణిమగ్ధమ్;
ప్రేమసమానం శ్యా దిహ మాతూః
జబ్బతి బాలే వాగ్మినితైవ”.

ఇది ఆయన చెప్పిన బోధకు సంస్కృతి కరణము. కావున వ్యవహారమునందు సంస్కృతము సాధువగునా-కాదా, ఇతర భాషలకంటె దీనిలో ఆధిక్యమున్నదా-లేదా అను విషయములను ఆలోచించియే మనము రాష్ట్రభాషగా సంస్కృతమును స్వీకరింపవలెను.

మృత్యుంజయ విలాసము

శ్రీ బులుసు వేంకటరమణయ్య

ఆంధ్రవాఙ్మయనికి విశిష్టతను కలిగించిన రచనలలో యక్షగానాలు ముఖ్యంగా పేర్కొనవలసింది. ఇవి ప్రాచీన విశాఖలకు చెందివున్నాయి. దేశీయములలో చెలరేగిన మధురకవిత్వములలో ఇవి అగ్రస్థానాన్ని ఆక్రమించాయి.

గేయవిశిష్టతలయిన ఈ కావ్యాలను యక్షులు, లేక జక్కులు, అంటే ఒకరొకరు కళావంతులు ప్రదర్శించుచేత వీటికి పేరు వచ్చింది. ఈ యక్షగానాల ప్రాశస్త్యము, ప్రశంసలను గురించి శ్రీ తేటూరి ప్రభాకరరామియగారు 'సుగ్రీవవిజయ' పీఠికలో విపులంగా వివరించారు.

లక్షణాలనుబట్టి మాస్తీ యక్షగానాల్లో రగదలకు కొన్ని మార్పులు చేసి, త్రిపుట, జంపెమున్ను తాళాలకు అనుగుణంగా సరిచేసి, రచన పాగింపవలసి కట్టు కనబడుతుంది. కాని సాధారణంగా యక్షగానాలన్నిటోనూ ద్విపదలూ, తేటగీతలూ ధారాళంగా కనబడుతున్నాయి. కొన్నిటో పీసములూ, కందములూ, వృత్తములూ కూడా కనబడతాయి.

యక్షగానాలు వందల కొద్దీ ఉన్నా, వాటిలో సమగ్రంగా ఉపబంధాలూ, ప్రశస్తాలూ అయినవి చాలా తక్కువ. ప్రశస్తయక్షగానాల్లో గణనీయమైనది, ప్రసిద్ధమైనది ఈ 'మృత్యుంజయ విలాసం'.

యక్షగానాలు ప్రజాదరణాన్ని బాగా పొందిన తర్వాత వ్రాయబడడంచేత కాబోలు ఈ 'మృత్యుంజయ విలాసానికి' యక్షగానాల కుండవలసిన పాంసలన్నీ కుడిరాయి. ఇందులో రగదలేకాకుండా ద్విపదలూ, దరువులూ, మార్గికలూ, పీసములూ, కందాలూ, వృత్తములూ—ఇవన్నీ పాడబడ్డాయి. యక్షగానాల్లో

రావలసిన 'విలుకపాని' ఇందులో చాలా చమత్కారంగా ప్రవేశపెట్టబడ్డది; యక్షగానాల్లో సాధారణంగా కనబడుతూవున్న సవతుల పోయా, బుజ్జగింత్రలూ ఇందులోనూ చమత్కారంగా వున్నాయి.

ఇందులోని కథ పార్వతీపరిణయమే అయినా, ఆయా సందర్భాల్లో శివుడు చూసిన విలాసాలకూడా మార్పుబడడంవల్ల దీనికి 'మృత్యుంజయవిలాసం' అనే పేరు పెట్టబడింది. గ్రంథంచిత్రం—

"బాలేందుధారియై పార్వతిః సూది
చాల మోదంబున సౌఖ్యంబుఁ జెంద,
సొసర నంతట కుమారోదయ మయ్యె,
భునతారకాదిరాక్షసవధ మయ్యె,
నకలలోకములు పంతోమ మందఁ,
బ్రకుటకల్యణి పారంపర్యముగన."

అని కుమారోదయ, తారకాదిరాక్షసవధలు నూచించబడ్డాయి.

ఈ యక్షగానంలో ఒక విలక్షణత వుంది; అదే హాస్యరచన. శివుని పరిచారముడైన భృంగిమాలి, చేష్టలూ హాస్యాన్ని బాగా పోషించాయి హాస్యమంటే బూతుల బుంగ అనే అభిప్రాయాలతో రచనలు పాగించిన అరసికులు సంస్కృతంలోనూ, తెలుగులోనూకూడా కొందరున్నారు. ఈగ్రంథంలోని రచనమత్రం అలాంటి అభిప్రాయాలకు చాలా దూరంగానే ఉంది.

పిఠిభాగవతాల్లో హాస్యానికి ప్రాముఖ్యం ఉంది. యక్షగానాల భాగవతాలుగా మారుతున్న కాలంలో వ్రాయడంచేత కాబోలు, ఇందులో హాస్యం ప్రవేశించినది.

ఈ గేయపాటకం పారికథ అంటూ కవి—
'మృత్యుంజయవిలాసమృదులపాటకము పారి కంకితం
పాట పారికథ యగుట' అని తెలిపినాడు. పాదజ్యోతిరిం
చిన కథ 'పారికథ' కావడం వింతగానే కొందరికి
తోచవచ్చు. కాని శీటికాలంలో పారిదాసులు చెప్పే
కథలన్నీ (ప్రేమవిలాసాలకు సంబంధించినవి అయినా,
కాకపోయినా) పారికథ లయ్యేటవ్వడం, ఆకాలంలో
పారికి అంకితం యివ్వబడ్డ ఈకథ పారికథ కావ
డంలో ఆశ్చర్యం లేదు.

ఈ గ్రంథాన్ని రచించిన గోగులపాటి మార్క
వాళకవి గొప్ప విష్ణుభక్తుడు; వైష్ణవుడు; విశాఖ
పట్నంజ్యోతిలో ప్రసిద్ధులైన శ్రీనిధుల పెద్దంటి
వంశీయుల శిష్యుడు. వైష్ణవులు శివుని పరమభాగవతో
త్తము డని స్మరిస్తారు. భగవద్భాగవతులను పరమానంగా
చూచే వైష్ణవుల దృష్టిలో ఈ 'మృత్యుంజయవిలాసం'
పారికథ కాక మరేమవుతుంది!

దీన్ని బట్టి చూస్తే పారికథాపితామహులూ,
అశేకపారిదాసులకు జీవితము కల్పించినవారూ అయిన
ఓ. వే. శ్రీ అజ్ఞాదాదిరట్ట సారాయలదాసుగారి
పారికథాకాలక్షేపప్రచారికను మార్కవాళకవేత్తనాది
వేదాధని చెప్పవలసివుంది. ఇప్పటి పారికథలన్నీ
యీ 'మృత్యుంజయవిలాస' పద్యంలోనే వున్న పంక్తి
అందరూ అంగీకరిస్తారు.

మార్కవాళకవి వైష్ణవుడయినా, శివాలయాల
కనబడితే దృష్టికి అరచేయి అడ్డుపెట్టుకుని మరీ పోయే
వీరవైష్ణవుడు కాదు. కాబట్టే పార్వతీపరిణయకథను
యక్షగానంగా రచించడానికి పూనుకొన్నాడు.

పార్వతీపరిణయకథను ప్రత్యేకంగానూ, ఆనువంగి
కంగానూనూ పంపియ్యాలంటాల్లో చాలానుంది
కవులు రకరకాలుగా రచించారు. అన్నిటాకీ మహా
కవి కాలిదాసు వ్రాసిన మహారసంభవమే అగ్రస్థానం
వహించింది. తక్కిన రచనల కన్నీంటికి కొంచెంగానో,
గొప్పగానో కాలిదాసరచన ఆధారంనూదాను.

అయితేనేం? మార్కవాళకవిని శ్రం ఎక్కడా
నూడా కాలిదాసుని అనుసరించినట్లు కనబడదు. హిమవ

ద్వర్జనలోగాని, పార్వతీవగ్గవలోగాని, తక్కినవాల్లో
గాని ఒక కల్పనా కాలిదాసుడి తీసుకోలేదు. అలా
రావందా వర్ణించడ మనేది చాలా అపార్థమయిన
పనే. కాలిదాసుని వర్ణనలు తీసుకోకుండా, తన
కావ్యాన్ని రసవంతంగా చేయలేనా అనే
ధీమాతో, వట్టుదలతో కవి యీ గ్రంథాన్ని వ్రాసి
వట్టు కనబడుతుంది.

హిమవంతుని భార్య మేనకాదేవి గొప్పం దరించి
మైసాకు డాకి మహారాజు, పార్వతి అనే మహర్తానీ
కంటుంది. పార్వతికి యుక్తరయస్సు వచ్చిన సమ
యంలో నారదముని వచ్చి యీమె శిష్యుని అర్థాంగి
అవుతుందని చెప్పి వెళ్ళిపోతాడు. ఆ పంక్తి తెలుసుకుని
పార్వతి తన మనస్సులోనే మురిసిపోతూ వుంటుంది.

సదాశివుడు తన భార్య అయిన పతిదేవి
యోగాన్ని కల్పించుకుని, భస్మమై, తాజనలో పార్వ
తిగా వుట్టించి పంక్తి తెలుసుకుని, తనమ్ము చేసు
కోవడానికంటూ పవరవారంగా ఆ హిమవంతుని కనం
లోనే మకాంపెస్తాడు. ఇదే సమయమున హిమ
వంతుడు తన మహర్తాను వెలిగివేసి మేదా ఆ వరా
త్సరుని ముక్తావళి నియమిస్తాడు.

అదే సమయంలో తారకాసురుడివల్ల బాధలు
పడుతున్న దేవతలు బ్రహ్మకు కేరయ వేడగా, అయిన
పార్వతీపరమేశ్వరులకు కలిగిన మహారాజే ఆ రాక్ష
సుని చంపుతాడనీ, దారిద్ర్యం వివాహం జరిగే వీర్యా
టలో వుండాలనీ చెప్పడంచేత శివుని పార్వతి
మీద ప్రేమకలిగించాలంటూ ఇంద్రుడు మన్మథుని
కోరుతాడు. మన్మథుడు సరేనంటూ, తన బలగంతో
శివుడున్న కనానికీ బయలుదేరుతాడు. తనమ్ములో
వున్న శివుణ్ణి ఎదిరించడం మేలు కాదని రతీదేవి
మన్మథుని ఎంత నిరీహులీనా అతను వినలేదు. దారిలో
ఎన్నో దుక్కమనాలు కలగుతాయి. మన్మథుడు పెల్లి ఆ
తోటలో ఆకాలవసంతాన్ని కల్పించి, శివుని మనస్సు
చరింపజేయగా శివుడు మేల్కొని, తన చాంచల్యానికీ
కారణమైన మన్మథుడిని భస్మంచేసివేస్తాడు. అప్పుడు
రతీదేవి కంటికి కడవెడుగా వాపోయి, సహాగమనానికీ
సిద్ధపడగా శివుని అజ్ఞ సమీపించి రతీదేవితో అగిర

వాడి అహ్మ! నీకు వైభవ్యం లేదు; తొందరపడి పహంగమనం చెయ్యలోకు; నీ భర్త జీవించేవుంటాడు; అందరికీ ఆనందంగా వుంటాడు; నీకు మాత్రం దేహంతో కూడా కనబడుతూవుంటాడు! అని చెప్పగా రతీదేవి విచారాన్ని విడిచిపెడుతుంది. తన కోరిక పెర వేరనందున పార్వతి చాలా విచారంతో వుంటుంది.

మన్మథుడిని భస్మం చేసినందులకు రతీదేవి కోపించి, ఏమి నిందిస్తుందో అని శివుడు తన కైలాసానికి వెంటనే వెల్లిపొయ్యాడు. అతనికేమో పార్వతిని వివాహమాచాలనే కోరిక లేకపోలేదు. తొందర పడి మన్మథుడిని మంటకల్పి, పార్వతిని తిరస్కరించి వచ్చినందుకు అతను తన అంతఃపురంలో విచారంతో వుండి ముఖ్యసేవకుడయిన భృంగితో ఆలోచించి తాను, ఎలక సాని వేమయ్యా, భృంగి సేరకురారి వేమయ్యా వేమ కుని పార్వతివున్న అంతఃపురానికి వెళ్ళి నీకు శివుడే భర్త కాగలడంటూ పోద చెప్పిరస్తాడు. పార్వతి చాలా సంతోషిస్తుంది. శివుని తపస్సుచేతనేగాని సాధించడం అసాధ్యమని తలచి, ఆమె ఘోరతపస్సు ప్రారంభిస్తుంది.

శివుడు ఒక బ్రహ్మచారివేమం వేమకుని ఆమె దగ్గరికి వచ్చి, తపస్సు చేయడానికి కారణం ఏమిటో అడుగుతాడు. ఆమె ఆభిప్రాయాన్ని తెలుసుకుని శివుణ్ణి నిందించి, తన్ను వివాహంచేసుకోమని కోరు తాడు. పార్వతికి కోపం వచ్చి, బ్రహ్మచారిని అక్కడి నుంచి తరిమివేయమని చెప్పగా, ఆమెచెలిక కైలు బ్రహ్మచారిని, అతని శిష్యుని వేమంతో వచ్చిన భృంగిని అల్లరిపెడతాడు. శివుడు స్వయాపాన్ని చూపగా, పార్వతి నీగ్రహణిపోతుంది.

పరమేశ్వరుడు అరుంధతితో కూడా సప్తర్షులను పెళ్ళిమాటలకోసం హిమవంతుడి వద్దకు పంపిస్తాడు. మునులు వివాహముచూర్వాన్ని కూడా నిశ్చయపరచు కుని వచ్చి, ఆ వర్తమానాన్ని శివునికి తెలియజేసి, అతని ఆజ్ఞ మేరకు బ్రహ్మాదులను వివాహానికి ఆహ్వానించు తారు. వారాయుడుకు మొదలు తా నొక్కడే వివాహానికి వెళ్తానని చెప్పగా, శ్రీ భూనీకం ముగ్ధురూ అలలగు

తారు. ఆయన వాళ్ళ అలకలు తీర్చి, వాళ్ళతో కూడా వివాహానికి వస్తాడు. తర్వాత వివాహం జరగుతుంది. శివుడు పార్వతిని తోడ్చుకుని కైలాసపర్యతానికి వస్తాడు.

శివుడు గంగాదేవిని కూడా ప్రేమిస్తున్నాడనీ, ఆమె అతని సెల్లిన ఎక్కితూ రున్నదనీ చెలిక కైలు తెలుపగా, పార్వతి అలకవహిస్తుంది. శివుడు ఆమె పాదాలకు వమస్కరించి, కాలితాళి తినినీ, బలిమాలి ఆమె అలకను పోగొట్టి, గంగా పార్వతుల కిద్దరికీ సఖ్యం వుండురుస్తాడు.

‘ఉవిదకో, మన మిద్దర మొక్కపైతిమే, వేడ్క శివునితో గోసలుపుచు మెలగుచుండామె’

అని వాల్మీద్వయూ ఆహ్వానెల్లెల్లా గుంటాడు. తర్వాత పార్వతి గర్భం ధరింపగా, భూమరస్వామి పుట్టి తారకాసురుడిని వధిస్తాడు. ”

ఇది యిందలి కథ. కథ అందరికీ పరిచితమే గాని ఆయా పన్ని వేకాలుమాత్రం యిందులో గమనింపదగ్గవి. అందులో ఈవి కాళిదాసుని కథావ్రణానికి మెరుగుపెట్టాడనే చెప్పాలి.

(౧) శివుడు తన భార్య పతీదేవి యోగాగ్నిలో పడి దేహం చాలించాక వైరాగ్యంతో తపస్సు చెయ్య పొగాడు. తపస్సుచేసుకోడానికి అతనికి మరెక్కడా చోటులేదా? హిమవంతుడికి యెందుకు రావాలి? అని ప్రశ్నించుకుంటే, భూమరసంధవంలో గాని, దాని వనుసరించి వ్రాయబడ్డ ప్రవాహుని హరవిలాసంలో గాని లేగిన సమాధానం కనబడుదు. మృత్యుంజయ విలాసంలో అలా కాదు. శివుడు పతీదేవి పార్వతిగా పుట్టిన సంగతి తెలుసుకునే అక్కడికి వచ్చాడంటూ—

‘.....చక్షుకుమారి

నెడబాసినది మొదలెచటను జిత్ర

మిడక య నుగతతి హిమవంతునింట

జనియించు లెటిగి....’

అని చెప్పబడింది. ఇలా చెప్పడం ఎంతో ఉచితంగా ఉంది.

(౨) మన్మథుడు శివుని కంటిమంటకు ఆహూతి కాగా అతని భార్య రతీదేవి విచారించి, సహగమనానికి సిద్ధపడుతుంది. అప్పుడు ఆకాశవాణి సహగమనం చెయ్యవద్దనిన్నీ, శివుడు పార్వతీదేవిని వివాహమాడక మళ్ళీ మన్మథుడు బతుకుతాడనీ కుమారసంభవంలో వుంది. ఇందులో అలా లేదు. మన్మథుడు మరణించడం లేదనీ, అతను అందరికీ అనంగుడుగా ఉన్నా రతీదేవిమాత్రం సకరింగా కనబడుతూఉంటావనీ, అంచేత అనుగమనం కూడదనీ శివుని ప్రేరణచేతనే ఆకాశవాణి చెప్పినట్లు ఈ మృత్యుంజయవిలాసంలో వుంది. ఈ మార్పు చాలా హృద్యంగా ఉన్నది.

(౩) పార్వతీదేవి శివునినుంచి ఘోరతపస్సు చెయ్యగా, శివుడు బ్రహ్మచారిగా వచ్చి, ఆమెను పరీక్షించి ఆమెకోరికను సరవేసినట్లు కుమారసంభవాదుల్లో వుంది. దీన్నిబట్టి చూస్తే పార్వతీకోరికను సరవేసాడనీ శివు డామెను వివాహమాడననీ, అతనికిమాత్రం ఆమెమీద ప్రేమ లేదనీ అర్థంచేసుకోవడానికి అవకాశం వుంది. మృత్యుంజయవిలాసంలో మాత్రం శివుడు మన్మథదహనానంతరం తత్పరతపదీ, పార్వతిమీది వ్యాసాహూతి వివరణకు ఎరుకపొని కేవలతో ఆమెను చూసి, సోద చెప్పి, తప్పకుండా శివు డామెను చేపట్టితీరుతా డని ధైర్యం చెప్పకుంది. ఆమాత్రపు ఆశ ఆయినా లేకపోతే పార్వతి తన కోరిక సరవేరడంకోసం తపస్సు చెయ్యడంకూడా పార్థకం కాకపోవచ్చుకదా !

మీది సన్నివేశాన్ని బట్టి పార్వతికి పరమేశ్వరుని మీదే కాకుండా, పరమేశ్వరుడికిన్నీ పార్వతిమీద గాఢానురాగం వున్నదని తెలుస్తున్నది.

ఈ యక్షిగానంలో హాస్యం వున్నా, అది చాలా అనుకూలంగా వర్ణితమై వున్నది. ఏమీ అన భ్యంగా లేదు. ఈ హాస్యం భృంగివల్ల కాగా పోషించబడినది. పార్వతి మొట్టమొదట శివునికి కుశ్రూపచేయడానికి వచ్చినప్పుడు భృంగి శివుడికి ఎవ్వరూ కుశ్రూప చెయ్యనక్కర్లేదంటూ హాస్యంగా శివుని సమాచారాన్ని వికరిస్తాడు.

చెలికత్తెలు పూలమొక్కలనూ, వాటికి దోహదం చెయ్యాలని మాట్లాడుతూవుండగా భృంగి హాస్యంగా—

‘అట్టిచిట్టిగ నల్లు మల్లె తేరె
తెల్ల జిల్లెడువెల్లు వేయరె తల్లెలార !
ముమ్మరముగ గ్రమ్మ జాతిమొక్కతేరె
మంచి యుమెత్తలు వేయరె యోయమ్మలార !
ఎక్కడలేని సంపెంగ లిక్కడేరె ?
కుమ్మిమొక్కలు నాలుకె యోయమ్మలార !
అని పొడుతూ గంతులు వేస్తాడు.

పార్వతీదేవిఅబ్బ ననుసరించి, ఆమెచెలికత్తెలు వటువేషంలో వున్న శివుని గంటిచెయ్య సిద్ధపడినప్పుడు, బ్రహ్మచారిశిష్యుడుగా వచ్చిన యాభృంగి శివునితో—

‘ఏమిసేతు దిక్పావ్యుని నీ కిం నయ్యెవారు;
ఇదిగో తామిని భూతాలగతి పెంటబట్టిరయ్యెవారు.
ఎండల నరుగక ఇండల వచ్చితి రయ్యెవారు?
వచ్చి పొందుగ నుండక పోకిళ్ళబోసేల నయ్యెవారు’

ఈమొదలుగా ప్రసంగించడం చాలా నవ్వును కలిగించకమానదు.

పార్వతిచెలికత్తెలు వటురూపంలో వచ్చిన పరమశివుని అల్లరిపెట్టినవిధము—

‘కటిసూత్ర కేపాటి గట్టి బాపడ యని
చెట్టున మొలగ్రాడు తెంచె నొకతె,
యంతె మాచెలి; తానమాడు మంచు ఘటంబు
వంచి నీ ర్రుల ద్రిమ్మరించె నొకతె,
ఎవగావు; పెండ్లికి వెదిగింతు నని పిల్ల
శిఖ లాగి మిన్నుండజేసె నొకతె,
పురిధయం విచట పోహమ్మరి హమ్మరి
పురితోలు వై కైచి పొడవె నొకతె’

అశీభాగంలో చాలా హృద్యంగానూ, హాసం కలిగేటట్లున్నూ వర్ణించబడింది.

భృంగి రకరకాల వేషలతో చేసిన చేష్టలూ, అడిన మాటలూ అందరినీ కడుపుబ్బ నవ్వించజేస్తాయి ! వాటినిన్నింటినీ వేర్వేరుగా చూవడం అనవసరం.

కూర్మవాళకవి కొన్నిచోట్ల ప్రాచీనకవులను అనుకరించుచున్నాడు. బ్రహ్మచారివేషంతో వచ్చిన శివుడు పార్వతియొడుకు శివుని నిందించి, తన్నే వివాహమాడాలని ఆమెను కోరినట్లు ప్రాశస్త్యము పారవిలాసంలో వర్ణించగా, ఇతడూ ఆ వర్ణననే గ్రహించాడు.

మమ్మదిమ్మమ్మగారి 'జలకాతాపనవాసవాది సురపూజాభాజనంబై' అనే పద్యాన్ని సత్యభామ శ్రీకృష్ణుని తలను ఎడమకాతితో తన్నినప్పుడు చెప్పిన దాన్ని అనుసరించి, శివునికూడా పార్వతీకోప ప్రశమనంకోసం ఆ గతిని పట్టిస్తా—

హీరమంజరీరసితకాంతు లెల్లదిశల
వలర నెలతాల్పుకర మంతః దోలగద్రోచె
వాసుపాదంబుచే గెరి; కామరలను
కోర్కె దగఁ బాల వాసలం గురిపె నవఁగ
అని వర్ణించాడు.

కూర్మవాళకవికవిత్వం చాలా మధురంగా ప్రాజ్ఞాపాకంలో వడిపుంటుంది. 'పెద్ద పెద్ద సమాసాలు వాడినచోటకూడా అర్థస్ఫూర్తి అవలీలగా కలిగే పదాలనే శత్రు వాడతాడు. స్వకంఠించి కొన్ని ప్రయోగాలు చేసినా, అవి రసానుభూతి! ఎంతమాత్రమూ అడ్డుకలవు.

ఇతని పోలికలన్నీ కొత్తకొత్త రీతులు తోక్కుతాయి. కాలివాసుకుకూడా కొదంటూ సొంత పుంతను ప్రోత్సహించని యిదివరకే మనవిచేశాను. ఈ చంద్రోదయవర్ణనాన్ని గమనించండి—

'ఉదయాద్రికరిమీద హురుముంజచాడోలం
వెడలింటి పాడును బల్లగొడుగు,
తమిఁ జకోరములు పోరద్రావు నజ్రపుగిన్నె
నిశి మీద బల్లు పన్నీటిపప్పు,
XXవ మకా పందిరిఁ గట్టు మల్లెల గుర్తి
విష్ణుపదంబు పెన్నేలి నళిము
తెలుగంటిగవి బువ్వ దిను వెండిపల్లెంబు
XXవసాధాగ్రాబ్ధకాంత కలశ
కాలసుధ ధూరుసాముపండు XXవలక్ష్మి
చేతిపూచెండు; పాంథగర్వాదియము

శృంగకంఠండు వేయు ఫీరంగిగుండు
సుందరాకృతిఁ దగ నిండు చందురుండు.'

ఇది మధ్యముక్క. ఇలాంటి వర్ణనలు ఎన్నయినా వున్నా యిందులో.

ఇక ముద్రదాన్ని గురించి కొంచెం మనవిచేసి, యీ వ్యాసాన్ని ముగిస్తా.

దీనిని చాలాకాలం కిందట—అయ్యసాకర్యాలు బాగా తేనెప్పుడు—పలదని చిత్తు కాగితాలమీద ముద్రించారు. దీన్ని చెక్కగా మళ్ళీ ముద్రించిన ఆంధ్రవిజ్ఞానసమితివారి (విజయనగరం) ప్రయత్నం ప్రశంసనీయము.

తమకు దొరికిన ప్రతులు తప్పుల భుష్టులయినా, సామాన్యంగా కనబడే తప్పులనయినా దిద్ది, సవరించి ప్రచురించడం ప్రకాశకులధర్మం. కాని యీ విషయంలో వారు తగిన శ్రద్ధ తీసుకున్నట్లు కనబడడం లేదు. ప్రతిపేజీలోనూ ఒకటికి తప్పునకాకుండా తప్పులున్నాయి. కొన్నిమాత్రం యిందులో చూపబడతాయి.

పుట ౧౧. ద్విపదలోని చివరి పాదం—

'ఒక వింతసాగనుతోఁ జేజరిల్లె'

అని అయ్యపడినది. ఇక్కడ యిది పోయింది. 'ఒక' అనివుండడం చేత 'సాగనులు' అనే బహువచనం సరిపడదు. ఇక్కడ 'ఒక వింతసాగనుతో నొగిఁ జేజరిల్లె' అనేమాదిరి వుండాలి.

పుట ౧౨. సీపపద్యం తొలిచరణము—

'బొమలింటఁ దొడిగిన పూచిల్కరొరముల్కి
పోల్కిఁ గనురిసాగను బొట్టు దిద్ది'

అని అయ్యవేయబడివుంది. ఇందులో అక్షర దోషాలతోపాటు ముఖ్యంగా ఛందస్సే లోపించింది. దీన్ని—

'బొమలింటఁ దొడిగిన పూచిల్కరొరముల్కి
పోల్కిఁ గనురి సాగబొట్టు దిద్ది'

అని దిద్దివలసివుంది.

పుట ౧౩ లోని ఒక ద్విపద—

‘వజ్రుల నలరార పాడులనిండ

బొజ్జంగి బూబాదలు మరయు నుప్పొంగు’

అని వున్నది. ఇందులో ఛందోయతులు పోవ
డమే కావడా, అర్థంకూడా కావటం లేదు.
ఇక్కడ—

‘వజ్రుల నలరార పాడులనిండ

గొజ్జంగిపూబాదల గురియ నుప్పొంగు’

అని వుండాలి. తర్వాతి ద్విపదలోని ‘వన్నీటి
తెలిసిటి పదనన—’ అనే చాలాలో మీదిచానికి సమ
వ్యయం వుంది.

పుట ౨౧లో నున్న ‘అనుపమ నేమయై అది
మా యోమ’ అన్నది తప్పు. అక్కడ ‘అనుపమ నేమయై
యా యుమా యోమ’ అని వుండాలి. లేకపోతే అర్థమూ
వుండదు; ఛందస్సూ పోకుంది.

౩౪ వ పుటలోని సీసపద్యప్రథమపాదం—

‘వలవంతెదోలగించ వలదను వనితకే

ల్వడిపించి బొత్తిగా వదలజేసి’

అని అచ్చులో వుంది. ఇక్కడ యతిపోయింది.

‘వలవంతె దోలగించవల దను వనితకే

ల్వడిపించి బొత్తిగా వదలజేసి’

అని యిక్కడ వుండాలి.

౪౨ వ పుటలో తప్పుగా ‘పికకుకావగులు వికా
వికలై పఱచి’ అని ఒక ద్విపదపాదంవుంది. అది ‘పికకు
కావరి పికాపికలయి పఱచి’ అని వుండాలి.

అలాగే ౪౬ వ పేజీలో ఉన్న—

‘శివిలేకునిగూర్చి జెలగుచు నుండె’ అన్నదిన్నీ
తప్పు. అక్కడ ‘శివిలేకునిగూడి జెలగుచునుండె’ అని
వుండాలి.

౫౪, ౫౫ పుటల్లో రెండుపంక్తులలో—

‘బ్రహ్మాండనాయక భక్తరక్షకుడె;

సీమ్యాదిరరపు క్రిహర్మనాథ!’

అని చాలా తప్పులతో అచ్చుపడింది.

‘బ్రహ్మాండనాయక! భక్తరక్షకుడె!

సీమ్యాదిరరపు క్రి హర్మనాథ!’

అనే అక్కడ ఉండవలసిన పాఠం.

౫౨ వ పుటలో వున్న ‘జిహ్వకథూమెద్రి
సీమకుఁ జనిరి’ అనేచానికి బదులుగా ‘జిహ్వకథూమెద్రి
సీమకుఁ జనిరి’ అని వుండాలి. జిహ్వకథూమడంలే
వుండని అర్థం.

౧౦౩-వ పేజీలోని సీసపద్యం ౨-వ పాదం

‘మకరకుండలవిభామండితనిజగండ

తటముతో సౌవర్ణ పటముతోడ’

అని తప్పుగా వడింది. చానికిబదులు—

‘మకరకుండలవిభామండితనిజగండ

పటరీతో సౌవర్ణ పటముతోడ’

అని వుండాలి.

౧౦౩-వ పుట మొదటిపంక్తిలో ‘చెలిఁ గఱఁగిం
తాలఁ గఱఁగి’ అనుటకు బదులుగా ‘చెలిఁ గఱఁగించి,
తాఁగఱఁగి’ అని వుండాలి.

౧౪౪-వ పుటలో వున్న ‘మంతనంబున మరె
వార్త లడుగ—’ అవడానికి బదులు ‘మంతనంబున
నుండి మఱి వార్త లడుగ’ అని వుండాలి.

౧౫౦-వ పుటలో చాలా తప్పుగా ‘ఘనతార
కారి రాక్షసపథమయ్యె’ అని వుంది. ‘ఘనతారకాది
రాక్షసపథ మయ్యె’ అని వుండాలి.

ఇలాంటి అచ్చుతప్పులు లెక్కకు మిక్కిలిగా
వున్నా, కొంత వాద్య సుపరిచయం గలవారు దిద్దుకుని
చదువుకోవటానికి ఏలుంది. తప్పుల సంగతి యెలా
వున్నా ఈ ఉత్తమయక్షగానాన్ని ఆంధ్రలోకానికి
సమర్పించినందుకు సమితివారి! ధన్యవాదాలు అర్పించ
వలసివుంది.

బుద్ధగేదభాష్యభూమిక

శ్రీ మంగల వేంకటరామశాస్త్రి

వేదము స్వరూపమాణము. వేదాంతర్గతములైన మంత్రవిధ్యర్థవాదభాగములు ప్రమాణములు కావ నుట కుపపత్తి లేదు. ఆ యవాంతరభాగము అన్నియు కర్మబోధకములై యున్నందున వేదమున కంతకు ప్రామాణ్యము సిద్ధాంతము.

పూ : వేదము పౌరుషేయము. అది విశ్రవంధక వాక్యముకంటెది. వేదమున కేకవాక్యత లేదు. ఒకవేళ ఏకవాక్యత కుదిరినను అది ప్రమాణము కావలదు. తైమిరియు ప్రథమపాదమున వేదమునకు పౌరుషేయ త్వమును సూత్రించివాడు.

నూ : "వేదాం తైశ్చ సన్నికర్షం పురుషాఖ్య" (౧-౧-౨౭)

కొంతమంది వేదములకు పురుషసంబంధమును చెప్పినారు. ఈ సూత్రమున చకారము కాళిదాసాది మహాకవిరచితములైన రఘువంశాదులకు సముచ్చయము. ఆ కావ్యము లిచ్చట దృష్టాంతములుగ సమన్వితము లైనవి. రఘువంశాదికావ్యములవలె వేదములును ఇదా నీంతనములు కాని అనాదులు కావు. వేదపాశమున వివరవృత్తు మహాపురుషనామములే ఇందుకు ప్రమాణము. 'వైయాసీకీతుం భారతం', 'వాల్మీకీయం రామాయణం' అన్నట్లు 'కాశకం', 'కాథమం', 'తైత్తిరీయం' మొదలైన కల్పము లాయా కాఖిలకు కళాదులు కర్తలని జ్ఞాపకము లగుచున్నవి. కనుక వేదములు పౌరుషేయములు.

ప్రశ్న—వేదములు నిత్యములు. కళాదు లుపాధ్యాయులవలె నాయా వేదసంప్రదాయములకు ప్రవర్తకులుగాన నాయా భాగములకు కాకకాదిసంజ్ఞలు కలిగిన వనుటలో విశ్రవంధి లేదుకదా !

ఉత్తరము—'అనిత్యవర్తమాన్' (౧-౧-౨౮) అని తైమిరి. "బహరః ప్రావాహణీ రకామయతీ", "కస్తురిబింద బౌద్ధాలి రకామయతీ" అని వేదమున బహుధాతలు వివరముచున్నారు. వీ రనిత్యులు; ఇవన మరణోపేతులు. దీనివలన బహుధాతులకన్న పూర్వము వేదము లేనట్లు జ్ఞాపితమైనది. అందుచేత వేదము అనిత్యములు. సూత్రమందున్న చకారములొకవాక్యములవలె వేదవాక్యమందును వాక్యసామాన్యధర్మ ముండుటచే నదియు పౌరుషేయమే అని అనుమానసముచ్చయమును జోధించుచున్నది. కావున వేద మపౌరుషేయము కాదు అని పూర్వవక్తిమును శంకించుకొని, దీనికి సిద్ధాంతముగా తైమిరి "ఉక్తంతు కల్పపూర్వత్వం" (౧-౧-౨౯) అని సూత్రించివాడు. ఇందున్న కుల్పము వేదములు పౌరుషేయము లనుటను వారించుచున్నది. వేదరూపమైన కల్పము కళాదిపురుషులకన్న పూర్వమందున్న దనియు, అది యనాది యనియు ఇంతకు పూర్వము సూత్రములే సిద్ధాంతము చేసియున్నవి. "బౌద్ధత్తికస్త కల్పస్య అర్థక సంబంధః" (౧-౧-౩౦) అను సూత్రమునందు బౌద్ధత్తికకల్పముచేత సమస్తకల్పములకు వేదములకు వాని యర్థములకు ఆ యుధయసంబంధములకును నిత్యత్వమును ప్రతిజ్ఞ చేసి తదవతితైన కల్పాధికరణవాక్యోధికరణములచేత దాని నుపపాదనచేసివాడు.

ప్రశ్న : అత్యంత కాకకాదిసంజ్ఞలకు గతి యేమి ?

ఉత్తరము—నూ. "అఖ్యా ప్రవచనాత్" (౧-౧-౩౧) ప్రవచనమువలన సంజ్ఞ కలుగుచున్నది. కళాదులు సంప్రదాయప్రవర్తకులై యున్నందున ఆయాభాగముల కాయాసంజ్ఞ లుపపన్నములైనవి.

ప్రశ్న—కళాదులకన్న వేద కావయ్య నీలులారు లెచ్చటివారు ?

ఉత్త—నూ. “పరంతు శ్రుతిసామాన్యమాత్రం” (౧-౧-౩౧) బుర్రాదిసంజ్ఞలు శబ్దసామాన్యమాత్రములు. బురుడను పేరుగల మానవు డెవ్వడును ఇటు వివక్షితుడు కాదు. బుర్రధ్వనితో కూడిన, ప్రవహింపబడిన వాయువును చెప్పటమే మాత్రమే ఇటు నీకల్పము ప్రపక్తమైనది.

ప్రశ్న—వేదమున కొన్నిచోట్ల “వనస్పతయః సత్రమాసతః”, “సర్వాః సత్ర మాసతః” అని కలదు. ఇటు వనస్పతు లచేతనములు. సర్వులును సచేతనములైనవని జ్ఞానకూన్యములైనవి. కావున నీ యుద్ధయమునకు సత్రాసాహన మసంధివము. ఈ కారణముచేత వేదము “జరద్ధవో గాయత్రి మద్రకాణి” అనెడి యున్నత్రుల ప్రలాపమువలె పారుషేయమని యొప్పుకొనవలయును కదా!

ఉత్త—నూ. “కృతే చావినియోగః ప్యాత్ కర్మణః సమత్వాత్” (౧-౧-౩౨). జ్యోతిష్టమాది వాక్య మొక పురుష నిర్మితమైనచో జ్యోతిష్టమము స్వగ్గఫలజనకము కాకపోవలసి వచ్చును. ఈ సాధ్యసాధనభావము పురుషబుద్ధి కజ్ఞాతచరము. “జ్యోతిష్టమేన స్వగ్గ కామో యతేత” అని తద్వినియోగవిధి శ్రుతమగుచున్నది. ఈ విధియును తాత్వికవిధివాక్యమువలె సాధ్యము, సాధనము, విధానము అను సంకీర్తయోపేతమైన భావనకు జ్ఞాపకమై యున్నది. అందువలన వేదవచన మున్నత్రప్రలాపపద్ధతి కు కానేరదు. లోకములో బ్రాహ్మణులను భుజింప జేయవలయు నను విధియందు “ఎందులకు? దేనిచేత? ఎట్లు?” అని యాకాంత కలగగా, “కృత్రి నుద్దేశించి; అన్నముచేత; మామకాదిన్యంజనములతోసహా” అని చెప్పినట్లే జ్యోతిష్టమవిధియందుగూడ “స్వగ్గము నుద్దేశించి; సోమ మను ద్రవ్యముచేత; దీక్షిణీయాద్యంగములతో గూడుకొనునట్లుగా” అని సమాధానము సమన్విత మగుచున్నది. ఇక మన్యుత్త్రప్రలాపపద్ధతి మెట్లును? వనస్పత్యాదిసత్రవాక్యముమీద తత్పల్గము కాదు. ఈ సత్రకర్మ జ్యోతిష్టమాదులతో సమానమైనది. “యత్పరోహి కల్పః స కల్పారోహి” కల్ప మెద్దాని నుద్దేశించి పలుకబడుచున్నదో అది యోగ్యమున కర్థము అని న్యాయమతము. జ్యోతిష్టమాదివాక్యము విధానవచనము,

దాని కనుష్ఠానమునందే తాత్పర్యము. వనస్పత్యాదిసత్ర వాక్య మర్థవాద. దానికి ప్రకంపయందు తాత్పర్యము. అచేతనములు, విద్యాకూన్యములు నగు వనస్పతులు, సర్వులును సత్రము ననుష్ఠించుచున్న వనిన సచేతనము, విద్యాంశములు నగు బ్రాహ్మణులు లనుష్ఠించుచున్నారని వేర చెప్పవలయునా అని క్రమవికన్యానుమతే సత్రయాగస్తుతి యచట ప్రపక్తమైనది.

నూత్రములో నున్న చిక్కారము పూర్వపక్షమున చూచిన వాక్యత్వ హేతువునకు నిరాసము సముచ్చయము చేయుచున్నది. వేదము యత్కర్తృకమైనది వివక్షితమగుట లేదు. సర్వథా వేదమునకు పారుషేయత్వము లేదు. ఈ సిద్ధాంతమును క్రింది సంగ్రహకోశములు బలపరచుచున్నవి.

“పారుషేయం నవా వేద
వాక్యం? ప్యా త్పారుషేయతా
కాకకాదిసమాఖ్యానా,
ద్యాక్యత్వా చ్చాన్యవాక్యవత్;
సమాఖ్యానం ప్రవచనా,
ద్యాక్యత్వంతు పరాపారం
తత్కర్తృ మవలంభేన;
ప్యా త్రతోఽ పారుషేయతా.”

వేదవాక్యము పారుషేయమా? లేక యపారుషేయమా? అననది విషయము. కాకకాదిసంజ్ఞలు కలది యున్నందునను, ఇతరవాక్యములవలె వాక్య సామాన్యగర్భముకలదగుటవలనను వేదము పారుషేయము (పూర్వపక్షము). కతారు లభ్యయనసంప్రదాయ ప్రవర్తకులైనందున వేదమున కా సంజ్ఞ లుపపన్నములే; కాని తత్కర్తృ యెచటను అనువలభ్యుడైనందున వేదమున కపారుషేయత్వము (సిద్ధాంతము).

ప్రశ్న—భగవానుడు బాహ్యరాయణము వేదము బ్రహ్మకార్యమని కాస్త్రయోనిత్వమాత్రమున చెప్పి యున్నాడు కదా?

ఉత్త—నిజమే! ఋగ్వేదాదికాస్త్రములకు మూలభూతు డగుటవలన బ్రహ్మ కర్వజ్ఞాదని వైమాత్రమున కర్థము. ఇంతమాత్రమువే వేదమునకు పారుషేయత

నిర్దించడు. అది పురుషనిర్మితమును కాదు. ఈ యపారూపీయత్వము నుద్దేశించియే బాదరాయణుడు దేవతాధికరణమున “అత ఏవ నిర్మిత్యం” అని వ్యవహార దళయం చాకాశాదులకువలె వేదమునకు నిర్మిత్యమును నూర్చించినాడు. ఈయర్థమును బలపరచు శ్రుతి స్మృతులును కలవు:

“వాచా విహాపనిత్యయా” (ఋగ్వేదము

౮-౨౫-౬)

“అనాదినిగవా నిత్యా

వాగుర్వృష్టా స్వయంభువా

అదా వేదమయీ విద్యా

యతః సర్వాః ప్రవృత్తయః” (కంఠభాష్యే)

ఆకారణముచేత కర్తృహిత్యకళిక కలుగుటకే యవకాశములేదు. ఏకావతే మంత్రబ్రాహ్మణాత్మకమైన వేదమునకు నిర్వివాదమైన స్వతఃప్రామాణ్యము రాధాంతమైనది.

వేదము మంత్రబ్రాహ్మణాత్మక మను సిద్ధాంతము మంత్రబ్రాహ్మణములకు లక్షణము కుదిరినగాని నిలువదు. ఆకారణముచే మంత్రబ్రాహ్మణముల స్వరూపమును తెలిసికొనుట మన కవసరము. తైమిని న్యాయ మాలలో ద్వితీయాధ్యాయ ప్రథమపాదమున సప్త మాప్తమాధికరణములయందు మంత్రబ్రాహ్మణవిభాగము చేసినాడు. దానిని మన విట వివరించినచో మన కా స్వరూపసిద్ధి కాగలదు.

“అహే బుద్ధియ మంత్రం మ ఇతిమంత్రస్యలక్షణం నాప్యస్తివాగ్మినాస్త్రోతరవ్యాప్త్యాచేరవారణాత్ యజ్ఞికానాం సమాఖ్యానం లక్షణం దోషవర్జితం తేఽనుష్ఠానస్మారకాదా మంత్రకర్తృప్రయంజలే.”

ఈ శ్లోకములలో నొకటి పూర్వపక్షము. రెండవది సిద్ధాంతము. “అహేబుద్ధియ మంత్రం మే గోపాయ” అను మంత్రము (తైత్తిరీయబ్రాహ్మణము) ఆధానమున గలదు. ఈ మంత్రము దలివ్యాప్త్యవ్యాప్తులకు ప్రసక్తి యున్నది. అదికారణముగ నిట మంత్ర లక్షణము లేదు. “విహితమైన యర్థమును చెప్పునది మంత్రము” అని లక్షణము చెప్పుకొందమన్న నది

‘వసంతాయ కింజలా నాలభిలే’ అను విధిరూపమైన మంత్రమునం దవ్యాప్తము. ‘మననహేతువు మంత్రము’ అని లక్షణపరిష్కారము చేసికొన్నచో, ఈ లక్షణము నకు బ్రాహ్మణమున నలివ్యాప్తి. ‘అనివదాంతము మంత్ర’మనిగాని, ‘ఉత్తమపురుషాంతము మంత్ర’మనిగాని లక్షణము కుదుర్చుకొందమన్న నీ యర్థమును నకు పరస్పరవ్యాప్తి కలుగుచున్నది. ఇట్లెన్ని విధముల జూచినను మంత్రమునకు లక్షణము కుదురుట లేదు కదా? అనెది పూర్వపక్షమునకు సమాధానము రెండవ శ్లోకము.

మంత్రమునకు యజ్ఞికసమాఖ్యానము (యజ్ఞకులి ది మంత్ర మని నిర్దేశించుట) నిర్దుష్టమైన లక్షణము. ఈ సమాఖ్యానమే అనుష్ఠానస్మారకాది వచనములకు మంత్రత్వబోధక మైనది.

“ఉరు ప్రథస్య” ఇత్యాదు లనుష్ఠాన స్మారకములు.

“అగ్ని విజే తురోహితం” ఇత్యాదులు స్తోత్రములు.

“ఇక్షే త్యా” ఇత్యాదులు త్యాంతములు.

“అగ్న ఆయాహి ధీరయే” ఇత్యాదు బ్రాహ్మంత్రములు.

“అగ్నే దగ్నికా విహు” ఇత్యాదులు ప్రైవరూపకములు.

“అధస్త్వి దాసీ దుపరిష్త్వి దాసీత్” ఇవి పంక్తి యాత్మకములు.

“అంచేంబిః అంబాలిః సమానయతి కంచన” ఇవి పరిచేరనాత్మకములు.

“వృద్ధా మి త్యా పరమం తం పృథివ్యా” ఇవి ప్రశ్నరూపములు.

“వేది మానాః పరమం తం పృథివ్యా” ఇవి సమాధానాత్మకములు.

ఇవి అనుష్ఠానస్మారకాదులు. ఇటులనే ఇతరములనుగూడ తెలిసికొనవలెను. అత్యంతము విచారీయములైన యీ మంత్రచనములందు యజ్ఞికసమాఖ్యాన

ముగతన్న వేరైన లక్షణ మేదియు ననుగతము కావాలదు.

పదార్థము లనంతములు. లక్షణపరిష్కారము వివాదానికి దరిసికొనుట దుస్సాధ్యము. లక్షణవిధమైన ననుభూతియును పండితులు సులువుగ దెలిసికొనగలరు. పూర్వాచార్యులను—

“ఋషయోపి పదార్థానాం
సాంతంయంతి పృథక్త్వతః
లక్షణేనతు సిద్ధానా
మంతం యంతి వివృతః”

అని లక్షణప్రయోజనమును నక్కాణించి యున్నారు. కావున నభియుక్తు ధీది మంత్రమని చెప్పబడు లక్షణము.

అష్టమాధికరణము

“సాన్త్యైక ద్రాప్యకృత్యైక
లక్షణం విద్యతేఽథవా
సాన్త్యైకేన వేదభాగా
ఇతి క్షత్తే రభావతః”
“మంత్రేభ్య బ్రాహ్మణంచేతి
ద్యౌభాగా తేన మంత్రతః

అన్యద్రాప్యకృత మిన్త్యైక
ద్యౌతే ద్రాప్యకృతలక్షణం.”

“ఏక ద్రాప్యకృతాన్త్యైక పంచ హింషి” అని తైత్తిరీయ బ్రాహ్మణమున చాతుర్వ్యస్థలలో కలదు. వేదభాగముల కవిధి లేనందున బ్రాహ్మణభాగములందు, తదితరభాగములందును లక్షణమున కత్యాప్యైతి వ్యాప్తులు సంభవించినవి. అందుచే నీ బ్రాహ్మణభాగము నకు లక్షణపరిష్కారము దుస్సాధ్యము. వేదమున పూర్వము చెప్పిన మంత్రభాగ మొకటి. తదితరములైన హేతువాదాదిభాగములు మరికొన్ని. వానిని—

“హేతు ర్నిర్వచనం నిందా
ప్రశంసా సంశయో విధిః
పరక్రియా పురాకల్పా
వ్యవధారణ కల్పనా”

అని అభియుక్తులు గణన చేసివారు.

‘తేన హ్యన్తం క్రియతే’ ఇత్యాదులు హేతు వాదలు.

‘త ద్దత్తే దధిత్వం’ ఇత్యాదులు నిర్వచన ములు.

‘అమేధ్యా వై మామే’ ఇత్యాదులు నిందా వాదలు.

‘వాయురై వేషిష్టే దేవతా’ ఇది ప్రశంసా వాద.

‘తద్వ్యక్తిచికిషణ్ణహవానీ మామైషాం’ ఇది సంశయము.

‘యజమానేన సమ్మితాదుంబరీ భవతి’ ఇది విధి వాద.

‘మామేనేన మహ్యం పంచతి’ ఇది పరకృతి జ్ఞాపకము.

‘పురాబ్రాహ్మణా అదైమః’ ఇది పురాకల్పము.

‘యావత్ లక్ష్మ్యా ప్రతిగృహ్ణీయా త్రావత్ వాదాం శ్చకున్కపాలా నిర్వచేత్’ ఇది శేష విధిజ్ఞాపకము.

ఇట్లే మరికొన్ని కూడ కలవు. ఇవి హేతువాదాదులు. ఈ హేతువాదాదులలో నొకటి బ్రాహ్మణము నకు లక్షణముగ చెప్పుకొనటకు విప్రతిపత్తి లేదు కదా? అన్నచో ఈ హేత్యాదులు మంత్రముల యందును గానవచ్చుటచే నిది బాధగదు.

‘ఇదంవో తా ముంఠిహి’ ఇది హేతువు.

‘ఉదానిషు ర్మహి రితి తస్మా దుదక ముచ్చతే’ ఇది నిర్వచనము.

‘మోఘ మన్నం విందతే అప్రచేతాః’ నిందా వాదకము.

‘అగ్ని ర్మూర్ధా దివః కకుత్’ ఇది ప్రశంసా వాద.

‘అధష్టిదాసీ దుపరిష్వి దాసీత్’ సంశయము.

‘వసంతాయ కపింజలా నాలభతే’ ఇది విధి వాద.

‘సహస్ర మయతా దదత్’ ఇది పరకృతి జ్ఞాపకము.

‘మత్తేన యజ్ఞ మయజంత దేవాః’ ఇది పురాకల్పము.

ఇట్టి లక్షణమున కతివ్యాప్తి కలిగినందున వైవిధ్యముగ పరిష్కరించుటకై వీలులేదు.

ఇక ‘సాధనబాహుళ్యముతో కూడినది బ్రాహ్మణము’ అని లక్షణము వుడుర్బుకొందమన్న నదియు వుదరదు. ఈ లక్షణము “ఇ త్యేదదా ఇ త్యయజదా ఇ త్యేవ ఇతి బ్రాహ్మణో గాయత్” అని బ్రాహ్మణుడు గానముచేయదగిన ఈ మంత్రమునం దతివ్యాప్త మగుచున్నది. పోనీ “ఇత్యాహా” అను వచనముతో కూడుకొనినది బ్రాహ్మణము” అను లక్షణము “రాజాచిత్తయం భగం భక్షిత్యాహా”, “యోవా రక్షాః శుచి రస్మిత్యాహా” అను రెండు మంత్రములయందు నతివ్యాప్త మగుచున్నది. ఆఖ్యాయికారూపము బ్రాహ్మణము అనుటకైనను యమయమీసంవాదమూక్తము మొదలైన మంత్రభాగము లాఖ్యాయికాజ్ఞాపకములై యున్నందున నట అతివ్యాప్త మగుచున్నది. ఏవిధముగ చూచినను బ్రాహ్మణమునకు లక్షణము వుడుకటలేదు కదా అంటే, అట్లు కాదు.

వేదము మంత్రభాగము, బ్రాహ్మణభాగము అని యిరువదగుల శాస్త్రముల మన విదివరకంగీకరించియున్నాము. వీనిలో మంత్రభాగమునకు లక్షణము చెప్పియున్నాము. ఇక విగిలినది బ్రాహ్మణము అని పరిశిష్ట శాస్త్రముచే బ్రాహ్మణమునకు లక్షణము నిర్ణయమైనది. ఈ రెండు లక్షణములను జైమిని ‘కవోపేకేషు మంత్రాభ్యాః’, ‘శేషే బ్రాహ్మణశ్చైవ’ అని రెండు సూత్రములతో నిరూపించినాడు.

వేదమున కొన్ని యధిధాతృకవాక్యములందు సంప్రదాయవేత్తలం “మంత్రా నధీమహే” అను వచనముతో నిది మంత్రమని వ్యక్తపరించుచున్నారు. వారే మంత్రేతిరభాగములందు బ్రాహ్మణశబ్దమును వాడుచున్నారు అని వైకృతములకు తాత్పర్యము.

ప్రశ్న — బ్రహ్మయజ్ఞ ప్రకరణమున “య బ్రాహ్మణా నీతిహేసాక పురాణాని కల్పా గాథా

వారాశంసీ” అను వాక్యమునందు మంత్రబ్రాహ్మణములకన్న వేరైన ఇతిహాసపురాణాదులు వివక్షించున్నవిగదా?

ఉత్త—ఇతిహాసాలు బ్రాహ్మణపరివ్రాజక శాస్త్రముచే బ్రాహ్మణములమండి పృథక్కరింపబడినవి; కాని నిజమునకు బ్రాహ్మణములకన్న వేరవని కావు.

౧. “దేవాసురాః సంయక్తా ఆహా” ఇత్యాదు కితిహాసములు.

౨. “ఇదంవా అగ్రే నైవ కించనాసీత్” ఇది సృష్టిక్రమమును తెలియజేయు పురాణము.

౩. “ఇతి మంత్రాః, కల్పైశ్చ ఊర్ధ్వం యది బలిం హరేత్” ఈ మొదలైన గ్రంథము కల్పము. ఇది అరణ్యకేతుక చయనప్రకరణమున కందు.

౪. “యమ గాథాభిః పరిగాయతి” ఇది గాథలు.

౫. మనువ్యవృత్తాంతక్రతి పాదకములైన ఋక్కులు వారాశంసలు.

ఇవి ఇతిహాసాలు. ఏతావతా వేదమున మంత్ర బ్రాహ్మణములకన్న వేరైన భాగము లేనందునను, మంత్రబ్రాహ్మణాత్మకము వేదమని లక్షణపరిష్కార మై యున్నందునను వేదమునకు తదుభయాత్మకత్వము నిద్రము.

ఇంతేకాక జైమినిమంత్రములలోనున్న యవాంతరవిశేషములకు సాంకర్యము కలుగకుండుటకై—

“నర్కాన్మయజాహం లక్ష్మ్య

సాంకర్యా దితి శంకితే,

పాదశ్చ గీతః ప్రశ్నమ్

పాశ ఇత్యస్తస్యసంకరః”

అని ప్రత్యేకలక్షణముల వివరించివాడు. ఇందు పూర్వార్థమున ఋగాదు లవ్యోన్యము కలసియున్నవి. వానికి ప్రత్యేకలక్షణము లేదు అని పూర్వపక్షమును శంకించి ఉత్తరార్థముతో సమాధానము చెప్పివాడు. పాదార్థములతో గూడుకొని ధంవోద్భవమైనది ఋగ్వేదము. గానము చేయదగినది సామ వేదము. ధంవోగానములు లేక సంహితాయాగేణ వరింపదగినది యజు

ర్యేదము అని ఏనికి ప్రత్యేకలక్షణములు కలవు. ఈ లక్షణములకు సాంకర్యము లేదు.

పూర్వ—“అహే బుద్ధి య మంత్రం మే గోపాయ, య మృతయ ప్రైవిదా విదుః” (తైత్తిరీయ బ్రాహ్మణము.)

ఋగ్వేదాస్యామలక్షణే తెలిపినవారు త్రివిధులు, వారి యొజ్ఞలు త్రైవిధులు. అట్టివారు ఋగాదిరూపేణ త్రివిధముగ పఠించుచున్న మంత్రభాగమును గోపనము చేయవలెనని మంత్రార్థము. పైన చూపిన త్రివిధ మంత్రభాగములకు సాంకర్యము దుష్ప్రతిపేక్ష్యము. వానికి వ్యవస్థితమైన లక్షణము పొసగదు. చూడుడు:

“దేవో ధః సవితోర్మువా త్వచ్ఛ్రీరేణ
పవిత్రేణ వసాః సూర్యస్య రశ్మిభిః”

అను మంత్రము యజుర్వేదములోనిదని త్రైవిదు లా దేదమంత్రములలో పఠించుచున్నారు. కాని యా మంత్రమునకు యజుర్వేదము లేదు. “తద్వాప్రి హ్మతే సావిత్త్యర్చా” అని పైమంత్రము ఋగ్వేదముగగూడ వ్యవహార మగుచున్నది. ఇట్లుంటే “ఏత త్పాదు గాయ న్నాస్తే” అని ప్రతిజ్ఞ తేనీ యజుర్వేదమున కొంత సామగానము చేయబడుచున్నది. మరియూ “అక్షీత మస్యచ్యుత మసి ప్రాణసంహితమసి” అని మూడు యజు ర్వేదమంత్రములు సామవేదమున పఠింపబడుచున్నవి.

అట్లుంటే గీయమానమగు సామమునకు మూలమైన కొన్ని ఋక్కులు సామముతో కలిపి గానముచేయబడు చున్నవి. కనుక ఋగాదుల కసాంకర్యలక్షణవివృత్తి పదురుటలేదుకదా?

సిద్ధాంత—అంటే అట్లుకాదు. ఋగాదులకు తైమినిప్రాక్తమైన పాదాదిలక్షణమునకు సాంకర్యము లేదు. పైన చూపిన సంకీర్ణత సరియైనది కాదు. అర్థ సంబద్ధమైన పాదములతో గూడుకొని వృత్తబద్ధములైన మంత్రములు ఋక్కులు. గీతరూపమున నున్నవి సామలు. పై రెండింటికి వేరై కేవలసంహితారూపేణ పఠితము లగునవి యజుస్సులు అని లక్షణప్రత్యేకత కలదు. ఈ లక్షణములకు సాంకర్య మేమాత్రము లేదు. ఈలక్షణ త్రైవిధ్యమును తైమిని—

“తేహం ఋగ్వత్తార్థవశేన పాదవ్యవస్థా”
(2-1-34)

“గీతిషు సామఖ్యా”
(2-1-35)

“తేషాం యజుశ్చైవ”
(2-1-36)

అని నూత్రత్రయముచే నిర్వచనము చేసివారు. మంత్రములలో గల ఈయవాంతరవిశేషము వాఘారము తేసికొనియే ఋగ్వేదము, యజుర్వేదము, సామవేదము అని వేద త్రైవిధ్యము నిర్ధించినది.

ప్రాచీన ఖగోళము

3

- శ్రీ వేలూరి శివరామకావ్య -

సంహితలలో గనబడు నక్షత్రాదులను బట్టి మొత్తముగల సంహితల రచనాకాలము కృత్తికాకాలమని చెప్పవచ్చును. కృత్తికలో విషువము నుమారు శ్రీ. వె. రెండువేల ఇన్నురేండ్లు. వాటినుండి నుమారు వేయేండ్ల యీవరివరకును కృత్తికాకాలము. కావున ఈ వరుసకాలములో వీని ప్రాచుర్యము.

సంహితలలో ప్రాప్తదినము ౨౪, దీర్ఘదినము ౩౬ దండములు, ౩౬ దండములనగా ౧౪ గంటల ౨౪ నిమిషములు. ౨౪ దండములనగా ౯ గంటల ౩౬ నిమిషములు. ఉత్తరాయణాంతదినమున ౩౪ వ అక్షరేలో ౪ గంటల ౪౦ నిమిషములకును, దక్షిణాయణాంతదినమున ౭ గంటల ౧౨ నిమిషములకును కూర్చోదయ మగును. కాన వాటి ఆర్యుల నివాసము ౩౪ వ అక్షాంశమునకు దాపులం దని చెప్పవచ్చును. అది పాంచాలములకు ఉత్తరము.

ఋగ్వేదఋషులు బున్న దేశము కొంత మూడు ఋతువులే ఉన్న ఉత్తరకపాలమునందలి (Northern Hemisphere) అక్షాంశప్రాంతము అని ఊహింపవచ్చును.

1. విషువధిండువున కనబడిన నక్షత్రము వెనుకకు జరిగి మరియొక నక్షత్ర మచటికి వచ్చుటకు నుమారు ౯౫౦ ఏండ్లు పట్టుటచే కృత్తికాకాలము నుమారు శ్రీ. వె. ౨౨౦౦ లో మొదలయి శ్రీ. వె. వేయేండ్లవరకును ఉండును. కావున శ్రీ. వె. ౨౨౦౦, శ్రీ. వె. ౧౧౫౦ కృత్తికాకాలమునకు ఫలిహద్దలు. మరియు విషువ మిథు దుత్తరభాద్రలో నగుచున్న ను కొన్ని దేశములవారు అశ్వినినే పట్టుకొని కూరుచున్నట్లులు అప్పుడు కృత్తిక వెనుక బట్టినను ఇంకను కృత్తికయే యున్నదనియు కొందరు వాటివారనుకొనియుండు రను నూహకలదు. కావున నీ కాలము పూర్వపరిపీహమధ్యకాల మని అనుకొనట లెస్స.

2. వే. శ్లో. న నివావృద్ధి ప్రపజలపరిమితము. ఉ. అయన ద. అయన నివారాత్రికేదము ౬ ముహూర్తములు.

యంత్రములు

ఋగ్వేదమునందు మనకు గనబడు ఖగోళ యంత్రము నకు పేడప సంహితాశ్లోకికకాలమున యంత్రవికాసము కాననగును. తగిన యంత్రములు లేనిచో ఫలిగా కాలనిర్ణయము చేయుటకు పిలువెడు. శింశువును కనిపట్టుటకు చెట్లనీడలను, మనుష్యుల నీడ లును ఒకటయి యుండును. ఇది అతిసులభపాధ్యము. ఇట్టిదిగూడ ఆర్యులకు తెలియ దన్నవా రున్నారు. విషువదయనాంతదినముల గనుగొనటకు సిద్ధాంత ములం దన్యాయంత్రము బున్నను శింశువు (Gnomon) చాల నావశ్యకము. వృత్తమును చుక్కలచేగాని, అంశలచేగాని విభాగింప శీర్షినవారికి చక్రయంత్రము గాని ఖగోళయంత్రముగాని కనిపట్టుట చేత గాకపోదు. దృగ్ శ్లోకికమున వృత్తాంశపరిమాణ మును, కాలపరిమాణమును కనుగొనుటకు రెండు రకముల యంత్రము లుండవలెను. పగట శింశు వీ రెంటిని సాధించునుగాని రాత్రికేళి వది గ్రుడ్డిది. కావున వాటివారు కపాలయంత్రమును కనుగొనిరి. వారు ప్రపజలాదిపరిమాణముచే కాలమును కనుగొను

యందెడువారు. దేశకాలాదిభేదముచే ఆ ప్రపాదికము గూడ భేదింపును. కావున క్రపాలయంత్ర మాత్రక మాయెను. దాని కొక చిట్టి యుండును. దానిగుండ నీరు నిండును. అది నిండుట కొక దండము పట్టును. దండము ౨౪ నిమిషములు. రెండు దండము లొక ముహూర్త మను మానము చాలకాల ముమలలో నుండెను.

రాశిచక్ర మేర్పాటునవిదవ నూత్యభుటికా యంత్రము 3 వచ్చియుండును. దానికి పండ్రెండు ముం ధ్రుండును. ఇదియు లేచికట్టిదే. కావున దానికి విదవ జలభుటికాయంత్ర 4 మాదివచ్చుత మయి యుండును. మరియు మధ్యాహ్నమును చలిసికొనుట కును, కుతపకాలమును చలిసికొనుటకును చుప్తియంత్ర మొకటి కనబడును.

తై న జ్యోతిషము

తై నులు రచించిన జ్యోతిషగ్రంథములలో నూర్యప్రజ్ఞ ప్తి చెలుగు యాచెను. దాని విరచయిత మహా వీరుడు. ఇతడు శ్రీ. వె. ౫౭౨ సం.న మృతిశించెను. చంద్రప్రజ్ఞ ప్తి భండార్కర్ ఇక్ష్వాక్యులలో గలడు. భద్రబాహునియసంహిత యను మరియొక పేరు మాత్రము వివరించుచున్నది. ఇతరగ్రంథములు దొరక సంతనట్లు వీనిబట్టియే తై నజ్యోతిషమును గూర్చి యిప్పటికీ చెప్పగల వరిత్ర. కావున తై నజ్యోతిషము శ్రీ. వె. ౫ వ శతాబ్దిలో మొదలాయె నని అనుకొందము. నూర్యప్రజ్ఞ ప్తిలోని ముఖ్యవిషయము వీదివక—

ఇరువురు నూర్యులును, ఇరువురు చంద్రులును, రెండేసి రెండేసి గ్రహములును, రెండేసి రెండేసి నక్షత్ర పుంజములును గలవు. ఇవి మేరువునకు ఉత్తరదక్షిణ ముల క్రమముగా కనబడును. మేరువు పడువారు కేల యోజనముల ఎత్తగు కొండ. దీని అడ్డంకివలననే జంబూ

ద్వీపమునం దుదయా స్తము ౫ కలుగుచుండున. నూర్యుని దేహవివర్యాసము రాత్రిందివములకు కారణ, మని చెప్పిన కేతవధబ్రాహ్మణము (3 పంకికరక ఆధ్యాత్మ) మన కిచట గురుతుకచ్చును. నూర్యుని ముఖము వెలు గనియు, వీపు చీకటి అనియు ఈ ఋషి భావించెనని మనకు తోచును. కాని ఋషిదే యగు మరొక శ్రోతికి శ్రీధరస్వామి—సమద్రతీరస్థకృష్ణాచర. అదృష్టి వా పీష ప్రాత దక్ష్యాపః సాయం ప్రవిశిని ఇతి శ్రుతివ్యవహారో న వస్తుతః వ్యాఖ్యి మనలను మోపురించును.

బ్రాహ్మణములును, సంహితలును, వేదాంగ జ్యోతిషమును చెప్పిన విజేంద్ర యగమును వీరు తై కొనిరి. కాని తై నయుగాదికి ఉత్తరాయణపూర్ణిమ మొదలు.

సిద్ధాంతజ్యోతిషము

శ్రీ. త. విదవ శతాబ్దిశేషమున ప్రాచీననూర్య సిద్ధాంతమును పునరద్ధరించి గణితము, యంత్రము, భూయోదర్శనము మొదలగు పెక్కు కట్టుగట్టులలో జ్యోతిషమును కాస్త్రముగా తీర్చి దిద్దినవాడు శ్రీ ఆర్య భటుడు, లేక ఆర్యభట్టర్. ఇతడు భూమి తిరుగుచున్న దని నక్కాణించెను. పూర్వమండే చలించువాదములు రెండును కలవు. కాని యితడే చలవాదమును సిద్ధాంతము చేసినవాడు. ఇతడు కీచోచ్చక్రములయు, ప్రతిచ్ఛత్ర ములయు సాయమున గ్రహమార్గము కృత్తాకారము కా దనియు, మరి కృత్తాకాశ (Elliptic) మనియు వ్యాకరించెను. ఇతడు నిరూపించిన భగముల లెక్కయు, కుటకవిధియు ('Indeterminate' analysis) వైజ్ఞానికల కాశ్వర్యము కలిగించును.

విను, లేక ఆరవశతాబ్దికి చెందిన లక్ష్మణాచార్యుడును, బ్రహ్మగుప్తమును ఆర్యభటుని భూశ్రమణవాదమును

3. శ్రీ. వే. జ్యో. నందు ఘటియంత్రము కలదు. అప్పుడు కేంపుచే ఉత్తరదక్షిణాయన నిర్ణయము చేయువారు.
4. తెలుగుదేశమున గడియారమువారికి వీనితో నేదో సంబంధ ముండియుండును. ఈ విషయము 'భవ భారతము' వ్రాసిన శ్రీ గడియారము శేషకాస్త్రీగారికి వ్రాయగా వారిటులు వ్రాసిరి:—పూర్వ మొకప్పుడు ఘటికాయంత్రమును నిర్మించి తద్వారా కాలబోధ చేయుచుండువారనియు, నైజాములో ప్రభుత్వ స్థానమున ఈ యజ్యోగము నిర్వహించుచుండి రనియు మాయింటిపేరును గూర్చి మాపెట్టు చెప్పించుచుండ వార్త.
5. ఆర్యభటుని పీదవ జ్యోతిషకాస్త్రు కర్తలు మరికొందరే ఆర్యభటులు కలరు.

ఖండించివైచిరి. లల్లచార్యు డార్యభటున కేలవ్య శిష్యు డేమాకాని ధూమి యింత వడిగా తిరుగునని ఆకాశాభిముఖముగా విడిచిన బాణము పడమట నేల పడదు? మేఘము లన్నియు పడమటికే పరుగెత్తునటులేల కనబడవు? అని గురువుతో నుద్బులాడెను. 6

వరాహవిహరుడు ఆరవ కతార్ది మొదట ప్రాచీన సంహితలను సంకలించి బృహత్సంహితను, పంచసిద్ధాంతిక యను కరణగ్రంథమును రచించెను. ఇది గణిత సౌకర్యమునకు సంక్షేపముగా కొన్ని నియమములను డెలుపును. ఆర్యభటుడు ఉద్భావయిత్. వరాహవిహరుడు ముఖ్యముగా సంకలయిత్. ఇతడు లోగడ ప్రచారములో నున్న దక్షిణాయనమునందలి సంవత్సరాదిని మార్చెను.

భాస్కరుడు వరాహవిహరుని నాటివాడు. ఇత డార్యభటుని సిద్ధాంతము చేకొని బృహద్భాస్కరీయ, లఘుభాస్కరీయము లను రెండు గ్రంథములు రచించెను. సిద్ధాంతశిరోమణిభాస్కరుడు పేరు, ఇతడు పేరు. శ్రీ. త. ౫౭౦వ సాలన ఇతని మనికి అని కొందరు వ్రాసిరి.

బ్రహ్మగుప్తుడు ౬౭౦ వ సంవత్సరమున బ్రాహ్మస్థులసిద్ధాంతము వ్రాసి దేశదేశాంతరములలో కీర్తి పడబెట్టెను. శ్రీ. ౭౭౩ వ సాలన మహమ్మద్ బీగ ఇబ్రహీమ్ అల్ షాజరీ అనునతడు దీని వారలీలోనికి పరివర్తించెను. దానికి సింద్ హింద్ అని పేరు. ఇతని ఖండభాద్యకము ఆలర్ కంద్ అను పేర ఆరబీలోని కనూదిత మాయెను. బ్రహ్మగుప్తుడున్నంతవరకును ధూమి తిరుగుచున్నదని ఆతనిముందెవరును నో రెత్తలేకపోయిరి.

8. తెలుగుదేశమున లొల్లవారు కలరు. లొల్ల అను ఊరు కలదని వినికి. లొల్ల, లేక నొల్ల యను సేద్యపు యంత్ర మొకటి కలదు. వీనిలో నొకదానికి వీరి యింటిపేరు సంబంధపడుతో, లేక లల్లచార్యుని పేరునకే విక్రమమై సంబంధపడునో తెలిసికొనవలయును. లల్లని రండ్రి త్రివిక్రమభట్టు. తాత సాంబుడు. మా. లల్లశంకర—ఉత్తరాధికార. ఒకపాఠటి గణితము, రత్నకోశము లల్లకృతములు. రెండవది ఇతడు కనబడదు. శ్రీపతి రత్నమాల వికరించుచు మహాదేవుడు వ్రాసిన 'తారాసంఖ్యామాం లల్ల శిఖిశిఖరప' అని ఉదాహరించిన దా రత్నకోశ సంహితలోని దయయిండునని కొందరు తలచిరి. భాస్కరు డితని యుక్తులను కొన్ని పద్యములుగా మార్చెను. మరియు నితని గ్రంథములో తెలుమావకయుపోలేదు—'తల్లి లేన లల్లన పృథ్వీసలం పడికిఘ్నం సమంతతో భవతిగోక స్పృహల మతి స్వగణిత కళం పడికిఘ్నం కృతమి'

మంజులండు ౧౫౦ వ శకమున లఘుమానసము రచించెను. ఇత దయవాంశము నావిష్కరించెను. ఇతడు చూపిన నియమమునే జ్యోతిరాచార్యుడు భాస్కరుడు స్వీకరించె ననినచో నితనికి దేవకరపత్రముతో పనిలేదు. ౧౧౦౦ వ. శకమున మంజులని మానసమును సంక్షేపించి ఎరకో లఘుమానసము రచించిరి. వారు తమ పేరు వ్రాసికొనలేదు. 'మంజులాస్త్ర్య' అని భాస్కరుడవ్వవాడు ౧౫౦ శకపు మంజులండు. దీనికి కారణము మార్యజేనయబ్బ 'ద్రువమానసాబ్జము' అని పేర్కొని ౧౫౦ శకమును గ్రహించి మంజులు ననుసరించి ఆచార్యము కట్టెను.

శ్రీపతి యితనికి పదపటివాడు. ఇతని గ్రంథములు ధీకోటియ, సిద్ధాంతశేఖరమును, గ్రంథరచనాకాలము ౯౬౦ శకము.

ఇతనికి పిదప ధారేశ్వరుడు భోజుడు. అనేక దర్శనములు వ్రాయగలిగిన యితని చేయి రాజమృగాంకము నెత్తి చూపెను. పిదప కేశానందుడు మార్య సిద్ధాంతమునందలి మూలమూత్రముల భిత్తిపై శ్రీ. ౧౦౯౯ వ భాస్కరి రచించి 'భాస్కరీ గ్రహజేద్యా' అని కీర్తి గొనెను.

పండ్రెండవ కతార్దిలో భాస్కరుడో యన భాస్కరు డుదయించెను. ఆతడు తన ముప్పదారవ యేట సిద్ధాంతశిరోమణిని విరచించెను. తొంబదారవ యేట కరణకుతూపాలమును మార్చెను. ఇతడు గణిత జ్యోతిషమునందలి కాఖోపకాఖుల ఆకాశును పరిశోధించెను. ఈతని గణితవిజ్ఞానమును పాశ్చాత్యగణితజ్ఞులు చాల మెచ్చిరి. సిద్ధాంతశిరోమణియందలి

అయవ్యాంశిధారణము 7, గ్రహగతిమిమాంసయు, లంబననిర్ణయమును 8, గ్రహాయుతియు, 9 వలన మిమాంసయు 10, గ్రహజగణనమును చాచినచో పాకకులకు సముద్రగాంధీర్య మొక గహస్యమని తోపడు. ఈ మహాసభాపునతో భారతశ్యాంశ్యాంశ్రితి ఉన్నది అరెను11.

సంహితాకాలమునకును, అర్థభటుని కాలమునకును వడుముగల వేయేండ్లలో నొక జ్యోతిషగ్రంథము గూడ దొరకలేదు. ఈ కాలమునకును అలెగ్జాండర్ దండయాత్ర కనబడుచున్నది. తావన్యాత్రమున ఇతర కాళులలో గ్రంథరచన లేకపోలేదు. ఈ తోకచుక్క జ్యోతిషముమీదనే ఏల విరుచుకొని పడెనో తెలియదు.

సూర్య చారము

సూర్యుడు తూర్పు ఖితిజమున పొడిచి యట నుండి నడినెత్తిమీదికి వచ్చి పడమటగా నడ్డమించి రాత్రి కనబడకుండజోయి మరల తూర్పున పొడిచి భూమిచుట్టును తిరుగుచున్నటులు మనకు కనిపించును. సూర్యుడు పరిభ్రమించు పేరలో నెన్నియో చుక్కలన్నవి. ఆ చుక్కలు గల పేరకు క్రాంతిమండల

మనియు, క్రాంతివృత్త మనియు పేరు. క్రాంతి-నడక. మండలము = గుండ్రమగు ప్రదేశము. ఉదయము నకు ముందు సూర్యునికడ నొక చుక్కను గురుతుపెట్టుకొందము. సూర్యుడు మరల నా చుక్కకడకు కుమారు 3౬౫ దినములకు వచ్చె నని కనుగొందుము. అనగా సూర్యుడు ఒకచుట్టుతిరుగుటకు, లేక క్రాంతిమండలము వలగొనుటకు 3౬౫ దినములు పట్టు నని కనిపట్టగలము.

ఒక యేడాదిపాటు పరిశీలించినచో సూర్యుడు దక్షిణమున నొకచోటునుండి బయలుదేరి ఉత్తరముగ నొకచోటివర కేగి అటనుండి మరల క్రమక్రమముగా మొదట బయలుదేరిన చోటికే వచ్చినటులు కనిపించును. ఏలేట నీ నడకలో మార్పుండదు. ఈ దక్షిణోత్తర గమనములు ౨3౨° అని కొన్ని గ్రంథములందును, ౨౪° అని కొన్ని గ్రంథములందును గలదు. దీని గణనము భూమధ్యరేఖకు సరిగా పై భాగశమున నున్న విభువవ్యవృత్తమునుండి ప్రారంభము.

చంద్ర చారము

ఒక పున్నమనాడు క్రాంతివృత్తమున చంద్రుని కడ నున్న ఒక పెద్ద చుక్కను గురు తిడుకొందము.

7. Arc of the ecliptic intercepted between the first point of Aries and first point of the fixed star Aswini.

8. Parallax.

9. Conjunction of planets.

10. Angular deflection.

11. సంహితలయందేగాక సిద్ధాంతములయందును అవైజ్ఞానికములగు విషయములు కొన్ని కనబడుచుండున్నవి. అర్థభటుడు సూర్యుని లెక్కలు కట్టికట్టి భక్తిపరమకుడై మార్గిస్తోత్ర మారంభించును. మరియు వీనిలో సిద్ధాంత ములే కాని సోపపత్తికముగ విచారోద్రక్రియ యుండదు. ఇది చూచి పాశ్చాత్యులు—‘భారతీయుల ధీకుల కడనో, భార్గియా వారికడనో’ రెండు ముక్కలు ముక్కున పెట్టుకొని ప్రక్రియ తెలియక పుస్తకములలో వ్రాసి పెట్టుకొనిరి’ అని అపహాసించిరి. భారతదేశము వేదము మొదలు చిల్లర విద్యలవరకును పుస్తకాపేక్షను నిరసింపును. ఇదట గురుముఖమున సంప్రాప్తమయి కంకశమయినదే విద్య. మరియు నిండు ఛద్రలలో పూర్వతమములయొ, సిద్ధాంతములయొ బలముమీద గ్రంథములు పెరుగుచు వచ్చెను. సారాంశములే గ్రంథస్థము లగును. వాదములలో నెలిగిన ప్రక్రియాంశములే వ్యాఖ్యానగ్రంథములు. ఇది ఉన్న సంగతి. రెండు మూడు కేతెల్లుల నుండి పుట్టుచు వచ్చిన తర్క వ్యాకరణ గ్రంథము లన్నియు నిట్టివే. ఈ సంగతి పాశ్చాత్యులెరుగదు. మరియు భూమి ఇన్ని యోజనములు, అన్ని యోజనములు అని పరిష్కరించి తుట్టుతుడ కిది యంతయు మిథ్య, బ్రహ్మకు సత్యము అని వేదాంతములో వర్ణనపన్నము చేయుట భారతీయులకు పరిపాటి యనియు వా రెరుగదు. మరియు వీనిలో ప్రక్షిప్తము లన్నమాట సత్యము. ప్రాచీన నవీన సూర్యసిద్ధాంతములను వేరుపరుపజాలము. ప్రకృతము ముద్రితములగు ప్రతులతో పాఠకేదములు చాల గలవు.

చంద్రుడు మరల నా చుక్కకడకు వచ్చుటకు సుమారు ౨౭ దినము లగును. అనగా చంద్రుడిన్నిదినముల కొక చుట్టు తిరిగెను. కాని అలాడు పున్నచు కారు. మరి ౨౭ దినము లోపిక పట్టవలయును. ఇప్పుడు మార్గ్య డెట్టెరుట పశ్చిమక్షితిజమున నుండును. చంద్రు డీటు లొక్కొక్క పూర్ణిమకు ౨౭ దినముల చొప్పున ముందు ముందు క్రాంతివృత్తియన గనబడుచు ౧౨ పున్నచు లను పూరించును. ఈ పండ్రెండు నెలలలో కొక సంవత్సరము పూర్తియగును.

పున్నమనుండి పున్నమవరకుగాని, అమనుండి అమవరకుగాని మార్గ్యుడు ముప్పది మారులు ఉదయించును. ఒక ఉదయమునుండి మరియొక ఉదయము వరకు దినమనియు, పున్నమనుండి పున్నమవరకుగాని, అమనుండి అమవరకుగాని నెల యనియు, అట్టి ౧౨ నెలలు, లేక ౩౬౦ దినము లొక సంవత్సరమనియు కాలవిభాగ మొనరించుకొను టలినులభము. ప్రాచీను లందరు నిటులే చేసికొనియుండుదురు. దాసనీ ౩౬౦ దినము లొక సంవత్సర మను మాట ప్రాయశఃమాయెను. ఇదియు ఋగ్వేదమున గానబడును (౧-౪౮). కాని యిందువలన మాసకాలమును, ఋతుకాలమును, సంవత్సరకాలమును సరిగా పరిచ్ఛిన్నము కాదు.

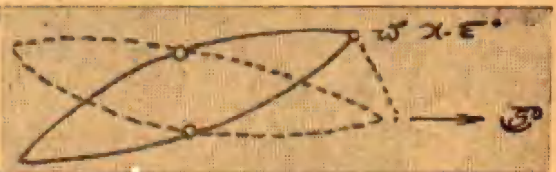
భవక్రము

ఇటులు పరిశోధింపగా రవిచంద్రుల పరిమాణము సమము కా దనియు, వీరు సమతలమున లే రనియు, చంద్రుని దానిని చంద్రుడును, మార్గ్యుని దానిని మార్గ్యుడును తిరుగుచున్నా రనియు తేలిపోయెను. మరియు చంద్రుడొ దిప్పుకాయవలె క్రాంతిమండలమునకు పైద పైదగా పోవుచున్నా డనియును కనబడెను. 'ఈ చంద్రుని మాడ్చి బూడిద చేసినను సరిగనుండదు' అని శ్రీ పిదపర్తిచిన్న పూర్వ య్యోగి సిద్ధాంతిగా రచిరని వాడుక కలదు. కావున ప్రాచీను లకిదు తిరుగు మేరగూడ కలిసి వచ్చుటకు ఒక మేఖల కల్పించి దానికి భవక్ర మని పే

రిడిరి. దానిని వారు ౨౭ భాగలు చేసిరి. ఒక్కొక్క భాగమునకు 'భ' అనియు, వత్సర మనియు పేరు12.

చంద్రుడు మార్గ్యకక్ష యగు క్రాంతివృత్తి మును ౫° అంశలలో ఖండించును. ఆ సంపాకబిందువు లకు రాహుకేతువు లని పేరు. చంద్రకక్షకును, గ్రహ కక్షలకును విక్షేపమండలము లని పేరు. క్రాంతివృత్తి మున 1° విక్షేపమండలము లన్నియు దావున నుండుటచే రాశిచక్రవ్యవస్థ చేసినపుడు సాక్షాత్ క్రాంతివృత్తిమును గ్రహింపక ౮° అంశలు గ్రహించిరి. అనగా ఖగోళమున క్రాంతివృత్తిమున కటు ౪° ఇటు ౪° అంశల ప్రదేశ మును రాశిచక్రమునుగా గ్రహించుటచే అన్ని గ్రహము లయు కక్షలు రాశిచక్రములో ఇరికెను.

చంద్రునకు పరమవిక్షేపము ౫.౫°. విక్షేప మునకు కర మని మరొక పేరు. ఈ దినవపటమున 'చ' బిందువు చూచునది. చంద్రుడు దాని దాటిపోను. కాన అది పరమదూరము. అది ౫.౫° అంశములు. రాహు కేతువులకడ విక్షేపము లేదు. అవి సాక్షాత్కాంతి వృత్తిమునం దుండును.

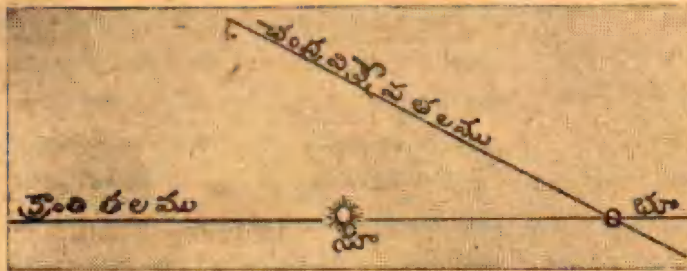
కరాంశము చంద్రునకేగాని మార్గ్యునకు లేదు. విక్షేపమున 1° దినవ వివరణము:—

మార్గ్యుని చుట్టు భూమి తిరుగు తలమునకు (Plane) క్రాంతివృత్తితల (Ecliptic Plane) మని పేరు. మనము భూమిమీదనే యుండటజేసి మన తిరుగుడు మనకు తెలియదు. మార్గ్యుడే ఖగోళమున ఒక చక్రమున తిరుగుచున్నటులు మనకు కనబడును. అదియే క్రాంతివృత్తిము. చంద్రులు క్రాంతివృత్తితలమున

12. శ్రీ బాలగంగాధరయను, కొంద రాంశ్లేయులును అర్హులు తొల్లి వత్సర విభాగ మెరుగ రని వ్రాసిరి. అటులగుచో వ్రాహ్మసిద్ధాంతముల ఉత్పత్తియే అసంభవమని అనగలగినచ్చును. మరియు వ్రాహ్మణములు అభిజిత్తును పరిగణించుటయు, వదవడి ఉపదేశములయు సంభవించును.

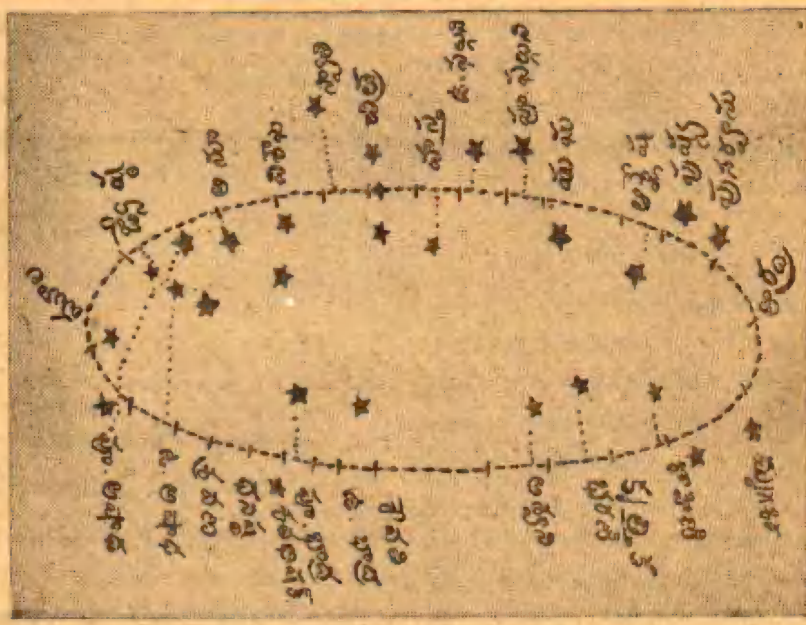
గాక తత్సమీపమున స్వస్వకక్షలలో పరిభ్రమింతురు. ప్రాచీనులు మార్గకక్షనువలెనే మిగిలిన గ్రహముల కక్షవృత్తములనుగూడ గుర్తించిరి. అవన్నియు క్రాంతి వృత్తమునకు సున్నహితము లగుటచే గ్రహచక్షేప

నక్షత్రములు అశ్వినీ మొదలగు నక్షత్రములు సమాంతరాశము లందు లేవు. కావున నక్షత్ర మనగా క్రాంతివృత్తము నందు 22 వ భాగము. ఒకొక భాగమునం దెన్నియో చుక్కలున్నవి. ఆ వన్నియు కలిసి ఒక చక్షత్ర మని పరిభాష. శతభిన్నచక్షత్రముచుట్టున 13వలం చుక్కలున్నవి. శత=నూరు, లేక పెక్కు. ఇ వన్నియు కలిసి శత భిన్న. క్రాంతివృత్తమునం దున్న కోటానకోట్ల చుక్కలలో పై యిరువదేడు చుక్కలును తమతమ

మూలకు గణన లేదు. గ్రహములయొడ చంద్రచక్షేపము తెలియవలయును కావున చంద్రచక్షేపమునకు గణన మానక్యము.

భాగలలో పెద్ద వెలగు కలది. వానికి యోగతార లనియు పేరు. ఆ యోగతార ఆ యో చుక్కల కాది. క్రాంతివృత్తము 360 అంశాలు. దీనిని 22

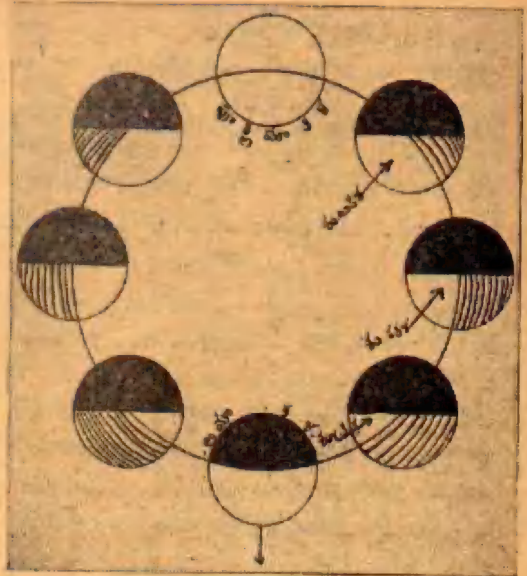
[క్రాంతివృత్తము]

18. శతభిన్నచక్షత్రమున చంద్రు డున్నప్పుడు జుబ్బు చేసినయెవల మారుగురు వైదుల కయినను అది లాంగరు అని దీని కొక త్వికృతి ఫలకొలిపి గ్రంథములందు కలదు. ఈ నక్షత్రమునకు వరుణు డిధిదేవత. యోగతార Gamma Aquarii.

నక్షత్రములకు పంచినచో నక్షత్రమునకు $03^{\circ}-20''$ కలలు వచ్చును. కావున $03^{\circ}-20''$ అనినను నక్షత్రము. ఇంతియకాక చంద్రుడి $03^{\circ}-20''$ కన్న 14 నక్షత్రము. వైదికకాలమున ఈ రీతిగా విభాగమును, నక్షత్రముల కారకలవయస్సు జరిగెను. 15

శ్లో 16

అమావాస్యవాడు రవిచంద్రుల కలిసియుండును. అమా-మాడ, 'వసనివాసే' వాస్య=వసించుట. అక్షరమున వారికి అంతరము కూస్యము. అటునుండి ఎవరి వారిని వారు పోదురు. వారికి 02° అంశ లెడ మయినపుడు పౌర్ణమి పూర్తియగును. ఎకం అంశ లెడ మయినపుడు తదియయు, $04^{\circ} 00'$ అంశ లెడ మయినపుడు పున్నమయు, $06^{\circ} 00'$ అంశ లయినపుడు కలయి కయు కలిగి అమవస యగుటయు తటస్థించును. ఇట్టి నెలలు 02 ఒక చాంద్రమాసత్వము. దీని $03^{\circ} 00'$ తిగులున్నను దినములు 03 క. ఏల? రవిచంద్రుల గతులు వేగిలో వడిగను, సీతువులో మెల్లగను ఉండును. మన కిచట దీర్ఘాహము ఘ $04-07$ వలలు. ప్రాస్యాహము $03-04$ వలలు. తిగులు ఇటులు వృద్ధిక్షయములు పొందును. సాధారణముగా 02 చాంద్రమాసములలో 2 వృద్ధితిగులును, 03 క్షయతిగులును ఉండును.

సూర్యుడు ఉన్న దిశ

[నల్లనిభాగము సూర్యుని వెలుగు పడని చోటు. తెల్లనిభాగము పడినచోటు. గీతలన్న మేర సూర్యునిచే వెలుగొందినను మనకు కనబడనిచోటు. సూర్యుని కెట్టెడుట నన్న చంద్రభాగమంతయు ప్రకాశించును గాని అందు భూమి కెట్టెడుట నన్న ప్రదేశమే మనకు కనబడును. కావున మనకు చంద్రరేఖ C ఇటులు కానిదియును.]

14. ఈ కాలము మధ్యమ మాసమున $00-03-04$ చ దీర్ఘ కాలము $04-07-0$ ప్రాస్యకాలము $04-07-0$.

15. వే. జ్యోతిషమున సూర్యచంద్రులు ధనిష్ఠాదిని కలిపినపుడు ఉత్తరాయణారంభము. అదే ఉగాది. అపు డమాంతమాసము. కాన ఉగాది ఆమహాయిన మరుపటి వాడు. ఇంతకుమున్నోకపు డుగాది వాసంతవిషువ ద్దినమునను మరొకపుడు ఉత్తరాయణారంభదినమునను అయిడిది. అపుడు పూర్ణిమ మొదలు చాంద్రమాసము. తైత్తి రీయసంహితలో మాఘపూర్ణిమ నుండి ఉగాది. కాన వేద సంహితల పితవ వేదాంగజ్యోతిషము దీనిని సంస్కరించెనని అనవలయును. తై. సంహితకును, వే. జ్యోతిషమునకును నడుమ రమారమి వేరుండె. పిమ్మట వరాహ మిహిరకు విదవళకమున, అనగా ఆరవ క్రీస్తు కతాద్ధిని దానిని స్పష్టరించెను. వరాహమిహిరని కాలమున కర్కాటక ప్రభువు పొదమున ఉత్తరాయణారంభము.

16. సూర్యుడు కనబడినటులు చంద్రుడు కనబడడు. కాలమునందును నియతవేగకు కనబడడు. అటు లయినను తిథి యనున దొక భరతఖండమునందే యిపుడు కలదు. భాద్రియా పౌరషీకముల వారికి తిథి లేకున్నను చాంద్రమాసము. ఇష్టాంవారిది చాంద్ర మాసము కాని తిథి లేమి రంబా ఒక నియతపథయమున రాదు. అని యత మను నిట్టి చాంద్రమాస మేల వచ్చెను? చంద్రునికంటె సూర్యుడదర్శన మే దేశమున అనియతముగా నుండునో అదేశము నందున్న ఆర్యుల గణన మిది యని కొంద ధూహించిరి.

చంద్రులకు పోనివృద్ధుల వాచి లెక్కించునది చాంద్రమాసము. అమహండి అమవరకుగాని, పున్నమ నుండి పున్నమవరకుగాని దీనిని లెక్కింపవచ్చును. సూర్యు డొక నక్షత్రమునుండి మరల నా నక్షత్రము నకు వచ్చు సమయమును లెక్కించు కాలము సౌర సంవత్సరము. ఋగ్వేదమునందే అధిమాసకల్పనము కన బడుటవలన ఆ కాలమునగూడ 3౬౫౬ దినములుగల సౌరసంవత్సరగణన మున్నదని ప్రతీత మగుచున్నది. ఈ యధిమాసగణనమువలన చాంద్రవత్సరము సౌరవత్సర ముతో సమానమగును. ఈ రవిచంద్రుల యనికి 17 నడుమ నున్న సమయములో ముప్పదింటి సౌర భాగము చాంద్రదినము, దీనివలన చాంద్రసౌరమాసముల మూల ప్రకృతి మారదు. సౌరమాసము సౌరదినములచేతను, చాంద్రమాసము చాంద్రదినములచేతను, అనగా రిక్షల చేతను లెక్కింపబడి చాంద్ర-సౌరసంవత్సర 18 పేర్ప డును. రాశిచక్రము మే యిపుడును ఒనగూడెను 19.

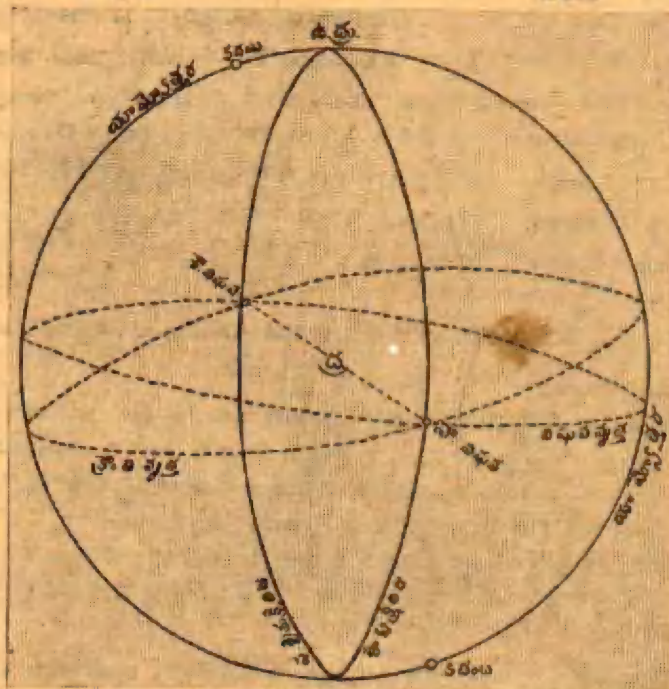
సంవత్సరాది

ఆ కాలమున సంవత్సరాది యెపుడు? ఇవ సామ్యమునకు యోగములకంటె ముందు పంటలతో సంబంధము ఉండుట స్వభావము. ఆ పంటలకు వర్ష మాధారము. కాన చాల ప్రాచీనకాలమున వర్ష రుతువుతో సంవత్సరాది వియ్యుండును. కావున వర్ష పదము సంవత్సరాధికముగా వాడుకలోనికి వచ్చియుండును.

కొత్త పంటలతో ఆగ్రయజేష్టి. పిదప నీటులు యజ్ఞమునకును, సంవత్సరాదికిని సన్నిహితసంబంధ మొందివియుండును. కొన్నియేండ్లకు ఋతువులు భేదిం చును. అవి వర్షాకాలపు సంవత్సరాదితో నియతములు కావు. అపుడు వారు ఆయన కాలమును, అనగా విభువర్దిన మును సంవత్సరాదిగా గొనియుండురు.

విభువము

పై క్రాంతివృత్తమునకు అడ్డముగా విభువ ద్వైతము కలదు. ఈరెండును కలియచేచి సూర్యు

[కదంబముల నడుమ క్రాంతి వృత్తము. గ్రహముల నడుమ విభువ ద్వైతము. గ్రహకదంబముల అంతరము శేతు ౩౩౬౦. కదంబ = Pole of the Ecliptic. యావ్య క్షణవృత్త = Meridian. ద్రు = ద్రువ]

17. Conjunction of the Sun and Moon.

18. Luni-Solar year.

19. వేదాంక్షక్రొతిమమున ఒక రాశి నడము కలదుగాని అది సముదాయార్థము. భూమియవారికిని అట్టి నడ మొకటి కలదు.

దొండునాడు ఎల్ల జీవులుండును లేబవట్లు సమానముగా నుండును. ఈ రెంటికని సంపాతము కలుగుచోటులకు విభవదిందువు లని పేరు. ఇం దొకటి మహావిభవము. నూర్యకు మహావిభవమును దాటిపోవుదినమే సంవత్సరారంభము.

సాయన మేషక్షుల స్థానముల విభవద్యృతమున సంపాతమగును, సాయన మిగువాంతమున దక్షిణాయన లేఖతోడను సాయవధనురంతమున ఉత్తరాయణలేఖతోడను, ఇవి కలిసియుండును. దీరికలన విభవమునుండి యామ్యోత్తరక్రాంతి తెలియవగును. సాయనమేషక్షుల సంపాతముల యంతరము ౧౩ నక్షత్రములు.

అయనచలనము

విభవదిందువులు రెండును క్రాంతివృత్తమునందే యుండుటవలన అర్ధప్రాచీనకాలముననే ఋషులు నూటికినూటికి చూచి వీరి స్థానమును కనుగొనిరి. ఇంతియ కాక యిది చలించుచు నున్నదనియు గ్రహించిరి, వీరి గతియే అయనచలనము.

ఒకానొకపుడు ఈ విభవదిందువుకడ పునర్వసువుండెను. పిదప మృగశిరా రాహుణీ కృత్తికాశ్వినులున్నటులు వేద పురాణ తోయిష్ట గ్రంథములందు పాక్ష్యమున్నది. వీలేట విభవదిందువుల మూరు ౫౦౨ అను లెక్క నంగీకరించినయెడల నొక యంశము జరుగుటకు ౩౧ ఏండ్లు పట్టును. ఒక నక్షత్రము జరుగుటకు ౯౫౦ ఏండ్లు, ధ్రువము జరుగుటకు నుమారు వేయేండ్లు. కావున నుమారు తొమ్మిదెనిమిదివేల యేండ్ల వడుమ పునర్వసులో విభవము. ఈ సంగతి చెప్పిన ఐకరేయబ్రాహ్మణము ఆనాటిది. లేక వరంపరా యోగమున ఆనాటిమాటను చెప్పినను చెప్పియుండ వచ్చును.

తిథినిబట్టియు, కాలమునుబట్టియు నాడును నేడును నక్షత్రమే కాలబోధకము. అపుడపుడు వచ్చు గ్రహణముగూడ తిథి నంటియే యున్నది. అనువున్న మలందు తప్ప నూర్యచంద్రగ్రహణములు రావు గదా. మరియు విభవమునాడే ఉగాది మాసాది

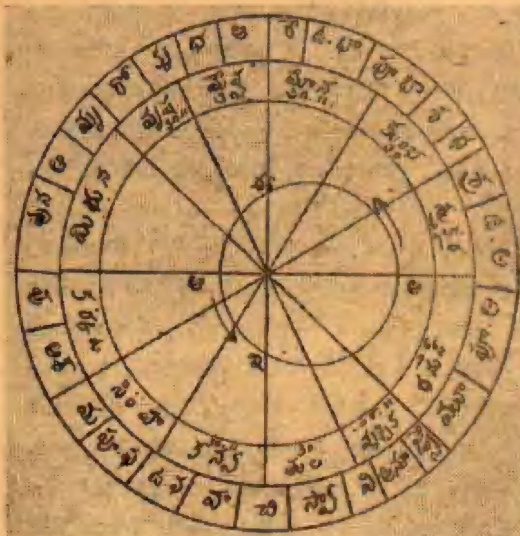
ఋత్యాది యుగాది. నాటి యీ నక్షత్రప్రాధాన్యము క్రాంతమునందును, స్మార్తమునందును నేటికిని అనుమ్యోత మగుచునేయున్నది.

తిథిబోధకు క్రాంతివిభాగ మావర్తకమేకాని దానివలన చంద్రుని దైనిగతియు, గ్రహణమును నిక్కచ్చిగా తెలియరావు. కాలగతిచే చంద్రగతిలో మాంద్యతగముల జూచుచున్నాము. కావున తోయిష్ట గణనమున క్రాంతివృత్త మెక్కు దుపయోగపడదు. తన దానికంటె కచ్చితమగు కటిబంధ మొకటి కావలసివచ్చెను. అందులకు చాడు చూచిచూచి చంద్రుడుగాని, నూర్యకుకాక అన్యగ్రహములుగాని క్రాంతివృత్తమునకు ఆటు రం, ఇటు రం అంశముల మేరకంటె మిగిలిపో రని గ్రహించి భవక్రమ సంరక్షణ పెంచిరి. క్రాంతివృత్తము భవక్రాంత గ్రతము. క్రాంతివృత్తమున పండ్రెండవ వంతు రాశి. అనగా రెండుంబాదిక నక్షత్రము. ఒక రాశి ౩౦ అంశం. నూర్య దొక రాశిలో నుండు కాలము సౌర మాసము. ఆ రాసు తిది :

రాశి	మాసము	దినములు
మేషము	చైత్రము	౩౧
మృగశిరము	శ్రైష్ఠము	౩౧
మిథునము	ఆషాఢము	...
కర్కటకము	శ్రావణము	...
సింహము	భాద్రపదము	...
కన్య	ఆశ్వినము	౩౦
తుల	కార్తీకము	౩౦
వృశ్చికము	మార్గశిరము	౩౧
ధనుస్సు	పౌషము	౩౧
మకరము	మాఘము	౩౧
మంధము	ఛాిన్యము	౩౦
మీనము	చైత్రము	౩౧

పై రాసులలో దీర్ఘకాలము ౩౧ దినములు ప్రాప్యకాలము ౩౧ దినములు. మధ్యకాలము ౩౦ దినములు. దీనికి కారణము ప్రక్క పుటలోని దినక చిత్రమున కనబడును. చిత్రమధ్యమున కనబడు మన్న భూకక్ష.

భూమి ఆ బాటలో తూత్ర మోత్ర చోవ్వన జను నమునుబట్టి మూర్త్యగమనము మృదు వయినటులు కన చుండును. మన కవుడు మూర్త్య దోక రాశిలోనుండి మరొక రాశిలోనికి పోవుచున్నటులు కనిపించును.

రాశిచక్రము

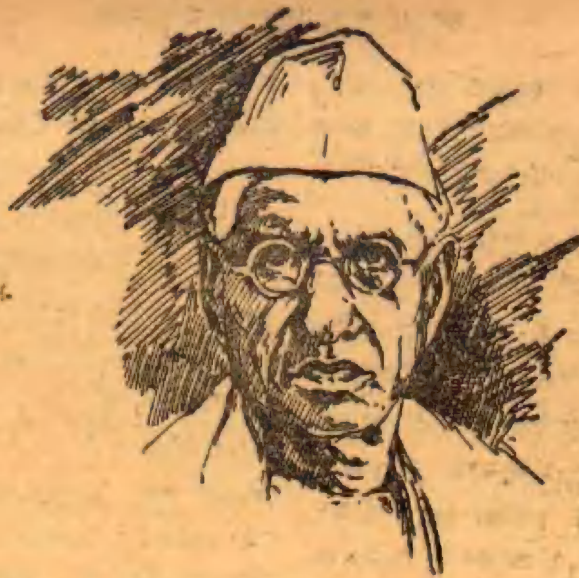
మూర్త్యుడు మేషవృషాదులలో తిరుగుతరి భూమి 'అ' బిందువునుండి 'ఆ' బిందువుకేసి వడచును. అవుడు మూర్త్యునకును, భూమికిని దూర మెక్కుడగును. దాన భూగమనము మృదు వగును. మన కవుడు భూగమ

నమునుబట్టి మూర్త్యగమనము మృదు వయినటులు కన బడును. భూమి 'ఇ' బిందువుకడకు తిరిగినపుడు మూర్త్యుడు దాపగును. దాన భూమిగతిలో తొందర వుట్టును. అవుడు మూర్త్యుడు ధనుర్వక్రములలో వడిగా పోవుచున్నటులు మన కగపడును.

ఈ రీతిగా సౌరమాసవ్యవస్థ యెత్తు జేర్చాటాయెను! అనగా రాశిచక్ర మెత్తు జేర్చాటాయెను! నక్షత్రచక్రముతో రాశిచక్రమునకు వ్యత్యము కలిగించుటకు వరాహమిహిరుడు అశ్వినాదిని, మేషాదిని సంకలనము చేసినటులు గ్రంథసాత్వ్యము కలదు కావున శ్రీ. క. ౬ వ శతాబ్దిలో రాశిచక్ర మేర్పాటయినది పలువురు వ్రాసిరి.

అటులగుచో శ్రీ. ప. 3 వ శతాబ్దిలో రచితమగు (ఈ కాలనిర్ణయము వారిదే) రామాయణమున కనబడు రాశిమాట యేమి? గర్దపరాశర సహితం రాశిమాట యేమి? శ్రీ బాలకృష్ణదీక్షితుల వారే అది ప్రక్షిప్తమనిరి. కొందరు ప్రాచీనులుగూడ రాశిచక్రము ఆవృతజ్యోతుని అనిరి. ఇది అంగీకరించుచో ఋగ్వేదమునందరి అభిమానముగూడ ప్రక్షిప్తమని ఏల యనరు? కావున వ్యతిరేకప్రమాణము దొరకనంతవరకును రాశిచక్రము ఋగ్వేదులకు తెలియునని అనుకొనవలయును. దీని నింకను ప్రాజ్ఞులు పరిశీలించుదుగాక.

పుణ్యస్థరణ

శ్రీ కపిల కాశీపతి

చైత్రశుద్ధద్వాదశి శ్రీ దేశోద్ధారక, విశ్వ
దాత, కళాప్రపూర్ణ కాశీనాథుని నాగే
శ్వరరావుపంతులుగారు లింగై కృష్ణమును
బొందిన రోజు. ప్రతిసంవత్సరం ఆరోజున
యిర్రికేళులైన ఆ పుణ్యమూర్తిని స్మరించి,
వారి ఆత్మశాంతికొసం ప్రార్థించడం
హిందూసంప్రదాయప్రకారం బంధువుల
ధర్మం. నాగేశ్వరరావుపంతులుగారు ఆంధ్రు
లందరికీ ఆత్మబంధువు. ఆకలివేళ అన్నం
పెట్టినవారిని "అన్నదాతా సుఖ భవ" అని
దీవించడం మన ధర్మి. నాగేశ్వరరావు
పంతులుగారు కేవలం అన్నదాతమాత్రమే
కాదు. ఆయన విశ్వదాత; సంపూర్ణ
దాత; మాంధాత. అందుచేత ఆ రోజున

ఆయన పుణ్యస్మృతి, ఆయన సేవాస్మృతి చేసు
కోవడం తెనుగువారి విధ్యుత్తధర్మం.

* * * *

"ఆంధ్రమహాపురుషులలో ఆయన
ఒకడు" అని వ్రాస్తే దేశచరిత్రలో ఆయన
స్థానం వీలైనంత పేలవంగా వర్ణించి
నట్టు. పోయిన పదిసంవత్సరాలలోనూ,
తత్పూర్వం పాతికసంవత్సరాలలోనూ,
ఎందరెందరో కవులు, వ్రాయనగాండ్రు,
వక్తలు, భట్టాజులు, ఆశ్రీతులు, అర్థులు
నాగేశ్వరరావుపంతులుగారి సుగుణాలు
పద్యాలలో వర్ణించారు; వ్యాసాలలో విపులీ
కరించారు; వేదికలమీద ఉద్ఘాటించారు;
సభలలో పొగడ్తలుచేశారు; దేశంలో

ప్రచారంచేశారు; అన్నిచోట్లా చెప్పకున్నాడు. ఆ వాఙ్మయమహాదధిని మించి పోవడం సామాన్యులకు సాధ్యంకానిది.

కానైతే పంతులుగారిని “ఆంధ్రమహా పురుషుడు” అనడంలో తాకికంగా వో వినిపిస్తే వుంది. తన సూక్ష్మబుద్ధివల్ల సాధించిన ఒక సర్వజ్ఞాధానివారిణిద్వారా లోకప్రజల నోవ్వలు బాసి, తద్వారా దేశదేశాలనుంచి తనను చేరే స్వర్ణప్రవాహం నిశ్చయంగా ఆంధ్రాభ్యుదయానికి ప్రయోజనం చేసిన ఆయనగాక ఆంధ్రమహా పురుషులు మరెవరు? అది స్థూలదృష్టిలో వారి గొప్పదాతృత్వానికి తార్కాణం. అవిధంగా చూసినట్లయితే దేశసేవాదీక్షలో, తన్ను మాలిన ధర్మం చేసి, తమ సర్వస్వం బలిదానం చేసి, భస్మీభూతులైనవారున్నారు. అటువంటి దానం రెండుమూడుతరాల తర్వాత ప్రజాస్మృతిలో వుండదు. చరిత్రలో స్థానం అందుకోదు. తత్కారణంగా దూరదృష్టిలో పంతులుగారి తాకికదాతృత్వం కిందిదివ్యమయం.

నాకు చూడగా నాగేశ్వర రావు పంతులుగారు జ్ఞానదాతగా దేశచరిత్రలో కలకాలం నిలిచిపోతారు. అటువంటి స్థానమే చరిత్రలో అభించతగినది; మహాదీర్ఘమైనది.

* * * *

ఆంధ్రదేశచరిత్ర యావత్తూ మనకు లభించే మంచిరోజు లింకా రాలేదు. మన దేశ, భాష, జాతి శబ్ద నిర్ణయంలోనే మంత్ర శాస్త్రజ్ఞుల మాట కలవని ఈ సందికాలంలో

సర్వాంధ్ర సమగ్రచరిత్ర లభించక పోవడంలో ఆశ్చర్యం లేదు.

సాహిత్యరీత్యా పరిశీలించినట్లయితే మన చరిత్ర చోళచాళుక్య సమ్మేళనంలో శ్రీస్తుతకం పదకొండో శతాబ్దంలో ప్రారంభించిందని చెప్పవలసి వస్తుంది. అప్పుడే సన్నయ్య భట్టు భారతాంగీకరణం ప్రారంభించాడు గనుక. తత్పూర్వం వున్న సాహిత్యం మనకు మిగులకుండా పోయిందిగనుక. నీరసించి పోయిన కైస, బౌద్ధమతాలు ఆరామాలలో రసారాధనలో రాగిణీహృదయాంకితాలై, దేశంలో అరాజకం, అవీరి ప్రబలివనాడు దండబలం, దండుబలం కలిగిన చోళ—చాళుక్య వంశీయులు దాన్ని రూపుమాపి, చివికి జీర్ణించి పోయిన అనాటి నాగరికతా నిర్మాణం భగ్గంపాడు చేసి, ఆ పాటి దిబ్బల మీద నవయుగసంస్థాపన చేశారు. ఆ నవయుగంలో మల్కీ సీతినయమాలూ, వర్ణాశ్రమ ధర్మాలూ పునరుద్ధరించి విశిష్టమైన వేదమతం పునస్థాపన చెయ్యవలసిన అవసరం కలిగింది. దానికి ప్రజాసీకంలో జ్ఞానప్రచారం అవసరం అయింది. దానికోసమే తెనుగు సామ్రాజ్య ప్రకారం “అక్షర రమ్యత నాదరింప నానా రుచిరార్థసూక్తినిధి నన్నయభట్టు తెనుగునక మహా భారత సంహితారచన బంధురు డయ్యె జగద్ధితంబు గక”. అదే ఆంధ్ర విజ్ఞానయుగారంభం. మన చరిత్రలో నన్నయ భట్టారకుడు మొదటి సంఘసంస్కర్త; మొదటి జ్ఞానదాత.

అది కావ్యమూ, మహా కావ్యమూ అయిన శ్రీమద్రామానుజం ఆంగీకరించక నన్నయ భట్టారకుడు భారతం ఎందుకు

ప్రారంభించాడా అనే సందేహం మనలో చాలామందికి వుంది. తైన, తాద్య సంప్రదాయాలలో, ఆర్య ధర్మాన్ని ఎదుర్కొని, ప్రజాపరిభాషలోనే భక్తియోగానికి దూరమైన మతవాద్యయం చదువ నేర్చి, తాత్కాలికంగా భేదదూరులైన ప్రజాసేవానికి రామనామతారక మంత్రం అంటడానికి వీలులేదు. ఆ నాడు కావలసినది జ్ఞానయోగమే కాని భక్తియోగము కాదు. ఆ జ్ఞానప్రచారానికి లోకీక ప్రాధాన్యమైన, కలియుగానికి సన్నిహితమైన భారతమే భక్తి ప్రధానమైన రామాయణంకంటే ఎక్కువ ప్రయోజనకారి. ఆ ప్రయోజనం కలిగించి దేశాన్ని ఉద్ధరించిన చరిత్రాధుడు నన్నయ భట్టారకుడు.

* * * *

వెయ్యిసంవత్సరాలతర్వాత ఆ గోదావరీతీరంలోనే, ఆ రాజమహేంద్రవరంలోనే మరొక జ్ఞానయోగి అవతరించినాడు. దేశం చేసుకుమారింది. ప్రజలలో పూర్వపు మూఢనమ్మకాలు నాటుకుపోవడంవల్ల దురాచారాలు ప్రబలి, సంఘం కుళ్ళి, కుసమారి పోయింది. అటు పూర్వసంస్కృతి లేకు; ఇటు ఆధునికవిజ్ఞానమూ లేదు. 'తన కారోగ్యం, తన సాభాగ్యం' అనే స్వార్థంలో ప్రజలు సంఘసీతిని మరిచిపోయి విచ్చలవిడిగా జంతురీతిని సంచరించిన కాలం అది. అటువంటి సంఘంలో జ్ఞానప్రచారంచేసి అంధకారంలో ఆత్మజ్యోతిని వెలిగించినవాడు శ్రీ కందుకూరి వీరేశలింగంపంతులు. సామాన్యుడై జన్మించి, అసామాన్యశక్తులు సాధించి, ఆంధ్రదేశంలో ఆధునికసంస్కృతిని

నెలకొల్పిన మహాపురుషుడు శ్రీ వీరేశలింగం. ఆయన తన పని యావత్తూ జ్ఞానప్రచారం వల్ల సాధించినాడు. గ్రంథరచనలో, గ్రంథముద్రణలో, గ్రంథాలయ నిర్మాణంలో, విద్యలో, విద్యాప్రచారంలో, విద్యాలయ నిర్మాణంలో, సంఘసీతిలో, సంఘసంస్కార ప్రచారంలో, నూతనసంఘనిర్మాణంలో, సర్వత్రా పునాదివేసిన పుణ్యపురుషుడు శ్రీ వీరేశలింగం. నన్నయతర్వాత ఆయన రెండవ జ్ఞానదాత.

* * * *

ఆ శ్రీ వీరేశలింగం మొదలు శ్రీ నాగేశలింగంవరకూ ఆంధ్రదేశచరిత్రలో అదొక మహాప్రకరణము. వీరేశలింగంపంతులు ప్రారంభించిన జ్ఞానప్రచారం బహుముఖంగా, మహాజ్వలంగా వ్యాపింపజేసిన మహానీయులు మన నాగేశ్వరరావు పంతులు గారు.

"దేశమంటే మట్టి కావోయ్
దేశమంటే మహామహోయ్"

అన్న గురజాడకవివచనం వెలిసింది ఈప్రకరణంలోనే. దేశం బాగుపడాలంటే ప్రజలు బాగుపడాలి. ప్రజలు బాగుపడడానికి జ్ఞానోపదేశం కావాలి. ఆ జ్ఞానోపదేశానికి పూర్వం కథలూ, కావ్యాలూ పరికరాలు. ఆధునికయుగంలో పత్రికలు ఆ జ్ఞానప్రచారానికి పట్టుగొమ్మలు. ఈ జ్ఞానప్రచార ప్రాముఖ్యత గ్రహించిన సుప్రసిద్ధాంధ్రుడు శ్రీ కొమఱ్ఱాజు వేంకటలక్ష్మణరావు. ఆయన విజ్ఞానచంద్రికలు పెదజల్లి, విజ్ఞానసర్వస్వానికి పునాదివేసినవాడు.

తొల్లింటి అమహనీయులు వేసిన ఈ మహాప్రయత్నాలన్నిటికీ గొప్ప పోషకుడై పత్రికాప్రచురణలో బహుముఖవ్యాప్తికి పురాదివేసి, శాశ్వతనిర్మాణం చేసిన శ్రీ నాగేశ్వరరావుపంతులుగారు ఆంధ్రప్రదేశ్ నీకానికి మూడవ జ్ఞానదాత.

దేశకాల పరిస్థితుల్ని అనుసరించి మహా పురుషులు అవతరిస్తారు. ఆరీతిని, ఆంధ్రదేశం ఆంధ్రకారంలో పడిపోయినప్పుడు జ్ఞాన

ప్రచారంకోసం అవతరించిన మహాపురుషులు సన్నయభట్టు, వీరేశలింగం పంతులు, నాగేశ్వరరావు పంతులు. వీరు మహా జ్యోత్సులు. కాదు సంస్థలు.

ఇటువంటి పుణ్య పురుషులు, నేవా వ్రతులు సయిన మహనీయులను ఇటువంటి పుణ్యకాలంలో సర్వాత్మనా స్మరించడం ఆంధ్రుల అవశ్యనిధి.

కళాప్రపూర్ణుడు
కీ. శే. శ్రీ కాశీనాథుని నాగేశ్వర రావుపంతులు.

దేశోద్ధారకుడు

కె. కె. శ్రీ కాళినాథుని నాగేశ్వర రావుపంతులు

చిత్రకారుడు: శ్రీకాళ రామమోహనశాస్త్రి.

వెలుగు నీడలు

[కథానిక]

- శ్రీ ఇంద్రగంటి హనుమచ్ఛాస్త్రి -

త్రైవారింది.

బద్ధకంగా లేచాను.

రాత్రి చాలాసేపు నిద్రమేలుకుని వ్రాసిన విక్రమార్కమయ పద్యకావ్యపు స్వస్థియదృశ్యాలు తియ్యని స్మృతుల్ని కదిలిస్తున్నాయి.

శిరస్యకి దివ్యసౌందర్యం నా పద్యాల్లో! కాంతి భారగా ప్రవహించి ఒచ్చిన ట్టనిపించింది.

పురూరవ చక్రవర్తి మధుర స్నేహపల్లపాలతో నాకావ్యం పులకరిల్లవట్టు తోచింది.

మధురలో, భరతమని ప్రయోగించే నూతన నాటికలోని నాయికాపాత్ర ధరించి, ఆ అవ్వనం నుండి, స్త్రీరమణీయతాసర్వస్వంగా రంగభూమికి అవతరించినప్పుడు వ్రాసిన ఈ పద్యం...

"లేవనుమపు తీసే వేళ అయింది. చప్పున కాఫీ పుచ్చుకు వెనకారా! పాపం రాత్రి చాలా సేపు మేలుకున్నారు. ఏం చెయ్యను? తెచ్చుకునే రోజు. తప్పదు"

ఇంద్రసభకు బతులుగా మా చాలీచాలని అద్దె వాటా, నాట్యశిక్షణలూపిణి శిరస్యకి! బతులుగా నిత్య సంసారయాత్రలో నలిగే పాతగల్ల చీర వ్రావూడే కనపడేసరికి నా పురూరవచక్రవర్తి సింహాడకంజో ఒక నాగరిక పట్టణంలోని ఆరో వెంబరు లేవనుమపు దగ్గరకు వడవలేక చచ్చిన తప్పుకున్నాడు.

ఎదురుగా కనబడే సిమెంటుకంచెని కాలెండరు మీద క్రింద సంవత్సరం గూడ తారీఖు వాస్తవజగత్తులో కనబడేసరికి నా ఒక్క దహించుకుపోయింది.

దియ్యం లేవని తెలియగానే ఆకలి ఎక్కువగా ఉంది. అంత దివ్య సౌందర్య భూయిష్ట కళాసంపదను భారనాసంపత్తితో పుడమికి అవలీలగా అవతరింప చేతుల ఆంధ్రకవిత్యయనకు ఆకలి కలిగిందంటే ఎంత నీచం!

కాని వేస్తోంది!

ఎవరితోనూ అనకండి, బాగుండదు.

మహేంద్రుడుగాని, అమర వేల్కగాని ఈ కరువు రోజుల్లో నా కెట్టిసహాయం చెయ్యలేరని యాధిగా తెలికాక మాసిపోయిన కేవ్వాసంపి పుచ్చుకొని కాల్గిడ్డుకుంటూ బజారుకు వడిచాను.

ఈనాటి కవి నిజస్వరూపం ఎదుట నిజపుటద్దం లేకపోయినా స్ఫుటంగా నా కళ్ళల్లో ఆనింది.

రోడ్డు ఎక్కేసరికి జమీందారుగారి కొత్తకారు రయిమని నడిచేవారి కంట్లో దుమ్ముకొట్టి పరిగెత్తింది.

చచ్చిన బెనుమోల్లో జరగబోయే గౌరవార్థపు టీపార్టీలోని తేనీటిగువాసన నా మెదడుకు తగిలి వికారపెట్టింది.

పట్టణానికి ఒకవైపున చాలీచాలని కొలబత్తెపు దియ్యంకోసం తొక్కిడిపడే దొర్భాగ్యుల కొలాహల మేలే—ఇంకోవైపున బలిసిన లంచాల చేతులు కమ్మని వెచ్చని పదార్థాలను సమృద్ధిగా నిల్పి మట్ట పోజుల్లో! నెమ్మదిగా బాపుడం గమ్మత్తుగా జ్ఞాపకం వచ్చి నవ్వాను.

రోడ్డుమీద జనప్రవాహం ఏవైపు వడుతున్నదో తెలియలేదు.

అప్పుడే తమనుమలు తెలిచారు.

అధికారులు పిచ్చుకవ్వలతో మట్టిరంగుబియ్యం రూపంలో న్యాయాన్ని పంపిస్తున్నారు. పవిత్ర ఆర్యావర్తధూమిలో—

చప్పున ముఖంలోకి చొరబడడానికి వీలులేదు. నరకరీరాల గోడ అప్పటికే బలంగా వీర్చడిఉంది.

కొంతసేపు గడిచింది. ఉద్యోగుగా మానవదేశాభివృద్ధికి చీటవారి లోపలినుంచి ఒక కలకలం వినపడడం మొదలుపెట్టింది.

మేం ఆశ్చర్యపడి చూస్తున్నాం.

గుమాస్తా కీచుగొంతుకతో అరుస్తున్నాడు. అయిదునిమిషాల తర్వాత కీచుగొంతు, ఇద్దరు నాఖిల్లూ చేతుల్లో కత్తి అయిపోయాడాక బాది ఒక పదార్థాన్ని కోడ్డుమీదికి తెచ్చి విడిచిపెట్టారు.

అది కమ్మడిగా కదిలి అంటుకున్న కోడ్డుమమ్మలు పుకను, ఊడిపోయిన చీరగుల కలగుడ్డను పనిరించుకొని వెనకవారికలై ముందు మానీకలతో నిండిన చొక్కాతో పారిపోయిన ముఖంమీద మొహమాటంగా పెరిగిన పేడికెడ్డంతో మూటలు మోసే కూలీగా లేచి నింపుంది.

వాడు ఏమీ జరగవట్టు, కగిలిన చోట చేతితో నైవా తడుముకోకుండా ముందుకు నడిచి పక్కనూము మీద కూచున్నాడు.

బియ్యం కొన్నాను. ఇల్లూ అల్లూ చూశాను. క్షప్తమైనవారైతే స్వయంగానే పట్టుకుపోవచ్చు. కానీ.....

“బాబూ, కూలీ కావాలా?”

—పరు7త్తునుంటూ వచ్చాడు.

“ఎంత?”

“...రేడ”

“పావలా ఇస్తాను, పట్టుకో”

చాలా సహజంగా అన్నాను. కానీ—తిన్న చెప్పలకన్న ఆ మాట పలిపిందిగానో. సిగ్గుపడి కలలించుకుని మూట పుచ్చుకున్నాడు.

వెనకనుంచి అందుకున్నాడు—

“మంచివాడు దొరికాడు”

“సగం బియ్యం తోవలో తిశేస్తాడు”

“పచ్చి చొంగవెడన”

“ఊరికే తెన్నారా గుమాస్తాగారు?”

“ఇంక కూలీ ఎందుకు?”

“ఏం? రేడ అడిగితే పావలా ఇచ్చే మహానుభావులు దొరికాక...”

“సామ్యవాదులండి!”

దూరమై ఇక వినపడలేదు.

“నీపే వెకరమ్మా”

నడుస్తూ తోచిక చేసిన ప్రశ్న.

“సన్నాపండి”

“పద.”

చేతిలో పడ్డ పావలాకాను చూసి సన్నాసి మొహం మరింత పాలిపోయింది. స్వాధికారణం చీల్చి నిజమైన మనస్సు తెరచి చూపితే మనసులు ఎంతదగ్గరకు వస్తారు! కానీ సమ్మం. అదే ఈనాటి నాగరికతలో ఉన్న కీలకం.

మూడు. అనాగరిక ప్రాకృతుడు. వాడికి సనాతన సాంఘికమర్యాద లేమి తెలుసు?

కొంతసేపటికి సన్నాసిముఖం సంతోషంతో నల్ల బడి—పురూరవ సార్యభౌముడు కాళిచేసినచోట వెళ్లి కూర్చుంది.

* * *

సోమవారం సంత.

ఫెళ్ళిన సాగుతోంది.

ఇంద్రనీలమణిరాసులవంటి నీటి కంకాయ గుట్టలూ, పచ్చలవంటి బచ్చలికూరకూపాటూ, కంపుల వంటి ఉల్లిగడ్డల పర్యటనూ సాయంకాలపు ఈ రెండ తిగిలి విలవిలూ మెరుస్తున్నాయి.

విజయనగర సామ్రాజ్యం ఉద్వేగంలో వెలిగి బప్పుడు వర్తకులు రాజధానిలో రత్నాల రాసులు పోసి పట్టు బాళీసుల కానుకుని అమ్మడం చూశానని ఆల్బర్ట్ రబాక్ అన్నమాటలు నానాటికి ఆంధ్రదేశంలో సోమ

వారం సంతగా ప్రత్యక్షమైనందుకు సంతోషిస్తూ, మనకు ఏ రకం రత్నాలు ఎన్నివీకలు కావాలో నిర్ణయించలేక ఆలోచిస్తున్నాను. నిండా అన్నం లేని ప్రజలకు ఇన్ని నూర లెందుకో?

అరటికాయల దుకాణం దగ్గర ధక్కుతుని చెప్పుచుంది.

తిరిగిచూశాను.

చుట్టూ చేరిన వలసదారు 'పెట్టుకునుముల' మధ్య మా కథానాయకుడు సన్నాసి కనపడ్డాడు. అధికారముద్ర తీసివట్టు చుండ ఎర్రగా కండింది.

ఒక కాపుపెద్ద చేత్తో నూరల బరువు మూట పట్టుకుని రెండోచేతితో సన్నాసిని ఒడిసి పట్టుకుని అన్నాడు.

"యెవరట...నూరివని చేసుకోరాదూ, దొంగగడ్డి తినకపోలే...మూట లాగుకున్నాడు. సవట..."

కాలెత్తి, మల్లదయ దలచి తీసుకున్నాడు. గాంధీగారి అపొంపా సిద్ధాంతం మీద చాలా గౌరవం ఉన్నవాడు!

"కప్పు కాదండీ—రకపోలే... అడుక్కోవాలి..."

మూకలో ముందున్న పంగవామల తనమనిషి పట్టులేని బోసికోటితో చేకంలాని నిరుద్యోగ నిర్యాసన రహస్యం నిమిషంలో పరిష్కరించి తీసుకున్నాడు. సన్నాసికి తోసిరితిరిగింది.

"మూట తెచ్చున్నారా బాబూ! అజాదబ్బు తీప్పించండి. ఇంటికాడి. అందుకోసమే మూట ముట్టుకుంటే..."

"ఛా! నోరుమయ్యి. దొంగగాడ్డ! నాకు నీకు లెందుకురా? ఇలాటిది గదిమూటలు పట్టికళ్ళగలను. బుద్ధిగా బతుకు. తప్పులుతిశేవు..." అని చెల్లి పోయాడు.

"మంచివని చేశాడు. చూస్తే నూరి, చూడకపోలే నూరి. నూరిమచ్చుబెడతలు" ఒక శ్రోత్రియ బ్రాహ్మణోత్తమడు అరటాకుల కొట్టుదగ్గర్నుంచి తన ఆభిప్రాయం చెల్లడించాడు.

మళ్ళా మామూలుగా జవప్రవాహం సంతలో! ప్రవహిస్తోంది.

అలజడి క్రమంగా తగ్గింది.

సన్నాసి నెమ్మదిగా ఏడో కాటికింద గుచ్చుకున్నట్టుగా ఒంగి ఇందాకటి ఘోరంలో పెద్దకాపు రొంటినుంచి వారగా ఇంతవరకూ ఎడంతాటి బొటన వేలితో తొక్కిపెట్టిన వస్తువును పదిలంగా తీసి బజార్లో నల్లమందుకొట్టుచైత్రు చరచరా నడిచాడు.

* * *

సిరావర్షంలా చీకటి అలముకుంది.

రాత్రి కదిగంటలు దాటింది.

మబ్బుగా ఉంది.

చలిగాలి చెలరేగింది.

పెచ్చని అన్నం తిని ఇనప్పెట్టెలలాంటి గదుల్లో కాక్ట్యూరకాజుల్లో! కమనీయగాళ్ళలో! బ్యాపిస్టు వారి! ఆరాత్రి ఎంత వరప్రసాదం! ఒక్క చలిరాత్రి చల్లారిపోయే ఎన్నిగుండెల్ని జ్వలించలేస్తుంది!

సంతపాకలు తప్ప తొరంతా, ఒత్తిగిలదానికి కూడా బజ్జంగా నిద్రపోతోంది.

పగలంతా వైరాగి వేమంతో తిరిగే ముసలిజంగం పాతపడక ఒకరేవుకు చేరినట్టు సంతపాకల్లో ఒకమూల చేరి కొంతగడ్డి పొగుచేసి మంట వేసి గుడాకుపాగ తాగుతూ దగ్గుకున్నాడు.

చవకరకంకల్లు తాగి యెవరో పడమటియాసతో కీచులాడి తిట్టుకుని నోరు నొప్పెట్టి సంతపాకల నావ రాళ్లమీద ఒరిగాడు.

అక్కడికి కొంతదూరంలో చింతచెట్టుకింద బసచేసిన ఎలకల కుటుంబంలోంచి ఎలకలపిల్ల నీలూ చట్టన పెక్కుకుక ఒచ్చి కూచుంది. అన్ని ముప్పికుటుంబాలూ ఒట్లు తెలియకుండా నిద్రపోతున్నాయి. ఎటు చూచినా కాకుచీకటి రాత్రి. వక్కని తలదెబ్బోనుకున్న చెయ్యంలా పెద్ద చింతచెట్టు.

ధయమేసింది.

తల్లిని రేవుదా మని తీసుకుంది.

“భయంమాట కేంగాని, ఈ చీకటిరాత్రులు పడుచునున్నట్టి ఎంత సరదాగా ఉంటాయి!” అనుకుంది నీలలు, గొంతుగా కూచుని నిద్రలో చేరిన జాట్టు ఎగడోసుకుంటూ.

సందేహ తాగిన గంట ఉడుకు చల్లారిపోయింది. ఆకలి మండిపోతున్నది.

పడుచున్నట్లు చారెడు గంటనీళ్ల బలం ఎంత నేపు?

చలిగాలి రిప్పున కొట్టింది.

లేతకంటూ గజగజలాడి ఒళ్లంతా కప్పని నుడ్రతో బత్తున్న కప్పుతోయింది.

రెండుచేతుల్ని బలంగా ‘ఇంటూ’ నుద్దలా చేసి గుండెలకు అడుతుకుంది.

మెలుపు మెరిసింది.

ఆకలి భగ్గుతుంది.

లేచి నించుంది.

ఎదురుగా మంచమిశాయి పెట్టెకొట్టు కనబడుతున్నాయి.

మాసిఉన్న కొట్టులోంచి విశాయి ఎల్లా ఒస్తుంది? ఏమా?

ఆకలిగా ఉంది మరి—

వద్దొడి.

మన్నని నల్ల కావళురాయిలా గజగజలాడే ముఖంలో పళ్లు మెరిశాయి.

అడవిలో ముళ్ల పాదలమీద అడవిమల్లెపూలు జ్ఞాపకంవస్తాయి. ఎవరు చూశారు?

చుక్కలు లేని ఆకాశం సిగ్గుపడింది.

పెట్టెకొట్టు అడుగుద ఏ బల్లవివా ఒదులుగా ఉండగూడదా?

“దొరికిలే చంపేస్తారు”

“ఈ ఆకలి బతకనిస్తోందా?”

“అది మొగ్గోళ్ల పని”

మొగా దనగానే వచ్చోచ్చింది.

“ఆకలి! మొగా... ఆదా ఉందా?”

ఒక మొగాడు ఎట్లాగో తంటాలుపడి కొట్టు బద్దలుకొట్టి ‘ఇదిగో విశాయి’ అంటే ఎంత రొగం దును అనుకుంది.

కొట్టుపక్క ఏదో నీడ కదిలింది. గుండెలు పట్టు జారిన ట్టునిపించింది. మనస్సు కూడిచుకుని కొట్టు పక్క నక్కో కూచుంది.

రెండు నిమిషాలు నిశ్శబ్దం.

కొట్టు వెనక బల్ల దొడలాగుతున్నట్టు వివపడి ప్రాణం మడటపడి మెల్లగా అక్కడికి మోకాళ్ల మీద పోకి తలయేర్పింది.

నీడ పారిపోయింది.

నీలలు నాతిక కరుచుకుంది.

నోటికగ్గర కూడు జారిపోయిందని విచారించింది.

నిటాగ్గా నించుని చూడగా వెనకకట్టు ఒక బల్ల సగం ఊడిఉందిగాని ఒక ఊకు పట్టుమాత్రం ఎక్కువగా ఉంది.

బలంకొద్దీ బల్లను గురికి లాగింది. కదలేదు. ఒక కాతితో అడుగుభాగం తన్నిపెట్టి చెక్క పెకలించింది. బల్ల చుక్కన ఊడి నీలలు కూలి వెంక్కు పడిపోయింది. నీడ రెండు చేతులూ చాపి పట్టుకొని నింహోరెట్టింది. చెముటపట్టిన చల్లని వెన్ను మీద వెచ్చని చేతులు లిరువుగా అనుభవీసరికి ఆ స్పర్శతో ఒక విశ్వరహస్యం అర్థమై పోయినట్టు తోచింది ఇద్దరికి.

వీరసంతో అతరతరూ చురుకుగా కదలలేని రెండు చేతులూ కొత్తగా చిగిల్చినట్టు పని చేస్తున్నాయి.

నీడ వెన్నుకిగా లోపలి దూర చీకట్లో వెదికి ఒక తేరుపెనక మానె మిశాయిజంగిడి పట్టుకుంది.

నీలలు సాయంచేసి ఇవతలికి లాగింది.

కొన్ని లోపలి జారిపోయినా జంగిడితో కొన్ని వచ్చాయి.

నీలలు జంగిడితో కలిపి లిశేనీటంక ఆకలితో ఉంది. నీడకు ఇద్దర్నీ కలిపి లించామని ఉంది.

“కూగో, లిశేనీపోదాం. మల్లా మోరెండుకు?”

“సార్లె. ఎవరన్నా నూత్రే పక్కలిరుగు
తాయి.”

“ఈ రోజువారనే ఇల్లా ఉంది.”

“మొగసన్నానీకే ఇంత పిక్కరే... ఇక
అడోళ్ళ కంతా కూడ...”

“అసి... నీవంటే... నీరీ! కనిపెట్టేశావ్.”

“ఓరీ... నీవంట్రా! పోత్యేకావు!”

“నడూ... వాన్నక...”

ఇటూ అటూ చూసి నీలూలు కర్రపల్లె వేతిలో
పెట్టింది.

“కూరుపెంపుపాకకాడ ఎవరూ వేరు. అక్క
డికి పోదాం”

కడుక్తున్నాడు.

పక్కదుకాంబడిమీద మనిషి కదిలిపట్టయింది.
కుక్క బొంబుమంది.

సన్నానీ చెవిగున మురుక్కూలక చాటి పరి
గత్రబోయాడు. కాలు బారి మిఠాయి జరిగిడి కాలు
వలో పడిపోయింది.

ఇద్దరూ పరిగెత్తి కూరుళ్ళవైపు సంతపాకదగ్గరికి
రోజుకుంటూ చేరారు.

పెల్లగా మొగవాడు అరుగక్కి నిరాశగా ఒక
మూల ఇరికి కూచున్నాడు.

నీలూలు పెల్లి దగ్గరగా కూచుంది.

ఏమి మాటాడాలో ఇద్దరికీ తెలియలేదు.

సన్నానీ నీరసంగా తలగుడ్డ నేలమీద పడిచి
ఒడుగుతూ అన్నాడు: “ఒట్టి అబ్బులు మిగిలింది...”

“నీ కరమ్య”

అర్ధైకసారం ఒంటబట్టిన వేదాంతిలా నీలూలు
చుట్టారంగా నవ్వి వాడి బుజంమీద కొట్టింది.

నీలూలకు అ కటికి చీకట్లో తెల్లనివ్వుల్లా
మెరికాయి.

“ఈయేల కింతే పెట్టివుట్టాం”

‘ఉపనిషన్మధు’వారికిన చోట వుట్టిన వాడు
పలికాడు.

కాని వేదాంతికి కడుపు సుండుతోంది. కన్నులు
ఎంత నులిమినా మూలేపడడం లేదు.

“మిటానూ పోయి ఎర్రయేదాంతం మిగిలిం
దిరా మనకి” అని మనంక దగ్గరిగా బరిగి, చాచిన
ఒక్క మిఠాయిఉండ రెండుముక్కలు చేసి ఒకటి
వాడిచేతిలో పెట్టి తనొకటి తిని కూచుంది.

చిటపట చినుకులు ప్రారంభించి టికా శక్తు
దారుణంగా ధ్వనిస్తోంది.

చలికాలి రిఫ్రెష్ కొట్టింది.

నీలూలు మాటాడకుండా ఒడికింది.

వద్దం నుదిరిపోతోంది.

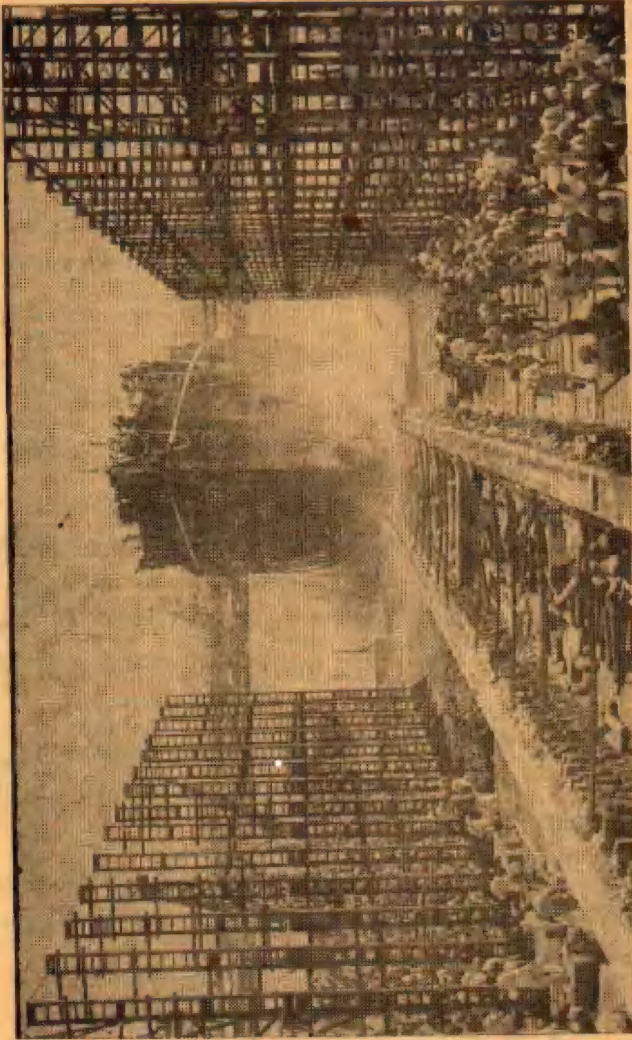
సన్నానీ మూరిగి, జల్లుకొట్టని వెంపుకి పక్క
మార్చి బద్దకంగా కళ్ళు మూసుకున్నాడు. తగినంత గుడ్డ
లేని వెచ్చని వత్తుఫలం చుర్రున తన బుజానికి తగిలే
సరికి మావవుడి తిరితరాల వాడి ఉన్నవాంధలతో ఒక్క
సారిగా వాడి మనస్సు అంటుకుంది.

తన ఒంటిమీది గాయాలను ఒక్కటొక్కటిగా
మృదువుగా తాకే మెత్తని రెండు చేతులనూ తీసి కళ్ళ
కడుగున్నాడు.

బుద్ధి ఎరిగినప్పటినుంచీ ఈసడింపులూ, అవమా
నాలూ మూత్రమే చూసినవాడి గాఢకళ్ళు తలవని
తలంపుగా చెమ్మగిల్లాయి.

వాన కురుస్తూనే ఉంది.

మళ్ళీ తెల్లవారుడువని, ఆ చుల్లని చీకటిరాత్రి
దయతో వాళ్ళకు జ్ఞాపకం చెయ్యడం మానేసింది.

భారతీయులచే భారతదేశములో ప్రవృత్తముగా రాయబడిన 'జలకేప' అనే 8000 టన్నుల నౌక మార్చి 14వ తేదీ నాడు విశాఖపట్టణములో నెహ్రూ గారి ఆధ్వర్యమున మొట్టమొదటిసారిగా జల ప్రవేశము చేసిన దృశ్యము.

2000 ఏళ్లకు ముందు..

పూర్వపువాడు చందనమును పరిమళింపజేయుచు వర్షాదువివరముగా నిర్ణయించివాడు. వేటివాడు మోటాల్లలో "కోల్పోరాంట్"ను తీర్చి ముందువది చెప్పివచ్చు మందివస్తువుల ప్రపంచములో చందనమును శ్రేష్ఠపురుషుడనిగా ప్రకటించుడు. చందనము, మధురనరమకము, చలువగుణము కలిగియుండుటవలన చందనలైలము పొందర్యాలుగా వస్తువులలో ముఖ్యముగా ఉపయోగించబడుచున్నది. అశోకునికాలము యాభారతముగా లింగిరెంపబడిన విషయము నేడుకూడ యభారతే!

మై సూ రు
శాండ్ ల్ సబ్బు

"పరిశుద్ధతకు ప్రసిద్ధమైనది చందనమే"

మైసూరు గవర్న మెంటు ప్రాదర్శన.

డోంగ్రేగారి

బాతామృతము
బలహీనమైన బిడ్డలకు
పుష్టియున్ను, బలమున్ను
ఆరోగ్యము నిచ్చును

నేటూరి—

సుందరశాస్త్రీగారి

సుందరరసము

సర్వసవామేహములకుసంజీవి.

గుణము ప్రత్యక్షము
అనుభవసిద్ధము. ఇకాశైక్యము అవసరం
లేదు. ఎటువంటి సవామేహాలనైనా
కుదుర్చును.

50 మాత్రలు రు. 5.

ఆర్డరసాయనశాల, ముక్త్యాల

Mehta's...
**SUNDARI
ELIXIR**

గర్భాశయరోగాలకు

ప్రసిద్ధ బలవర్ధకౌషధము
సర్వవిధాలైన బహిష్కారములకు
అనుకూల నివారణ
కుప్రసిద్ధ భిక్షగృహలచే
ప్రకృతసింపబడినది.

K.S.MEHTA & CO., 250, CHINA BAZAAR,
M A D R A S.

అయినసంబంధాలు

[కథానిక]

శ్రీ రా. సి. అంజనేయశాస్త్రి

“అద్దెగడి! ఆ మాటంటేనే ఆరికారీమంట పెత్త
కొట్టుంది” అనే గర్జనవల్ల మంచునే
కునికపాట్లు పడుతున్న నేను ఉరిక్కిపడి కళ్లు తెరి
చాను. గూడూరు దాటిందల్లే వుంది పెయ్యు. చీక
ట్లను కావించుకొస్తున్న చరిగారి రైలుపెట్టెకిటికి
దగ్గరే నాచూపుల్ని అరికట్టింది. దానికి తల ఒగ్గి రెప్ప
వాల్చి, ఒకక్షణం ఆగి మళ్ళీ చూసేసరికి, దూరాన గట్టల
మీద తమస్సుని తలపొగాచుట్టుకు కూర్చున్న అడవి
చెట్లతో సరసాలాడుతున్న విలుగుదలూ, “మేమూ
వాటితోపాటు సరసాలాడుతాం” అంటూ తగుడుమమ్మా
అని యింజనుగొట్టంలాంచి బయలుదేరి దారిలోనే
ఆరిపోతున్న రవ్వలూ కనిపించాయి. ఒంటికారిమీద
నుంచుని తమస్సుచేసే యోగిలాగా యిందాకటినుంచీ
కుడికాలుమాత్రమే కింద ఆన్చుకలిగా. పక్కవాళ్లని
బతిమాలి కాలు మార్చుకుని, గాలి చెవుల్లోకి పోకుండా
ఉత్తరీయం చెవులమీది కొచ్చేట్టు చుట్టుకుంటుంటే,
కొంచెం మెటగానీ, నా ఎడం చెయ్యి పట్టుకుని
లాగునూ “మీరు చెప్పండి స్వామీ, పెద్దనుసుప్పులు...
నే నియ్యనంటే పిల్లని, చెప్పుతీసుకు కొట్టండి.
ఒప్పుకుంటా...” అన్నా దా మీసాల ఆసాది.
యాత్రైకుయిదు ఏళ్లున్నా మంచి బలంగా కనిపిస్తు
న్నాడు. కొంచెంబొద్దు. గుబురుమీసంలో వెండితీగ
ల్లాంటి తెల్లచెంట్టుకలు వింత పోయగాన్ని చేకూరు
స్తున్నాయి. అవతలాయన కంఠస్సు కొంచెం తరుగే
కాని, మనిషి పీలగా వుండటంచేతా, నుదురు ముడతలు
పడటంచేతా ముదురుగానే కనిపిస్తాడు.

“కట్టె విరచినట్లు చెప్పాలా ఏమిటి నా పిల్ల
నియ్యవనీ?...క్రియ కాస్తా చేసి గవచిం గా కూర్చు

న్నావు...ఏమంటారు బాబూ!...అప్పు పెనిమిటిగదా
ఒచ్చింది...అదేనా ఆయనకి చెప్పారీవమాట!...”
అంటూ ఆ పీలమనిషికూడా నారీర్చుకు కోరునూ,
నామొసంలాకి చూశాడు. అసలు వాళ్ల రగాదాలూ,
బరిగిన మాటామంతీ సమస్తమూ నాకు తెలుసుననే
కోరణిలో వాళ్లు మాట్లాడుతుంటే, నేను కాస్త
ఉక్కిరిబిక్కిరై “మాది యీవేళు కాదు. ఉత్తరాది.
మీ రవరో తెలిడే నాకు! అసలు సంక లేమిటి?”
అన్నా, కునికపాట్లక అవకాశం ఉందని గ్రహించి.

“ఉత్తరాదయితేనేం? దక్షిణాదయితే నేనుండి?
...కూటిగా పోయి, కూటిగా ఒచ్చేవాడికి ఎక్కడైనా,
రెండు రెండు నాలుగే!...” అన్నాడు మీసా
లాసామీ...నేనుకూటిగాపోయి కూటిగారానివాడిననా
ఆయనఉద్దేశం? పెడిపె కడవబోయేసరికి మల్లా పీల
మనిషి అందుకున్నాడు- “కూకుమటుకు మీ రవరో
తెలుసా ఏమిటి?...మీరు పెద్దనుసుప్పులకదా అని
చెబుతున్నా...” నంటూ. అవును. దాంట్లో సందేహ
మేమంది? ప్రామ్మూలు టీదరునేగా నేను?...పీల
మనిషి యింకా సాగిస్తున్నాడు: “నా పెద్దన్నయ్య
లేడుటండీ!...అదేలే!...పవతిల్లి బిడ్డన్న మాట!...
మానాన్న రెండోపెళ్లి చేసుకున్నాడుగదా మరి?
అదీ లెక్క...ఆ అన్నయ్యకి ఇదిగో యాయనగారి
అప్ప నిచ్చారు” అంటూ “ఈపాటిసంగతికూడా మీకు
తెలీదూ?” అనే అర్థం ఒచ్చేట్టు నాకేసి చూశాడు.

“కాదన్నా నా నేనుమటుకు?” అన్నాడు
బిగ్గరగా మీసాలాసామీ చుట్ట మట్టికూ, వివక
రచ్చేట్టు కనిపించలేదు నాకు. మళ్ళీ కాలు మార్చు
కుండామని ప్రయత్నిస్తుంటే పీలమనిషి మరికాస్త

ఒరిగిరి నా చెందుకొట్టా కింద ఆసీటటు సాకరణం కలగలేకాదు. నేను తాపీగా నుంచుని "అయితే తగాదా ఏమిటి?" అన్నాను.

"అచ్చే! తగాదా ఏమందండీ! వడ్లగింజలో వియ్యపుగింజ... నేనూ, మా అమ్మనూ బాగా వుంచండి... అది పరాయి అమ్మ కన్న పిల్లగదా, పెళ్లి దాన్నడగండి... మేనరికం యిద్దా మనకున్నామా లేదో?... లేదన మనండి... మీసం గొరిగించి..." అని మీసాలాసామీ పీదో అనబోతుంటే, అల్లో క్రిలో నే పీలమనిపి. "ఆ... యివాగో గొరిగిస్తే, లేపిపాటికి మొలుచుకొస్తుంది..." అనేకాడు తేలిగ్గా. మీసాలాసునకే చరుమంది. "అబద్ధాలూ, ముబద్ధాలూ అదీ, నేను ఊల్లో నలుగురిదీ పోగేసుకోలేదు." అన్నాడు. పీలమనిపి అడ్డగడ పాడుతుంటే ఏమో "అ... ఎదరిది పోగేసుకోక పోలే, నీకు, పదకరాల కొం డ్రెక్క పోచ్చి పడిం దేమిటి?" అన్నాడు.

"అలా పోగేసుకున్నావుకనకే, ఎక్కడిక్కడ ఊచ్చి పెట్టుకుపోయింది" అని చురుపాడు మీసాలాసామీ.

"అ... యిల్ల లకగానే వుండిందేమో?... నీది మాత్రం నిలిచేదేనా? ఆనూ, నాలుగుకాలాలపాలు!" అని అక్కను తీర్చుకున్నాడు పీలమనిపి...

"తనకి లేదని ఏడిచినందుకు ఒక కన్ను పోయిం దట. ఎడకేవాడి కన్నుదని ఏడ్చేందుకు యింకోకన్ను పోయిందట..." అంటూ ఆలంకారాల్లోకి దిగాడు మీసాలాసామీ... నా కండుకోకతప్పలేదు.

"అది కాదయ్యా, అసలుతగాదా విడిచిపెట్టి దీంట్లోకి దిగలేమిటి?" అని నే ననేసరికి "అలా గడ్డి పెట్టండి నాడికి" అని యిద్దరూ ఒకేసారి అన్నారు. నేను నవ్వుటం కనిపెట్టి, పీలమనిపే గుక్కరిప్పుమని "మాట తీసుగా మాట ఒస్తుంది బాబూ... మా అమ్మయ్య సంసారం యిప్పుడు కొంచెం చీలికే వుందనుకొండి... అయితేమటుకు..." అని ఎదో చెప్పబోతుంటే...

"అ... ఒకప్పుడుమటుకు యింత వేసేవెయ్యన ట్టుం దేమిటి యిప్పుడు చిత్తకటానికి?" అని మీసాలాసామీ సమీధనగాడు.

"నువ్వుయ్యో బావా కాస్తీవు... నేను చెప్పే దాకా!... మీసాన్న కాల్లా వేల్లా పదిలేనే ఒప్పు కున్నాం తెలుసా?... అంటూ నావేపు తిరిగి "అదండీ విషయం... మా అమ్మయ్యకొడుక్కి పెళ్లిదొచ్చింది... ఇదిగో యాయనగారి ఓగ్గిర యీడైన పిల్లలున్నారట." అన్నాడు పీలమనిపి...

"కాదన్నా నా నేనుమటుకు?" అని పొగాకు గుక్కపిల్చాడు మీసాలాసామీ.

పీలమనిపి పొగించాడు కథ: "ఆపై నేమింది...? నేనూ, మా అమ్మయ్య ప్యయంగా పెళ్లి 'బావా, బావా, మీ అమ్మయ్యని మన అమ్మాయి కియ్యో' అని అడిగాం... నోరు చేసుకుని... తప్పేమన్నా వుందా బాబూ?... అని అగాడు.

"అచ్చే! ఎవరంటారయ్యా?... అన్నా నేను.

"కాదన్నా నా నేనుమటుకు?" అని మామూలు పదం వేస్తూనేవున్నాడు మీసాలాసామీ...

"మానాడికేం పిల్ల వొరక్కతారు... వాల్లింటి కెల్లింది... ఎదో అయినసంబంధం. మేనరికం ప్రధాన మంటారూ... ఒక పేగులోంచి ఒచ్చారూ అనే అను బంధంవల్ల కాదూ 'దీమా!' అని అడగటం?... అసలు అడవిల్లకలవాడు కాదటండీ... 'ఇదిగో' నవ్వా... నా పిల్లని నువ్వు చేసుకోవాలి' అని అడిగాల్సింది?... అని నా అభిప్రాయంకోసం ఒక్క ఊణం అగాడు పీలమనిపి...

"ఏమో! నేనే అడిగేవాడినేమో! ఓపికపట్ట లేకపోయానూ?... అంటూ మీసాలాసామీ సమా ధానంగా ప్రశ్నించాడు. నా అభిప్రాయం ప్రకటించాల్సిన అవసరం కలగలేదు.

"ఎందుకు లేకయ్యా కబుర్లూ?... లచ్చునూ, రుక్మనూ పరాయిసంబంధాలు చెయ్యలేదూ నవ్వు?... వాళ్లుమటుకు యీడుకాదూ పెద్దబ్బాయికి మళ్లీ నరుసుకి కూడా అక్కడా అక్కడా విచారిస్తున్నట్టు తెలుస్తోందయ్యో..." అన్నాడు పీలమనిపి.

ఇంత మాటిగా చెబుతగుల్తుందని మీసాలాసామీ అనుకోలేదు. కాస్త నీళ్లు నమిలి "అ... మాకుబహుశంలా లచ్చుపెళ్లయిందో లేదో... షాల్మలగుడ్డంలో

మీరు భూమిపై చేసేకారయ్యో...మంచి విచారించి వుండుకోక పోతే ఇట్టే చెయ్యగలిగేవారా?" అన్నాడు.

"అ...చెయ్యక, బ్రహ్మచారిగా వుండుతరమవున్నావే?...అడవిల్లులు దొరక్కపోరు...ఎడోకాస్త్రం చెప్పినట్టు, ఏదొంత కాగంత..." అని అంటూ చెబుతాడు పీలమనిషి...చచ్చన మీసాలాపామి అందుమీ "మరే! మొగిల్లలే కరువయ్యారు..." అన్నాడు ఎకపక్కంగా...

"ఎవరి కెవరూ కరువుకాలేదు...కాకపోతే, మేవరికాలూ, అయినసంబంధాలూ కంటి కాపటం లేదు. ఇంకీ, బాబూ, చెయ్యి చెప్పండి, లక్ష చెప్పండి...కోక రెలా వున్నాయి?...కానులు గలవాడే రాణి! అని...కులం గోత్రం, తనా మనా ఎవరిక్కాచారి బాబూ! ఎడో నాలుగురాళ్లు కనిపిస్తున్నాయి ఆయనకని...మొదట్లోనే మనవిచేగా. మా పెద్దన్నయ్యసంసారం కాస్త చిరికిందని...ఈయన గారి కళ్ల కానలేదు. పరాయిసంబంధాలు చేశాడు...అంతే" అని తేల్చేవాడు పీలమనిషి.

"అద్దిగదీ! ఆమాటంటేనే అరికాలినంట నెత్తికొక్కుకుంది. నీసేం యిక్కనన్నానా పీల్చి?" అని కళ్లరేతగాడు మీసాలాపామి.

"అనా లేబుటయ్యా వేరే? క్రియకాస్తా చేసి మార్చున్నా!" అన్నాడు పీలమనిషి...పన్నగా.

సగంకాలిన చుట్ట కిటికీలోంచి పోలేసి,యిందా కటినుంచి బాగ్రతగానే వింటున్నా, యంతా బాగ్రతగా వివారిస్తోందన్నట్టుగా, నా జబ్బు పట్టుకుని డొపుకు "బాబూ, అంతా బాగానే వుందిగాని..., కట్నం ఎంత యిస్తావని నిక్కచ్చిచెయ్యడం ఎందుకంటే నన్ను—ఎవరో పరాయివాణ్ణి అడిగినట్టు?" అని కోరగా చూశాడు మీసాలాయన, పీలమనిషి నంక...

ఆయన కల వంచుకునే... "ఆ ప్రసంగం తెచ్చింది నేను...మాఅన్నయ్య కట్నంమాట ఎత్తలేలేదు...ఎడో మాటవరకే నీనే..." అని నీళ్లు నమిలాడు...

"నువ్వడిగితే ఒకటి, మీఅన్నయ్య అడిగితే ఒకటివా! రాయబారాని కొచ్చి నిజం చెప్పిస్తా! కట్నంమాట టడిగేసరికి నగలమాట నీ నెత్తాను. 'అమ్మాయే నగలని కాల్చేంటే 'అమ్మాయే కట్న'మని నీ నన్నాను. 'కట్నం నిక్కచ్చి చేస్తే అమ్మాయి మీకు దక్క' దని నావక్కనే వున్న మాపితల్లిగారు కన్నాడు...అయితే యింతలా నా కెందు కొచ్చింది. మీ అక్కయ్యనే వంతుతా'నని మా బావ అన్నాడు. 'సరే'నని నీనన్నా...మల్ల అది ఒస్తే ఒట్టు" అని విజయగర్వంతో చూశాడు మీసాలాయన.

"అ...లేదనిపించుకుంటానీ! రావడ మెందుకని ఆవిడగా రూతుంది". అన్నాడు పీలమనిషి.

"అదేంమాట? లేదనిపించుకునేదో, వుంది పించుకునేదో?...నేనుమటుకు నాబిడ్డ! పెట్టుకోనుటండీ! నిక్కచ్చిచేస్తే నాకు పట్టింపు ఒచ్చింది కాని?...పోనీ, నేను పెట్టకపోతే, తల్లి పూరుకుంటుందా? అదీ పూరుకుంటేమటుకు, 'అప్పుగానతో పాటు పెట్ట'మని తన్ని తీసుకోదూ చెల్లెలుమాత్రం?" అంటూ నోరు కట్టేవాడు మీసాలాపామి.

పీలమనిషి వినుగా "ఎందుకొచ్చిన కబుర్లందీ! మేనల్లుడి కివ్వాలనే వుంటే, వెళ్ళి 'ఒసే, అక్కయ్యా... యిలా ముడతలయ్యలనండీ' అంటే, మావడినెగా కొద్దంటుందండీ!..." అన్నాడు.

"నీసొచ్చి అడగాలేం? అదే ఎందుకు రారాదు!" అని ప్రశ్నించాడు మీసాలాపామి.

"ఆవిడమాత్రం నువ్వు పుట్టినట్లు పుట్టలా? నీ కంత తెక్క అదిదీ! అంతే!"...అని సమాధానం చేశాడు పీలమనిషి యిద్దరినీ.

"అ...మంచిమాటన్నావు...అడమామరికే అంత యివయలే, మొగముందాకొడుకుని నా కంత నిక్కండెచ్చు బాబూ,...వ్యాయం చెప్పండి..." అనిమీసం మీద చెయ్యేవాడు మీసాలాపామి.

"అవునవును...అలాగే వుంది కాలం..." అన్నా నేను.

“ఇంతకీ రావీ పెట్టలేదు...” అన్నాడు యద్దూ ఒక్కమాటుగానే. ఈవిషయంలో యద్దూ ఏ భవించారు.

“ఎవరి కక్కడ నీళ్లు ప్రాప్తా!” అంటూ, ఎడట బల్ల మీద కూర్చున్న ఒక ప్రాణ పుట్ట పద్ధతుంది.

“ఏమోలెండి...వానకీ కలకరాదూ... గీత వుంటే...” అన్నాడు మీసాలాసామి...

“అయితే యాదైన మేనల్లుడున్నాడన్న మాట!...” అన్నా నేను...

“అ...గోపికగా? గోవి పెట్టుకోబంటూడా తెలిసి పన్నానీ...వదలొండే ప్లంటాయి...” అని నసి గాడు పిలమనిషి...

“వానకీ మటుకు మొన్న దీపావళిమానాస్య కేగా నాలుగోవిడు పెట్టింది?... అని మీసాలాసామి అన్నాడు. ఇంతలోనే యింత మార్పు రావటం నా కాన్పర్యంకేసింది.

“అయితే, యింతకంటేనుంచీ చెప్పిం చెప్పటిమా పేమిటి?... అన్నా...

విగ్రహా నవ్వుతూ మీసాలాసామి “అచ్చే! యిప్పటిసంగ తటండీ...ఎనిమిదే క్లెఫ్ తొమ్మిదో విడువొరబడింది. లయ్య, రుక్మా, వరునూ, నుబ్బా అయింతర్వాత వానకీ కడపారి పిల్ల. నలుగురూ కావ రాలి చెప్తున్నారు. పెద్దవ్యాయకి నలుగురుపిల్లలూ... రెండోదానికీ ముగ్గురూ, మూడో అమ్మాయికి ఒకత్రై... యిప్పుడు...నిరుడే పోయాడు ఒకొడుకు పుట్టి... పండలే వుండేవాడు...నుబ్బు యీ ఏడే కావరాని కల్గింది...” అంటూ మనమల సంగతంతా వికరువు పెట్టాడు.

పిలమనిషి తన అన్నగారి నలుగురు కొడుకులికీ ఎక్కడెక్కడ సంబంధా లొచ్చాయో, వాళ్ళ కంద రెండరు పుట్టారో, చచ్చిపోయిం దనరో, బలికున్న వా క్లెండరో తేటిలవారిగా చెప్పాడు.

“నీ రెంతమంది పిల్లలు?” అన్నా నేను. పాపం! పిలమనిషి గద్దపర్వరంతో “ఏం లాభం బాబూ! యిప్పు డొక్కడూ లేడు...అ గోపికే దగ్గరికి తీసుకున్నా” నన్నాడు. నాకు కష్టంకేసింది...

“నీకు అయిన సంబంధమేనా?... అన్నా మాట తప్పించటానికి.

“మాపెత్తలి మాకున్న గడండి...యాయన కచ్చింది?” అన్నాడు మీసాలాసామి రెండో చుట్ట రయారచేస్తూనే.

“ఏమయితే నేం ప్యామి? ఈ ఎనిమిదే క్లెఫ్ నంచీ యాదంటి కాక ఆయింటిమీద వాలలేదు” అని విక్క మొహంవేరాడు పిలమనిషి.

“చచ్చి, కలుపుకున్నాడు...” అని బావురు మన్నాడు మీసాలాసామి... ఇంతవరకూ అంత కచ్చగానూ, అనేకంతోనూ మాట్లాడిన అంతమనిషి యింతలో అంత దుఃఖించడం నాకు ఆశ్చర్యం కలి గించింది.

“పాపం...మీబావమరిది పోయాడేం? ఒక రోజు ముందో దనకో, ఎవరికీ తప్పదులెండి” అన్నా ఒకార్చటానికి...

“మరీ!...పెద్దదివాని కడుకున్నాం బాబూ... యాయనా దాల్లో ఒంగోలులో కలిశాడు...మా అప్ప మొహం ఎలా చూడనా అని ఏడుస్తున్నా...సీతాంబ వారల్లే యింత కుంకంకొట్టు పెట్టుకుని...ఎంత ప్రేమను కున్నార దానికీ నేనంటే?...మా బావమటుకు? ఒక్క కోసిచ్చేవాడు కాడండీ నాకు?...ఇంతమా...” అని మళ్ళీ బావురుమన్నాడు. వాళ్ళ ప్రకృతులు నా కేమి అర్థంకాలేదు. వరువుకున్న ఘనమృగ్లో యింత సర కర వుంటుందా అని సందేహిస్తూ కిటికీలోంచి చూసే సరికి పెల్లారొచ్చింది. గబగబా గైలు దిగి “వానకిని మటుకు గోపికేచ్చి చెయ్యిం”డన్నా. “చిత్తం... చిత్తం” అన్నాడు యద్దూను కళ్ళపీక్కు తుడుచు కుంటూ.

దీపాల కాంతిని తోడుకుని చీకట్లకీ చేరిం రిక్కాతి, కన్నీటి చారికలు గల మీసాలాసామి మొహం ఎదురుగా ఒచ్చి, “ప్రేమలోగాని, కోపంలో గాని నీ కెప్పుడన్నా యింత తీవ్రానుభూతి కలిగిందీ?” అని ప్రశ్నించింది. పిలమిని అంగీకరించిన నా పూర్వ యాన్ని ఎడంచేత్తో గట్టిగా పట్టుకుని దిజు ఎక్కా.

నే నెరిగిన గాంధీమహాత్ముడు

= శ్రీ కొండ వెంకటప్పయ్య =

మహాత్ముడు మహాత్మా బిశదమును పొందక
పూర్వము నేను వారిని దర్శించుటయు, వాని
మహాభారములను కార్యక్రమములను జేపట్టిన విమృశ
కొన్ని సమయములందు సన్నిహితుడుగ ప్రవర్తించు
భాగ్యమును నా కల్పించుదును నే నెంతయు గర్వించు
చున్నాను. ఒకప్పుడు వారు కాంగ్రెసు మహా సభా
సమావేశమందు దక్షిణాఫ్రికాలోని భారతీయులు
పశువును కడగండ్లనుగూర్చి నివేదికను చదివి వినిపించు
చుండగా వారిని నేను దర్శించితిని. వారి స్వయాపమను
చూచుట కదియే ప్రథమము. ఆనాడు వారు ఆంగ్లే
యులనలెనే దుస్తులను వియుండిరి. కాని
వర్ణింపరాని కష్టములకును, అవమానములకును పాత్రులై
నిస్సహాయులైన జనుల సుద్ధశించవలె నను దీక్షాపరత్వము
అప్పటికే వారి ముఖవిలాసమందు విస్ఫుట్టుముగ
గాన్పించుచుండెను.

అసాంసామగ్గము నవలంబించి, సత్యాగ్రహ
మును బూని దక్షిణాఫ్రికాలో జోయరుల ప్రభుత్వ
ముతో పోరునట్టి, అచ్చటి భారతీయుల కాగలను
తొలగించుటకు తగిన ఏర్పాటులను గావించి, మాతృ
భూమియును భారతదేశమునకు చనుదెంచి, ఇచ్చటి
పరిస్థితులను పరిశోధించుటకు దేశమునందు సంచారము
నల్పుచుండెను. గొంగర సం. వెల్లూరునందు సమావేశ
మైన ముద్రాసురాస్త్రి కాంగ్రెసు మహాసభ నిమిత్తము
వారు విచ్చేసినప్పుడు కొందరు మిశ్రుంతో కూడ వారి
దర్శనార్థము వారి బసకు పోయియుండిమి. అప్పటికి
వారి స్వయాపమను గొప్పచూపులు పొడనూపినవి.
అతిపేదయును నొక సాధారణ మానవునిలె నొక

చిన్నగుడ్డను మొలచుట్టు చుట్టుకొని పన్నుదీయును నొక
చిన్న చేతికట్టుకు చేతిబట్టుకొని, ఉదయమున వ్యాయా
మము నిమిత్తము పురమువెలుపల పరిభ్రమణ గావించి
వారు మరలివచ్చునప్పటికి మేమును వారి బసకు చేరి
రిమి. మేముండరము కూర్చొనుటకు బల్లలుగాని,
కుర్చీలుగాని, చాపలుగాని లేకపోవుటచేత, తల్లియును
భూదేవి ఆసనములు కల్పించినదని నడుపుచు, తాను
శేలమీద కూర్చొని మమ్ముల నందరిని గూర్చొనుచు
వాక్రుచ్చెను. ఇట్లు వారియందు మూర్ఛిభవించిన నిరా
దంబత్వము మా కొక క్రొత్త యనుభవమును
చేకూర్చెను. అంతట, అప్పుడప్పుడే సాగించుబడుచున్న
ఆంధ్రరాష్ట్ర నిర్మాణోద్యమమునుగూర్చి నేను వారితో
ముచ్చటించితిని. వారు ముద్రాసులో నెవరో చెప్పిన
మాటలనుబట్టి కాబోలును ఏమి ఆందోళన ఆరవలయుడ
మిగుల గల ద్వేషమునుబట్టి సాగించుచున్నట్లు విను
చున్నానని పలికిరి. అది నేరి గాదనియు, ఆంధ్రులకు
ప్రత్యేకభాషయు, ప్రత్యేకసారస్వతసాహిత్యము
లును, ప్రత్యేకమును ప్రగల్భమును నగు చారిత్ర
మును కలవనియు, ప్రత్యేక ఆశయములు, ఆచారములు
కలవనియు, కాని మాకు పలుకుబడి లేక మేము
ఆంధ్రుల మను విషయమే ఇతరులకు తెలియక,
దుస్థితిలో నున్నకారణమున అత్యుద్ధరణకై ఆంధ్ర
రాష్ట్రమును గోరుచున్నాముగాని, మరెవ్వరిమీదను
ద్వేషభావముతో కాదని వారితో గట్టిగ మనవి
చేసితిని.

మాంటేగూచలమ్మిప్పుడు పేర పేర్కొనబడు
రాజకీయ సంస్కరణలనుగూర్చి ఢిల్లీలో మాంటేగూ
చలమ్మిప్పుడు ఒక నివేదిక నందజేయుటకు నేర్పడిన
అఖిలభారత ప్రతినిధివర్గములో నే నొక ప్రతినిధిగ
నియమింపబడుటచేత అచ్చటికి వెళ్లియుండిని. ఆ ప్రతి

* అలిండియా రేడియో-ముద్రాసు శీంద్రమువారి
అనుమతితో.

విధివర్తములోనే చేరిన లోకమాన్యులింక, గాంధీజీ మొదలగువారు అచ్చటికి విచ్చేసిరి. గాంధీజీ అప్పుడు విక్కిలీ ముతకగా నుండిన ఒక ఖడ్గదంతస్త్రువు కట్టుకొని, మరియొక ఖడ్గదంతస్త్రువు పెద్ద తలగుడ్డ పెట్టుకొని, అట్టిదియే మరియొక ముతకఖడ్గదంత దుప్పటి కప్పకొని, చెప్పలు తోడుగుకొని గ్రామనివాసియును రయితో వలెనే చూపుడు. లోకమాన్యులింకారు తెల్లని స్వదేశీవిల్లువస్త్రము కట్టుకొని, బాండులు గలిగిన అంగరఖాను దొడ్డిగ, మహారాష్ట్రీకగిడిని శిరోవస్త్రంగా ధరించి, ముచ్చెలు తోడుగుకొనియుండెను. తక్కిన వారమందరము లాగులు, లాంగుకోట్లు, సరిగ తల పాగాలు ధరించి, విదేశీస్వదేశీ సంకరమైన విచిత్ర వేషధారులమై మెలిగితిమి. అప్పుడును మహాత్మా గాంధీగారితోడ ఆంధ్రరాష్ట్రమును గురించి ప్రస్తావించితిని. అప్పుడు వారు ఇతర విషయములందు నిమగ్నులై నుండుటచేత దానినిగూర్చి ఆలోచించుటకు అవకాశము లేదుగాని, ఆ విషయమునుగూర్చిన కాగితములు పంపగోరిరి.

కలకత్తాలో 1917 సం.న ప్రత్యేక కాంగ్రెసు మహాసభ జరిగినప్పుడు గాంధీమహాత్ముడు సహాయ నిరాకరణోద్యమ తీర్మానమును ప్రవేశపెట్టుమనుషు పవ్యసించెను. అచ్చటికి విచ్చేసియున్న శ్రీ లాలాజహరి రాయ, చిత్రంజనదాసు, వికలభాయి పటేల్, కల్హారు, నేలం విజయరాఘవాచార్యులు, మహాత్ముదాల్ తన్నా సాహెబు మొదలగు కాంగ్రెసుమహానాయకులందఱును ఆ తీర్మానము వాతేపించి ప్రతిఘటించిరి. మహాత్ముడు మరల తీర్మానమును గూర్చి ప్రతిఘటించిన వారి వాక్యములను ఖండించుచు నుపవ్యసించినప్పుడు సభలో సమావేశమైయున్న నుమారు ఇరువదివేల కాంగ్రెసువారులు కదలక మెదలక నిశ్చేబుమతో విని, తీర్మానమును కరతలధ్వనులు విన్నుముట్ట 'గాంధీమహాత్ముడు శై' అను జయజయ స్వాగతములతో అంగీకరించిరి. ఆ సమయమున మహానాయకులందఱు మహాత్ముని అనన్యప్రభావమును గుర్తించిరి, కొలదిదినములలో తన్నా సాహెబు గారతప్ప కాంగ్రెసుమహా

నాయకులందఱు అసహాయోద్యమమునందు చేరి, గాంధీ మహాత్మునకు తోడునిడయై నిలచిరి.

ఆ అసహాయోద్యమము వడగు కాలములోనే, ఆంగ్లేయులయవరాజు బొంబాయిపట్టణమునకు వచ్చిన సమయమున పట్టణములోని ఆంగ్లేయు, కర్మాగారములు మొదలగు వ్యాపారస్థానములన్నియు కట్టిబేసిరి. పౌర కీకుల హేళులమాత్రమే తెరువబడియుండెను. వీనిలో అనేకములు బ్రాంబిహేళులే. వీరిపై ప్రజలు దుండగములు గావించుకుండ తత్కార్యముగ ప్రభుత్వమువారు తుపాకులను హేళులఖానుందులకు కందలకొలది పట్టయి చేసిరి. మానీ వేయబడిన కర్మాగారములలో పనిచేయుచుండిన కార్మికులు తనవేలు బజారులలో తిరుగులాడుచు పౌరకీకుల దుకాణములను కొల్లగొట్టసాగిరి. దుకాణముల యజమానులు తుపాకులను కాల్చుటచేత అనేకులు హేళులైనకారణమున, మహాత్ముజీ ఈ దురంతములను సహించబాలక నిరకసవ్రతమును బూనెను. ఆరోజులలోనే కాంగ్రెసుకార్యవర్గ సమావేశము కర్ణాట మైయుండుటచే, అందు సభ్యులలో నొకడనుగా నున్న నేను బొంబాయికి వెళ్లి, ట్రెస్సిస్ విభాలో నొకమిత్రుని యింట బసచేసితిని. నేను బసచేసిన ఇంటికి చుట్టును తుపాకుల కాల్పులు విసపడుచుండెను. నుండుదెబ్బలు తినినవారిని పోలీసులు ఆనుపత్రులకు కొనిపోవుచుండిరి. అప్పటి దృశ్యము విక్కిలీ భయంకరముగను, దుఃఖకరముగను నుండెను.

మహాత్మాగాంధీగారు 1917 గాములో నొక మిత్రుని యింట బసచేయుచుండినందున, అప్పటి పరిస్థితులనుబట్టి విశపాకు వెళ్లుటకు దుస్సాధ్యముగ నుండుటచేత, టెలిఫోనుద్వారా వారికి నేను అచ్చటికి వచ్చియుంటి నని తెలిపితిని. నేనున్న స్థలముమొక్క పరిసరములు ఉపద్రవకరముగ నుండినందున నన్ను ఇల్లు వెడలవల దని చెప్పెను, రాత్నము వడవచుండుమని ప్రత్యుత్తరము చెప్పిరి. ఆరాత్రి యెట్లనీ గడపి, తెల్లవారుజామున మేల్కొని చుట్టుప్రక్కల కాంతముగ నుండుటచేత గాంధీమహాత్ముని, బసకు వెళ్లితిని. అప్పటికే దీపపు వెలుతురున వారు ఏకయో వ్రాసుకొనుచుండిరి. ఆరోజు ఉపవాసము ప్రారంభించిన మూడవ

దినము. నేను వారియెదుటనే కూర్చునియుంటిని. ఇంతలో ఉదయ మయినది. వారు ఇంకను దీక్షతో వ్రాసుకొనుచునే యుండిరి. కొంత ప్రార్థన ఎక్కువపుట్టి కొందరు పథ్యము సమావేశమైరి. శ్రీ చిత్తరంజనదాసుగారు మేము కూర్చున్న గదిలోనికి రాద్రుపముతో వచ్చి, గాంధీగారిని లిగరగా సంబోధించి, “ఏల మీరు ఇంత యపకారము నకు వదిగట్టితిరి? ఏల పత్రికల కిట్లు వ్రాయవలసి వచ్చెను? కాంగ్రెసుకు ఇంత ప్రతిష్ఠాభంగము గావించలేల!” అని తీవ్రముగ ప్రశ్నించిరి. గాంధీమహాత్ముడు నెమ్మదిగా, కాంతవచనములతో “నే నేమి చేసితి, నేమి చేసితి”నని ప్రతిప్రశ్న గావించెను. కాని దాసుగారింకను కోపావేశముతోడనే యొక పత్రికను చూపుచు, “ఈ వ్యాసము పత్రికల కేల వ్రాసితిరి? లోకములో జరుగు దోషములన్ని కాంగ్రెసునెత్తి చుట్టి, మీరింత అపకారముచేయుట ఏమి వ్యాసముని కర్మింప సాగిరి. అందుకు మరల గాంధీజీ, “అవును, నేను వ్రాసినదానిలో దోష మేమి కలదు? ఇచ్చట కాంగ్రెసుజమిటివారు తగిన జాగ్రత్తో నేర్పాటులు చేసినయెడల ఈపట్టణమున జరుగుచున్న ఘోరదురంతములకు అవకాశము లేకపోయియుండును”. ఇందుకు “ఈపట్టణములో దుండగములు జరుపుచున్నప్పుడుకన్నీటికి కాంగ్రెసున నేమి బాధ్యత గల” దనుచు మరల గాంధీగారి వాక్యములను దాసుగారు ఖండించిరి. అట్లుపైన కాంతమార్గమున ఆసహాయోద్యమమును బూనిన కాంగ్రెసు విదేశప్రభుత్వమును ప్రతిఘటించి, రాజ్యమునకు ప్రతిస్పష్టిగావించ నుద్దేశించుకొనియుండుటచే ఈ భారతదేశమున ప్రజలలో నెవ రే దుండగములు గావించినను కాంగ్రెసుదే దోషము. అట్టి దుండగము లేదయు జరుగకుండ, కాంతిని నిలుపవలసిన బాధ్యత యంతయును కాంగ్రెసువారిదే యని గాంధీజీ కాంతవచనములతోనే నొక్కినక్కడించెను. అప్పటికి దాసుగారు తీవ్రతను మాని “మీరు తెలివిన అభిప్రాయముతో నే నేకీభవింపజాల”నని నూదించెను. పిమ్మట గాంధీజీ “పత్రికలలో నా అభిప్రాయమును తెలుపుటకు నాకు స్వాతంత్ర్యము లేదా? నా ప్రత్యేకాభిప్రాయమును తెలిపినమాత్రమున కాంగ్రెసుకు గలగు ప్రతిష్ఠాభంగ

మేమియని అనివోడనే “మీరే కాంగ్రెసు, కాంగ్రెసే మీరు. మీ రొప్పుకొనినది కాంగ్రెసు ఒప్పుకొనినట్లే గదా” యని దాసుగారు పలుకుటతో సంతాపము ముగిసెను. గాంధీగారు తమలో తాము నవ్వుకొనిరి. దాసుగారు కాంతించిరి.

ఇట్టివి ఎన్నియో సంఘటనలు జరుగుటచే గాంధీమహాత్ముని ఉదాత్తభావములు ప్రకటితమైనవి. వారు పలికిన పలుకులును, వారు వ్రాసిన వ్రాతలును మనకు అమూల్యమైనవి. జ్ఞాన సంపత్తి.

9

మహాత్మాగాంధీగారు బాల్యమున తాను పాశ్చాత్యులలో నేర్చిన సామాన్యవిద్యలలో కృష్టి కెందక మానవుడు ఈ లోకమున ఎందుకు జన్మించి, ఎట్టి కార్యములను నిర్వహించి, జీవితమును ఎట్లు సార్థకము చేయవలయునో అను విషయము తెక్కువగ పాటించి అందుకు అవశ్యకముగు జ్ఞానవిప్లయము, కర్మాచరణము మొదలగు సాధనములను సమకూర్చుకొనుచుండెను. ఈ ప్రయత్నముననే ఆర్యమతగ్రంథములను, మరి కొన్ని యితర మతములలోని గ్రంథములను చదివియు అప్పటప్పటికి మానవాభ్యుదయము సర్వతోముఖముగ సాధించుటకు మార్గముల బోధించు నైతిక, ఆధ్యాత్మిక రచనలను వారు పండితితో జీవితాంతమువరకు చదువుచుండిరి. ఈశావాస్యోపనిషత్తును, భగవద్గీతయు ఆర్యమత గ్రంథములలో ముఖ్యములైన ప్రమాణగ్రంథము లగు వారు గమనించి వారి చెంత నుంచుకొని పఠనము గావించుచుండెడివారు.

ఒక పర్యాయము నేను వారిని “ఈశ్వరుని ఎట్లు ఆరాధింతు” రని ప్రశ్నించగా “ఈశావాస్య మిదగ్గం సర్వం యత్కించిత్ జగత్యాం జగత్” అను ఈశావాస్యోపనిషత్తునందలి ప్రథమ శ్లోకమునందలి ప్రథమ పాదమును మాత్రము చదివి మిన్నగుండిరి. ఇందువలన పరమాత్మ చరాచరస్పష్టియం దంతటను వ్యాపించి యుండునని విశ్వసించి ధ్యానించవలయునని వారి అభిప్రాయ మైనట్లు స్పష్టమైనది. ఆయనకు పరమాత్మ యనగా సర్వస్వరూపుడు. సర్వమే దైవము; దైవమే

పర్యవర్తి, అహింస యనునది పర్యవర్తియను ముఖ్యం గము. అహింసాచరణయే పర్యవర్తియను పాధించుటకు మార్గము. ఇట్టి జ్ఞానము లోడనే ఆయన అంతఃకరణ శుద్ధి గావించుకొని ఏ కార్యమును ప్రారంభింపవలచినను పర్యవర్తి ఈశ్వరాధీనమని తెలుసుకొని అంతర్వాణి యొక్క ప్రబోధము ననుసరించియే ప్రవర్తించుచుండిరి. కేవల జ్ఞానమయే గాక కర్మావస్థానమును జీవితము నందు అవశ్యకమని గమనించి నిత్యమును లోకహితార్థముగ జేయదగిన కార్యము లన్నిటియందును స్వయముగ ఘోషేషు కోరక తన శక్తికొలది పాల్గొనుచుండెడి వారు. కావున ఆయన జ్ఞానయోగి మాత్రమే గాక కర్మయోగియు నై యున్నాడు. జ్ఞానమునకు భక్తియు ముఖ్యపాదముగ గ్రహించి ప్రాణికాలములందును, సాయంసమయములందును ప్రార్థనలు గావించుచుండెడివారు. పలువురలో గలిసి ప్రార్థన జేయుట అధికమగు ప్రయోజనము కలదని తలంచి ప్రార్థనలను, రామభజనను గావించుచుండెడివారు. ఇతర సమయములలో కూడ అవ్యవస్థాను రామ, రామ యను కొనుచుండెడివారు. 'రామ' యనగా కేవలము దశరథుని పుత్రుడనియే కాదు; అది పరమేశ్వరుని పర్యావృతముగ భావించి స్మరించుచుండెడివారు. నిష్కామకర్మాభిమానము కలవారనుటచేత దేశసేవయు, మానవసేవయు తనకు కర్తవ్యముగా గమనించి ముమ్మందు తన జన్మభూమియగు భారతదేశమునందలి ప్రజల అభ్యున్నతికి కారకైన కార్యములన్నియు సాధించి భారతజాతిమూలముగ లోకకల్యాణము సమ మార్చవలయునని ఆశయము కలిగియుండెను. భారతీయులకు స్వాతంత్ర్యము లభించినవేగాని, వారు సాంఘికముగను, ఆర్థికముగను, నైతికముగను అభివృద్ధి చెందలేరనియు, తాను తలంచిన ఆశయములను నెరవేర్చజాలరనియు గ్రహించియే వారికి స్వరాజ్యము లభింపజేసి నిర్మాణకార్యక్రమమును నిర్వహించి వారిని పర్యవర్తిపర్యవర్తియై పరిపాలనము ప్రయత్నము గావించి లోకపూజకులైరి.

మహాత్మాగాంధీ యంతటి మహనీయు డెట్లు లయ్యెనో యాచింపదగియున్నది.

గాంధీమహాత్ముని తలిదండ్రులు ధర్మచింతయు, భగవద్భక్తియు, పవిత్రచారిత్రమును కలవారు. తండ్రి గారు పురాణశ్రవణమునందును, భగవద్గీతాపారాయణ యందును ఆసక్తి కలిగి సదాచారప్రియులుగా నుండిరి. తల్లి గారు క్రతములను, ఉపవాసములను జేయుట యందు ఆసక్తి గలిగియుండిరి. ప్రతిదినమును సూర్యుని దర్శించి, నమస్కరించినవీమృదువే భోజనము చేయుట ఆచారముగ నభ్యసించుచు, సూర్యదర్శనము గాంచలేని నాడు ఉపవాసము చేయుచుండెను. ఆమె గర్భవతియై యుండగా నిశ్చలమున ఆకాశము మబ్బుగ్రమ్మి సూర్యునింబము గమపడకపోయెను. అందుకు ఆమె నిరళినత్రయము బూసెను. ఆశోచననే మహాత్ముడు జన్మించెనని చెప్పదురు. కాబట్టి యిట్టి తలిదండ్రులకు పుత్రుడుగా జన్మించటమూలకముగను, పూర్వజన్మకుశల విశేషములనుబట్టియు ఆయనకు సద్బుద్ధిసదాచారములు లభించిన వని యూహించవచ్చును.

కాని విద్యార్థిగానున్న కాలములో నువ్వు సాంగత్యమువలన ప్రేరేపితుడై, కొన్ని దుష్కార్యములు తలపెట్టి, మరల స్వయముగ బుద్ధి మరల్చుకొని, వాని నాచరింపక తప్పించుకొనినట్లు వారి ఆత్మకథలన తెలియవచ్చుచున్నది.

దుష్టతలంపులు తలపక, దుష్టచేష్టలను చేయక, మనస్సు యశోచ్ఛాదిహారము కల్గుటకు ఇంద్రియములను స్వాధీనము చేయుకొని సద్బావములను, సదాచారములను అభ్యసించి సత్కార్యములు చేయుటయే తనకు నిత్యనిష్ఠగా బూని దినములవెంట నిట్టి ఆత్మశుద్ధి యందు ఆసక్తి, సామాన్యమనవులకంటె మించి మిక్కిలి ఆసక్తిమైన అంతఃకరణశుద్ధియు, జ్ఞానసంపత్తియు గడించుటచేతనే మహాత్ముడను విరుదము వారియందు సార్థకమైనది.

ప్రతేషవర్తిలో కృతార్థుడైనవీమృదు, బారి మరుపర్తికు చదువుటనిమిత్తము అంగీకారదేశము పోవుటకు కల్గిగారి అనుమతి బడయుటకు నుద్దేశపానము, మాంసభక్షణము, కష్టభిచారము చేయ నని గట్టి ప్రమాణములు చేసెను. లండనుకట్టణము చేసినవీమృదు తాను చేసిన ప్రమాణములను దృష్టియందుంచుకొని,

రవంతయైన మేరమీగని పవిత్రాచరణయావమైన అసి ధారాత్రతచర్యలకు పై నడిచిన అర్చినిగ్రహమే సాధనము.

కారీవరు పరిశ్రమయందు కృతార్థుడై బాంబాయి పట్టణమున హైకోర్టులో వ్యాయవాదిగా ప్రవేశించి ప్రప్రథమమున వ్యాయాధిపుల యెదుట నిలిచి తాను చేబట్టిన అభియోగమునుగూర్చి చెప్పవలసిన వాక్యములు శాపట కారంభించి, సభాకంపముచేత నేమియు చెప్పకాలక, తొట్టుబాటు చెందిన యువకుడే సిమ్మలు కాలములలో పేకీలగములందు పండితులను, పామరులను చేసిన వేలకొలది ప్రజాసేవూహములకు మహా త్యాహమును గల్పించి ధారాళముగ నుపన్యసించగలిగెను.

దేశమునందు ప్రజలవలనను, ప్రభుత్వమువలనను సంప్రాప్తములైన దుర్బలపరిస్థితులనుబట్టి పలుమారు వారు బూనిన నిరంకుశవ్రతదీక్షలతో ప్రాణోపద్రవములను సయితము తప్పించుకొనగలుగుట మహావ్యక్తజేత ననుష్ఠించబడు అసిధారాత్రతచర్యలలో చేరినదే.

ఇట్టి మహాత్తరమును నిండియని గ్రహముతో పాటుగ తనయందు, నభిలఘాతములయందు నొక భంగి సమహితత్వంబున జరుపువాడను ప్రఖ్యాతిగాంచిన, విష్ణుభక్తాగ్రేసరుడైన ప్రహ్లాదునకువలెనే వారి హృదయమున తరమాదారస్వభావము చిన్నవాడే అంకురితమై, నానాట వికాలమై ప్రవర్తించెడిది.

కావుననే వారు దరిద్రవారాయణసేవాతత్పరులై మెలంగెను. హిందూసంఘములో చేరిన వారైనను, చిరకాలమునుండి అణగద్రొక్కబడి, నీచముగ చూడబడుచు దారిద్ర్యమందును, అజ్ఞానమందును మునిగి యున్న పారిజనుల నుద్ధరించుటకు బూని, అస్పృశ్యతానివారణోద్యమమును సాగించి, అగ్రజన్ముల మని చెప్పుకొనుచుండు బ్రాహ్మణులు సయితము వారితో కలసి మెలసి యుండునట్లు చేసి, దిగ్విస్థానములని కేద గాంచిన దేవాలయములలో వారికి ప్రవేశస్వాతంత్ర్యమును సాధించెను.

మఱియు తా మనుష్ఠించిన అహింసాసిద్ధాంతమే ప్రాతిపదికగా గల సత్యాగ్రహ దివ్యాస్త్రము చేత బూని, లోకమున బలీమరాజ్యములలో నొక్కటి యైన ఆంగ్లేయ ప్రభుత్వముతో నిరుపదియైదు సంవత్సరములు కొంతసమరము గావించి నలుబదికొట్ల భారతీయులను దాస్యశృంఖలములనుండి విముక్తులజేసి స్వరాజ్యము చేపట్టెను. ఇట్టి అవస్థయును, అపూర్వమునగు అహింసామార్గమున ఏ కాలమునగాని, ఏ దేశమునగాని స్వాతంత్ర్యమును సాధించినవారు లేకపోవుట చేత ఈ భారతస్వరాజ్యసంపాదన లోకచారిత్రమునందొక మహాదృశ్యమును, విచిత్రము నగు గొప్ప సంఘటనగ పరిగణింపబడుచున్నది. ఈ మహాత్తరమును కార్యమును సాధించిన సాత్వికవీరుడు గాంధీమహాత్ముడు లోకమున కాశ్విత్రముగ ప్రతీతిపొందునెలయుచున్నాడు.

మన దేశమున హిందువులు, ముసల్మానులు, క్రైస్తవులు మొదలగు వివిధజాతులమధ్య సామరస్యము సమకూర్చి వారి నందరిని ప్రత్యేకప్రత్యేకమతాభిమానములు, జాత్యభిమానములు మరచి అందరము భారత మాతసంతాన మను విశ్వభావముతో మెలంగజేసి ఒక్క బలీమ భారతజాతిగ నొనర్చుతలెనని నిరంతరము బోధించుచు మతదుర్భిమానమువలక హిందూమహామృదీయుల మధ్య నప్పటప్పటికి సంఘటిల్లుచున్న దురంతముల నణచుటకై గాఢమగు కృషి సల్పుచుండెను. ఈ రెండు మత సంఘములవారును రెండు ప్రత్యేకజాతులను వివేరిత సిద్ధాంతము మహామృదీయవాదకుడగు జిన్నాప్రముఖుడు ప్రతిపాదించసాగినతోడనే యీ సంఘములమధ్య సంఘర్షణములు పెచ్చుల్లుబడుచు, భారతదేశవిభజనము గావించునని సాక్షిగాను సావించబడినసిమ్మటసీ, నాకహారీ, కలకత్తా, రీహాట్, ఢిల్లీనగరములలో చెలరేగిన దురంతములను తన యహింసాసత్యమార్గములచే నుపశమింపజేయుటకు బూని, ఎన్నియో కష్టములకు లోనై రనువిషయమును వినియేయున్నారు. తొమ్మిది అంగోమునందు పల్లెపల్లెలకును కాలినడకను పాలములగుండ పోవుచు, ముక్కు గ్రుచ్చుకొనినను లెక్కపెట్టక, సంచారము గావించి లీహానందలి హిందువులను మంద

లించియు, కలకత్తాలోను, ఢిల్లీలోను నిరశనత్రయములను సాగించి కాంతిని సెలకొల్పి వార్తాకు పోషలెనని నిర్ణయించుకొని జనవరి 30వ తేదీసాయంత్రము దిల్లీ భవనమునుండి ప్రార్థనాస్థలమునకు బోయి వేదికపై సెక్కుచుండ, గుండుదెబ్బకు గురియై తీవ్రతపమాన్వి చెండుటతో దేశమునకు తీరని విపత్తి ధాటిబైను. హిందూముస్లిములమధ్య మతవైమర్యములను మాన్పి అన్యోన్యత సిద్ధింప జేయుటకై వారు సలిపిన మహత్తరమైన కృషియే వారికి మరణకారముగ పరిణమించుట అత్యంత శోచనీయముగ నున్నది. అట్టి మరణమును కల్పించిన వాడు హైందవుడై యుండుట హిందూసంఘమున కంతకు తలవంపులు గావించినది.

భారతదేశాభ్యున్నతిమూలముగ ఎల్లయెడల కాంతిస్థాపన గావించి లోకకల్యాణము సాధించుట వారి మహదాశయమై యుండుటచే అట్టి ఆశయమును నెరవేర్చుటకు వారు సాగించిన మహోద్యమము పూర్తి గావించుచు మనకు పరమధర్మముగా ఉన్నది.

ఆయుషభౌతికశరీరము అదృశ్యమైనను వారి అత్యంత అత్యంతరకాళహవదుగు కాంతికిరణములు ప్రసరించు దివ్యత్యోతియై వెలుగుచు మనకు ధర్మధర్మములు సాధించుటకు మార్గమును తాళుచున్నది గాన, మన మందరము అట్టి మార్గమున నడచి కృతకృత్యుల మగుదముగాక!

క డు పు మ ం ట లు

శ్రీ మదునాపంతుల సత్యనారాయణశాస్త్రి

పశువతిని రెండుమూడుతడవలు నేను నోక్కియడిగితిని. అతఁ డెప్పుడు మనసు విప్పి తన జీవితవిషయములు చెప్పినవాఁడు కాలేదు. కొన్నేండ్లుగా నా కతనితో బరి చితి యున్నది. ఆ పరిచయము చిత్రతరమైనది. దినదినము మేము విభిన్న గలసికొందుము. సమయము సాధారణముగాఁ బ్రాతః కాలము. సాయంసమావేశము కాదాచి తక్కిము. కలసినప్పు డెప్పుడును, పదినిమిష ములకుఁ బైగా మాటాడుకొనుట వడదు. ఆ మాటలు నోటినుండి వెలువడునవి కావు. మానసికములు. మా కలయిక కొక విజన స్థల మున్నది. సమయము కాఁగనే యచటికి నేను పోవుదును. నాకంటె ఘుండుగనే పశువతి యం దుండును. ముమ్మొదట నేనే యతనిని గదపుదును. అతఁడు కదవిన వెంటనే కదలు స్వభావము కలవాఁడు కాఁడు. అతఁడు హృదయము విప్పినతరువాత నేనిక నోరు విప్పలేను. అప్పుడు మా యుధ యులమధ్య నేత్రావధానము. అవధాన మైనపిమ్మట సతఁడు మఱి నిలవఁడు.

ఈ విచిత్రపరిచయముతో సతనిని గూర్చి తెలిసికొనుట యెంత కష్టము! కష్ట పడి యతని తత్త్వము నెఱుఁగుటకు యత్నించితిని. నా యత్నము సంపూర్ణముగా ఫలించ లేదని యెఱుఁగుదును. అతనినిగూర్చి

నాయెఱుక పరమాణు ప్రమాణము. బహుశః పశువతిది సి. ఐ. డి. ఉద్యోగము. బాహ్యముగా సతఁ డెంత వెజ్జివాఁడో, అంత రముగా సంత గడుసుమానిసి. ఒకరి జోలియు, సొంటియు సతని కక్కఱలేదు. ఒక్కొక్కపుడు తన కక్కఱలేని బరువు తలపైఁ బెట్టుకొనును. ప్రతివిషయము నను పూసికొని తిరుగువానివలె నగ పడును. కాని నిర్లిప్తుఁడు. అవినయము గనఁబడుచువారల కతఁడు బూచి. అడఁకువ గలవారికి సురధేనువు. అతనికుత్తుకలో విషకలశ మున్నటులు కనిపించినను, హృదయము సుధాభాండము. సమ్మిన మిత్తుల హృదయములపై సతఁడు మేలిచందనము పూయును. సమ్మని శత్రువుల గుండెలపై శూలముతోఁ బొడుచును. దౌర్భాగ్యమున కతఁడు గండకత్తెర. అతని జాట్టు, అతని బట్టలు వివరీతములైనవి. అసల, స్వతః పశువతి కొటికిఁ బడగలెత్తిన ధనికుఁడట. ఔద్యోగికముగా సతని వేనము బిచ్చగాని వేనము. అంత ధనవంతున కీయద్యోగ మేల నయ్యా యని ప్రశ్నింతురు. ఉద్యోగ మతని కొక లీల. పశువతిది వైయధికారి లేని యుద్యోగము. అతనిని గాదన్న వారియెడల దుద్రుఁడైపోవును. తన తాండవమునకుఁ దాళమువేయుచున్నవారిపట్ల వెన్నెలలు

వెదచల్లును. విశిష్టమైన ప్రతివ్యక్తికడ నతఁడున్నటులుండి, కనఁబడకుండ వారిప్రేవులు లెక్కించును. నలుగురు చేరినచోట విధిగా పశుపతి చేరును. అతని ప్రవృత్తి యద్భుతమైనది. ప్రభుత్వధర్మములకు వ్యతిరేకించి సంచరించువానిని పట్టి యతఁడు శిక్షించును. ధర్మబద్ధుడైనవానినిగూర్చి 'అంతు' తీసికొనఁడు. అతని రహస్యపరిశీలనమునకుఁ బట్టువడనివాఁడు లేఁడు. కొన్ని వేలమందిని 'టాకడాలు' కొట్టించినాఁడు.

పశుపతికి పెద్ద సంసార మున్నది కూడ. ఆ బైరాగివేసమును జూచి యితనికి భార్యపుత్రులుండురా యని చాలనాల్గు సందేహించితిని. అతని రెండవకుమారుఁడు 'కమాండర్ ఇన్ ఛీఫ్'గా నున్నటులు తెలిసినది. శ్రేష్ఠపుత్రుఁడుకూడ నేదో గొప్ప యుద్యోగములో నుండనట. పశుపతిభార్య మంచి చదువు చదువుకొన్నదని, పతివ్రత పరాయణయని, గొప్ప గడుసుది యని నా వినికి. ఆమెపేరు విశాలాక్షమ్మ. ఒకటిరెండు తూరులు పశుపతిపార్శ్వమున నుండఁగా నా యమ్మను బరికించుట తటస్థపడినది. అతఁడెంత యనాకారియో, ఆమె యంత సుందరి. సౌందర్యమునకుఁ దగిన సౌశీల్యము. నిరంతరము పశుపతిప్రక్కనే యామె యునికి. అత్యాపులయినవారికి మాత్రమే విశాలాక్షి యగవడును. నేను విశాలాక్షిని చూచి, ననుఁ గన్నతల్లిని మఱచిపోయితిని. అతల్లివేనలి నడుమనడుమ నరవెండ్రుకలతో నుండి, తిలతండులములు కలసిన తీరున నున్నది. ఆమెచూపులనుండి యమృతము వచ్చి నాహృదయముపై పూతపూసినది. ౨ ముత్తయిదువ నేదపురాణశాస్త్రముల

వర్ణనములకు అందివటులుండి యందని మహామాతవలెఁ దోచినది. నా స్తుతు లామెపట్ల నణువులు. విశాలాక్షిది, పశు పతిది యొకటే శరీరము, ఒకటేహృదయము. ఆ పుణ్యదండతుల గార్హస్థ్యము యావత్ప్రపంచమునకు ఒరవడిదిద్దఁగలతిరువు నున్నద నుట యథార్థము. ఆ దండతులను నిరంతరముగా నెండతో నేవించుచుందురు. వారి నేవకులలోఁ బండితులు, పామరులు, భిక్షు కులు, ధనికులుకూడ నుందురు. ఎట్టి నేవకు వైనను సమానప్రతిపత్తితోఁ జూతురు. ధనిక-దరిద్రభేదము పశుపతిదృష్టిలో లేదు. విశాలాక్షిదృష్టి కనలే లేదు. ఆలుమగ లిరువురును ముందు నేవకు వచ్చిన మానిసిని కత్తులపైఁ బరిక్షించి, మఱి స్వీకరింతురు. వారి నొకరికి వచ్చి, పరీక్ష తాఁగలేక పోయిన వారెందఱో యున్నారు. నేవాపరీక్షలో నుత్తీర్ణులయినవారు నూటికిఁ గోటికిని. నేవార్థిని నలపించుపుటలో విశాలాక్షినిమించిన వాఁడు పశుపతి, పశుపతిని మించినది విశాలాక్షి.

౨

పశుపతికి 'బెనారసు'లోఁ బెద్ద భవన మున్నది. అతఁడు తద్భవనములో నిత్య నివాసి కాకపోయినను, విశాలాక్షి సదా యందుండును. పశుపతినివాసస్థానము 'బెనార'నని పేరుగాని, అతనికొక యిల్లు వాఁకిలి లేదు. వేయిండ్ల పూజారి. పశుపతిసేవకులు 'బెనారసు'లో నెండఱో యున్నారు. వారిలో 'వ్యాసమూర్తి' పెద్దవాఁడు. అతఁడు చాలఁ జదువుకొన్న చతురుఁడు. పశుపతిదగ్గఱ వ్యాసమూర్తికని పురాణముచెప్పట. పశు పతి కెప్పుడును బుర్రాణశ్రవణమునకుఁ

దీక్షిక యుండదు. ఇంక శ్రద్ధగా తెవులిచ్చు నది విశాలాక్షమ్మ. ఆమెతోపాటు మఱి కొందఱును వేళకు వచ్చి వినుచుందురు. 'వ్యాసమూర్తి' కర్మకుడైన పౌరాణికుడు, వేదవేత్త. కవిత్యముకూడ ధారాణముగా వ్రాయఁగలవాఁడు. అట్టివాఁడు పురాణము కంఠమెత్తి చదువునపుడు సభ్యులు ముగ్ధులగుదురు. విశాలాక్షి పరవశ యగును. వ్యాసమూర్తిపురాణము వినుటకు 'జెనారసు'లోని ప్రజాపతి యువ్వీభూరుచుండును. కాని, ఆజ్ఞలేకుండ పశుపతియింటికి వెళ్లుట వారికి వెఱుపు. చనుమానము గల వారు కొండఱికి యచటఁ బ్రవేశము.

వ్యాసమూర్తియింటిపేరు పురాణము వారు. చక్కఁగాఁ బురాణములు చెప్పుచుండు నలవాటు వారి వంశీయుల కున్నది. దానినిబట్టి ఆ గృహనామము క్రమముగా నిరూఢమైనది. అసలు, వ్యాసమూర్తివలననే 'పురాణ'మను ని.టిపేరు అర్థవంతమైనదని చెక్కుమంది యనుకొందురు. పురాణము వ్యాసమూర్తిగారి పేరు చివర 'శాస్త్రి' పదము చేరిచి కొందఱు పిలుతురు. 'మూర్తి' పదముస్థానే 'శాస్త్రి' యాదేశముగా వచ్చినది కొందఱి మతముగో మొత్తముపై కొందఱు వ్యాసమూర్తి యందురు. కొందఱు వ్యాసమూర్తిశాస్త్రి యందురు. మఱి కొందఱు వ్యాసశాస్త్రి యందురు. పశుపతియు, విశాలాక్షియు 'వ్యాసమూర్తిని' పిలుచు పిలుపు 'పురాణభట్టారా!' అని. ఒక్కొక్కప్పుడు 'భట్టారు' డనియే పిలుపు. భట్టారుఁడు నైష్ఠికుఁడు. అతని కర్మచరతలో నొక వైశిష్ట్యమున్నది. ప్రత్యూషమున లేచి త్రిషవణస్నానము చేయును. అతని స్నాన

మెప్పుడును 'చక్రపుష్కరిణి'లోనే. సంధ్య వార్చి, గాయత్రిని జపించి, అగ్ని కార్యము తీర్చుకొని, యీశ్వరార్చనము చేసికొని, పశుపతి గృహమునకుఁ బోవును. అచట 'స్కందపురాణము' చెప్పును. రెండు మూఁడుగంటలు ఆ కాలక్షేపమైన పిమ్మట మాధుకరమునకుఁ బోయి వచ్చి, భిక్షున్నమును భజించును. భట్టారునకు శిష్యులు పెక్కురు. అతఁడు కొందఱకు శాస్త్రములు, కొందఱకు వేదము, కొందఱకుఁ బురాణములు పాఠములు చెప్పును. అతని పాఠగతికి ముగ్ధులై యెందఱెందఱో శిష్యులు గుమిగూడి వినుచుందురు. మరల మధ్యాహ్నము పశుపతిధవనములో భారత కాలక్షేపము. ఈ కార్యక్రమము దైనందినము. ఒకనాఁడు పశుపతియు, విశాలాక్షియు శ్రద్ధగా పురాణము వినుచున్నారు. భట్టారకుఁడు భారతములో 'శాంతి'పర్వము చెప్పుచున్నాఁడు. ఏదో కథాసందర్భము వచ్చినది. వ్యాసమూర్తి యందుకొని ముక్తకంఠముతో క్రోధమువలనఁ గలుగు చెడుగులను గూర్చి యుపన్యాసము మొదలుపెట్టెను. ఆ యుపన్యాస మటు లరగంట సాగినది. ఈ యప్రసక్తముతో అసలుకథ యడ్డి కూరుచున్నదని విశాలాక్షి కరికాలిమంట నెత్తికెక్కినది. పశుపతికూడఁ గనుబామలు చిట్టించుకొన్నాఁడు. కొంత నేపునకు పురాణము శాస్త్రులుగారి ధోరణి పూర్వకథలోనికి వచ్చినది. విశాలాక్షి యన్నది:

"భట్టారకులవారికి క్రోధముమీఁద మక్కువ యెక్కువకాఁబోలు!"

పశుపతి యందుకొన్నాఁడు:

“ఎన్ని మాటలైనను చెప్పవచ్చు. క్రోధము జయించుట దుస్సాధము.” విశాలాక్షి మరల ఎత్తుకొన్నది.

“మన శాస్త్రులుగారికి క్రోధము లేదు పాపము.”

పౌరాణికునకు శూలము గుచ్చినటు లయినది. అతడు ఆగలేకపోయినాడు.

“అమ్మా! మావంటి శాస్త్రజ్ఞులకు క్రోధము.....”

విశాలాక్షియు, పశుపతియు పౌరాణికుని గర్వ మర్థము చేసికొన్నారు. ఆనాటికి పురాణకాలక్షేమము ముగిసినది.

3

పౌరాణికుడు శిష్యులతో మాధుకరమునకు బయలుదేరినాడు. ‘జెనారసు’ పట్టణమున కంతకును అతని పేరు సుధార్థురి. పౌరాణికులు వచ్చుచున్నారనగా, ప్రతిసాధ్యయు భిక్షము పెట్టెడిది. శిష్యులకుఁ గాని, గురువులకుఁగాని యొక వీధిఁ దిరుగు నరికి కావలసినంత భిక్ష.

నేడు పౌరాణికుఁ డిల్లిలు తిరిగినాడు. ఒక సాధ్యయుఁ బట్టెడన్నము పెట్టిన పాపానఁ బోలేడు. ఒకతె ‘వంట యగుచున్నదయ్యా’ యనెను. ఒకతె ‘మరల దయచేయు’ డనెను. ‘మాయింట దేవతా కార్యము’ అని యొకతె సమాధానము. వేరొకయిల్లాలు ద్వారకవాటము తెఱవనే తెఱవదు. పౌరాణికుడు నాలుగైదిండ్లకు వెళ్లెను. భిక్ష పుట్టలేదు. నివాసమునకు వచ్చి వేసెను. పౌరాణికుని శిష్యకోటియుఁ దిరిగి తిరిగి తిరిగెము పుట్టక వచ్చివేసిరి. పొట్టలు

కాలుచున్నవి. ఆచార్యుడు మన మినాఁడు పెట్టిపుట్టలేదని శిష్యులను సాంత్యనించెను.

మఱునాఁడు, మూడంగనాఁడుకూడ భిక్ష దొరకలేదు. శిష్యు లాచార్యుని సాంత్య నింపవలసి వచ్చెను. ‘జెనారెన్’ పట్టణములో మాధుకరవృత్తివనులు కొన్ని వేలుండురు. ఎన్ని వేలమంది యున్నను భుక్తికి కొఱత యుండదు. జెనారసునకు ‘వల్లకా’దను నొక పేరు పెద్దలు పెట్టిరి. ఆ పేరు మనపౌరాణికుని విషయములో సార్థకమైనది.

ఈవిచిత్రమేమి? ఇంతపట్టణములో భిక్షపుట్టకుండుట యేమి? పౌరాణికున కర్థముకాలేదు. కడుపు మాడుచున్నది. శిష్యులు తుధార్థులై కొట్టుకొనుచున్నారు. పౌరాణికునకు జెనారసుపై కడుపుమంట పుట్టినది. అతని శాంతము గంగలో కలిసినది. ధనమదము, వేదవిద్యామదము, మోక్ష లక్ష్మీమదము జెనారసులో ముదిరిపోయినవి. కానిచో నన్ను— నా శిష్యులను తుధార్థాధతో నిట్లు పరితపింపజేయుట కెన్ని గుండెలున్నవి? పౌరాణికునికన్నులు జేగులు వాచినవి.

౪

ఆనాడే నరిగా, పశుపతిభవనములో ‘స్కాందము’లో నీకుట్టము పురాణము.

“అని పౌరాణికుండు తుత్తిపాపాపరకకుండయి పియింపంబాచు నరపరంబున నొక్కవిప్రభవనంబు వాటిల విశాలాక్షి ప్రాకృతవేషమున—

వేదపురాణాస్త్రమద

వీనదవీణునియైన పెద్దము

తైలవ కాళికావగర

హరికవీరభాగియాధ, య

యాభిమతికి సంబంధించి

రా! యిటు రమ్మని పిల్చి పొద్దపం
జాదరిల రత్నకట
కాభరణంబులు ఘల్లుఘల్లునక.

వ. చేరందిల్చి యమ్మత్తకాని సాత్తగరలేయక
బిట్టనియె—

రా. ఆకంకంబుగ నీవు మాధుర్యరథి
జున్నంబు భక్షింపగా
లేకున్నకా గడు నంగలాగైదవు మే
లే! లేస్తా! కాఁతుండినే
నీకంటె నృతిహీనులే కటకటా!
నీవారముప్పింపదులే
కాకాహారంబుగందభోజానికా
ఛపకములే కావదులే.

లే. ఓమునీశ్వర! వివరయ్య యొన్నయూరు
గన్నకల్లియు నొక్కయూ పన్నగిరి?
యటు విశేషించి శివుని యర్ధాంగలక్షి
కాని యిట్టిటిమిద నాగ్రహము దగదు.

ఉ. ఎట్టు పురాణములే పదియు
నెన్నిది తెప్పితి, వెట్టు లేదములే

గట్టితి చేర్చలేంచి, నాది

కారపు సాం పెదలార భారకం
వెట్టు రచించి, తీవు ఋషి,
వెట్టుయి, తొక్కదినంబు మాత్రలోఁ
వొట్టుకు లేక తిట్టెదవు
పుణ్యగుణంబుల రాశిఁ గాశికా.

క. శ్రోధంబు ఫలమె నిర్మల
బోధమునకు! దీర్ఘవాసమున కర్హంలే
శ్రోధము! వారాణసికైఁ
గ్రోధించిన విశ్వభర్తా బోపింకఁబోలా?"

గ

పురాణకాలక్షేపము అంతలో ముగి
సిగది. పశుపతికి దొంగ పట్టువడిపోయెను.
ఆతనికి నీక్షి యిది—

“కాశి నుండంగ వస్తుండు గాఁడు ఓండు
వెదలిపోమ్మకు మాటలు వేయగల?
శ్రోధమం వెట్టు! కైల్యకులగృహంబు
వానివాసంబు కాశికానగర మెట్లు?”

దీనితో పశుపతికి, పురాణికునకు
కడుపుమంటలు చల్లాటినవి.

ఆధునికాంధ్రవాఙ్మయమున భావము, భావగీతములు

శ్రీ సరిపెల్లి విశ్వనాథశాస్త్రి

లాక్షణికమతానుసారము, విభావానుభావ సంఘాతవ్యభిచారిభావసముల్లసిత మయి యాస్వాద్యమగు స్థాయిభావము రస మనికదా నిర్వచనము. అంతటా, కావ్యమున, ప్రకృతిలో శేడని యొక వస్తువు భావస్వరూపమును చాల్చి యభివర్ణింప బడుచున్నది. ఇట్లయ్యి విభావాదిరసావయవముల నుండి విడివడి, భక్తిభావము, బాలభావము (Songs of Devotion and Innocence) భావసంజ్ఞితము లగును, సంప్రదాయసిద్ధములైనవి. పరమేశ్వరుని బాలనిగ భావించి, చాత్వల్యరసమును పొంది పారలీంప జేయుచు భావముని పాంశ్చురిక లాక్షణికుల మతము. కాసల్యాయశోదలు రామకృష్ణులు సామో ద్విష్టు స్వరూపు లని తెలియజాలియు, మాయామోహిత లయి, తనయు లని లాలించి పాలించిన విధానము లభి వర్ణించునది భావము, బాలభావము, లేక ముగ్ధభావ మయినది. ఇట్లే పరమేశ్వరుని పతిగా, మిత్రునిగా, సోదరునిగా, ప్రభువుగా, నిల్చియున్న బాంధవ్యము కల్పించి, యభివర్ణించి, యాయా భావములతో వాతని తోడి పరపల్లావము లనుభవించుట భక్తి, ప్రేమ భావము లయినవి. ఇట్లే ప్రకృతిలోని వృక్ష గిరి నదీ లతాదికమునకు మానవస్వభావస్వరూపము లాపాదించి యభివర్ణించినదియు భావముని శేర్మికనబడినది. ఇయ్యర్థమున, సంస్కృతమున విలసిల్లిన ఋగ్వేదగీతి కలు, ఉపనిషద్వాణి, ప్రోత్రమాదికలు సామోద్యుక్తి భావవిలసితములు. రామాయణ మొక మనోహరమయిన యుద్ధాత్మభావము. కాలిదాసుని మేఘసందేశము,

మయూరుని సూర్యకరికము, జయశ్రవుని గీతగోవిం దము, అద్వైతదులు, వారాయణతీర్థులవారి తరంగములు, త్యాగబ్రహ్మశ్రీరసలు—ఈ కొటికి చేరిన వన్నియు భావమున జెల్లును.

నవరససముల్లసితములగు కావ్యవస్తువులన్నియు క్రమముగా భావము లని పిల్చుబడోచ్చినవి. ఇయ్యర్థమున సుత్రమరసవద్ధటమలన్నియు భావములై నవి. దీనిని పురస్కరించుకొనియే పలువురు శేటి కవిత్వము నకు భావకవిత్వ మను నామ మొసగగా 'భావము లేని కవిత్వ ముండునా? ఈ భావకవిత్వ మున శేమియో' యని శంకించివారు. రామరామ శేటి ఖండకావ్య ములను, గేయగుచ్ఛములను చేర్చి, అంధలి వర్ణితవస్తు వెట్టిదియైనను సరియే యద్వైతని పాటికింగినక, యొకే కొటికి నుద్దిష్టించి భావకవిత్వ మని యనివారు. అల్లిన దంతయు కవిత్వ మన నెవ్వ రంగీకరింతురు? అట్లే భావకవిత్వ మని వెలయుచున్న సముద్రమున నభార తరంగము లనంతము లున్నవి.

ప్రాచీనలాక్షణికమతమున భావ మన నెద్దియో తెలిసికొంటిమి. ఆద్యులయిన వన్నయ, తిక్కన, పోతన, క్రీవాళ, వాచనసోమనాది పేర్యదశిన కవుల కావ్యములలో, భావము ప్రవాహమున, నందందు రసభావతరంగములు కాననగును. వీరి కావ్య ములయందు సామోద్యుక్తమును బావన లయు నన్న, విరళవిరళముగ కాననగును. అరిప్రయత్నమున నితర కావ్యములయందును, భాగవతమున కొంత విరివిగాను నియ్యది యభివర్ణితము. కృష్ణుని కైకవాది ప్రాథమికం

తమ వర్ణింపబడిన ఘట్టములలో పలుతావుల భావము నువిదితము.

రసవత్త్వావశేష ఉపాదేయ మను దృష్టిలో, కావ్యములలోని రసవత్త్వము లన్నియు, నాటకసంవిధానమున కనుగుణ రసాతిరేకసన్నివేశము లన్నియు భావము లనెల్లుచున్నవి. నేటి నాటకములు, చిట్టి కథలు, ఖండకావ్యములు, నేయగుచ్ఛములు నిదియన్నియు భావకవిత్వమై విరాజిల్లుచున్నవి. కథలు కవిత్వరూపమున (Prose poetry) గద్యమునూడ కవిత్వకోటికి చెల్లుకదియను మతమున. కవియొక్క సాహిత్యాత్మకభావము, స్వాభిప్రాయములు, అనుభూత భావతరంగములు నిర్వచింపబడిననే భావ మనవలె నని సుప్రసిద్ధరిత్యవనము. ఇయ్యర్థముననే, నయ్యవియే రసవత్త్వము లగుచుండుటచే, కావ్యప్రవాహమున వర్ణితవస్తువుల యంతరాంతరమున విరాజిల్లుచు పౌండర్యమునకు సంపదనము, ఆశ్రయము, ఆనందము సమకూర్చు రసవత్త్వావతరంగములే భావము లన తిరస్కరింప ననువుకాదు.

నేటి వాఙ్మయమున ముఖ్యముగా కవులు కావ్య నాటకాదిరచనావిశేషములందు తమ క్లిష్టతయు వర్ణితవస్తువును, అంగాంగీకర్యరూపవిలాసకర్తనలను చాల తగ్గించి, రసవత్త్వావమందు దృష్టిని శీఘ్రీకరించి, చిన్న ఖండికలు, కథలు, నేయములు రచించుటచే నేటి వాఙ్మయమును భావకవిత్వ మనట సత్యదూరము కాకాలదు. ఉత్తమకవికోటి! చేరినవానిల్లదు తమ క్లిష్టసామర్థ్యములను, సంఘసంస్కరణకో, భాషాసంస్కారమునకో, మతాచారసంప్రదాయములలోని పారపర్యములను దిద్దుటకో, సత్యసుందరస్వరూపమును వెలిబుచ్చుటకో వినియోగించుచుచచ్చివారు.

గురజాడవారి ముర్యానిపరములు, కన్యాశుల్కము లీ దృష్టి యందు రచించినవే. తిరుపతికవుల క్రమదానంద మదాత్రయ, నజ్జయము. చిత్రసంస్కృతి యను ప్రధాన కావ్యోద్దేశమును లక్ష్యముం దిడికొని రచించిన యుత్తమభావ కావ్యము. మేఘసందేశమునకుద్దియనదగి వది కృష్ణకావ్యముగా కృష్ణవక్తము. కవిసమ్రాట్ వారి

కిన్నరసావిపాటలు, వేదల, వేంకటపార్వతీకృతకవుల ధర్మభావాంజలలు, నేటి భావకవిత్వసంప్రదాయమున నుత్తమములు. రాయప్రోలువారి స్వప్నానుభూతి, ప్రబోధగీతికలు గురజాడవారి తరువాత నెన్నదగినవి. తిరుపతికవులతోపాటు పేర్కొనదగినవా రయినదాద్య రుదాత్మకవికోటికి జెందినవారి కావ్యములన్నియు సగ్రహానమును వహించునవి గలవు. కవిసార్వభౌములు, కవిప్రపూర్ణులు వారిని ప్రత్యేకించి పేర్కొనవలయునో? జగ మెట్టినిద్రావ్యాధిలకు జంపమేల? వారిని తడవంబునలేదు. విమర్శకుని దృష్టి ఎంత సునిశితముగా పోగొలినను వారు హిమవచ్చిఖరముల కైలాసముంబలె నిల్వకాలినవారు. అనుమాయలం గాంచిన నే ననినట్లు అభావతరంగకోటిలో విరళవిరళములయి భావ మను చిలువట్లకాల్యలు గాంచెనైయున్నవి. దువ్రాసరి, వామనా, మొక్కపాటి, చింతా, నందూరి — మరలరని కల్పనలు అందించినారు. కాలమున నిల్వరించుకొగ్గినవాటికి వేల నిర్విగట్ట నవసరములేదు.

అత్యంతసమీపమునకు రాగారాగా, నా ప్రేయసి, నాప్రణయిని ధోరణిలో తక్కువ మిక్కిలి కన్నులుచున్నవి. అభ్యుదయరచయితలు దేశస్వారంత్రిము సంపాదించుటకై పాశ్చాత్యదేశములలో వెట్టి ప్రచారిక లములలో పెట్టబడినవో, యందు వారి కెద్ది యభిమతమో నిర్ణయించుకొని, నేయ ఫణి తిని చెవట్టి, యుద్దేశపూరితముగ వ్రాయుచున్నారు. కార్మికులు ఆకలిమంటలు, జమిందారివిధ్వంసము, అస్పృశ్యతానివారణము, శాతిమతవిభేద రాహిత్యము, ఆకాశముంత కంచము, అందరు కలియబడి తినట ఇత్యాదిభావములతో దేశస్వారంత్రిము, పరప్రభుత్వనిరసనము, సహాయనిరాకరణము, విప్లవక్రియా కలాపము బుర్రకథలద్యారా ప్రచారము సాగుచున్నది. ఇయ్యది తాత్కాలికములై ఉద్దిష్టమైన క్రియాకలాపమునకు చేయూత నొసగినను, స్థిరవాఙ్మయమున నిల్వజేయునది వీనిలో చాల తక్కువ. అయ్యది కాదు, రానున్నతరము లేల్వగలయది.

ఉదాత్తవస్తు సముల్లసితములయిన రచనలు ఖండికలు కానిండు, నాటకములు, నవలలు, చిట్టికథలు,

గేయములు-నిం దేవ్యరూపమున చిత్రింపబడినను
సరియే, నిల్పడగాంచు నమటలో వెట్టి సంగీయమును
లేదు. భావమును, భావయు నతిపేలవములై, యుజ్జ్వల
సామూహ్యమగు ధూర్వాదిగుణరహితములై శేవలము
శ్రుతికింపరునంతమాత్రమున నవి చిరము నిల్వకాలవు.
కవిత్వము, సంగీతము, నను రెండును భిన్నకళలు.
ఉత్తేశ్యములను భిన్నములు. ఒకటి ముఖ్యముగా నర్థ
సంపత్తిచే గౌరవము సంపాదించుకొనును. ఆస్థయు
నాదప్రధానము; శ్రోత్రేంద్రియగ్రాహ్యము. కల
నాదము శ్రుతిపుటముల నింపుచో, నర్థసంపత్తి
భావించు నతకాళియే చాలతక్కువ. సాహిత్యమునందు
వనపదార్థసంఘటనమున భావించతగ్గ సారాంశము
బుద్ధికి విషయము. సంగీతమునకై త్యాగరాయకృతుల
యితమును ధ్వంసముచేయుచు పాదబడుచున్న పాటలు

అస్వాద్యములై చెల్లుచున్నవి. "సంగీతసాహిత్యము
లక్ష్మీవ్యసనాకారమున శోభించుట సమాజమే. కాని
రామాయణాదికావ్యములు, వేటి ఖండికలు పఠించు
టలో నానందమొయ నశుభములు. త్యాగబ్రహ్మ
కృతులు, తీర్థలవారి తరంగములు, గీతగోవిందము, అప్ప
వదులు పఠించిన నానందమొయ నశుభములు. కావ్య
ములు చదివి ఆనందించుటకు సంగీతము రా నగునరము
లేదు. త్యాగరాయకృతులు పాడగా విని, ఆనందిం
తగినది. ఈ హేతువుచేతనే గేయఫణిని కావ్యగుచ్ఛ
ములు వ్రాసినంతమాత్రమున నవి కావ్యానందము
నీయకాలవు. కావ్యత్వ ముం దున్ననీ, ఉజ్జ్వలభావ
నమన్విత మయిననీ యవి యుపాదేయములు. కావ్యత్వ
సిద్ధికి వలయు పరికరములు నువిదితములు.

మొదటి చాళుక్యభీమమహారాజు

సీ స లి శా స న ము

- శ్రీమల్లంపల్లి సోమశేఖరశర్మ -

(గతపంచిక రచనాంక)

మొదటి చాళుక్య భీమమహారాజు కావనములు ఇంతవఱకు ఈ సీసలికావనముతో గలిపికొని తొమ్మిది దొరకైనది. వీటిలో ఆరు తామ్రకావనములు, రెండు శిలాకావనములు. వీటిని తామ్రకావనముగాక విగిరిన యొడు తామ్రకావనములు ఇవి: (౧) బెజవాడకావనము1; (౨) అత్తిలికావనము2; (3) కళింగోటకావనము3; (౪) మద్రాసు మ్యూజియము కావనము4 (వీరి వరసాపురము కావన మనియు, వెడతలూరు కావన మనియుగూడ కన్యవరము కలదు); (౫) పండిపాకకావనము5. వీటిలో పండిపాకకావనపు రేకు లింతవఱకు గానరాలేదు. ఈ కావనపు ప్రతి యొకటి ఇలియట్లు కావనసంపుటములలో నుండగా దానిని చూచి ప్రతి వ్రాసికొని క్రిశ్టిశులైన శ్రీ కొమర్రాజు వేంకటలక్ష్మణరావుమంతులుగారు అత్తిలి కావనమును ప్రకటించు సందర్భమున దానిని అనుబంధ

ముగ ప్రకటించివారు. పూర్వోక్తములైన అయిదు కావనములలోను కళింగోట, మద్రాసు మ్యూజియము కావనములనుత్రమి ఇంతవఱకు ప్రకటితము కాలేదు; గవర్నమెంటుకావనకాఖనారు వీటిని తమ సాంకర్ష రికకావననిపేదీకలలో సమీక్ష చేసియున్నారు. విగిరినది మూడును శిలాకావనములు, వీరికి బెజవాడ లోని ఇండ్రకీలపర్వతము కావనము7. దీనిని క్రిశ్టిశులైన జయంతి రామయ్యమంతులుగారు ఆంధ్రసాహిత్య పరిషత్పత్రికలో ప్రకటించివారు. చాళుక్యభీమ మహారాజు చిందు సన్యలోకాశ్రయశ్రీవిష్ణువర్ధనమహారాజు అని పేర్కొనబడెను. ఈ మహారాజు ప్రవర్ధమాన విజయరాజ్యసంవత్సరము పదియేడగుకేంటి చట్టక అనునతడు ఇండ్రకీలపర్వతముమీన పార్శ్వవ్యవస్థింపించినట్లు ఈ కావనము తెలుపును. రెండవది ఈ మహారాజు ధర్మరమకావనము8; అతని ప్రవర్ధమాన

1. Ep. Ind., Vol. V. pp. ౧౨౩ ff.

2. ఆం. సా. ప. ప., సం. ౬, పుట ౨౨౩.

3. Cp. No. ౧౪ of ౧౯౦౧-౧౯౦౨. దీనిని నూడ త్వరలోనే ప్రకటింపగలను.

4. Cp. No. ౧ of ౧౯౧౩-౧౯౧౪.

5. ఆం. సా. ప. ప., సం. ౬, పుటలు ౨౫౬-౨౫౭.

నూయెంట్ దొర 'లిప్ట్ ఆఫ్ ఆంటిక్వరీస్' (సం. ౧) అను గ్రంథము 3౩ వ పుటలో ఈ చాళుక్య భీమమహారాజుమండపాకతామ్రకావన మొకటి యున్నట్లు వ్రాసియున్నది. ఇది ప్రాయీకముగ పండిపాక తామ్రకావనమే కాదునని నా యాహ. ఈ మండపాకతామ్రకావనపు రేకు లింతవఱకు గానరాలేదు.

6. పుటలు ౨౫౬-౨౫౭. ఈ కావనమున చాళుక్యభీమమహారాజుకల్లి వేంగాంధిక యనియు, ఆ మహారాజు రట్టబలమును జయించి రిత్తవలమును నిర్మాలముచేసి పట్టము గట్టుకొని భూమిని పాలించె ననియు చెంబబడినది.

7. ఆం. సా. ప. ప., సం. ౩, పుటలు ౨౨౩-౨౨౪.

8. భారతి, సం. ౫ (ధర్మరమకావనములు, పుటలు ౬౧౩-౬౨౦; ౧౯౨౪, ఏప్రిల్ సంచిక), పుట౪౧౯.

విజయరాజ్యసంకర్షరము [పది (!)*][చే (!)ను] పదునైదవ సంకర్షరమునాటిది. ఇందు అయ్యవరాజు తమ్ముడు విజయరాజు ఉత్తరాయణసంక్రాంతినిమిత్తమున నిర్వీణ ధర్మస్థితినిగుఱించి తెలపబడినది. మూడవది కొఱవిరాసనమని. ఇది హైదరాబాదు లక్ష్మణరాయ పరిశోధకమండలిచేమరచిన 'తెలంగానా కాసనము' లను గ్రంథమున ప్రకటితమైనది. ఈ కాసనము చాల తప్పులతో ప్రకటింపబడినది. అదియునుగాక కాసనమున నడుమనడుమ గొంతకొంత భాగము పోయినది. అందువలన దీని భావము సరిగా తెలియవచ్చుటలేదు. రణమద్రావ్యయశులలిలకుడును, చాళుక్యభీమచోరాజున కాపుడును అయిన కుమమాయుధుని పెద్దకొడుకునకు సంబంధించిన దీ కాసనము; ఇతని నెచ్చెలి కిలా ప్రంభంబు ప్రశస్తిించి నిర్వీణ ధర్మస్థితిని చెబుతును.

చాళుక్యభీమచోరాజుకొలొకాసనముచేస నితడు యువరాజువిక్రమాదిత్యుని శ్రేష్ఠతనయుడని తెలియుచున్నది. ఇందువలన నితనికి ఇంకను సోదరులు కల రనుట స్పష్టము. సుదాగవిజయాదిత్యుని మరణానంతరము వేంగీనివాసమునకై ఈతనికిని, ఇతని సోదరులకును, దాయాదులకును యుద్ధము జరిగెను. ఈ భీమచోరాజుకునుండి ఈతని సంతతి వారి కాసనములవలన మన కీ క్రిందివిషయములు తెలియుచున్నవి:

భీమచోరాజునకు పొలిచ్చి పెంచిన నాగి పోలి యను దాది యొకతె కలదు. నాగిపోలికూరుగు గామకాంబ. ఈమెకొడుకు మహాకాలుడు భీమచోరాజునే నాధిపతియట. ఇతడు "కేత్రఖడ్గముః రాసిడి వలన అగ్ని ప్రజ్వలించెడి చోట్ల నెల్ల తన ప్వామి కంటె పూర్వమే ప్రత్యక్షమై ఎన్నితడవలో కేత్రువులను యాత్రుమపెను." భీమచోరాజు ననంతరము అతని పోత్రుడు మొదటి అమ్మరాజరాజును పొంద్రుని గూడ మహాకాలుడు నేవించెను¹⁰.

సుదాగవిజయాదిత్యుని మరణానంతరమున మూర్ఖుడైనదింబి: వెనుక తిహిరవటలమువలెనే రట్టనేనలను, దాయాదులమునుగూడ వేంగీమండలమున అభివ్యాప్తమయ్యెను. అప్పుడు ద్రోహాత్ముడు డను అచరవాసుముగల యువరాజువిక్రమాదిత్యులనయ్యదైన చాళుక్య భీమాధిపుడు ఖడ్గైకసహాయుడై స్వనిక్రమమువలన ఆ బలములను జయించి వేంగీదేశమునకు అధిపతియై ముప్పది వర్షములు భూమిని పాలించెను. కృష్ణవల్లభుని మహా నేనను దాయాదులను జయించెను. - దేశముని ద్వితీయతనయులకు కలయగా నగము నొసగెను. రాజ్యము అకంటకము చేసి ప్రజారంజకముగ భూమిని ముప్పదేండ్లు పాలించెను. ఈ భీమచోరాజునకు రమారమి నూటయేబది సంవత్సరముల తరువాత నుండిన చాళుక్యవంశిజుడు మల్లపదేవచోరాజు మూడువందల అణువదియందములలో విజయము పొంది మన భీమచోరాజు తన పేర చాళుక్యభీమేశ్వరదేవుని ప్రశస్తిించి ఆ మహాదేవుని కొక యాలయమును నిర్మించెనని తెలుపుచున్నాడు¹¹. ఈ చాళుక్యభీమేశ్వరాలయము చామర్లకొండగర్వ మన్న చాళుక్యభీమచరములో నున్నది.

రట్టు లనువారు కణ్ణాటాధిపులు, మాల్యభేటపు రాష్ట్రాధిపరాజులు. వీరు వల్లభు లనియు, బల్లహు లనియు ప్రసిద్ధులు. మొదటి చాళుక్యభీమచోరాజు పెత్తంద్రీ సుదాగవిజయాదిత్యభూవరునికి సమకాలికులైన రాష్ట్రాధిపతులొద్దలొ—అమోఘవర్ష భూధవుడు, అతని పేరు రుడు కృష్ణభూవయ్యును. అమోఘవర్షునికి వృషగుండు డరియు, కృష్ణవల్లభునికి ఆకాలన్న డనియు నామాంతరములు. కృష్ణవల్లభునామము వహించిన రాష్ట్రాధిపతులవలన ఇతడు గెండవవా డగుటచేత ఇతనిని గెండవ కృష్ణరా జందురు. కృష్ణకేటము దిక్పతి కన్నరవడము. ఈ కారణమున కృష్ణరాజునకు కన్నర భూపతి యనియు తెలు. ఇతడు క్రీ. శ. ౯౦౦ వఱకు,

9. తెలంగానా కాసనములు, పుటలు ౧౬౩-౧౬౪.

10. Ep. Ind., Vol. V, p. ౧౩౭, VV. ౫-౮.

11. Ibid, Vol. IV, p. ౩౩౫.

అనగా ౮౩౩ వ శకవర్షమునకు పోలింపుచుండి నట్లును, మొదటి చాళుక్యభీమమహారాజు ౮౧౪ వ శకవర్షమున పట్టాభిషిక్తుడై ముప్పదివత్సరములు, అనగా ౮౪౪ వ శకవర్షమునకు రాజ్యము చేసినట్లును దెలియవచ్చుటచేత భీమధూపతిః మొదటి ఇరువదివంద వత్సరములపాటు కృష్ణరాజు మహాబలికు డనుట నిశ్చయము. భీముని చార్యులు వేంగీనింహాసమును సహ దించుకొనుటకు రాష్ట్రహిటకృష్ణరాజు సాయము కోరిరి.. వారి సహాయార్హ్యము కృష్ణధూపతి తన సేనలను దీసికొని వేంగీవశమునొంది దండెత్తిరమ్మెను, ఈ రీతిని చాళుక్యభీమమహారాజురాజ్యము రాష్ట్రహిటులతోను, తన చార్యులతోను యద్ధములతో నారంభమయినది. చిరకాల భీమధూపతి తన శత్రువుల నందఱి నోడించి వేంగిని కైవసము కాంచుకొని జనరంజకముగ పోలింపెను.

ఈ విషయములే చాళుక్యభీమమహారాజాశాసనములలోను దెలుపబడినవి. ఇతని తామ్రశాసనములు

వేటిలోను అవి యిచ్చిన సంవత్సరము లేదు. ఒక్క అత్తిలితామ్రశాసనముమాత్రము చాళుక్యభీమమహారాజు ౮౧౪-వ శకవర్షమున, అనగా క్రీ. శ. ౮౩౩ లో పట్టాభిషిక్తుడయ్యెనని తెలుపుచున్నది. కాని యా శాసనము భీమమహారాజు ఏ విజయరాజ్యసంవత్సరమున నీయండినదో మనకు దెలియదు. ఇచ్చిన సంవత్సరము తెలియకపోవుటవలన ఈ తామ్రశాసనములలో ఏది ముందుదో, ఏది వెనకటిదో నిశ్చయించుటకు కలలేదు. అయినను కొంచెము హెచ్చుతగ్గుగ వాటి ముందువెనకలు నూలదృష్టిని నిర్ణయింపవచ్చును. ఒక్క శివవాడేశాసన మాత్రము ఈ రాష్ట్రహిటసంగ్రామప్రసాదము లేదు. ఈ శాసనము గుడియైన భుసుమాయుధుని చేత సంపాదించిన భీమమహారాజు నిజవట్టుబంధసమయమున కొండి న్యగోక్తుడును, ఉమ్మక్కరికితోకును, వేదవేదాంగ పారంగతుడును అయిన శేనమహర్షిశాసనకు పోతమయ్యకు క్షంకికల్లుని అను గ్రామమును ఆగ్రహముచేసి యిచ్చిన విషయమును దెలుపుటకు పుట్టినది. అందు

12. భుసుమాయుధు డనునతడు ప్రాచీనముగా భీమమహారాజు ఈ దానము చేసె నని మొదట గుర్తించి నాకు తెలిపినవారు మిత్రులు శ్రీ దాక్టర్ మి.కె. వెంటురమయ్యగారు. ఈ విషయ మా శాసనమునందలి ప్రథమశ్లోకమున దెలుపబడినది. ఆ శ్లోక మిది :

శ్రీమహా కీర్తిశాంకరశ్శివశివధూతాభిలాకాపరి
వ్యోమా శ్రీభుసుమాయుధేన గుడినా విద్యజ్ఞవానందనః,
వీరోఽసా నిజవట్టుబంధసమయే సంభువచా శాశ్వతం
గ్రామం శ్రీజనుధామభీమస్వపతి స్సంప్రాధిభో దిత్రవాహ.

ఈ శాసనమును పరిష్కరించి ప్రకటించిన దాక్టరు కిల్లరేగారు ఈ శ్లోకమును అంగములకు "That glorious hero, by whose fame all quarters, the earth and the sky are whitened as by the moon's rays, and who gladdens the learned with the excellent god of Love" అని అనువదించి, పుట్టినోటులో "I do not see the exact force of this statement" అని వ్రాసివారు. భుసుమాయుధు డొక పేరిని అప్పు దాయనకు స్ఫురింపలేదు. అటువలె కాదు, అప్పటినుంచి ఇప్పటికల శత్రువీరిని స్ఫురింపలేదు. ఆంధ్రప్రతిభాన (౧౯౩౪) ఉగాదిసంచికలో నేను ఇండియా అంటికెరీ (౧౯౦౩) పత్రికలో సి. వెండెల్ గారిచే ప్రకటితమైన మునుగొండచాళుక్యసంశ్లేషదైన భుసుమాయుధుని తామ్రశాసనమును ప్రకటించినవారివారే ఈ శివవాడేశాసనమునకు ప్రాముఖ్యము కలిగినది. పై శ్లోకములో భుసుమాయుధుని గుర్తించి నాకు తెలిపినవారు శ్రీ దాక్టరు గారికి నాకృతిజ్ఞతావందనములు.

13. దానమిచ్చిన గ్రామమును కీర్తవోర్ గారు ముక్తిపట్టు (ముక్తిపట్టు నామ గ్రామము—పంతులు ౨౭-౨౮) అని చదివివారు. ఈ పాతము లిప్పు. క్షంకికల్లు అని యిందింపిలెను. అనుస్వారము మొదటి రెండవీరములకు నడుమ పంక్తి తెగువ నున్నది. క్షంకిపంక్తి క్షంకి పాడియి వేడు కంకిపా డయినది. ఈ గ్రామమునకు పూర్వపు నమావధి 'పోతల్యంగరిచెలుపు' అని యాయబడినది (పం. ౨౯). పోతల్యంగరి చెలుపు అని

వలన చాళుక్యభీమమహారాజాశాసనము లన్నిటిలో
 బెజవాడశాసనమే మొదటి దనుటకు పండియము లేదు.
 తన దాయాదులతోగూడ కృష్ణరెల్ల భీమమును ఈతడు
 జయించినట్లు అత్తిలి, కళింగోట, పండితాకశాసనములు
 తెలుపుటవలన రాష్ట్రకూటసంగ్రామములు ముగిసిన
 వెనుకనే ఇవి యియ్యబడిన వనియు స్పష్టము. ఇక ఈ
 నాలుగును పోగా మిగిలినవి మద్రాసుమ్యూజియము,
 సీసలికాసనములు. మద్రాసుమ్యూజియముశాసనము
 వలన భీమమహారాజు కృష్ణరెల్లభుని బలమును, అతని
 మిత్రశత్రుముగూడ నోడించె ననియు, దుర్బాగ్గులైక
 కర్ణాటలాటధూపతులు ఆతనిముందు వెలుతురుముందు
 తిమిరపటలమువలెనే పరుగిడిపోయి రనియు, పదు
 నాఁపిండ యాడు గల అతని వమారుడు తన యేనుగు
 పెక్కి నిరవద్యపురరణమున కరితురగధనర్ధరోద్రు
 మైన రెల్లభద్రమును సింహము లేళ్లనువలెనే వేటాడి
 చంపి, పెరువంగూరు గ్రామసంగ్రామమున వల్లభదండేకు
 డైన గుండయ 14 అను పేరుగలవానిని వధియించి
 తాను మృతినొందె ననియు, భీమమహారాజు ఇటీమత్తి
 గండడయిన తన కొడుకుకు పారలైకికైయలు నిర్వ
 త్రించి విద్యాప్థానపారావారపారగత్తై (విద్యాప్థాన
 పారావారపారగర్భ్య), వేదవేదాంగవిరులైన నలు
 వదియొగుగు బ్రాహ్మణులకు ఉత్తరకండేలువాటి
 విషయములోని వెదతలూరును తాన మిచ్చె ననియు
 చెలియుచున్నది. ఇందువలన నీ శాసనము రాష్ట్రకూటుల
 తోడి సంగ్రామకాలమున నీయబడినట్లు విదిత మగు
 చున్నది. ఈ మద్రాసుమ్యూజియముశాసనముతరువాతిది
 మన సీసలికాసనము.

మన సీసలికాసనమువలన మొదటి చాళుక్యభీమమహా
 రాజునకు ఇటీమత్తిగండ దను వమారుడుమాత్రమేగాక
 యుండవలెను. ఇట్లే ఈ గ్రామమునకు ఈశాన్యపు సరిహద్దుగ నిచ్చిన 'విరివియగుట్ట' (పం. 13) అను పా
 మును రేపే. అది 'విరివియగుట్ట' అని యుండవలెను. ఉమ్మరకంకి బోళు అనగా ఉమ్మరకంకి గ్రామము
 'భుక్త' అని యర్థము. 'బోళు' గౌరవవాచకబహువచనము. దీని వికరచనము బోడు.
 14. "పెరువంగూర్గ్రామరణే వల్లభదండైః గుండయాఖ్యం పాత్యా" అని శాసనము. 'వల్లభదండే'ం
 గుండయాఖ్యం' అని శాసనపాతమును పఠించిన పరియైన యర్థము వచ్చును; కాని 'దండెగుండయ' అన్నది
 కూడ పరియైన పాతమేమో యని యనుమానింప నవకాశము కలదు. ఏలయన, పండ్రెండవ శతాబ్దివాటిది కాదన
 నొక కొలాశాసనమున 'దండెన గుండయాకాలవ' అని కలదు. అందువలన 'దండెగుండయ' యన్నది పరియైన
 పాతమయినచో 'వల్లభం దండెన గుండయాఖ్యం' అని పాతమును పఠింపవలసియైయుండు ననుకొందును.

విజయాదిత్యు డను తనయుడుకూడ మండెనని తెలియు
 చున్నది. నిరవద్యపుర, పెరువంగూరుగ్రామసంగ్రామ
 విజేత అనలుపే లేదియో మనకు చెలియుట లేదు.
 ఇటీమత్తిగండ దన్నది అతని విరుదమేకాని పేరుగా
 కనఁడదు. భీమమహారాజు రెండవకొడుకయిన విజయా
 దిత్తునికీ కొల్లభిగండధూపతి యనియు, కలియర్త్యంక
 ధూపతి యనియు, కొల్లభిగండభాష్కరుడనిగా,
 కలియర్తిగండ దనియు, కొల్లభిగండ విజయాదిత్యు
 డనియు విరుదవామములు. ఇటీమత్తిగండ, కలియత్తి
 గండ ధూపతు లిరువురిలో కలియత్తిగండదే చాళుక్య
 భీమవృషాలని శ్లేష్మకనయుడట. తన తండ్రి తిరించి
 యుండగనే ఈ నాలుగవ విజయాదిత్యుడు వైరివర్తమును
 నాశముచేసి యతని మెప్పు పొందెనట. ఇతడు కలింగాధి
 పతులను జయించి 'హేమకల్పితకులాకోటి' దూగి,
 విరజాపురమున కీర్తిస్తంభమును ప్రతిష్ఠించి యాటు
 మాసములుమాత్రమే రాజ్య మేలి దివంగుడు డయ్యెను.
 ఇతడు కలింగాధిపతులను జయించుట, విరజాపురమున
 కీర్తిస్తంభమును ప్రతిష్ఠించుట, బంగారుకులాధారము
 తూగుట—ఈవిషయములు ఈతనితరువాత వేంగీదేశము
 నేలిన చాళుక్యధూనాథులు తమ శాసనములో పేర్కొని
 యున్నారు.

మన శాసనమున ఈ విజయాదిత్యుడు గంగులను
 నిర్ణించె ననియు, కాలింగులను జయించె ననియు
 గలదు. గంగులు మైసూరులోని గంగవాడిదేశమును పరి
 పాలించుచుండిన పశ్చిమగంగధూపులు. కాలింగులు
 కళింగదేశవాసులు. కాలింగులను జయించె ననగా, ఆ
 దేశము నేలుచుండిన తూర్పుగంగరాజులను జయించెనని
 యర్థము. మన శాసనమున పాండ్య, వల్లన, బోళ,
 కేరళపతులు కాన్కలు తెచ్చి విజయాదిత్యుని సేవించు

చుందురన్నది అతిశయోక్తిగ గన్పట్టును. వేంగీచాళుక్యులకు కేరళులతో సంబంధము కలుగుటకు ఏదిగ మైన యవకాశము లేదు. పాండ్యులు మధుర రాజధానిగా కేలిన పాండ్యనరపతులే. వల్లపులు కాంచీపురవల్లపులు. మొదటి చాళుక్యభీమమహారాజు సింహాసన మెక్కువాడీకే కాంచీపురవల్లపుల పరిపాలన అంతమైనది. చోళవంశజుడయిన రాజకేసరివర్మనిరూపాచారితుడు మొదటి ఆదిత్యనర్మ చాళుక్యభీమమహారాజు రాజ్యకాలము ప్రభుమార్ధభాగమున వల్లభరాజ్యము నాక్రమించుకొని తొండమండలమువఱకు వచ్చెను. అప్పటి పరిస్థితుల ననుసరించి పాండ్య, చోళభూవరులకును, వేంగీచాళుక్యులకును రాజకీయముగ సంఘర్షణము జరిగినట్లు కాని, అందు వేంగీచాళుక్యభూవరులే విజయములైట్లుకొని యూహించుటకు మన కాధారములు లేవు. ఈ కారణముననే విజయాదిత్యునికి పాండ్యవల్లభచోళకేరళులు మణులు మొదలైనవనిని కానుకలుగా నిచ్చి నేనించుచుండి రన్నది అతిశయోక్తియని భావించవలసినవస్తువు. విజయాదిత్యుడు కాలింగులను జయించుట సత్యము కావచ్చును. గుణగవిజయాదిత్యుని తండ్రి కలివిష్ణువర్ధనునివాటినుండి చాళుక్యభూధవులు వేంగిని త్రికలింగదేశసీతముగ పాలించినవారే. గుణగవిజయాదిత్యుని మరణానంతరము వేంగీమండలము కేరళులకాంతమయినప్పుడు కలింగగంగరాజులకుడ భీమమహారాజుపరిపాలనము ప్రారంభకాలమున చాళుక్యధికారమును ధిక్కరించి స్వతంత్రులై యుండవచ్చును. భీమరాజు తనయుడు కొల్ల భిగండవిజయాదిత్యుడు కలింగముపై నెత్తి నెత్తి కాలింగులను యుద్ధమున నోడించి అచ్చట మరల పూర్వచాళుక్యధికారమును స్థాపించియుండవచ్చును. భీమమహారాజుకాలమున కలింగము చాళుక్యుల చేయజూపిపోలే దనుటకు అతని కలింగీభుకాసనమే తార్కాణము. ఈ కాసనము భీమమహారాజు ఎలమంచి కలింగదేశమునందలి గ్రామమును కానము

చేసిన విషయమును చెబువును. అదియునుగాక విజయాదిత్యవంశరము పుట్టిన చాళుక్యకాసనములు అతడు త్రికలింగాటవీయు క్రమము వేంగీదేశమును పాలించినట్లు 15 తెలుపును.

విజయాదిత్యసామంతులలో మన చాళుక్యభీమమహారాజుకొడుకు నాలవనా డుటచేత ఇతనిని చరిత్రమున నాల్గవ విజయాదిత్యుడందురు. ఇతనికి పూర్వోక్తములయిన విరుదములే కాక జగత్కర్మకు, అనెగల్లాధిపుడు అను మరెందు విరుదములుకూడ గలవు. జగత్కర్మకు డనగా ప్రపంచమున కంతకు నూర్యనివంటివా డని యర్థము. ఇతని రెండవ విరుదము అనెగల్లాధిపు డనుదానిలో అనె యనగా ఏనుగుని యర్థము. అనెగల్ల, కరిగల్ల వదములు సమానార్థములు. రెండవ విజయాదిత్యుని తనయుడగు కలివిష్ణువర్ధనునికి కరిగల్ల విరుద మున్నట్లు గుణగవిజయాదిత్యుని పాతలూరుకాసనము 16 లోని యీ క్రింది—

“గురుతరదీనభాగవతమానవమానితకల్పపాదపః
వరకరిగల్ల భూమిపభుజాసి రిహోభవి ప్రభాసనే”

అన్న శ్లోకార్థమువలన దెలియుచున్నది. విష్ణువర్ధనుని అపొదనకరతామ్రకాసనమున 17 ఈ పదము వచ్చును. అచ్చట నది ‘కరిగల్ల’ అని యున్నది. ఈ అపొదనకరకాసనము పృథివీపల్లవపట్టణంబున ఊరివారు ఊరిస్వాముకు కరిగల్లవడవరి! ఇచ్చిన స్థితిని చెబువును. ‘వడవరు’ అను పదము ‘ఉడియవరు’ అను ప్రవిడపదమునుండి పుట్టిన దనియు, దానికి ‘వేల్పు’, ‘స్వామి’ అని యర్థ మనియు బ్రహ్మశ్రీ వేల్పూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారు చెప్పినది సమంజసముగ దోచుచున్నది. కలివిష్ణువర్ధనునికి ఈ పేరుండుటవలన అతడే తనపేర పృథివీపల్లవపట్టణంబున ఈ కరిగల్ల స్వామిని ప్రతిష్ఠించియుండివచ్చును. గల్ల యనునది తప్పనియు, గల్ల అని యుండవలె ననియు కరిగల్ల, అనెగల్ల, ప్రియగల్ల మొదలైనవి ‘కామినిచిత్తహోం’, ‘నవవీర

15. Ep. Ind , Vol. V. p. ౧౩౧.
16. భారతి, పం. ౧, పం. ౧, పుట ౧౦౪, పంక్తులు ౨౨-౨౫.
17. భారతి, పం. ౫, పుట ౧౧౧, పం. ౧౧౧ (౧౧౨, చాలై పంచిక).

చోరవంటి కర్ణాటభాషాపదము లనియు, గర్లపదము నకు చోరు డని యర్థ మనియు, కరిగర్ల యనగా కరు లను దొంగిలించువాడు, ఏనుగుల మనస్సు నాకట్టి వాటిని తన యధీనము చేసికొనువాడని యర్థ మనియు శ్రీమదా శేషయ్యగారివలన తాము తెలిసికొన్న విషయము నా కెఱుగఁజెప్పినందుకు శ్రీ చాక్రరు యకా. వేంకటరమణయ్యగారికి కృతజ్ఞుడను. కరిగర్ల పదమునకు అతిలోకప్రభావమున ఏనుగులను స్వకేము చేసికొనువా డను వర్ణన సరియైనదిగ దోచును.

ఇక భీమమహారాజశిలాశాసనములలో అతని ధర్మవరముశాసనము ౮౨౮-౨౯ కేకవర్షమునాటిది; ఇంద్రకీలపరవ్యతశాసనము ౮౩౦-౩౧ కేకవర్షము నాటిది. కొఱవిశాసనము ఎప్పటిదో స్పష్టముగ దెలి యకపోయినను భీమమహారాజా రాజ్యకాలమునాటి డనుట నిజము. ఈ శాసనమున కేర్పొనబడిన కుసు మాయాధుడు రణమర్ధ్యాఽయకులలిలకు డట. ఈతడు కన్నరబల్లహుని! వశేషవీర రణమర్ధకశ్రీని (కేరణ మర్ధకరాజ్యమును) తన భుజబలపరాక్రమమున దెచ్చి, భీమమహారాజున కిచ్చి కింకరియం గట్టి పట్టం తెత్తి ఖడ్గప్రసారముడై శీల యెల్లం గావంబూనెనట. ఈతని పెద్దకొడుకు పే రున్న శాసనభాగము చెడి పోయినది. మొత్తమువీడ చూడగా కుసుమాయాధు డును, ఇతని పెద్దకొడుకును, ఇతని పెచ్చెలులును భీమమహారాజున కతడు గోల్పోయిన రాజ్యమును సంతాదించుటలోను, కేత్రసంగ్రామములలోను తోడ్పడి రని ఈ శాసనమువలన విడితమకుచ్చుచున్నది. ఈ కుసు మాయాధుడు మదుగొండచాళుక్యులశాసనము 18 వలన దెలియవచ్చినవారి సంబంధి యనుటకు సంది యము లేదు. ఆ శాసనదాతయైన కుసుమాయాధుడు మదుగొండచాళుక్యులకర్మలాలంకరిష్టావు మదుగొండ చాళుక్యునంటియన ఆ తామ్రశాసనముప్రకారము రణ

మర్దనామము గల భూపతి పుట్టెనట. శ్రీ సి. రెండో గారు ప్రకటించిన ఈ శాసనపాతము తప్పలకదీకగ నుండుటవలన ఈ మదుగొండచాళుక్యులనంకేర్పక్షము చేయుటకుగాని, శాసనపాతమును పరిష్కరించి సరిగా అన్వయించుటకుగాని పిలుకొకయున్నది. ఈ రణమర్ధ కంకేళాలు మంచికొండ, 19 కొండపల్లివిషయములను పాలించినవారు. మంచికొండవిషయము తెలంగానా లోనిది. రణమర్ధకపంకతిలో కుసుమాయాధనామాంచి కులు చాలమంది గలరు. మొదటి కుసుమాయాధుని కొడుకు విజయిత. ఇతనికొడుకు రెండవ కుసుమాయా ధుడు. ఇతనికి వివీరతజనాశ్రయవీరుడము కలడు. రెండవ కుసుమాయాధుని తనయుడు విజయాదిత్యుడు. ఇతని యాత్మకాడు మూడవ కుసుమాయాధుడు. ఇతని కుమారుడును (నాలుగవ) కుసుమాయాధాభిధుడే. మొత్తము వీరద నీ శాసనమున కుసుమాయాధనామము అయిదు రడవలం కేర్పొనబడుటవలన ఈ శాసనమున ప్రకటిం చిన రెండోగారు అయిదుగురు కుసుమాయాధులు గల రనియు, శాసనదాత అయిదవ కుసుమాయాధు డనియు అభిప్రాయపడిరి. నాకు జాడగా మొత్తమువీరద నీవంశ మున కుసుమాయాధాఖ్యుల నలుగురే కలరనియు, నాలు గవ కుసుమాయాధుడే శాసనదాత యనియు దోచు చున్నది. వీరిలోనివాడే మన చాళుక్యులీమమహారాజా బెజవాడశాసనమున కేర్పొనబడిన కుసుమాయాధుడు. ఈతడును, కొఱవిశాసన శ్రీ కుసుమాయాధుడును ఒక్కరే. ఇతడు కుసుమాయాధనామాంచికులలో రెండవవాడో, మూడవవాడో కావచ్చును. ఈ మదు గొండచాళుక్యురంకేళాలు వేంగీచాళుక్యురాజ్యముల స్తంభములై యామహారాజులను విశ్వాసముతో గొలిచిన వారు. బెజవాడశాసనమునకేకాక కొల్లభిగండవిజ యాదిత్యుని పాత్రుడయిన రెండవ అమృరాజవిజయా దిత్యుని కలచుంబురు (కంచుమరు) శాసనమున 20 నుడ మఱియొక కుసుమాయాధుడు వచ్చును. ఈతడును

18. Ind. Ant., for ౧౯౦౩; Ed. C. Bendal; ఆంధ్రప్రత్రిక భావ తీగాదిసంచిక (౧౯3౪).

19. తెలంగానాశాసనములలో ప్రకటిమయిన కొఱవిశాసనములోని మడికొండవా డున్నది 'మంచి కొండవా' డన్నదానికి తప్పుపాత మని తోచుచున్నది.

20. "అన్య గ్రామస్య గ్రామకూటత్వం కట్టలాంతర్యజః కుసుమాయాధాయ దత్తం కాశ్యపిన్" - పంక్తులు ౩౦-౩౧. Ep. Ind., Vol. VII, P. ౧౮౮.

ముదుగొండచాళుక్యవంశజుడే కావచ్చును. రెండవ అమృరాజవిజయాదిత్యుడు దానముచేసిన కలమం బుర్రగ్రామమంటకత్తయ్య కట్టలాంబాతనూధీవుడయిన పునుమాయుధునికీ కాశ్యపముగ నీయబడినది. ఇదివర కూహించినట్లు ఈతడును ముదుగొండచాళుక్యవంశజుడే యైనచో ఈ వంశమువార్లు రెండవ అమృరాజవిజయా దిత్యుని (క్రీ. శ. ౯౪౫-౯౬౦) వాటికి తెలంగానా లోని తమరాజ్యమును గోల్పోయి ప్రాగాంధ్రదేశము నకు వచ్చి స్థిరపడిరని యూహింపవచ్చును. రెండవ అమృరాజ విజయాదిత్యుని అనంతరము కేంగీసింహున ను నభిష్ఠించిన యతని పోదరుడు దానార్ణవధూపతి ఈ ముదుగొండ చాళుక్యవంశజుడు తన రాజ్యము లోని పొత్తరివాడును 21 సర్వకరపరిహారము చేసి యొనికి వారిని బహుకరించెను.

ప్రతిగ్రహీత పారిశ్రామిగ్రామం చెన్నమార్యుడు. ఇతడు చాళుక్యవంశకుడునట. ఇతని శిష్యుడు విజయా దిత్యరాజకుమారుడు. శిష్యుడవమును పొంది ఈతడు తన కండ్లిని ప్రాప్తింపగా భీమవహరాజు అతని గురువు చెన్నమార్యునికీ అడువాడతోగూడిన చీంచెల్లి గ్రామమును ఉత్తరాయణపుణ్యకాలమున సర్వకరపరి

హారము చేసి యొసగ నట. వాటినుండి చెన్నమార్యుడు నీసలిలోనే యుండియుండకలెను.

దాన విచ్చిన ప్రధానగ్రామము చీంచెల్లి. ఈ చీంచెల్లి యిప్పటి నీసలిగ్రామమే. నీసలిగ్రామము ప్రాచీననామము చీంచెల్లి. చీంచెల్లి సీతెలి అయి శేటికి నీసలి అయినది. నీసలితోగూడ నిచ్చిన యుపగ్రా మము అడువాడ. దీనిని అడువాడ యనియు జరుక వచ్చును. అడువాడ కాలక్రమమున అద్వాడ, అద్వాడ, అద్వాడ అయి, చివరకు అష్టాదిగా మారవచ్చును. నీసలి ప్రాంతమున అడువాడకొని, దాని విష్ణుతి అయిన అష్టాడకొని యున్నదేమో నాకు తెలియదు. నీసలి సమీపమున నున్నట్లు చెప్పబడిన దర్పపూండి, పల్లవ పురములు గుర్తింపవచ్చునట లేదు. కొండకపూండి ఇప్పటి కైవశ్శ్రీకృష్ణ గుహపూడిగ దోచుచున్నది. కొండకపూండి కాలక్రమమున కొలుకపూడి, కొలు పూడి, గొలుపూడి యై శేటికి గుహపూడిగ మారినది. దత్తగ్రామము క్షేత్రసీమావధులయిన కారెమిగనము, ద్రోవడిచెలువు, రెల్లిండ్ల మొదలైనవి స్థానికులైన నీసలిగ్రామవాసులు గుర్తింపకల రేమో తెలియదు.

విజయనగరసామ్రాజ్యము- చరమదశ

(స్థిరవరీశుల పండిత రచనా)

శ్రీ నేలటూరి వెంకటరమణయ్య

శ్రీ. క. ౧౬౨౪. కన్హటకమున (శ్రీరంగతిరుమల) రామరాజుమనుడు, సీతిరామసామంతుడు రాజయె. సయాముదేశీనరపాలుడు స్వర్ణపత్రముపై నొక యుత్తరమును వ్రాయించి పంపెను.

కేంద్రప్రభుత్వహీనమగుటవలనను, స్థానికప్రభువు లెవ్వరికిచ్చునట్లువట్లు వారు వర్తించుచుండినందువలనను పలికటవలన దాని దుర్గబలముదాదానే యాధారపడవలసి వచ్చినది. సీతిరామడు రాజైనప్పటినుండ ఇతెరాజా ప్రాబల్యము తగ్గలేదు. ఆ పలికాటన కొడయ దగుట వలన, నతని కాలుదారుడైన పెదరాజాముఖాంతరమున నె యచట దన యధికారమును నడపుచు పన్నులను రా బట్టుకొనుచుండ; కాని యచటినుండి యింక నెక్కువ ధనమును వసూలుచేయవచ్చు నని యెంచి, పన్ను తండునెవమున పెదరాజాను చెజెట్టి యతని యాస్తిని, భార్యలను దన సుంరత్నగ్రామం దనుచుకొనవలసిన దని గ్రాత్రకాలుదారుడగు రఘునాథరాజున కాజ్ఞాపించెను.

ఇట్లుండగా జాతిచే వ్రాపబడుదును, ఇతెరాజునకు చక్కని జవరాండ్రగూర్పు కుంపినగాదును నగు వెంకటరాజునకు పలికాటను స్వాధీనముజేసికొనవలయు నను దురాశీ పుట్టినది. అతడు త్తపరాజాపోకేషిల్ల లను నిద్ద జనుచరులకు చెరియొక ౧౦౦౦ ధట్టుల నిచ్చి యుత్తరమునుండి (పలికాటు) ద్వీపమును, నది కుత్తర పార్శ్వమున నుండుదాని! జెందిన భూమిని వశపఱచు కొనటకొల కంపెను. వీరు ౧౬౨౪ జూను ౧౩ర తేదీన శ్రీహరికోటగ్రామమును దగ్గము గావించి యచటి జనులను బాజుదొరిరి. ఈ జనుల కొన్ని మునదీవార్గమున దప్పించుకొనిపోయి, యొక ద్రోనతోడను, పడవతో

డను (డచ్చిస్సాక్షరు) ఇక్ష్వాత్రాంటుచే పంపించి పడుచుండిన యొక కొటయందు కల దాచుకొనిరి. పెద రాజాధటు లనేకులు యేలు దాటి వచ్చి త్తపరాజా నోడించి యతని యనుచరలను లెక్కండ్రను జంపి, త్తపరాజాతో మఱిగొందఱిని చెజెట్టుకొనిరి. అటు వెనుక మఱియొక గ్రామముగూడ దగ్గము నేయబడినది. ఇది జరగుటకు కొన్ని దినములయందు త్తప కొన్నము గ్రామమున నివసించుచుండిన పెదరాజున కాక్రితు లైన కొందఱి నాయకులయొక్క గొత్తెలను, పశువు లను, ధాన్యమును దొచుకొనిపోయియుండెను.

పైజెప్పిన నాయకులు దను స్త్రీలను, విడ్డలను పలి కటను కంపిరి. పలికటను బండికృతుడైయుండిన త్తపరాజ రఘునాథునితోగూడ కుట్ర చేసి, 'ఇక్ష్వా త్రాంటు' పలికటపట్టణమును నీచవనాయకునికి వశ పఱచుట కుద్ద్యమించియున్నా దనియును, నతని యత్నమును భగ్నమునీయుటకు దగిన దండును పంప వలయు ననియు' నొక కృత్రిమసంకేతమును ఇతెరాజున కంపిరి. పలికటవాస్తవ్యులను పెదరాజాప్రజలను మోస పుచ్చి తప్పించుకొనిపోవుటకు మంచి యుత్తర గవి పెట్టితి నని తజవ తలచెను. కాని ఇక్ష్వాత్రాం ట్టి పడి వెజిరి, పలికటనుండి రావలసిన పన్నును వసూలుచేయుట కదటికి వచ్చియుండిన ఇతెరాజా కార్యకర్తను నతని యజమానునితో వార్తను విశ్వసించ వల దనియు, పట్టణసంరక్షణయందు దన యావచ్చక్తిని వినియోగపఱుకు ననియు నవృత్తపట్టణమును రక్షణమే బయనముజేసి పంపెను.

త్తప రఘునాథ వేంకట రేడిధించి యేటి కుత్తర మున నుండు ద్వీపమును మొదట వశపఱచుకొని, గల్లి

యాకు రెండుగురు పెట్టమారమున నుండు సంతాప పల్లెతం దొక కొటను గట్టి, యటువెనుక కాగ్గోమే లోని పోర్చుగీసులను దోడు పిలిచి వారి సహాయమువలన (పలికట) పట్టణమును, నందలి జనమును స్వాధీనము చేసి కొనుట కుద్ద్యమించుచున్నా రనియు, నందువలన వారు రెండులక్షల పరదక్షల ధనమును బొందగల రనియు, కావున జాగరూకతతో నుండుట యొక్క మని యు హెచ్చరించుచు గౌరవ లేదీవా దొక జాతికొని ప్రాంట్సుకు వచ్చిచేరినది. ఇట్లే కాగ్గోమేయండి యనటి విజాపు సీరిరామునకు 3000 పగోడలను గానిక పెట్టి పలికటకు బ్రతికూలముగ పెద్దయోనియు నొక కార్యమును నడపుట కతని బురికొల్పుచున్నా డని సమాచారము వచ్చినది. ఇట్టి ధనసంపన్నమైన పట్టణ మున్ని పోర్చుగీసులనుండియు జాటుకొనబడెను; కాని (డచ్చి) కంపెనీవారి వ్యాపారమును తెలిసియక గాపా దుకు పట్టణసంరక్షణ మాత్ర్యక మని ఇక్సప్రాంట్సు తలచెను.

౨౧ వ లేదీనాడు మఱియొక విశేషము జరిగినది. ఇతెరాజా పంపినవారేమో, ఇరువురు మనఃస్థులు వచ్చి దర్వాజాదీగములను, పెరెరాజాయొక్కయు, నతని యనుచరులయొక్కయు సొత్తును, వారి స్త్రీలను దమ కప్పన సేయవలయు నని కోరిరి. పెరెరాజాస్త్రీలను దాను గాపాడెద నని ఇక్సప్రాంట్సు వాగ్దర్శ మొనర్చి యుండినందువలన వారడిగిన చొప్పున సేయక నిరాకరించెను. మఱియు బహుమతి నిర్ణయించు కాలము దా నప్పుడు తెల్లించబోవు ప్రైకమును వారే స్వయముగ నితెరాజాకడకు గొంపోవొడంబడుటకును దర్వాజా దీగముల నిచ్చెదనని యిక్సప్రాంట్సునెను. వారందు లకు సమ్మరింపరైరి. ఏలనగా, నట్లు సమ్మరించిన దమకు కలసినంత ధనము దొరక దని వా రెఱుగుదురు.

పెరెరాజాను వెంటెట్టిన తరువాత పలికటకు తెలిసిన 3౨ గ్రామముల రైతులును పోటిపోయిరి. వ్యవసాయ దారులు లేకపోవుటచే భూములు వీడువడెను. తెల్లెక్కి నినవారి రిరువురును ఇతెరా జొక్సప్రాంట్సుకు సలహా యడుగుచున్నా డను నమ్మక మతనికి గలిగింపవలయు నని యత్నము చేసిరి. కాని క్రమక్రమముగా నాయుధ

పాటులైన ధటులను దాదాపు మున్నూరుగిరి పట్టణ లోనికి బ్రతేకపెట్టిరి. వారి వాస్తవోద్దేశము పెరెరాజా ప్రజలను బట్టుకొని పట్టణమును గొల్లగొట్టటమే యని తెల్లమాయెను. ఇక్సప్రాంట్సు పట్టణమును దాను గాపాడుచు ననియు, దిక్కినవానిని రక్షించు మాగ్గము నితెరాజే యారయవలయు ననియు చెప్పి, యితిరాజానకు యేబదిపానుల శ్రీగంధపుచెక్కలను గానుకగ నిచ్చి వారి నంపివేసెను. కాని ఇతెరాజాకడకు బోవుటకు మారు పాశ్చీరికి దమ్ము బడిన వెంకటరాజాకడకు బోయి చేరిరి.

ఈ పన్నుగడి యిట్లు ధగ్గుమగుటవలన, వెంకట రాజా బలముచే బలికటను సాధింపవలచెను. అతని ధటులు మూడు నాలుగు దువందలమంది జాలై ౧౦-౧౨ లేదీలమధ్య పట్టణముమీదికి వచ్చిరి; కాని వారు తిరుపాలూరుసమీపమున నోడి పటాపంచ రైపోయిరి. ౧౪ వ లేదీనా డిట్లే మరల వచ్చి ౧౭౦౦ మందిగూడ పరాజతురై పోటిపోయిరి. ఆ సమయమున 'క్రీడ' యను వాన ప్రయాణమునం దగచ్చాటాలయి తుద కెట్టో లేవునకు వచ్చిచేరెను. దానినుండియు మెదంట్లికు తిరుండియు దనని సహాయము సేయుటకొనుట వీరై నందఱిని నానికులను ఇక్సప్రాంట్సు దింపించు కొని యెను; ౧౫ వ లేదీన 'క్రీడ' నుచిలిపట్టణము నకు బయలువెడలిపోయినది. 'కప్పేరు' నాయకు డిక్సప్రాంట్సుకు దోడుపడెద నని యుత్తరము వ్రాసి పంపెను. ౧౯ వ లేదీన వెంకట రాజా మరలవచ్చి యొక గ్రామమున శేషించియుండిన యిండ్ల నన్నిటిని గార్చివేసెను; కాని యుద్ధమున నోడి పలువురు ధటుల గోల్పోయి, క్షురగాగ్రు లశేకులతోగూడ పలాయితు దాయె. ఆ మరసటి దిన మునం దతడు యేటి యవస్థదీనికి మరల దనమునుష్టలను బంపుటకు బ్రయత్న మొనర్చెను; కాని నడియం దొక దోనెపై నిలిచి ఇక్సప్రాంట్సు వారిపై తుపాకులను గార్చి వెడలనడచెను.

వెంకటరాజా తిరుపాలూరునందు నిలచి యితర నాయకుల సహాయమును సంపాదించుటకు దలపెట్టెను; కాని, వారి కిచ్చుటకు (తన కొలువుగాండ్రకు నెల జీతము లిచ్చుటకే యతనిగడ ప్రైకము లేదట!) అతని

యోగ్య భవము లేకపోవుటచేతనో, లేక గర్భిణియై
కొలును గాపాడుచుండిన కింక దృఢగాత్రుల నెదు
ర్కొనుటకు జాలినందలు దొరకకపోవుటవలననో యతని
కడక నెఱవేరదాయె. పట్టణప్రజలు ఆగస్టు ౬వ తేదీన
కొలు వెలవడి వెంకటరాజుతో బోట్లాడ నుద్ద్యమించిరి;
కాని యెట్లైన నీ యుద్ధము వాపివేయుట యుక్త
మని నిశ్చయించి ఇక్ష్వాకులకు, పట్టణము చెలవడిన
పక్షమున నటులేరువారి వారిని రాను రక్షింపజాల నని
వెదరాజుపెట్టి వెనుకకు మరల్చెను. కడపట ఆగస్టు ౧౨ వ
తేదీనాడీ యుద్ధము ముగిసినది. పోలకు ఇతెరాజు
నకు కింకపర్వముల వన్ను చెల్లించునట్లును, కలు
మాత్రము నామకార్యము వెంకటరాజుపేర వ్రాసియిచ్చు
నట్లును సేర్పాటు గావించి పట్టణమును విడుదలజేసెను;
మఱియు వెంకటరాజుపరువును గాపాడుటకొఱ కలని
భటులు పదిమంది కొలువాటెట గావుండుట సేర్పాటు
సేయబడెను. త్వరగా చెఱునండి విముక్తు డాయె.
అతడను, రఘునాథుడును గలిసి యటువిమ్మట కాంతి
భంగము గలిగించమని మాట యిచ్చిరి.

యవకుండున సీతిరామనాయకుని (రాయల) ప్రథమ
రాజకార్యము మధురనాయకునితో యుద్ధము. ఈ
యుద్ధమున తంజావూరి నాయకుడు రాయలకు బ్రాసై
నిలచెను. ఇతెరా జతని (రాయల) వెంట యుద్ధ
రంగమునకు నడచెను. వెంకటరాజు ఇక్ష్వాకులకు
ముందు తానె దేశమునకు రా తై నట్లు ప్రకల్పింపదొడ
గెను. పెదెరాజును చెఱునండి విడిపించుటకై ఇక్ష్వా
కులకు బ్రాంట్లు బ్రయత్నము జేసెను. కాని యతని కడక
కొనసాగలేదు.

వెంకటరాజు, నూతనముగ బొందిన రాజప్రాతి
నిధ్యుడని బడి, విజయనగర సామంతుడైన తిమ్మానాయ
కుడు మఱియొక నాయకునితో గలిసి యెత్తివచ్చు
చున్నాడనియును, జరికటుపురనుండలి యుద్ధభటుల
నందలిని దనకు సహాయ మంపవలయు ననియు నవంబరు
౨౩నా దొక జాబు నిక్ష్వాకులకు వ్రాసెను.
కాని యతనికి (ఇక్ష్వాకులకు) ఎవ్వరితోడను
విరోధము పెట్టకొనుట కిష్టము లేకపోవుటచే నత
డందుల కియ్యకొనలేదు.

పట్టణధ్వారమునకు సంబంధించిన యొక వ్యవ
హారమునుగూర్చి డిసంబరు ౧౬వ తేదీనా దొక యుక్త
రము వ్రాసిరి; దానికి బ్రత్యుత్తరముగ, నే డనిమిది
మాసములనుండి వెంకటరాజు మొదలగువారు పరికటకు
స్వాధీనముచుకొనుటకు యత్నము సేయుచుండుటచే
బట్టణమునకు వాస్తవముగ పాలకు డెవ్వడో తెలియ
కున్నది; విషయమును దనకు విశేషముచలపింప దని
ఇక్ష్వాకులకు వ్రాసెను. వారు దానిని గూర్చిన
సమాచార మచ్చటె ఇతెరాజున కందె నని జవాబు
వ్రాసిరి. కాని ఇది వారు వెంకటరాజును జరికట
యందు స్థాపించుటకొఱకు జేసిన యుక్తియై యుండ
వచ్చును.

పెదెరాజు తుదకు చెఱునండి విముక్తుడాయెను;
రఘునాథ రా జతనివలన దనకు ముప్పు రాగల దని జంకి
క్రి. శ. ౧౬౨౫ ఫిబ్రవరి మొదటి తేదీనాడు పరికటనుండి
పాటిపోయి వెంకటరాజును గూడెను. అప్పటి కారని
యొద్ద రిజవయ్య, నల్లసంఖ్యాకులు మఱికొందలు నాయ
కులు మాత్ర ముండిరి; వారియందు పెదెరాజు చెఱయం
డుండునపు డతనికి బదులుగ బారుపర్య మొనర్చిన
కిష్టంరా తొక్కెడు. ఈర్యాకులులగు నీ నాయకుల
కొండోరులతో బోట్లాడనీయక ఇక్ష్వాకులకు మరల
మేనెలలో సమాధానపెట్టవలసినచ్చెను.

అక్టోబరు ౨౯, క్రి. శ. ౧౬౨౪ జింజివారు
తేనాంపట్టణమును దోచుకొనిరి. (క్రి. శ. ౧౬౨౩
డిసంబరు లో జింజినాయకుడు మృతి నందెను. అతని
కడముతోగూడ నతని భార్యలు ౨౬౩ మంది సహాగమున
మొనర్చిరి).

క్రి. శ. ౧౬౨౫ ఫిబ్రవరి. తంజావూరిరాజ్యమున
మలబారు పరకుల రా కపోకలకు ముఖ్య సానముగు పేటను
మధురనాయకుడు దోచుకొని తగులబెట్టెను.

మేసెలయందు సీతిరామఇతిరాజులదండు మధుర
రాజ్యమునందలి త్రిశరపురమును ముట్టడించినది; కాని
యుద్ధ మచిరకాలమందె ముగిసినది. ఈ తరమున
కుల్లకా భోగము (ఖజును) ఇంకను గోల్కొండ
రాజ్యముననె తారీయందెను; అతని సోదరు డా
రాజ్యముపై దన పట్టును విగియించెను; అతడు

(ఖిల్జీ) గడిప్రాంతమందలి కరవరకు వచ్చెను; తూర్పు సెల మొదటి తేదీనా దితడు కొండపలి భాగవగరముల మధ్య నుండు ఇబ్రహీముపట్టణము చేరెను; అతని గోల్కొండవారు అనకు బట్టి యీవలయునని చక్రవర్తి యాదోగ మొనర్చెను.

విజయనగర సామంతుడును, చెంగల్పిర్పూరు (చెంగల్పట్టు)న కధిపతియు నగు సింగమనాయకుడు (సామంత)రాజు లండలీలో ప్రముఖుడు. శ్రీ. శ. ౧౬౦౫ ఆగష్టు ౫ వ తేదీనా దితడు ౧౦,౦౦౦ సైన్యముతో కాకాభోమెహమీదమునకు వచ్చి కట్టెన్ బ్రాంట్టుకు వర్రునానము వచ్చెను. ఈ వార్తను విసగనే యతడు (పట్టణమునకు?) దక్షిణపువైపున మండిక మెదంబ్లికను మఱికొన్ని చిన్న యుద్ధనావలను బలిస్సు కలుకు రప్పించెను. ఆసాయంత్రమే గల్లెరీయా కొక మెలు దూరమున నుండు నందియంబొకదుర్గపాలకునికడనుండి మూడునాలుగువందలమందితో దన కొటకు రా బ్రాంట్టు పురు తెదెరాజున కొక జాబు వచ్చినది. కాని యా దుర్గావలి సింగమకు రక్తసంబంధముగల బంధు వగుట వలన, నతని ప్రార్థన పలికటకు గా వెళ్వరిని లేపండి నీయుటకు బన్నీన కుతంత్రమై యుండు నను కలంపు గలిగినది; కావున నిజము దెలిపికొనుటకై ఇక్కన్ బ్రాంట్టు పలికటపరిసరప్రదేశములకు చారుల నంపెను.

ఇంతే తాడు; విజయనగర సామంతులలో మఱి యొకడగు పై చెక్కోనిన తిమ్మనాయకుడు పలికటు మీదికి వచ్చుచుండెను; కాని యత డనటికి జేరుటకు ముందు తిరుచెంగళనాథరాజు రాష్ట్రమును దాటవలసి యుండినది. ఈ తిరుచెంగళనాథరాజున కన్యసామంతులకంటె సీతిరామచెతెరాజులయెడ విశ్వాస మధికము; కావున వారి యాజ్ఞ లేక, తిమ్మనాయకుని దనరాష్ట్రము గుండ బోనిచ్చుట కత డియ్యకొనలేడు. ఇట్లతడు సీతి రామని యధికారమునకు హానికరమైన తిమ్మనాయక సింగమనాయకుల సంయోగమును భగ్ను ముగావించెను; మఱియు నీ తిరుచెంగళనాథరాజు కొండలరాజు చిన్తో చెల్లా జను నిరువురు రాజులను గూడి తన ప్రభువు యొక్క హక్కులను గాపాడుటకు నడచుచు విడి యించెను.

సింగమనాయకునికి బ్రాపు గ్రాత్త దండు వచ్చి చేరినది; ౧౦వ తేదీనా దితడు గల్లెరీయాకు ౩ మెలు దూరమున నుండు కాటూరున విడిచెను. ఇక్కన్ బ్రాంట్టు బొకారెమెడియొచ్చె కను యుద్ధనావలలోని భటులను కొటలోనికి రప్పించుకొనియెను. మెదంబ్లికు ౧౭వ తేదీకిముందు రాలేడు. పలికటను ముట్టడించుటకు సముజు మనుకూలముగ నుండినను సింగమ యట్లు నీయ లేడు. ౨౦వ తేదీన సింగమ దన స్వదుర్గమున చెంగల్పిర్పూరునకు మరలిపోయెను; ఇతరరాజులుగూడ నట్లే వెనుదిరిగిపోయిరి. ఇక్కన్ బ్రాంట్టు యథావూర్తము వరకకాగ్రహారములను నడపుకొన వారంభించెను. బొచ్చగీసులవలన మోసపోవుటచేతను, బలికటప్పనగ రముయొక్కయు గల్లెరీయాకొటయొక్క బలాధికర గని బెరగండుటచేతను, సింగమనాయకు కాకాభోమె మీద గెల్లిపోవుటకు దనతో గలిసిరమ్మని పిలిచెను.

శ్రీ. శ. ౧౬౨౬ ఫిబ్రవరిలో మల్బాగ మహా మరు ఆమీను మరణము; ౧౩ యేండ్లప్రాయమువాడగు నతని పుత్రు డబ్బుల్లయొక్క రాజ్యాధిపతియై.

దక్షిణకొరమండలమున రాజులయొక్కయు, నాయకులయొక్కయు పరస్పర వైమధ్యమవలన క్రంపెనీక రక్తము సాఫుగ నడవచూచెను. గల్లెరీయాకొట దినపరి పుస్తకమున శ్రీ. శ. ౧౬౨౬ ఏప్రిల్ ౨౬ తేదీ గ్రీంద, తిమ్మనాయకు ౨,౦౦,౦౦౦ వగ్గడల విలంప గల రెండు సందికడియములకొటకు కిక్కునాయకుని స్థానముగ బోలారుకొటకు ముట్టడి చేసినట్లు వ్రాసి యున్నది.

ఈ సంవత్సరముండే కాకాసెలలో సీతిరామ ఇతిరాజులు తిరువిరు (తిరువూరు) పరిసరములందు తమ దళములతోగూడ విడిసియుండిరి; పురుచేరిమిట్టలమీది యేచవనాయకుని కుమారుని సేనుపై బడి జంజనాధర నాయకులు వల్లూపురుకొటవర్యంతము దుగులెట్టి సీతి రామ ఇతిరాజులను బాధింపబోడగిరి; తరువాత పైకొట ముట్టడింపబడి శ్రీ. శ. ౧౬౨౭ ఏప్రిల్ ౧౦ వ తేదీనాడు జంజనాయకునికి వశపడెను. అటొసిమ్మట నతడు కాకాభోమెవలకు గల వీరదేశమున కధిపతియైన కస్తూరి రంగవకడనుండి కూనిమూరును స్వాధీనతలయకొన దల పెట్టెను; కాని యతడు కడుప్రయాసపై జంజనాయకు

నెదిరించగలిగెను. అప్పుడు తిరువెంగళి నాథరాజు యేలు బడిక్రింద నుండిన పొన్నేరినుండి వెంకటరాజు గుండు పగోడలను నిర్మించించి కొనెను. పర్యత బలాత్కార భవావహరణ సామాన్య మని ఇచ్చిప్రాంట్ను మొల.

శ్రీవరరీ క్రీ. శ. ౧౬౨౫. శ్రీహరికొటమొదలు కరెనటను గల ముప్పదిమైళ్ళ ప్రదేశములో డచ్చి వారు వర్తకమును నడపుకొనటకు దగు వసతుల గలిగించుచున్నాడ నని వెంకటపతివాయకుడు ఇచ్చిప్రాంట్ను కొక బాలు వ్రాసెను. ఇచ్చిప్రాంట్ను వెంకటపతివాయకుడు నివసించు కాళహస్తీకి దన ప్రాప్త్యాగుమాప్తా సంపెను. ఆ గుమాస్తా వెంకటపతి వాయకునివద్దనుంచి యొక కొలును, డచ్చివారికడనుండి యర్థముంకమునే పుచ్చుకొనవలసిన దని గ్రామాధికారుల కొక యాదామునుగొని మార్చి నెల ౧౩ తేదీన మరలి వచ్చెను. అంజ్ఞాయజ్ఞేనవర్తకుల విరుపోడిని నివారించుటకు ఎత్తుగడలు.

బానిసవ్యాపారము — ఒక్క మానిమూరునందే యొక నెలలో ౨౨౪ బానిస లమ్మకునోయిరి.

పోర్చుగీసుల యధికారమును వాళిముతేయుట కొలుకు పెరపెయ్యానుంచి విజాపురగోలకొండలకు రాయ బారుల రాక.

తన సామంతు లొండరులతో దగవులాడుచుండ వారిపై దన యధికారమును నెలకొల్పుటకు బ్రయత్నము పల్లుచుండిన సీరిరాముడు చిట్టచివరకు విక్వాస పాత్రుడైన ఇతెరాజావసాయమువలన క్రీ. శ. ౧౬౨౫ జూలై నెలలో గడు పెంపంది రాజ్యమునంతటిని దని యేలుబడిక్రిందికి దెచ్చుకొన వారంభించెను. జింజి నాయకుడుగూడ నతనిపక్షమున జేరెను. కన్నూరిరంగ పురము, సింగమ వాయకుడును బరాజితులై సంధిజేసి కొనిరి. సంధిపరత్తులప్రకారము వారు తమ దుర్గము లగు (వందవాసి సుద్రానుపట్టణములమధ్యనుండు) కరుం గొలిపొళెమును, పెంగల్మీర్చటూరును, నుటికొన్ని చిన్న కొటలను స్వాధీనపలుచిరి. ఇతెరాజాకుమారుడు పలి కటను చూపుమేజయం దుండు తిరుబతూరును వంధియం బాకకాటూరులతోగూడ సాధించెను. అప్పుడు రాయల సైన్యమున ౧,౦౦,౦౦౦ సైనికు లుండిరి. విజయనగర తేక కర్ణాటకరాజ్యమునంబని పూర్వోత్తరభాగము నంతటిని దన యాధిపత్యము క్రిందికి దెచ్చుకొని

యుండిన వెంకటపతితో యుద్ధము నేయవలసి యుండెను; కాని యుద్ధప్రసక్తి తేకయే యతడు రాయలకు వశమైయుండెను.

ఇంతవఱకు గలిరియాకొటచే సంరక్షింపబడు చుండిన పలికట పట్టణముగూడ సీరిరాముని యధికారముక్రిందికి వచ్చెను.

క్రీ. శ. ౧౬౨౫ అక్టోబరు ౨౧. సీరిరాముడు ౬౫,౦౦౦ దళముతో దిరు తినికడ విడిసియుండగా నిచ్చిప్రాంట్నుచే బంపబడిన వార్తావహు లొక యేనుకగున్న, ౬౦౦ పానుల భారముగల శ్రీగంధపు తెక్కలు, ౮ పీగలులు (? దర్బాములు), ౨ మూటల తెల్లచక్కెర, ౨౩ యెర్రెత్తు యెల్లుక్క, ౬ గుండ్రపు టద్దములు మున్నగు కాసికలు గొనివచ్చి యతని దర్బ నము జేసికొనిరి. అదే సమయమున వెంకట ౧౫,౦౦౦ మందితో వచ్చుచున్నాడని రాయ లతని కెదుర్కొలు నేయ బయలుపెడలెను.

అక్టోబరు ౨౫. (ఇచ్చిప్రాంట్నుయొక్క రాయ బారియగు) తేసిర్పు సీరిరాముని దర్బనము జేసికొనెను. అప్పు డతడు డచ్చివారిని దేళిమునుండి తలమివేసిన యెడల పోర్చుగీసులు దనకు విస్తారము ధన మిత్తు మని సంజేత ముపి రనియు, దానికి దా నొప్పుకొనలే దని యాను జెప్పి, యిరుదెగల విదేశీయులును దన రాష్ట్ర మునం దొందోరులతో మైత్రి గలిగియుండట శ్రేయ స్కర మనియు దన యభిప్రాయమును వెల్లిపుచ్చెను. తెండు రోజులు గడచినపెనుక నరీడు కాకాళోమి కెట్టి యుపద్రవమును గలుగజేయమని డచ్చివారిని కరారునేయమని కొరెను.

క్రీ. శ. ౧౬౨౫ అక్టోబరు ౩౧. సీరిరాముడు డచ్చివారి యొగ్గరితను జక్కగ గ్రహించెను. వారికి నుంకవిరహితముగ వర్తకము నడపుకొను పొక్కుతో గూడ మఱిొన్ని మర్యాదలను బ్రసాదించి పిదపొలిపి కేలూరనకు బయలుపెడలెను.

క్రీ. శ. ౧౬౩౦ మే, ౨౪. సీరిరాముని మరణము. అతని చిలిపై కృత ప్రీతిలు ధూగమనము జేసిరి; మరణకాలమప్పు డతని వయస్సు ౨౦ యేండ్లు; విడ్డలు తేడు; పోదయలును తేడు; పోదర (పోదరీ ?) పుత్రు డగు అనిగొనరై యనువానిని దనపిమ్మట రాయపట్టణ ము నియమించెను. (సోమము)

తాళం చెవులు

[కథానిక]

మధుమూర్తి

“చేరిగడియారాన్ని కొనిపెట్టజే అమ్మా” అని అమాయికంగా రఘు తల్లిని అడిగాడు. పుత్రుని కోరికను నెరవేర్చడం అంత తేలిక కాదు. ధనం మూలుగుతున్న ఆ ఇంట్లోనివారికి చేరిగడియారాలు కొనడం అంటే అంత కష్టమైన పని కాదు. ఏమిటీ వైద్యం అంటే-దానికి జవాబు తాళం చెవుల గుర్తి ఇంకా ముసలాయన బొడ్డునే ఆశ్రయించుకొని ఉండడమే.

రఘుకు ఈ కోరిక కలిగినదింటే ముందుగా తననే అడిగా దని పార్వతమ్మకు తెలుసు. ఆ ఇంట్లో రఘుకు ఆమె తల్లి కావడమే అందుకు కారణం. పుత్రులు తమ కోరికలను ముందుగా మాతృహృదయానికి నివేదించడం సహజమే. ఈ సంగతి పార్వతమ్మకూ తెలుసు. కాని పట్టణం పోయి కొనవలసిన ఈ వస్తువును ముందుగా తననే రఘు ఎందుకు కోరాడో అని ఆమెకు బాధ కలిగింది. ఇంకెవరమందు ఆప్యడవ్వకు వల్లెలోని మంచీవస్తువులు కావాలని కోరిక పుట్టడం, వాటిని తల్లిద్వారానే తీర్చుకోవడం అతనికి అలవాటయింది. అలవాటు ప్రకారం అడిగా దని అనుకుంది. ఆ గడియారం తనద్వారా రాదని చెప్పి తండ్రిని అడగమందా మనసుని ఆమె “వాన్నను అడగరా అబ్బాయి!” అని రఘుకు జవాబు చెప్పింది.

రఘుకు ఇది సరికొత్త పని. ఎన్నడూ ఇంక వరకూ చంద్రయ్యకు కొడుకు ఏమీ కోరలేదు. కొడుకునకు కోరికలు ఉన్నాయని అతనికి తెలుసు. ఏదే

వాటిని నెరవేర్చే బాధ్యత ఇంకా తనమీదకు రానందుకు సంతోషిస్తుండేవాడు. చంద్రయ్యకూడా ఒక కొడుకుకంటే అయినప్పటికీ అతనికా తండ్రిదాటు కొడుకుగానే ఉండిపోయాడు. ఇంకా తాళం చెవులు తనచేతికి అందకపోవడమే ఈ స్థితికి కారణం. ఇంట్లోకి చీపురుపుల్ల కావలసివా దానిని తెప్పించే భారం చంద్రయ్యకు కలగలేదు. ఇంకా ముసలి రాళ్ళు వచ్చే కొలదికి సమయం వదులూంటాడు. రఘుకు ఈ సంగతులను అర్థంచేసుకునే వయస్సు లేకపోయినా తండ్రిని చేరిగడియారం కావాలనీ, కొనిపెట్టమనీ అడగడానికి జంకాడు. అలవాటు లేకపోవడమే ఈ ధయానికి కారణం.

కాని చేరిగడియారం అతనికి కావాలి. అది అతని తీవ్రవాంఛ. అది నెరవేరాలంటే తల్లివల్ల జరిగే పని కాదని అనుకున్నాడు. “తాతనే అడిగితేనో?” అనుకున్నాడు రఘు. అనుకున్న మరుక్షణంలోనే అతనిలో ఆసందం ఉలికింది. తిన్నగా తాతగడిలోకి వెళ్ళాడు. “తాతా! చేరిగడియారం కొనిపెట్టావా?” అన్నాడు. అత నెంత బాలిగా అడిగాడో చెప్ప తరంకాదు. కాని తాతకూ, బాలి చాలా ప్రాముఖ్యత. ఏదే తాతయ్య మరుక్షణంలోనే మనుమనికి జవాబు చెప్పలేదు.

రఘువ్రక్క తాతకు అలవాటయిన వ్రక్క కాదు. ఈ వ్రక్కతో తాత చాలా తల్పిబ్బయాడు. ఎన్నడూ తనను ఏదీ కోరలేదు. ఏదీ పెద్దకోర్కెలు లేవు అనే సంతోషిస్తుండేవాడు. చిన్న చిన్న కోరికలు ఏని

కలిగినా అది తనవరకు రాలేదు. తోపుడు బండి తల్లి చేయించింది. దానిని ఆమె తన పుట్టింటినుంచి తీసుకొని వచ్చింది. తన కేవల ఖర్చుకాలేదు. యానాం బిల్కు జబ్బాలూ, తోట్లూ కావాలంటే అది పాఠ్య రమ్మ తన అన్నగారిద్యారా సంతాదించింది. ఈనాడు దీర్ఘవర్షి వదిలి, రఘు తనవద్దకు చేరిగడియారం కావాలంటూ రావడం ఏమీటా అని రాఘవయ్య ఆశ్చర్యపోయాడు. ఇదేదో కోడలు చూపిన కార్యక్రమం అనుకున్నాడు.

“మీ మామయ్యని అడగలేకపోయావా?” అని మనమణి ప్రశ్నిస్తూ మునుకున్నాడు కాని ఆ ప్రశ్నను మార్చి “మీ అమ్మకు అడిగావా?” అన్నాడు.

“అడిగాను తాతయ్యా!” అన్నాడు రఘు.

“ఏమిటి?”

“నిన్ను అడగమంది” అన్నాడు రఘు.

అబద్ధాన్నే పలికాడు రఘు. కాని ఆ అబద్ధం ఎంత ప్రమాదాన్ని కలిగిస్తుందో ఆ తేత మనస్సుకు తట్టింది కాదు. రాఘవయ్యకు మాత్రం ఈ సమాధానం వచ్చింది. కోడలి కార్యక్రమం అని తన దిహించడం నిజమేనని ఈ అబద్ధం బలపరిచింది. దీనికి మరొక ఎత్తు ఎత్తాలని రాఘవయ్య మనసుతో “ఒరేయ్! నాన్న నడుగు” అన్నాడు.

తండ్రిని అడిగే అవసరం ఉండదు కదా అని సంతోషపడ్డ రఘుకు తాతజవాబు గాఢరాచెట్టింది. ఎంతో ఆశతో, నాన్నను అడగక్కలేదు కదా అని చేసినవని ఇలాంటి ఫలితం కలిగినందుకు రఘు దిగులు చెందాడు. తాతమావనట్లు ఏమీ ధైర్యంకలగలేదు. మళ్ళీ అమ్మదగ్గికి పరుగెత్తాడు.

“ఏం రా! నాన్న నడిగావా?” అం దామె.

“లేదమ్మా, తాత నడిగా”

“ఏమన్నాడు!”

“నాన్న నడగమన్నాడు”

పాఠ్యరమ్మ, రాఘవయ్య ఒకే సలహాను మూచించారు. కాని ఒక్కొక్కరి సలహా వెనుక భారతమంతటి అర్థా లున్నాయి. ఇదిరఘుకు తెలియవు.

కాని పాఠ్యరమ్మకు తెలుసు. కాని కుర్రవాడు తండ్రిని అడగడానికి భయపడి తాతను అడిగినందుకు మామగారి తత్వం కూడా బైటపడింది. అందుకు ఆమె సంతోషించింది. కావరానికి వచ్చి వదిపేను సంతకృతా లైవా కూడా పాఠ్యరమ్మకు మామగారి తత్వం తెలియక పోలేదు. కాని, మనసుడన్నా, మనమని కోరికలు తీర్చడమన్నా సరదాగాని, వాళ్ళెల్లంగాని ఆయనలో లేవన్న సంగతి మాత్రం ఈ రోజువనే తెలిసింది. అందుకే ఆమె అనందించింది. కాని ఎదురుగా దిక్కమొహంతో మామన్నరఘుకు ఏం జవాబు చెప్పాలి? ఎంతగానో ఆమె ఆలోచించింది. ఆ ఆలోచనతో ఆమె మానంగా ఉన్నప్పుడు రఘు “మామయ్యను అడగనా? అమ్మమ్మను అడగనా? పిన్నిని అడగనా?” అని తనకు వీలైన మార్గా లన్నింటిని చెల్లడిచేస్తూ ప్రశ్నించాడు. అన్నింటికీ కూడా ఆమె వద్దన్నట్లు తల ఆడించింది. అంతలో రఘుకు ఓర్పు తప్పకై “నా కివేళ చేతి గడియారం తప్పకుండా కావాలి” అంటూ ఏడవడం ప్రారంభించాడు.

వదేళ్ళ కుర్రవానికి చేతిగడియారాన్ని ఉపయోగించడం తెలియకపోవచ్చు. కాని ఆ సరదా తీర్చడానికి క్రమతని గొప్పతనం ఈ ఇంటికి ఉండడం చేతనే పాఠ్యరమ్మ తనకుమారుని అత క్రతనుమోదింపగా భావించలేక పోయింది. అదీగాక, పుత్రుని కోరికలు తీర్చడానికి ఎన్నార్లు తన పుట్టింటివారిని ఉపయోగించుకుంటుంది? రాఘవయ్యగారి బుద్ధత్వం తనవారికి తెలుసుకొబట్టి, అడబడుచు ఎక్కడ ఇబ్బంది పడుకుందో అని తనవాళ్ళు బాధపడతారని తెలుసు కనుక తన కోరికలు, పుత్రుని కోరికలు, ధర్మ కోరికలూకూడా పెరచేరుకున్నాయి. “మూలగుతూన్న డబ్బును మామగారు కడపడు. ఇది ఎంతకాలం సాగగలదు?” అనే భావాలు ఆమెలో పుట్టి తిరిగి మరొకసారి కొడుకుతో “నాన్న నే అడుగు నాయనా! ఈవేళ కాకినాడ చెల్లి గడియారం కొనిపెడతారు” అని ఓవారుస్తూ చెప్పింది. రఘుకు గడియారంకోరికతోబాటు కాకినాడ చూడాలనే కోరికకూడా కలిగింది. పాతకోరిక కొత్తకోరికతో మరింత ప్రకాశవంతంగా కనిపించింది. ఆ ఉత్సాహమే తండ్రిని అడగడంలోని భయాన్ని వెదిక్కి పెట్టింది. తిన్నగా రఘు తండ్రిగదిలోకి వెళ్ళాడు.

“వావా! నన్ను కాకినాడ తీసుకొని వెళ్ళి నాలో చేరిగడియారాన్ని కొనిపెట్టావా?” అని ఘట్టి గానీ అడిగాడు రఘు. కొడుకులో కోరికలు విడల్ప నుంచి కలుగుతున్నాయని చంద్రయ్యకు తెలుసు. కాని ఇంతవరకు తనకు తెలియకుండానే వాని కోరికలు పెరచేరుకున్నాయి. అందువల్ల ఈ వేర ఈ ప్రశ్న అతనికి చాలా గాఢరూపంకొనిచింది. తన సంచేహలను ఇలా తీర్చుకున్నాడు.

“అమ్మనడుగు” అన్నాడు.

“అడిగాను”

కొంచెంసేపు ఆగి చంద్రయ్య “తాత నడుగు” అన్నాడు.

“అడిగాను” అన్నాడు రఘు.

చంద్రయ్యకు గాఢరూపం ఎక్కువైంది. ఇదేదో తనమీదకు తండ్రి, భార్య పంపిన దండయాత్రలాగే ఉండవలసివచ్చింది. తన కింక మార్గం ఏమిటి? “చేతి గడియారం ఇవ్వవచ్చునీ నీకు ఎందుకురా? పెల్లి నాటికి అలకమంచమీద కొరుకుండువుగానిలే” అని నర్తించెప్పడానికి చంద్రయ్యకు ధైర్యం చాలలేదు. రఘు అలవాటులేని పనులను రెండింటినీ చేయడమే ఈ అధైర్యానికి కారణం. తననూ, తాతనూ రఘు అడగడం వింటే! అందులోనూ తొలిసారిగా కొడుకు తనను అడగడంవేర చంద్రయ్యలో పుత్రవాంఛల్యం కొత్తగా పుట్టుకొచ్చింది. రఘుచేతికి గడియారం పెడితే వాని చిరునవ్వులో తనకు ఆనందం ఉన్నట్లు చంద్రయ్య కొత్తగా ఊహించాడు. “పుత్రోత్సాహము తండ్రికి” అన్న వానిలోని అర్థాన్ని ఈచేతే చంద్రయ్య గ్రహించాడు.

“సరే నాయనా.....కొంటారే” అన్నాడు చంద్రయ్య.

“కాకినాడ నేనూ వస్తూ వావా” అన్నాడు రఘు.

“అలాగే”,

రఘు ఇంక అక్కడ నిమిషమైనా నిలబడలేదు. చంద్రయ్యకుమాత్రం నివృత్తా కలిగింది. చేతిగడియారం కొనిపెడితే, ఇంక మాటిమాటికి వచ్చి ఇవి కావాలి, అవి కావాలి అని తనకు పోయిపెడతాడేమో అనుకుని చంద్రయ్య భయపడ్డాడు. ఏదా ఈ చేతిగడియారం కొనాలంటే తనవద్ద డబ్బేదీ! నాన్న చిల్లి చెప్ప”

గవ్వ ఇవ్వడు. ఎక్కడో అప్పు లేవాలి. ఇవ్వడు అప్పులు ప్రారంభమైతే అవి అలా పెరిగిపోతూ ఉంటాయేమో అని దిగులుచెండాడు. కాని పుత్రుని— తొలిసారిగా తనకు కలిగిన ఈ దిడ్డ—అందచందాలకు ఖర్చుపెట్టకపోతే వాడు కలిగినందుకు తనకు వేర ఆనందం ఏదీ అనే మరో ఆకాభావం చంద్రయ్యలో జనించగానే పెదవిమీద చిరునవ్వు ఉడయించింది.

మరువాడు చంద్రయ్య రఘును వెంటపెట్టుకుని కాకినాడ వెళ్ళాడు. ప్రక్కంటి సీతారామయ్యదగ్గర నూరురూపాయలు చేబడులు తీసుకుని చంద్రయ్య పట్టణం వెళ్ళాడన్న సంగతి రాఘవయ్యకు తెలిసింది. ఆ ఊరినుంచి ముడికన్నులో విప్లవం కేగింది. పట్టాలను తప్పించుకుని గైలు నడుస్తూంటే మరి ముసలిపట్టాలకు కోపం రాకుండా ఉంటుందా?

“నీకు అప్పులు చేయడం ప్రారంభించాడా? ఇకనే? నేను పోరి అనేటప్పటికి నా క్రమంతా హారతికర్పూరం కైతుంది” అనే విషయం జరిగే అగ్రహం రాఘవయ్యకు ఆవహించింది.

సీతారామయ్యను పిలిచి “ఇంకెప్పుడూ నూవాడికి అప్పు లివ్వకొయ్యో” అని చెబువా మనుకున్నాడు రాఘవయ్య. కాని పిలవక్కలేకుండానే సీతారామయ్య ముసలాయనదగ్గరకు వెళ్తున్నాడు. సీతారామయ్యకు తెలుసు—చంద్రయ్యకు ఇవ్వడం ప్రారంభించిన అప్పుకురుత్వేత్రంకామా? తీసుకొనివస్తుందని.

సీతారామయ్యకుడా రాఘవయ్యతో సమంగా తూగగల అస్తివరుడే! గ్రామసులంతా ఈయనను దయ కలవాడంటారు. అంటే కాస్త వశోపకారముది ఈతనిలో ఉందని అర్థం.

సీతారామయ్యను చూడగానే రాఘవయ్య తనే సంభాషణ ప్రారంభించాడు. “నూవాడికి అప్పులు తీసుకోవడం నేర్చుకున్నావా?” అని ప్రశ్నించాడు.

“నేను నేర్చేదేమిటి? అవసరం ఎంతవాడిచేత నైనా చేయి చాపిస్తుంది.”

“నూవాడికి కరీ అవసరం లేదే!”

“కుర్రవానికి చేతిగడియారం కొనిపెట్టడం అవసరం కాదా?”

“బాడ్డూడని చెప్పక తగిదియారా తెందుకు చెప్ప”

"మరి మద్దూ, మరి పెదూ అంటే ఏమిటి రాఘవయ్య?"

"దబ్బు తగలెయ్యడం మద్దూ ఏమిటి?"

సీతారామయ్య అనుకున్నట్లే ముసలాయన ప్రశ్న బయటపడింది. ఇంక ఆగమండా ఉపవాసం సాగించాడు.

"ఏవరి మద్దూకోసం దబ్బు తగలెడుతున్నాడు? ఊళ్లోవారూ మద్దూల్ని చెల్లించడానికి కాదు. తన కన్న కొడుకు మద్దూ చెల్లించడానికి. అతనుకాక మరెవ్వరూ ఆ పుత్రువాని కోరికను తీరుస్తారు? ఆ పుత్రులకు కూడా అనుమానంగా ఏమీ కొరలేదు. ఇంత దబ్బు ఉన్నవాళ్ళే పిల్లల మద్దూల్ని తీర్చకపోతే, ఆమన నుభయ్య తన కొడుకుకు ఇలాంటిది కొనిపెట్ట గలడా చెప్పాడు".

నుభయ్య పేరు చెబితే రాఘవయ్యకు ఒళ్లు మండిపోతుంది. సంపాదన తక్కువైనా నుభయ్య శ్రమపడి తెచ్చిన దబ్బు హాయిగా అనుభవిస్తాడు. రాఘవయ్య అరచే ఏళ్ళ కాలంలోనూ ఇలాంటి అనుభవాన్ని చూడకపోవడంవల్ల ఊళ్లోవారంతా రాఘవయ్య బుభక్త్యంతాట వచ్చినప్పుడు నుభయ్య ప్రస్తావన తెచ్చి అతని పొనుకుతూవుండడం కొన్ని పుష్కరాలనుంచి జరుగుతోంది. ఈ ఆస్త్రం రాఘవయ్యకు వినిపిస్తూంటుంది. ఇప్పుడు సీతారామయ్య తిరిగి మరోసారి వినిపించాడు. అందుచేత మాట పెకలేడు. సీతారామయ్య తనవిడుదలనుంచి బయటపడే బాగుండు ననే చూపు అతని ముఖంలో కనిపిస్తోంది. కాని సీతారామయ్య అలా కదిలే ఘటం కాదు. తన వదులుదా మనుకున్న ఆస్త్రాన్ని ఇంకొక్కటి మిగిలిపోయింది.

"నీలాగ మీ అబ్బాయికి బుభక్త్యం లే దనుకోకు రాఘవయ్య. నీ బుభక్త్యం నీ బాళ్లమీదే ప్రయోగించబడుతుంది. మీవాడు పిమ్మల్లు ముందుకు వచ్చాడు. తనవార్యకు తనకూ భక్తు పెడుతున్నాడు. కాని ఇతరులకు భక్తు పెట్టడంలో మీవాడు నీ కుమారుడే!"

"ఎందుకు సీతయ్య! ఇంక నన్నేమీ అనకు. అప్పు తీర్వడం, పుచ్చుకోవడం ప్రారంభమైంది. దీన్ని పెరగనియ్యకుండా మొక్కగా ఉన్నప్పుడే వంచెయ్యాతి. దీనికి ఏదైనా మార్గం ఉందా అని ఆలోచిస్తున్నాను. "అన్నాడు రాఘవయ్య.

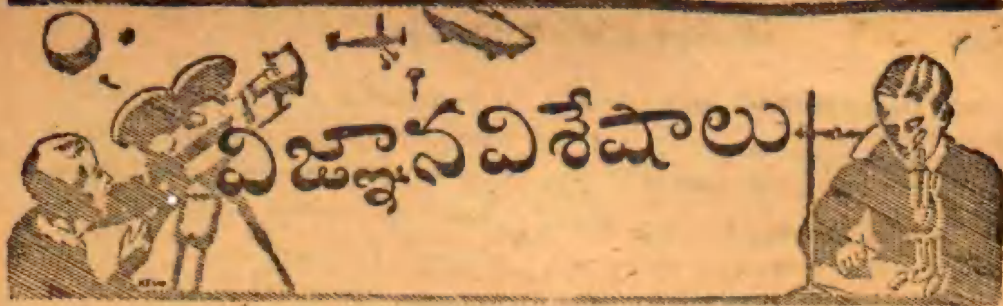
"అప్పు అనే పదం ప్రస్తుతం మొక్కగానీ... మీవాడు... మహావృక్షమే అయ్యాడుకదూ! ముప్పు యొక్క వయస్సు వచ్చినవాడిని ఎలా వంచలేకో అప్పుల మాటనూ వంచలేవు. అడిగాక ఇన్నాళ్లు చంద్రయ్య ఓపికగా ఉరుకున్నాడు. ఇంక ఉరుకుకోవడానికి ఉత్తేజం అతనికి కలిగింది. దాని! కారణంకూడా బాగానే ఉంది."

"చేతి X డియారం కొవలసిరావడమేనా కారణం?" అన్నాడు రాఘవయ్య.

"నువ్వే మహా బ్రతికితే పడేట్లు బ్రతుకుతావు. ఇలాంటి అవసరాలకే అతను దబ్బును వెతుక్కోవలసి వస్తుంది. పడేళ్ళలోనూ అతను మహాలయితే పదికేలు అప్పు చేస్తాడే అనుకో. నువ్వే అనాటికి పోగుచేసే దానిలో అయిదోవంతు ఉండడు. ఔనంటావా? ఇదే మీవాడి ఉద్దేశ్యం" అన్నాడు సీతారామయ్య.

"ఇక్కణ్ణుంచి వెళ్లిపో బాబూ!" అని అనుగరిగాడు రాఘవయ్య. సీతారామయ్యకు ఇంక ఉండవలసిన అకస్రమూ తీరింది మహాలయిన్ని వదిలి కుండుపడ్డ బుజాన్ని తగిలించుకొని సీతారామయ్య నిష్క్రమించాడు.

రాఘవయ్యకు ఒక్క తెలియని విచారం వచ్చింది. రాత్రెల్లా బాధపడ్డాడు. మరునాడు జ్వరం వచ్చింది. చంద్రయ్య, కొడుకు తిరిగినప్పుడుపట్టికి రాఘవయ్య మంచంమీదే ఉన్నాడు. చంద్రయ్యకు ఈ అకస్రకు కారణం తెలిసినవచ్చింది. ఇతే ముసలాయనలో మార్పు వస్తుందనుకున్నాడు కాని తాళించెవు లింకా పండంటి కరీరాన్నీ అంటిపెట్టుకొనిఉన్నాయి, గుప్పిట్లోనే వాటిని గట్టిగా కట్టుకుని రాఘవయ్య పదికోవలు గడిపొక ప్రాణాలను వదిలాడు. పాపం! అంతగా ప్రేమింపబడినందుకైనా తాళించెవులు తనివెంట నడవలేకపోయాయి. చంద్రయ్య చేతిలో పడిపోయాయి. తాళించెవుల గుర్తిం గట్టిగా చప్పుడుచేస్తే తాళయ్య ఓసారి పరకాయించి చూస్తాడనే నమ్మకం ఆ ఇంట్లో వారందరికీ ఉంది. అందుకే ఆ ఇంట్లో తాళించెవులు నాట్యంచేయకం లేదు. వాటిని చంద్రయ్య భద్రంగా దాచిపెట్టిన భోమడానికి ఉన్న తాళించెవుమూత్రం కరీరాన్ని అంటిపెట్టుకొనే ఉంటుంది.

జంతువుల విచిత్ర ఇంద్రియశక్తులు

“వా! ఏమనకుండురా” అంటూంటాము అప్పుడప్పుడు ఎవరైనా చూపెట్టి, ఇలా అనే వాకి నిజంగా ఏమవుతుందో దృష్టిచూపడానికొకటి తెలియనే తెలియ దన్నమాట. దగ్గరలో ఉండి నుండు నూదినైనా ఈ పక్షులకుకాని, ఏమన ఇరవైయేడు గజాల పైకి పుట్టే చెట్టునూడా చూడలేదు. కాని దాని ప్రాణేంద్రియాలు బహుదురుకుగా పనిచేస్తాయి. అర్థమైతే దూరంలో ఉన్న ముప్పిని కులభంగా పసికట్టేటట్లు; కాకపోతే, ముప్పివీధుగా ఏవనువీధిగాలి విన్నాండాని. ఏమనలను పోలాడే శుభ్ర ఈ పృథ్విరవాస్యాన్ని గమనించాలి; గమనిస్తాక.

ప్రాణిలోటిలో మనవ్యుజ్జే ఉత్తమమని విద్రవీకతాంటాము మనం. ప్రకృతి ప్రతినియమమూ మనల్ని మోపిస్తూ టుంది. విశ్వములో విడిచిపెట్టి కట్టాల నెప్పిటిని మనము నివలేమో, మీలో ఎంత మంది! తెలుసు? కొన్ని ఈలలు మనకు విసిపించనే విడిచివేస్తే; తిక్కలకు పువ్వుగా విడిచిస్తాయి. అప్పుడప్పుడు ఎలకలు సంగీతమేరే జరుపుకొంటాయి. ఆ ఆ రంగీతాన్ని ఎలకలుమాత్రమే వింగుతుంటాయి. కాని, కొందరు మానవులూడా వింగలరు.

ఈన్నప్పుడు మనము కథలు విచిత్రంటాము—
 ఘలావారాజుమారుడి! అన్ని జంతువుల భావలూ వచ్చునని. అతన్ని ఇట్లాంటి ప్రకృతిరవాస్యాలవీధి ఆధార పడి రాసివేయ ననిపించింది. ఇంతెందుకూ—పక్షులకిల
 బారావాల పూర్తికట్టాన్ని విడగొడితే, మన వాళ్ళలు గింతచునివాస్తా? అది పనిగా, ఏ చెట్టుకిందో కూర్చొని ఆనందిస్తేకప్పు, ఈ పుట్టిలోని సంగీతవిద్యాంశుల సంగీతాన్ని విచిత్ర భాగ్యం లేదు మనకు.

మన దురదృష్టము ఇంతటితోటి ఆగిందా? లేక డీగలు మాకగలిగే రంగు తెన్నో మనము చూచలేము. ఇంద్రధనుస్సులోని రంగులను చూచి మానవుడు పద్యాల కట్టాడు. మిగతా రంగులను చూడగలిగినో, మానవుడు కవిత్వం గొప్ప, గాయకునిగొప్ప, చిత్రకారునిగొప్ప గొప్ప కావచ్చు. పుష్టిరవాస్యా నన్నిటిని అనభవించగలిగితే సాధారణమానవుడు అధునిక అత్యుత్తమకవి, అత్యుత్తమ గాయకుడు; అత్యుత్తమచిత్రకారుడూ కాదూ! అట్టి సంఘము లోని ఔన్నత్యముమందర ఎవరెవరెవరము చిన్న తిన్నగాలోయ!

రాత్తున్న గడుల్లో కూర్చొని ఏదైనా పుస్తకము అతిశ్రద్ధతో చదువుకొంటాము. పుస్తకంట్టి నల్లటి జంతు వొకటి మన కండ్లముందర వాయువేగ మతో పరుగెత్తుంది. మందరముందర మనల్ని ఆకర్షించరు. గదిలో అగోడమంచి ఈగోడకు, నేలమీద నుంచీకప్పుకు విరామం లేకుండా ఒకేఒకగా తిరుగుతూంటే, ఒకవిధమైన వేదన అనభవించప్రారంభిస్తాము. ఇక దాన్ని ఏ గుడ్డకోస్తో తరము వారంభిస్తాము. ఎంత ప్రయత్నించినా అది దొరికితేగా! ఇదగో, ఈవారు! అంటూంటామో, మనదగ్గరకు వచ్చి అతియగకుగా తిరిగిపోతుంది గట్టియము. నిజమేమంటే, వస్తువుల ఉనివి గట్టియము ‘విడగలకు’. మీరు ఇంకొంచెము జిజ్ఞాసువులైతే ఎవ్వరైనా గట్టియ నొక్కదాన్ని వట్టుకొని, అది కండ్లకు గంతుకట్టే దుండీ. గదిలో తిగలల నొకదానిని తిరుగుతేనే గట్టియాన్ని వొడూడి. ఒక్కసారిమాత్రం తిగకు తగలకుండా అది తప్పించుకుంటూ తిరుగుతుంది.

మనము భయపడికట్లు కనిపిస్తే చాలు, మక్క మొరగవారంభిస్తుంది. భయపడ్డప్పుడు మానవుడు ఒక విధమైన వాసనకొట్టాడు. మానవుడు గ్రహించలేడు కాని, మక్కమాత్రము భయముయొక్క వాసనను చూడగలడు.

ఎంగల్మన్ ఆగ్నే జర్మనుదేశమును జంతుప్రపంచమునూ పరిశోధన చేసేవాడు. ఆ కృషిఫలితంగా మక్కలు, కిల్లులు, కోళ్ళు మనకన్న చక్కని కిల్లు గ్రహణశక్తి కలిగిఉన్నాయంటాడు.

అయిస్టర్ (ఇది ఒకరకపు కత్తులు) అనే జంతువును కండ్లు తీసేలేవు. కాని కిల్లులలో దానిపై నున్న చిప్ప గెరుమగిసి ఆహారాన్ని సేకరిస్తుంది. ఇంతలో దానిమీదుగా దేని నీడైనా ప్రాకితే, చిప్ప మూసేక్కుంది. విజ్ఞానశాస్త్రము ఇటువంటి ప్రవర్తనలన్నింటినీ కెద్దకెద్ద మాటల్లోటి కన్పించి నోనియూను ముగిస్తుంటుంది.

అగ్రికాదేశములో 'బాబూస్టు' అనే కోతులు మొక్కకొన్నపైను వాసనను చేస్తూంటాయి. ఒక బాబూసును పట్టుకొని, దానికి పూవారంను పూసి వొడతేస్తే, పొలాలమీదికి బాబూస్టు దాడులు తగ్గుతాయనే కథ అక్కడి రైతుల్లో అమలులో ఉంది. ఈ నమ్మకము ఎంతవరకు నిజమో తెలుసుకోదాస్తే, ఒక రైతు ఆతికష్టమున బాబూ స్నోకదాన్ని పట్టి నున్నగా గొరిగి, పూదారంను కట్టిచి వొడలేకాడు. ఆ బాబూన్ని చూచి మిగతా బాబూస్టు ఆకృత్యాన్ని చూడెట్టదానికి మారుగా, అది తిరిగి గుంపులో చేరగలిగినందులకు సంతోషాన్ని తెలియచాయి. అంటే బాబూస్టు పూదారంను చూడలే కన్నులు.

పుష్టిలో ఇల్లాంటి వైపరీత్యాలు యికా యెన్నో!

— కాసుభేల సరసింహారావు.

వింతవింత పరిశోధనలు

కృత్రిమఘృత పరిశ్రమ

సాధారణముగా కొవ్వులు (fats) ద్రవరూపమున ఉండును. కాని, జంతుపరిశ్రమలోను, కొవ్వు

పత్తిపరిశ్రమలోను, మరియు కొన్ని తిండిపదార్థముల పరిశ్రమలోను ఘనీభవించిన కొవ్వులు కావలసియుండును. ౧౮౭౭-౧౯౦౫ కంతర్వ్యయంలో సబేటియర్ (Sabatier) అనువాతము "ద్రవరూపమున ఉన్న కొవ్వులలోనికి ఉదజనిప్రసారము గాంచినచో, ఆ కొవ్వులు ఘనీభవించును" అని ఎన్నియో ప్రయోగములమూలమున కనుగొనెను. అట్లు కొవ్వులారకములను (liquid fats) ఘనీభవించేయటంలో మిక్కిలి ప్రయోగకారియగు నొక యోగవాహకము (Catalyst) ఉపయోగించబడినది. ఆ యోగవాహకము సాధారణముగా నీకెలలోనాము. ఈ ప్రయోగానికే "కొవ్వు-ఉదజనికరణము" (fat-hydrogenation) అని అందురు.

ఇప్పుడు కృత్రిమఘృతములు వైపద్ధిప్రకారము గానే తయారుచేయబడుచున్నవి. ఈ కృత్రిమఘృతములకు మూలపదార్థములు పత్తిగింజలనూనె, కొబ్బరినూనె నూనె మొదలగునవి. ముఖ్యముగా పత్తిగింజలు ఈ పరిశ్రమలో నుపయోగించబడుచున్నవి.

పత్తిగింజలనుండి తీయబడిన నూనె వెంటనే ఉదజనికరణమునకు పనికిరాదు. మొదట దానిని కుభ్రపరచవలెను. అట్లు కుభ్రముగాచింపబడిన పత్తిగింజలనూనె (cotton seed oil) యోగవాహకముతో కలిపి కొంత కరకుచేయబడి, ఒక కెడ్డటాంకు(ట్రాట్టి)లోనికి పంపబడును. ఆ టాంకులోనికి ఉదజనినూనె ప్రశోధక హగ్గుముద్వారా పంపబడును. అట్లతిర్వాక ఆ నూనె ఇంకొక టాంకులోనికి చేర్చబడును. అప్పుడు అది ఘనీభవించి నేయివలె తయారగును. ఇదియే కృత్రిమఘృత పరిశ్రమకు మూలమాత్రము.

రాక్షసిబొగ్గునుండి వెన్న

రాక్షసిబొగ్గునుండి ఇప్పటికే ఎన్నియోరకముల వస్తువులు తయారుకాబడినవి. మందులు, క్రేలుదుమందులు, రంగులు, పంచదారకాటె ౫౦౦ రెట్లు తీసికలిగిన సాకరిను మొదలగునవి ఈవరకే తయారుచేయబడినవి. విశేషమేమనగా, జర్మనుదేశీయులు ఈ రాక్షసిబొగ్గు నుండి వెన్నతీయకెద్దగి కనిపెట్టెరట!

‘వింత పట్టు’ (Artificial silk)

అపటలపట్టు పట్టుపురుగు కడుపునుండి వచ్చు పదార్థము. అదియే వస్త్రములుగా నేయబడును. కాని ఈ పట్టువరిశ్రమలో పట్టుపురుగు లెన్నో ఉష్ణక పట్టు బడును. ఇది మిక్కిలి అపర్యాకరము. వింతపట్టువరిశ్రమలో ఇటువంటి తీవ్రహింస ఏమియు కావించ నవలయులేదు. క్రేజుడునుండులలో ప్రసిద్ధి కెక్కిన ‘గన్ కాటన్’ (gun cotton) నుండి తయారైన ఒకానొక వస్తువు కరిగించుచు, పన్ను తీరంధ్రములనుండి చిమ్ము బడినపుడు పొడుగాటి పట్టుదారములు ఏర్పడును.

ఇవి సహజముగ పట్టుదారములవలెనే నేయబడగలవు. కాని ఇంకను వింత ఏమనగా, ఈ పట్టుపురుగులు లేకుండగనే పట్టు ఎట్లు తయారగుచున్నదో, అట్లే నేయబడు సాలెవాడు అవసరములేకుండగనే పట్టు వస్త్రములు తయారగుచున్నవి. పైన చెప్పబడిన వస్తువులకి మరికొన్ని రాసాయనిక ప్రక్రియలను చేర్చి, ఏర్పడిన పాస్త (paste) కోలరుయంత్రములలో పెట్టి త్రిప్పినచో, పట్టుకంటి పట్టుగుడ్డ (కాగితపు యంత్ర గారములలో కాగితపు చుట్టవలె) తయారగును.

అతిసున్నితమైన త్రాసు

పాశ్చాత్యదేశములలో ఒకచోట, ఒక వైశావికర్యాగారపువారు ఒక అతిసున్నితమైన త్రాసును నిర్మించిరి. రెండు సమానబరువులను రెండుచక్రాల నుంచినపుడు ఆ త్రాసు వికరముగా నుండును. కాని, ఒకచక్రమును బరువుపై నుడు పెర్పిలగీతలు గీచిన మాత్రాన త్రాసు ఆచక్రము ఒగిసిపోవును. ఆ మూడు పెర్పిలగీతల బరువు ఉపాకండవంత స్వల్పము.

అటంకే క్రి-విమానాలు

అటంకే క్రితో కారులు నడిపితే అది కంటికి కనబడనేకనబడవు. కాని మిక్కిలి బరువైన విమానములు పరమాణుక్రితో నడుపబడుటకు ఆనకాశము బున్నవని ప్రశ్నితాస్త్రజ్ఞులు అభిప్రాయమేకాక, దానికై వా రెరియు పాటుబడుచున్నారు.

ఈ అటంకే క్రితో విమానాలు నడుపబడుటయే నిజమైతే, గౌరీంకరశృంగమును అధిరోహించుట సాగ్యము కావచ్చునేమో!

కొత్త సినిమా

ఈ సినిమావిశేష మేమనగా, మామూలు సినిమాలలోవలె తెరపై ఏవో బొమ్మలూడుచున్న ట్టుండక పోవుట; మరియు సాధారణ నాటకములలో మునుజులెట్లు గాన్పించుకో అట్లు కనబడుట. ఈ సినిమాల చూచునపుడు మనకు తెర యగుపడదు. నిజముగా అచ్చట మునుజు బుక్కులే ధ్రువు కలిగించును. దీనినే ‘three dimensioned pictures’ అని అంటున్నారు.

విశ్వామిత్రస్వప్తి

మానవుడు చాలపట్టుకు విశ్వామిత్రునంటి వాడు కావకమేకాకుండా, అరిగిని మించివాడు కూడాను. స్వప్తిలోనున్న ప్రతివస్తువునకు మారు తాను ఒక ప్రతి స్వప్తిండుచునేయున్నాడు. కోజుకోజువు కొత్తవేవో కనిపెట్టుచునేయున్నాడు. ఆటరుకు మానవుడు మానవస్వప్తికే ప్రయత్నించుచున్నాడు. పథలు దైతేవా? భగవంతు డెందుకు? కాని అంతిమ పుట్టకముందే ప్రశ్నము రావచ్చు. ఏమో! కానున్నది కాకమానదు. రానున్నది రాకమానదు.

—కొడవంటి నరసింహం.

భూవదనీనిము

- శ్రీ మావిడిపూడి వెంకటరంగయ్య -

ప్రియమైనది! తెలిస్తేనేమో! కన్నా
నిన్ను ప్రభుత్వము విద్వంసముచేసి పాపమును
టయు అందుకొనుటను రక్షియించి పాపమును
విరోధమునకు వ్యాపించు
టయు పాపమును మూలపుటలోని ఇంగ్లండు మొదలగు
ప్రజాస్వామ్యరాజ్యములందును, ప్రపంచవాతకత్వము
నకై రషియాలో పోటీచేయుచుండు అమెరికా
యందును ఎంతో అలజడి కలిగించెను. ఈ అలజడి
మరింత తీవ్రముటకు ఇంగ్లండు కారణమునకడ
ఉండెను. తెలిస్తేనేమో! వశిష్టమహర్షిగార్వత్
కొద్దిలోలకై రషియావారు ఫిసాదు అను మరి
యొక చిన్న దేశమునకు, తమతో ఒక సైనికసంధిని
చేసుకొనవలసివడిగా ఒక తాళిదను పంపిరి. రషియాను
ఎవరించుకల కై ఈ దేశమునకు తేరు. వారి తాళిదు
అజ్ఞకంటిదే. దానికి విశదముగ ప్రకర్తియట ప్రమా
దము. అందుచేత ఫిసాదువాడుకడ రషియావారి
అధీనములోనికి వచ్చుట తప్ప దన్న సంశయము ఇతర
దేశములవారికి కలిగెను. ఈ విషయము రషియావారి
పాపములను అంతరాధును లేక వ్యాపించుచుండ
వలసినదేనా? లేక, దాని కేమైన పొల్లులు విస్తరము
టకు ప్రయత్నించవలసినదా? అన్న విషయము బయలు
దేగెను. ఆ విషయము పరిష్కరించుటకు ఇంగ్లండు,
అమెరికా మొదలైన దేశములవారు చేసిన సన్నాహ
ములే మార్చిమేసలో గమనించబడిన అంతర్జాతీయ
వ్యవహారములు.

సన్నిమయూరపు దేశముల సమాఖ్య

ఈ సన్నాహములలో మొదటిది ఇంగ్లండు,
ఫ్రాన్సు, బెల్జియం, హాల్లాండు, లక్సెంబర్గ్ అను
పశ్చిమయూరపులలోని అయిదు దేశముల వధ్య ఏర్పడ
సమాఖ్య ఈ అయిదు దేశముల ప్రతినిధులు బెల్జియం
రాజధానియగు బ్రుకెల్స్లో సమావేశమై ఏలది సంత
కర్తములకాలము అమలులో నుండవల ఓపెంబర్గ్ ను
ఒకదానిని చేసికొనిరి. జర్మనీయులమునగాని, మరి
యే దేశములమునగాని ఏటిలో జీనికై ప్రమాదము
సంభవించినప్పుడు తక్కిన దేశము లన్నియు వాటివాటి
సైన్యములతోను, ఇతర సాధనములతోను దాని సహాయము
కల్పింపకు ఈ అయిదు దేశములవారు అంగీ
కరించిరి. అనగా రషియాములమున ఏటికి ప్రమా
దము రానున్న దని కేంకించి, ఈ దేశములవారు ఇట్టి
ఒపెంబర్గ్ లోనికి దిగిరి. దీనిని అనుసరించి సైనిక
పూర్వములు, ఆయుధములు, రక్షణవిధానము మొద
లగువాటిని నిర్మించిన సంప్రతింపులతోన జరుగుచున్నది.

కాని ఈ సమాఖ్య అంత ఉపయోగకరముగ
నుండునా అన్న సందేహము కలుగక మాడదు.
యూరపుఖండమువంతకు వశిష్టమహర్షిగార్వత్
గరివాలుగలందల సంతకర్తములయ్య అనేక దేశముల
వారు ప్రయత్నించిరి. ౧౬ వ శతాబ్దములో స్పెయిన్
దేశపు రాజులు, ౧౭ వ శతాబ్దములో ఫ్రెంచిదేశపు
రాజులు, ౧౮ వ శతాబ్దపు చివరభాగమునను, ౧౯ వ

కేలాపు ప్రారంభమునను ప్రెంచివిప్లవకారులు, వారికి నాయకుడైన నెపోలియన్ చక్రవర్తి, ౨౦వ శతాబ్దమున జర్మనీవారును ఇట్టి ప్రయత్నమునకు పూనిరి. గొప్ప నైపుణులను చేర్చుకొని, ఇతర దేశములపై దండెత్తి మామూలు కీర్తి సుమార్లమున వారి ఉద్దేశమును సాధింప ప్రయత్నించినవారు కనుక ఇతర దేశములవారు తమ స్వాతంత్ర్యమునకు వీరీయాలమున భంగము కలిగిన దని వారిపై తిరుగుబడుటయు, వారిని ఓడించుటకై ఇతర దేశములవారితో కలియుటయు జరుగుచుండెను. యూరపుల్ ను, ప్రపంచములోని ఇతర దేశములను తమ సామ్రాజ్యాధికారమును సావించుటకు గష్టమువారి చరంగపు ఎత్తులు ఇట్టివి కావు. ఇతర దేశములపై దండెత్తింపసిన అరబ్బియు లేకుండ వారు వారి అధికారమును, పలుకుబడిని వ్యాపించుకొనగలవారై ఉన్నారు. అందుకై వారు పుష్పించిన సాధనము అన్ని దేశములలో కమ్యూనిస్టు రాజకీయపక్షము నొకదానిని లేదీయుటయే. ప్రస్తుతము అన్ని దేశములలో ఇట్టి పక్ష మొకటి ఉన్నది. ఇందులో చేరినవారు రషియానా రెట్లు చెప్పినట్లు నడుచుకొనువారు. వీరు ఏదేశమందున్నను వీరి రాజధిక్షమాత్రము రషియావారిపట్లనే ఉండును. ఈ పక్షమును బలపరచినయెడల ఇతర దేశములపై దండెత్తవలసిన అవకాశము లేకయే వాటిని వశపరచుకొనుటకు రషియావారికి సాధ్య మగును. ఈవిధముగ యూరపు ఖండమందలి ప్రతిదేశములోని కమ్యూనిస్టుపక్షమును బలపరచుటయే రషియావారి ప్రస్తుతికాలపు విశేష రాజ్యాంగగీతి. దేశములోని కమ్యూనిస్టుపక్షమునకును ఇతర రాజకీయపక్షములకును మధ్య వివాదములు కన్పించి, అందులో కమ్యూనిస్టులు గెలుచునట్లు చేసిన యెడల యాద్య మవసరము లేకయే ఆ దేశమును వశపరచుకొనుటకు రషియాకు వీలు కాగలదు. జెకోవా దేశము, హంగరీ, రుమేనియా మొదలగు తూర్పుయూరపు లోని దేశముల నన్నిటిని వారి రెండు సంవత్సరములను ద్వయ ఈ విధముగనే వశపరచుకొనిరి. పశ్చిమయూరపుఖండదేశముల సమాఖ్య రషియావారి దేశములపై దండెత్తివచ్చినపుడు ఉపయో

గించగలదియేగాని, ఈ దేశములలో కమ్యూనిస్టులవలన ప్రమాదము కలిగినప్పుడు గాని, ఎన్నికలలో కమ్యూనిస్టులు విజయమును సాధించి దేశవిరోధులైన వ్యవస్థాగారి ఉపకరించగలది కాదు. కనుక ప్రస్తుతము కావలసినది ఇట్టి సమాఖ్య ఒక్కటే కాదు. ఈ దేశములలో కమ్యూనిస్టులకు ఎన్నికలమందు విజయము కలుగకుండునట్లు చేయుటయే కావలసినది. రషియావారి సామ్రాజ్యము వ్యాపించకుండ చేయుట కిదియే ప్రధానసాధనము.

కమ్యూనిస్టు ప్రమాదము

ప్రమాదమంతయు కమ్యూనిస్టుపక్షమువారి కుట్రలవల్లనే కలుగుచున్నదను అభిప్రాయము యూరపుఖండపు పశ్చిమదేశములన్నిటియందును ప్రస్తుతము వ్యాపించియున్నది. అందుచేత వారిని అధికారములోనికి రాకుండచేయుట అవసరమన్న అభిప్రాయముకూడ ఈ దేశములలో కలదు. యూరపునకు ఉత్తరభాగమందు స్వీడన్, నార్వే, డెన్మార్క్ అను మూడు చిన్నదేశము లున్నవి. ఇందులోనివారు ఒకేజాతికి (స్కాండినేవియన్) సంబంధించినవారు. వారు మట్లాడురామలకుకూడ దగ్గరి సంబంధ మున్నది. ప్రజాస్వామ్యవిధానమునందు వీరు ఆసక్తివహించు, స్వాతంత్ర్యప్రియులు. సామ్రాజ్యములు వీరికి లేకున్నను వీరు కప్పపడి పనిచేయువారగుటచేత గుళిముగ జీవించగలవారై ఉన్నారు. సోషలిస్టిక్ పద్ధతిని చాల మట్టుకు వీరు తమదేశములలో ప్రచారపెట్టియున్నారు. వ్యక్తిస్వాతంత్ర్యమునకును, ప్రజాస్వామ్యమునకును విరుద్ధముగ కమ్యూనిజం వీరి కంతమాత్రము గిట్టదు. ఈ దేశములలో కమ్యూనిస్టుపక్షమునకు చెందినవారి సంఖ్య చాల తక్కువ. కాని వారివల్ల ప్రమాదము ఎన్నటికిన కలగవచ్చునని భవదేవుడు ఈ దేశములవారికి లేకపోలేదు. అందుచేత వీటి ప్రధానమంత్రులు కొద్దికొలలకొందరు సమావేశమై కమ్యూనిస్టువిధానమును ఖండించి, దానినండి తమ దేశములను ప్రమాదము కలుగకుండుటకై కావలసిన చర్యలను తీసుకొనుటకు తీర్మానించిరి.

మార్నల్ సహాయప్రణాళిక

ఇదే సందర్భమున మార్నల్ పథకము ననుసరించి ఆమెరికావారు చేయదలచిన ఆర్థికసహాయమును స్వీకరించుటకు సమ్మతిరచిన యూరపు ఖండములోని పదహారుదేశముల ప్రతినిధులు కూడ సమావేశమై ఆ పథకమునకు సన్నిబంధించిన మిలికొన్ని వివరములనుగూడ విమర్శించిరి. రెండవ ప్రపంచయుద్ధము మూలమున ఆర్థికముగ నష్టపడిన ఈ దేశములవారు తెప్పిర్లుంటుకు ఆమెరికావారి సహాయము—అచటినుండి వచ్చు ఆహారపదార్థములు, బొగ్గు, ఉక్కు, యంత్రములు, రాసానునకి ఎరువులు—అత్యంతవశ్యమనియు, ఇట్టి సహాయము వారికి లభించని పక్షమున ఆ దేశములలో సామూహికము లబధించు దారిద్ర్యము కమ్యూనిస్టుల ప్రాబల్యమునకు దారికీయు వనియు, కమ్యూనిస్టులయొక్కయు, కిష్టావారా రషియాయొక్కయు, బ్రాబల్యము నణచుటకును ప్రజలు విప్లవావసరము లేకుండి ఆర్థికముగ బాగుపడుటకును ఇదియే తగిన మార్గమనియు ఆమెరికావారి అభిప్రాయము. ఈ కారణము చేతనే రషియావారు మార్నల్ పథకమునకు మొదటి నుండి అడ్డుకొనిరియందుట ఈమధ్య జరిగిన సమావేశములో రెండు మాదరలు చేయబడినది. వాటి ప్రాధాన్యమును గ్రహించవలసియున్నది. అందులో ఒకటి ఈ పథకము పశ్చిమజర్మనీకూడ వర్తించవలెననుట. రెండవది స్పెయినునకుకూడ ఇది వర్తించవలెనని చెప్పట.

పశ్చిమ జర్మనీ

మార్నల్ పథకము పశ్చిమజర్మనీకూడ వర్తించవలె ననుటలో ఉండు ప్రాధాన్య మెట్టిది? ఈ భాగము ఖనిజసంపదతో కూడియున్నది. బొగ్గునలు నిపతీతముగ నున్నది. ఇనుము ఉత్పత్తిశ్రమలకు ఆయువు పట్టు. జర్మనీయొక్క విశ్వోత్పాదన కంఠకు ఇదియే మూలము. కాని జర్మనీయొక్క సైనికబలమునకు కూడ ఇదియే ఆయువుపట్టు. ఇచ్చటి పరిశ్రమలను సాధనముచేసికొనియే జర్మనులు, హిట్లరు వారి టాంకులు, బాంబులు, విమానములు మొదలైన ఆయుధములను తయారుచేసిరి. గత మాడుసంవత్సరములుగ పశ్చిమజర్మనీలోని గనులుగాని, పరిశ్రమలుగాని

చక్కగ పనిచేయుట లేదు. యుద్ధమునకు పూర్వము పశ్చిమయూరపులోని ఇతరదేశములకు కావలసిన బొగ్గు, ఉక్కు మొదలైనవాటిలో చాలభాగము ఇచ్చటి నుండియే వచ్చుచుండెను. ప్రస్తుతము ఇచ్చట ఈ పనులు జరుగనికారణమున ఇతరదేశములకు ఈవాటి సామానులు లభించక ఆ దేశములలోని (ప్రాన్సు, హాలెండ్, ఇటలీ మొదలైన దేశములలోని) ప్రజలు చాల బాధపడుచున్నారు. కాని ఈ పరిశ్రమలు కృత్రిమగంచినయెడల జర్మనుల విశ్వోత్పాదన కృత్రిమగంచుటయు, తద్వారా వారి సైనికబలము పెరుగుటయు, మరియొక పర్యాయము వారి మూలమున ఇతరదేశములకు యుద్ధప్రమాదము వచ్చుటయు తప్పదు. ఇదియే ప్రస్తుతిపు జర్మనీ సమస్య. వారి దేశములోని పరిశ్రమలు చక్కబడినగాని ఇతరదేశములవారికి కావలసిన సామానులు దొరకవు. కాని అందు మూలమున వారి బలముకూడ పెరుగును. వారి బలము పెరుగకుండునట్లుగను, పెరిగినను అది యుద్ధరూపమున దుర్వినియోగము కాకుండునట్లుగను చేయుటకు సాధన మేమైన ఉన్నదా? ఈ విషయమునుగురించి ఇంగ్లండు ఆమెరికాప్రాన్సుమంత్రులు డిల్లొలోచన చేసి గుదికు అట్టి సాధన మున్నదని నిశ్చయపరచుకొనిరి. జర్మనీలోని బొగ్గుగనులు, ఇతరపరిశ్రమలు జర్మనుల యాజమూల్యమునగా, ఈ మాడు దేశములయొక్కయు, హాలెండు బెల్జియం లక్షలబర్లుయొక్కయు పబ్లిక్ యాజమూల్యమున జరుగవలయు ననియు, రాజకీయముగ జర్మనీయందు బలమైన కేంద్రపథ్యత్వము స్థాపితము కావలెననియు, ఈ రెండుక్షేత్రములలో మాడిన విధానము ఆచరణలోనికి వచ్చినయెడల జర్మనీయొక్క విశ్వోత్పాదనములమున ఇతరయూరపుదేశములకు లాభము కలుగు ననియు వారు తీర్మానించిరి. మార్నల్ పథకము మూలమున రానున్న సహాయమును జర్మనీఅభివృద్ధికీ కూడ ఉపయోగించెదననుటలో ఇదియే అంతిరార్థము. ఈ కారణముచేతనే దీనిని రషియావారు అంగీకరించుట లేదు. జర్మనులకు నమ్ముటకే ఏలుకే దనియు ఆ దేశము ఆర్థికముగ అభివృద్ధిగాంచుట ప్రమాదకరమనియు వారి వాదము. ఈ వాదప్రతివాదములు

తెండు సంవత్సరములుగ జరుగుచునే యున్నది. కొంత
తేలికది ఏమనగా, రషియావారు ఇష్టపడినను, ఇష్టపడక
పోయినను ఇంగ్లండు ప్రాప్తు అమెరికా దేశములవారు
కలిసి, వారివారి అధీనముండుండు పశ్చిమజర్మనీభాగ
ముల పన్నిటిని మార్చి ప్రజాత్మిక నడపించి అధిక
ముగ అభివృద్ధి చేయుటకు తీర్చారందుకొనిరి. రషియాపై
హిట్లగు గావించిన దండయాత్రలో ఉపయోగింపబడిన
ఆయుధము లన్నియు పశ్చిమజర్మనీలో తయారు చేసి,
జర్మనీని అధికముగ అభివృద్ధి చేయుటకు ఇంగ్లీషువారు,
ఫ్రెంచివారు, అమెరికావారు నిధిపకులు అనిన జర్మ
నీలో పూర్వమువలె ఆయుధములను తయారుచేసి,
వాటితో ఏరు రషియాను ఎదుర్కొనుటకు పన్నా
పాముచేయుట అనియే రషియావారు భావించు
చున్నారు. వీరిమధ్య అనుమానము హెచ్చునటగు ఇది
యొక ప్రబల కారణము.

స్పెయిన్

మార్చి 18వ తేదీన మూలమున స్పెయినుకు కూడ
పహాయము లభించుటలు అమెరికాకుల ఇష్టము
తీర్చుకొనిచిరి. ఇతిహాస గమనింపకగిన విషయము.
స్పెయినులో ప్రాంకో అను నియంతి పదిసంవత్సర
ములుగ అధికారమువం దున్నారు. ఇతని పరిపాలన
వివాదము ఘోషితం. హిట్లరునుపోలీస్లు ఇతని
మిత్రులు. వారనుపరించిన నిరంక శిబిరముకే ఇతడు
అనుసరించి ప్రజాస్వామ్యమును, స్వాతంత్ర్యమును
నిర్మూలముచేసెను. ఈ కారణముచేత ఇప్పటివరకు
స్పెయినుకు విద్యరాజ్యపరిమితిలో భద్రత్యము లేకపోవు
టయేగాక, విద్యరాజ్యపరిమితివారు ఆ దేశమును అన్ని
విధముల బహిష్కరించియున్నారు కాని రషియా
సామ్రాజ్యము, కమ్యూనిజము పశ్చిమయూరపులోనికి
వ్యాపించుకుండిచేయుట ఒక్కటే అమెరికావారి ఉద్ద
ేశమునట చేతన, అందులో స్పెయినుయొక్క పహ
యము ఉపయోగకరముగ నున్నందునను ప్రాంకోకు
కూడ అమెరికావారు మార్చి 18వ తేదీనను వర్తింప
జేయ నిర్ణయించిరి.

ఇటలీ

కాలమునుబట్టి శత్రువులు మిత్రు లగుటయు,
మిత్రులు శత్రువు లగుటయు జరుగుచున్నది. తెండర
ప్రపంచయుద్ధముందు శత్రువులుగ నుండిన జర్మనులు

క్రమక్రమముగ ప్రతురము ఇంగ్లీషువారికి, ఫ్రెంచి
వారికి, అమెరికనులకు మిత్రులగు నీతిలోనికి వచ్చు
చున్నారు. అప్పుడు మిత్రులుగ నుండిన రషియావారు
ఇప్పుడు శత్రుకొటిలో చేరుచున్నారు. ఈ మూత్రము
ఇటలీనివయునుగూడ సమన్వయమును పరికితుల
ఏర్పడినది. ముసోలీని పరిపాలననుండండిన కారణము
చేత ఇటలీ అప్పుడు శత్రువగుగా చేరియుండెను.
అందుచేత గ్రానా సంతర్పరములో ఆ దేశములో మిత్ర
మండిలివారు (అనగా రషియా, ఇంగ్లండు, ప్రాప్తు,
అమెరికావారు) కాంతిపంబుకే చేసిననుటలో
దానిపై అనేకకఠినమరకులను విధించిరి. నడువరి
హాదముక్రింద ఇటలీవారు వీరికి కొట్టకాల్ది ద్రవ్యము
ఇత్యులలినవా గైరి. వారి సామ్రాజ్యమునంతను
వారు వదలుకొనవలసివా గైరి. వారి ప్రధానశత్రువట్టు
గుములలో కొకటియగు ట్రీజువట్టుగుమును కొల్పో
యిరి. ఇదంతయు జరిగి పశువాణుమహాసము లైనది.
కాని ఈ మధ్యకాలమున రషియాకును, తక్కిన
మిత్రమండిలివారికిని విశేషము అభివృద్ధి గాంచెను. ఈ
కారణముచేత ఇరుపక్షములవారు ఇటలీని తమ పక్ష
ములో చేర్చుకొనుటకు విశ్వప్రయత్నము చేయు
చున్నారు.

ఇటలీలో ఎన్నికలు

ఇటలీలో ఈనెల 18 వేదీక పార్లమెంటుకు
(కేంద్రకావనసభకు) ఎన్నికలు జరుగవచ్చును. కమ్యూ
నిస్టులు, సోషలిస్టులు, క్రీష్టియన్ డెమోక్రాటులు,
మరికొన్ని కుడిపక్షమువారు తీవ్రమైన పోటీ చేయు
చున్నారు. తెండుసంవత్సరముల క్రింద జరిగిన ఎన్నిక
లలో పార్లమెంటువందలి మొత్తము 532 సభ్యులలో
క్రీష్టియన్ డెమోక్రాటులు 202; సోషలిస్టులు
101; కమ్యూనిస్టులు 100; తక్కిన కుడిపక్షముల
వారు 80, 30, 10-ఈ లాగు స్వల్పసంఖ్యాకులుగను
ఉండిరి. క్రీష్టియన్ డెమోక్రాటు వాయుకుని ఆధ్వర్య
మున మంత్రిసభ ఏర్పడెను. కుడిపక్షమువారు కొందరు,
సోషలిస్టులలో ఒక కాఖువారు అరెవితో కలిసిరి.
కమ్యూనిస్టులు ఎదుటిపక్షములోనివా గైరి. ఇప్పుడు రా
నున్న ఎన్నికలలో కమ్యూనిస్టులు, వారి స్నేహితులగు
సోషలిస్టు కాఖువారు ఏలాగైన విజయము సంపాదించి
అధికారములోనికి వచ్చుటకు ప్రయత్నము చేయు
చున్నారు. వారి వాయుకులు మంచి శిష్యులు;
తెలివితేటలుగలవారు. ఉత్తరభాగముండుండు ఛార్జ్ కరీ

కార్మికు లోకులు వారి పక్షముం దున్నారు. దక్షిణ ఇటలీలో చాలభాగము క్రైస్తవులకాదెమోత్రాటు పక్షమువారు. ఇదిగాక క్యాథలిక్ మతగురువగు పోప్ట వారియందు అభిమానము గలవాడు. క్యాథలిక్కులకు కమ్యూనికేషన్ అన్న ఏమాత్రమును లేదు. ప్రధానములకు ఈ మూడు పక్షములవారికి అతితీవ్రమైన పోటీ జరుగుచున్నది.

అగ్రరాజ్యములవారి ధోర్త్యము

కాని ఈ పోటీలో అగ్రరాజ్యములవారు పక్షముగా ఎంతో ధోర్త్యమున కలిగించుకొనియుండుట ప్రపంచములయొక్క గమనించదగిన విషయము. ఏలకైన కమ్యూనిస్టులు ఆధిపత్యభాగ్యములగు గణపక్షములు వారి రక్షణవారి అభిమానము. అది జరిగినయెడల ఇటలీలో విప్లవావసరము లేకనే కమ్యూనిస్టు మంత్రివర్గము ఏర్పడుటయు, రష్యాప్రాంతములు అందులో భాగవచ్చునట్లుయు జరుగును. కమ్యూనిస్టులు ఆధిపత్యభాగ్యములగు గణపక్షముండుటయు, వారి ప్రతిపక్షముల క్రైస్తవులకాదెమోత్రాటుపక్షమువారు గలిచి ఇప్పటివరకే మంత్రివర్గముండుచే పరిపాలకులు కావలెనని ఇంగ్లీషువారు, ఫ్రెంచువారు, అమెరికనులు పోరాడుచున్నారు. ఇందులో విశేష మేమనగా—ఈ రెండు పక్షములవారు ఇటలీలోని ఓటర్లను పజిలకు నుట్టి పెట్టుటకు ప్రయత్నించుటయే. యుద్ధవ్యవహారము క్రింద తమకు రావలసిన ద్రవ్యమును తాము వనరుకొనునట్లు కొన్నిరోజులక్రింద రష్యనులు ప్రకటించిరి. ఇదిగాక రెండవ ప్రపంచయుద్ధమునకు పూర్వము ఇటలీవారు పోలించుచుండిన ఆఫ్రికాలోని రాష్ట్రములను తిరిగి వారి ధర్మకర్తృత్వమున వారి పాలనలోనే ఉంచునట్లు తాము ఒప్పందముచేయుట ప్రకటించిరి. దీనికి జవాబుగ ఇంగ్లండు, ఫ్రాన్సు, అమెరికాలవారు ట్రియపుకట్టమును తిరిగి ఇటలీకి చెందునట్లు చేయుటకు, ఆఫ్రికాలోని రాష్ట్రములను వారి పక్షముచేయుటకు అంగీకారము నూదించిరి. ఇదిగాక కమ్యూనిస్టుప్రభుత్వము ఏర్పడినయెడల ఇటలీకి తా మిదివరకు మార్క్స్ ప్రకారానికి క్రింద చేయదలచిన సహాయమును చేయకాలముని అమెరికావారు పుష్టపరచిరి. ఈ సహాయమున్నగాని అధికముగ ఇటలీదేశము చక్కబడకలదు. కనుక ప్రస్తుతము ఇటలీ దేశములు ఈ సూచనలను, వాగ్దానములను, చెవికింపుట విమర్శించుచున్నారు. కుదిరి ఏర్పడకల ఫలితము

ఏట్లుండునో చెప్పకలము. కమ్యూనిస్టులకి విజయము లభించినయెడల రష్యాయొక్క సామ్రాజ్యము యూరపునకు కంటట వ్యాపించిన వన్నునాటే. దానిని నిరోధించుటకై అమెరికావారు, ఇంగ్లీషువారు కట్టుబడుతుంటారు, చేయుచుండు ఏర్పాటులు, నిర్మించు సహకారము, సహాయములు కూలబడిపోయిన వన్నునాటే. ఇటలీ మధ్యగ్రామముద్రమునకు మధ్య నున్నది. అది రష్యనుపక్షమున చేరినయెడల గ్రీకు టర్కి దేశములలో అమెరికావారు పలుకుబడి సంపాదించుటకు రెండు సంవత్సరములగు చేయుచుండు ప్రయత్నములయొక్క ఫలమునాటే కనుక ఇటలీలో జరగజోవు ఎన్నికలు ప్రపంచముయొక్క దృష్టికలెత్తు అకర్షించుచున్నవి.

అమెరికాలో నిర్వృంధమైనికవిధానము

ఇంగ్లండు, ఫ్రాన్సు, హాలెండు, బెల్జియం, ల్యూక్సెంబర్గ్ దేశములు పశ్చిమయూరపుచుభాగము నిర్మించుటకై ఒప్పందము చేసికొన్న రోజుననే అమెరికా అధ్యక్షుడు బ్రూమర్ కాంగ్రెసుకు ఒక సందేశముండు. అది చాల ప్రధానమైన సందేశము. కమ్యూనిజములమునన, రష్యనులమునను ప్రపంచమున కంతకు ముప్పు కలుగజోవుచున్నదనియు, దాని నెదుర్కొనుటకు కావలసిన సహాయములు అమెరికావారి కొక్కరికిమాత్రమే ఉన్నవనియు, ఆ భారము వంతకు వహించుటకు వారు సిద్ధుడనితె వనియు, దానిని నిర్వహించుటకు నిర్వృంధమైనవిధానము ను వెంటనే దేశమందు ప్రవేశపెట్టవలె వనియు ఆతడు నొక్కిచెప్పెను. యుద్ధములేని కాలములో—కాంతి కాలములో—పోరును నిర్వృంధించి వైఖరులో చేర్చుకొనుట అమెరికావారి సంప్రదాయమునకు విరుద్ధము. విచ్చిగముగ ఎందరు నైత్యములో చేరెడివో వారిలో కాలక్షేపము చేయుట వారి ఆచారము. బ్రూమర్ సందేశముయొక్క గూఢార్థము అవరమితమైన నైత్యమును సమర్థవంతగాని ఓషియాను ఓడించుట సాధ్యము కాదనియు, అందుకై ఇప్పటినుండినే ప్రయత్నము చేయవలె ననట. ఇట్టి నైత్యము రయారకుటకు చూచి, రష్యనువారు భయపడి, సామ్రాజ్య కాండచే వారికరదేశములలోని కమ్యూనిస్టులను బలపరచు విధానమును మానుకొనెద రని బ్రూమర్ యొక్క ఆశయము. అమెరికాలో నిర్వృంధమైనవిధానము రచ్చినయెడల ఆ దేశముతో యుద్ధము చేసి గెలుచుట

మంధము కాదు. దీనితోడు ఆటంబాంబులు ఒక ఆమె రికావారి వశమయినట్లు దన్ను మాటను మనము మరచ కాదు.

ఆటంబాంబు

ఆటంబాంబులను తయారుచేయు విషయమున విశేషమువారికిని స్వాతంత్ర్యముండకూడ దనియు, అంతర్జాతీయకవిటీని ఒకదానిని నిర్మాణముగావించి దానివ్యాసా ఆటంబాంబులు తయారుకావలసినదేయు నట్లు ఏర్పాటులు జరుగవలె ననియు భావించి దీని కౌవలిన నూచర లన్నిటిని సమగ్రముగ పరిశీలించుటకై ఒక కమిటీని విద్యారాజ్యసమితివారు రెండు సంవత్సరములక్రింద నిర్మాణము చేసియుండిరి. కాని ఈ కమిటీలో రషియా ప్రతినిధులకును, తక్కిన దేశముల ప్రతినిధులకును తీవ్రముగ అభిప్రాయభేదములు ఉత్పన్నములగుటచేత ఎట్టి తీర్మానము చేయుటకు విజయముగనుక కమిటీ సభ్యులకు ఎక్కడగని విసుగు కలిగి, నుదకు కమిటీని రద్దుచేయుటయే ఉత్తమముగనుక గొడ్డికోజుల క్రిందట అందులోని ఆధికసంఖ్యాకులు మాచించిరి. బహుశః గొడ్డికోజులలో అది రద్దు కాగలదు. ఎట్టి ఆశ్చర్యము లేక ఆటంబాంబులను ఆమెరికావారు ఇష్టమనారముగ తయారుచేయుట, కష్టము మరింత అరకాశము కలుగును. రెండు సంవత్సరముల క్రిందట బీజూపముగనుండిన అగ్రరాజ్యములమధ్య విశోధము ఇప్పుడు మహావృత్తిమై ప్రపంచమునంతను ఆవరించినది. సమస్తరాజ్యములను, భోగభాగ్యములను అనుభవించుట కరకాశము గల మానవకోటి నుండోప నుండులకలె పరస్పరవిశాసమునకు సన్నాహము చేయుచున్నది. ఇదియే కలియుగచరమవశలోని చైవరిత్యము.

మధ్యప్రాచ్యమండలి ఎత్తులు

అగ్రరాజ్యములకు ఆమెరికాయొక్కయు, రషియాయొక్కయు రెక్కలు బహువికాలము లైనవి. అవి గరుత్కంతుని రెక్కలవంటివి. వాటి ఛాటికి చిన్న దేశము లేవియు నిలబడలేవు. చిన్న దేశములతో తోక్కము కలిగించుకొనవలసినదే, వాటి మావాన వాటిని వదలివేసినయెడల అందులోని ప్రజలు ఎంతో సుఖ

ముగ జీవించగలవా రగుదురు. అట్లు జీవించలేకపోయిన నను వారి కష్టములను వారికి తోచినట్లు వారే తొలగించుకొందురు. కాని అగ్రరాజ్యములవారిలో ఇట్టి వికాలమునోభావము లేదు. మధ్యప్రాచ్యములో వారి చరంగపుటెత్తుల మూలమున కలుగుచుండు సంక్షోభమే దీనికి తార్కాణము. పాలెస్తీనియను విధజన చేయవలసినట్లు విద్యారాజ్యసమితి మహావశభవారు చేసిన తీర్మానమును పునర్విమర్శనకు వేసెలయు నని ప్రస్తుతము ఆమెరికావారు భద్రభావంపలిలో ఒక తీర్మానమును ప్రతిపాదించియున్నారు. నాలుగుమాసముల క్రిందట విధజనముతప్ప పాలెస్తీనియనుపర్యవర్తి పరిష్కారముకలకు సాధనాంతరము లేని పట్టుబట్టిన ఆమెరికావారు వారి అభిప్రాయమునంతను ఈవిధముగ మార్చుకొనుట హాస్యాస్పదము; విద్యారాజ్యసమితి యొక్క ప్రతిష్టకు హానికరము. పునర్విమర్శనకులమున జరుగవోవునది ఇప్పటివరకు జరిగినదానికంటె వ్యాధుముగను, ధర్మముగను ఉండువా? అరబ్బుల అభిమానము సంపాదించుటకు, తద్వారా తమ చతురుగతులకు ఉపాదనము లేకుండ కాపాడుకొనుటకును ఆమెరికావారు గావించిన ప్రయత్నమే ఇది.

పర్షియా

పర్షియాను కలుపించవలె నను ప్రయత్నము వందసంవత్సరములకు పూర్వమునుండి రషియావారు చేయుచున్నారు. అప్పటి చతురుగతులు ఇంగ్లీషువారు, ఆమెరికావారు మాత్రమే గుత్తరు తీసికొని లాభము పొందుట వారి కిష్టము లేదు. ఈమధ్య పర్షియావారి వైద్యములను తగ్గించుచేయుటకు కొందరు ఆమెరికా ఉద్యోగస్తులను పర్షియాప్రభుత్వమువారు నియమించిరి. ఇదివరకు పర్షియాకును, రషియాకును మధ్య జరిగియుండు ఒడంబడికకు ఇది విరుద్ధమున నెవముచే తమ వైద్యములకు ఉత్తరపర్షియాలో ప్రవేశ పెట్టుటకు రషియావారు సిద్ధపడి యున్నారు.

ఆఫ్ గాన్ ఘానము

పర్షియాకు ప్రక్కనేనే ఆఫ్ గాన్ ఘాన మున్నది. ఆఫ్ గాన్ ప్రభుత్వమునకు కొన్నికొద్ది రూపాయలు

ముగము నిచ్చి అందులోకూడ తమ పలుకుబడిని స్థాపించుకొనటకు ప్రస్తుతము ఆమెరికావారు సంప్రదింపులు జరుపుచున్నారు. అన్నిటకూడ రష్యా ఆమెరికాల మధ్య ప్రబలిత వైరము ఆ దేశపు స్వాతంత్ర్యమునకు భంగకరముగ పరిణమించుచున్నది. సిల్లికి చెర్రుటము, ఎలకకు పూణిపంకటము అను సామెత ప్రకారము, అగ్రరాజ్యములవారి చవరంగపు కైత్తులన్నియు అల్పరాజ్యములలోని ప్రజలకు ప్రాణసంకటము లగుచున్నవి.

భరతఖండము-రాజ్యాంగవిధానము

రాజ్యాంగపరిషత్తువారు నియమించిన డాక్టరు అంకేడ్వూరు కమిటీవారు ఇదివరకు పరిషత్తుగా జరిగిన చర్చలను, పునరుత్తరము అయ్యెడివిని నిర్ణయములను ఆధారముచేసికొని నూతనరాజ్యాంగప్రణాళిక వ్రాచినది ప్రకటించిరి. స్వతంత్రభరతఖండము యొక్క పరిపాలన ఏ ఉద్దేశములతోనూ, ఎట్టి రాజ్యాంగ మూలతోనూ జరుగునో ఈ ప్రణాళిక వివరించుచున్నది. దీని స్వరూపము సంకేత ఇచ్చట వివరించుటకు అవకాశము లేదు. ఈ రాజ్యాంగవిధానమును తయారు చేయుటలో ఇతివేతముల రాజ్యాంగవిధానములను, ౧౮౩౫ సంవత్సరములో బ్రిటిష్ పార్లమెంటువారు మన దేశపరిపాలననిబట్టి నిర్మించిన కాపనమును చక్కగ పరిశీలించి, అందరి సుగుణముల నన్నిటిని అంకేడ్వూరు కమిటీవారు గ్రహించిరి. ప్రత్యేకముగ భరతఖండపు ప్రాచీనసాంప్రదాయముల ననుసరించిన భాగములుగాని, మహాత్మాగాంధీవారి విధానముగాని ఇందులో లేదని ఆశేకులు ఆశ్చర్యపడవచ్చునని ఇరువదియవ శతాబ్దములో ప్రజాస్వామ్యవిధానము గలము లన్నియు ఇందు కలవు. కుల, మత, కర్ణవిధేయము లేక ప్రత్యక్షముగా కొన్ని ప్రధానమార్కులు స్వతంత్రభరతఖండములో నుండును. వాక్స్వాతంత్ర్యము, మతస్వాతంత్ర్యము, సంఘములకు చేరి వారి వారి ఉద్దేశములను సెలవేర్చుకొనటకు కావలసిన స్వాతంత్ర్యము అందరికి నుండును. అల్పసంఖ్యాకులను అధిక సంఖ్యాకులు బాధించునన్న భీతి తొలగుటకు, ఈ ప్రణాళికలో అనేకానేకము లున్నవి. ఇకమిడట మన

రాజ్యాంగవిధానము పెడికెడిధానము. కేంద్రము లలిష్టముగ నుండుటకు కావలసిన ఏర్పాటులన్నియు చేర్చబడినవి. కేంద్రమున కంతకు ఒక అధ్యక్షుడును, ప్రతిరాష్ట్రమునకు ఒక గవర్నరును నుండును. కేంద్రమున లండన్—ధనికులు దరిగ్రూలు, పురములు స్త్రీలు అన్న భేదములు లేక—ఎన్నికలలో పాల్గొనుటకును, అధ్యక్షులుగ నుండుటకును హక్కు కల్పించబడినది. పరిపాలనాధికారము ప్రముఖులనుండి సామన్యజనల చేతులలోనికి రాగలదు. ఈలాటి క్షేత్రములలో కూడిన క్రొత్త రాజ్యాంగవిధానమును రాజ్యాంగపరిషత్తువారు మే, జూలై ౧౯౪౭లో చక్కగా విమర్శించి ఆమోదించబోవుచున్నారు.

సంస్థానముల నమస్య

కాక్సరు ప్రాదరాజాదులతప్ప తక్కువ సంస్థానముల సమస్య గతిమానములో పూర్తిగా పరిష్కరించబడిన దని చెప్పవచ్చును. చిన్న చిన్న సంస్థానములను పోకగున నుండు రాష్ట్రములలో కలిపివేయుట, వాటి నన్నిటిని చేర్చి ఒక గొప్ప సమాఖ్య (Union) ను ఏర్పరచుట—ఈ రెండి మార్పుల మూలమున ప్రత్యేక సంస్థానముల సంఖ్య తగ్గిపోయెను. ఇట్లేర్పడిన సమాఖ్యలలో ప్రజాప్రభుత్వము స్థాపించుటకు ఏర్పాటులు జరుగుచున్నవి. కాక్సరు సమస్యను పరిష్కరించు బాధ్యతను న్యాయాధికారులలోని భద్రతామండలి ఇప్పటివరకు పూర్వముపూర్వముగ నెహింపకుండట మిక్కిలి విచారించదగినవిషయము. ఇంతకంటె స్వల్ప విషయములను, వివాదములను గురించి వారు ఆలోచించుచున్నారేగాని కాక్సరు సమస్యయొక్క ప్రధానస్యమును వారు గ్రహించలేదు. ఇట్టి సందర్భములో భద్రతామండలికి చేర్చిన మన ప్రతినిధులు మరిలివచ్చుటయే శ్రేయస్కరము.

ప్రాదరాజాదు

ప్రాదరాజాదుసంస్థానము ఇండియాలో ఇప్పటికూడ చేరికపోవుటయు, యథాశిథిల ఉండిపోవుటలోని మరకులనేకములను ఉల్లంఘించుటయు, సంస్థానములోని హిందువుల ప్రాణములను, మానమును, ధన

ధాన్యములను కడించుటకు కావలసిన బంకొబ్బను చేయకపోవుటయేగాక వారిని హింసించు రహకారులను దుండగీకులపై ఎట్టిదర్శనము లేకుండునట్లు చేయు విచారించదగిన విషయములు. మన ప్రభుత్వమువారు హైదరాబాదువిషయముపై కఠినదర్శనము లేకుండునట్లు నిర్ణయముగ లేదు. దీర్ఘకాలముగా కడియోనువము ఉపాధిపతి కష్టముగ నున్నది. యుద్ధములేమి మార్గాంతరము లేనియు, కాశ్మీరముగాను, హైదరాబాదులోను ఏకకాలమున యుద్ధము చేయుటకు కావలసిన వసతులు ప్రస్తుతము మన ప్రభుత్వమునకు లేనియు, అందుచేతనే వారు సంప్రతింపులతోను, ఉత్తరప్రభుత్వములతోను కాలము గడుపుచున్నారనియు అనేకులు అభిప్రాయపడుచున్నారు. ఇందులో సత్యముండును. కాని హైదరాబాదు ఎట్టి పరతులకు లోబడినదేమిట ఇకమీదట సంప్రతింపులు జరుగనో మన ప్రభుత్వమువారు కొద్దికాలక్రిందట స్పష్టపరచిరి. సంస్థానములో ప్రజలకు బాధ్యులుగ నుండు మంత్రివర్గము అధికారములోనికి వచ్చుట; రహకార్లను కేసుతో ప్రజలను హింసించుచుండు రెండులక్షల మరమ్మనీయ సౌంథ (Private) స్వామ్యమును వెంటనే రద్దు చేయుట; యథాతథపు ఒకవంకకు విరద్ధముగ పోస్టామెంట్ ఇచ్చిన ఇంజనీర్లు బుర్రమును ఉపసంహరించుట; ఇండియా-చెలమణివిషయముగ సంస్థానమువారు గావించిన మార్పులను రద్దుచేయుట—ఈ పరతులకు నైజాం అంగీకరించినగాని అతనితో ఏలాటి సంప్రతింపులు ఇకమీదట జరగజాల వని ఇండియాప్రభుత్వమువారు నిశ్చయముగ నైజాముకు ఒక క్రిమినియము పంపిరి. దీని ఫలిత మెట్లుండునో చూడవలసియున్నది.

కమ్యూనిస్టుపక్షము

దేశమందు ఇప్పుడు జరుగు సమ్యేలను, ఇతర విధములైన అల్లరులకు కమ్యూనిస్టుపక్షమువారు కారకులని ఇండియాప్రభుత్వమువారు, పశ్చిమబెంగాలు, మద్రాసు, బొంబాయి మొదలగు రాష్ట్రప్రభుత్వముల వారు ఇప్పుడు అభిప్రాయపడి, వారి మూలమున దేశమునకు ఉపద్రవము కలుగకుండ ఉండుటకై కొన్ని

చర్యలను ఈమాసములో తీసికొనిరి. ఇది మనము ముఖ్యముగ గమనింపదగిన విషయములలో ఒకటి. కమ్యూనిస్టులన్న ఈమాసముగ భయపడుటకు రెండు ప్రధానకారణములున్నట్లు కనుపించుచున్నది. ప్రపంచమందంతటను కమ్యూనిస్టులు రషియావారికి దాసాను దాసులై వారిట్లు చెప్పిన అట్లు నడుచుకొనువారుగా ఉన్నారు. వారికి దేశాధిపత్యముగాని, దేశభక్తిగాని లేదనియు, వారి భక్తి అంతయు విదేశీయులకు రషియావారి పట్లనే అనియు ఒక అభిప్రాయమున్నది. ఇట్టి వారిలను ఎన్నటికిగాని దేశమునకు ప్రమాదమే. కమ్యూనిస్టువిజయ మున రషియావారికి దేశము లోబడిపోవుటయే. ఇదిగాక కమ్యూనిస్టుల దౌర్జన్యము ననుసరించువారు. కారణమున్నను, లేకపోయినను అల్లరులను లేవదీసి దేశమందు గందరగోళము గలిగించి ప్రభుత్వమువారు ఎదుర్కొనవలసిన చిక్కులను వృద్ధిచేసి, అధికారమునకు రావలయు నని చూచువారు. కాంతముగ ప్రజల అభిప్రాయమును మార్చి ఎన్నికలద్వారా అధికారమును సంపాదించుట వారి ప్రధానసాధనము కాదు ఇది వారి దృష్టిలో అప్రధానమైనది. అల్లరులను లేవదీసి, రక్తపాతముద్వారా కూడ అధికారములోనికి వచ్చుటకు వారు వెనుదీయరు. కనుక ప్రజాస్వామ్యమునకు వారు విరోధులు. వీరి ప్రచారముమూలముననే కేంద్రప్రభుత్వపు ఉద్యోగముల కలకత్తాలో సమ్మోచేను నిర్దహించియున్నారని పండిత సెహ్రూగారు ఈమధ్యనే ప్రకటించిరి. ప్రజలందరికి చట్టవిరుద్ధముగ ఆయుధములను పంచిపెట్టి అల్లరులను లేవదీయుచున్నారన్న కారణమున పశ్చిమబెంగాలు ప్రభుత్వమువారు కమ్యూనిస్టుసంఘమును అక్రమసంఘముగ ప్రకటించిరి. వీరి భువ్వచారముమూలమున ధాన్యసేకరణ వెనుకబడిపోవుచున్న దనియు, కట్టక సాయములేని, ష్యాక్టరీలలోని కార్మికులు అనవసరముగ సమ్మోచుచేసి, ఉత్పత్తికి భంగకరముగ ప్రయత్నించుచున్నారనియు మద్రాసుప్రధానమంత్రి ప్రకటించెను. హైదరాబాదువేలొక్కలలో జరుగు అక్రమ చర్యలకు కొంతవరకు వీరే కారణధూతు లని పోలీసు మంత్రి డాక్టరు నుబ్బరావుకా స్పష్టపరచెను.

హైదరాబాదులో రెండుజిల్లాలయందు కమ్యూనిస్టులే పరిపాలించుచున్నట్లు అనేకులు ప్రకటించుచున్నారు. ఇకూడ ప్రమాదమును విషయమే. ఏవో కొన్ని గ్రామములను మొట్టమొదట వశపరచుకొని క్రమక్రమముగ దేశమందంతట వ్యాపింపుట వీరు అనుసరించు మార్గములలో ఒకటి. చైవాలో వీరికి చేతి. ఈ సందర్భముల వన్నిటిని గమనించి, కమ్యూనిస్టుపక్షముమూలమున దేశమందు రక్తపాతసహితముగ విప్లవము సంభవించుకుండుటకు చేయు ఉద్దేశముతో ప్రభుత్వమువారుండుట గమనించదగిన విషయము.

సోషలిస్టులు విడిపోవుట

రాజకీయవాతావరణములో గతకూడమున మరియొక మార్పుకూడ కలిగినది. జయప్రకాశ్ నారాయణ్, ఆచార్య నరేంద్రదేవ్ మొదలైనవారి నాయకత్వమున కొన్ని సంవత్సరములనుండి కాంగ్రెసులో ఒక పక్షముగ పనిచేయుచుండిన సోషలిస్టులు కాంగ్రెసునుండి విడిపోయి స్వతంత్రరాజకీయపక్షముగ ఏర్పడిరి. సోషలిస్టురివాజమును ప్రజాస్వామ్యోద్ధాంతముగ ననుసరించి దేశములో ప్రవేశపెట్టుటయే వీరి ఉద్దేశము. దౌర్జన్యవిధానమును, కర్మసంఘర్షణాత్మకమును వీరు నిరాకరించు వారునుటచే వీరిని, కమ్యూనిస్టుకును భేద మున్నది. వీరిని సకమాంక్షోకన. కాంగ్రెసుపక్షమువారు ధనిక కర్మమువారిని రక్షించువా రనియు, సామాన్యప్రజలకు కానలిన సదుపాయములను చేయుటకు జంకు చున్నారనియు, వారిని విమర్శించగల సక్రమపక్షముకూ, దేశభక్తిగల పక్షమును ఒకటి ఉండుట అత్యవశ్యమనియు, కమ్యూనిస్టుపక్షమునకు ఇట్టి లక్షణములు లేవనియు ఉపాించి సోషలిస్టులు ప్రశ్నికపక్షముగ నేర్పడిరి. సామాన్యప్రజల భోగభోగ్యములు కృత్రిమంచవలె ననియు, ధనికులకును, దురులకును మధ్య నుండు అంతరాళము పూడవలె ననియు కాంగ్రెసువారుకూడ అంగీకరించుచున్నారు. కాని వీనికి తగినట్లుగా కాంగ్రెసు ప్రభుత్వములవారు ప్రవర్తించకున్నారని సోషలిస్టుల అక్షేపణ. ఎట్టి ఆచరణయోగ్యముగ కార్యక్రమమును సోషలిస్టులు తలపెట్టియున్నారో చూడవలసియున్నది. వారి నిర్మాణకార్యక్రమము బహిరంగ

మైనగాని ఎంతవరకు ప్రజల ఆమోదమును వారు పొందగలవారగుదురో చెప్పజాలము. అట్టి కార్యక్రమమును వారు వెంటనే తయారుచేయవలెను.

ముస్లింలీగు

గతకూడమున మద్రాసులో జరిగిన సమావేశమునకు ఫలితిముగ ముస్లింలీగు రద్దగునని అనేకులు అభిప్రాయపడిరి. కాని అట్టిది జరగలేదు. ముస్లింలీగు అను పేరుతో కొందరు మహమ్మదీయులు ఇకపూడట కూడ పనిచేయుటకు సిద్ధపడియున్నారయే వీరి అర్థము. ఇట్టి కులమతతత్వమును ఆధారముచేసికొన్న సంఘములు దేశమందుండుట యుక్తమా? అని అనేకులు కించించుచున్నారు. రాజ్యాంగపరిమితువారు ఆమోదించజోవు రాజ్యాంగమందు సంఘములను స్థాపించి పనిచేయుటకు కృత్తులకు సర్వస్వాతంత్ర్యము ఉన్నట్లు చెప్పబడియున్నది. కనుక లీగు అను పేరుతో మహమ్మదీయు లొక ప్రశ్నికసంఘమును స్థాపించుకొనుట ఆశ్రమము కాదు. కాని ఆపేరుతో ఒక ప్రశ్నికరాజకీయపక్షము నేర్పరచుట అనుచితము. రాజకీయముగ మతసంఘములు చేయదగిన పను లేనియు లేవు. మతప్రచారమునకును, వారి సాంఘికవిజ్ఞానమును అభివృద్ధిచేసికొనుటకును ప్రయత్నించుటయే వారి సరిపరిచిదగిన విధానము. ఈ విచక్షణను మన మహమ్మదీయసోదరులు చేయుదు రని నమ్ముచున్నాము.

మద్రాసు రాష్ట్రము

మద్రాసురాష్ట్రములో గతకూడపు చట్టలలో గమనించదగిన విశేషము లనేకములు లేవు. ఈమధ్య కాంగ్రెసుపక్షమువారు సమావేశమై శ్రీ ఓమందూరు రామస్వామిరెడ్డిగారి నేరిగి నాయకుడుగ నెన్నుకొనిరి. వారిపై ప్రకాశంపంతులుగారు పోటీచేసిరి గాని వారి పోటీ నెగ్గలేదు. ఈ ఎన్నికల సందర్భములో ముతాల శేకములు బయలుపడిరి, కుట్రలు పన్ని, పార్టీయొక్క ప్రతిష్ఠను భంగపరచిన పని చెప్పకతప్పదు. అట్టి మతానాయకులలో ఒకరగు శ్రీ వైద్యకాశ్యాయుర పత్రికలో ప్రకటించిన ఉత్తరము ఈ సందర్భములో అందరును చదువదగియున్నది. బ్రాహ్మణుల

పైనను, ఆంధ్రులపైనను ద్వేషమును పురికొల్పి, ఎన్ని కలలో విజయము సంపాదించుటకు ప్రయత్నించుట కూడ కాంగ్రెసువంటి జాతీయసంస్థ చేయదగినది కాదు. మద్రాసులో ఇప్పుడు ఏర్పడియుండు కాంగ్రెసుపక్షము ఈ విషయములలో సంస్కరింప దగియున్నది.

ఆంధ్ర రాష్ట్రము

కాని ఇంతకంటెను ప్రధానమైన విషయము ఆంధ్రరాష్ట్రనిర్మాణము ననుకూలమోవుటయే. ఏమెలలలో ఆంధ్రరాష్ట్రనిర్మాణ మగునని మన పెద్దలనే కులు చెప్పుచువచ్చిరి. కాని మార్చి ౧౪ లేదీన పండిత నెహ్రూగారు విశాఖపట్టణములో గావించిన ఉపన్యాసముమూలమున ఎప్పటికీగాని ఆంధ్రరాష్ట్ర నిర్మాణము కాజాలదని స్పష్టమయ్యెను. అట్టి రాష్ట్రము ప్రస్తుతపరిస్థితులలో అవసరమా అన్న ప్రశ్న మొదట తేలికలసి ఉన్న దనియు, దానిని తేల్చుటకు కేంద్ర ప్రభుత్వమునా లొక కమిటీని ఏర్పాటు చేయుచు రనియు, వా రవసర మని నిశ్చారముచేయునెడల సరి

పొద్దులను నిర్ణయించుట లొక సంఘమును కేంద్రప్రభుత్వము ఏర్పాటుచేయు ననియు అందుపై ప్రత్యేక ఆంధ్రరాష్ట్రము నిర్మాణ మగుననియు నెహ్రూగారు చెప్పిరి. ఇది చాల ఆశాభంగకరముగ నుటలు. భాషా ప్రయుక్తరాష్ట్రనిర్ధారణమును కాంగ్రెసువారు ఎన్ని సంకల్పములక్రిందనో అంగీకరించిరి. ఆ నిర్ధారణము ననుసరించి వారు కాంగ్రెసుకమిటీలను ఏర్పరచి పని చేయుచున్నారు. అట్టి పరిస్థితులలో ఆంధ్రరాష్ట్ర మవసరమా అన్న ప్రశ్న లేనేలేదు. అది ఒకటి ఉన్నట్లు భావించి, దానికి సమాధానమును ఆలోచించుట లొక సంఘమును ఏర్పరచజానుట నిరసింపదగిన విషయము. ఇట్టి విచారణ అవసరము లేకయే, సరిపొద్దుసంఘమును నియామకముచేయువలసి నదిగా చుట్టగు అంబేద్కరుకమిటీవారు నూచించి యుండిరి. ఆ నూచనకు విరుద్ధముగ పండిత నెహ్రూ ఇప్పుడు ప్రవర్తించజానుట ఆంధ్రులకు అన్యాయము చేయుటయే. ఇట్టి అన్యాయము జరుగకుండ, వెంటనే సరిపొద్దుసంఘము స్వయం మగునట్లు ఆంధ్రులు ఆందోళన చేయువలసి ఉన్నది. (1448)

కలగూర్గంప

పూర్వచాతుర్య యుగమునందలి
బ్రాహ్మణ ప్రముఖులు

ఎన్నియో శత్రువులనుండి యాంధ్ర దేశమున
బ్రాహ్మణులు బండి రనియు, సర్వతోముఖపాండిత్య
మండితులు, సర్వవిరాజితులు నగు బ్రాహ్మణులు లెందరో
ఆంధ్రరాష్ట్రమునకు, రాజులకు, ప్రజానీకమునకు
సంస్కృతిపాత్ర మగు సేన నొసర్చి రనియు కెల్లరకు
దెలిపిన విషయము. చరిత్రప్రసిద్ధులగు కొన్ని నిదర్శ
నము లాధారము చేసికొని, పూర్వచాతుర్యముగమున
(క్రి. శ. ౬౫౦-౧౦౦౦) చెలిన కొందరు మహీసుర
ప్రముఖులనుగూర్చి తెలుపుటయే యీ వ్యాసమునకు
ముఖ్యోద్దేశము.

పూర్వచాతుర్యరంగోక్తయగు కుబ్జరిష్టునర్థ
మడు భూసురుల కనేకవాఙ్ము లొసగెన. వేదములు,
వేదాంగములు, స్మృతులు, పురాణములు, ఇతిహాస
ములు జీవగ్రమున గల విష్ణుశక్రకు, మాధవశక్రకు
సమ్యక్సాకాంతు దానకపత్కారము లొనర్చెను.

రెండవ చాతుర్యభీముడు (క్రి.శ. ౯౩౪-౯౪౫)
కర్మభీము కొమ్మకూర్చుని కుటుంబమును సంస్క
రించెను. కొమ్మవాగ్యుని పుత్రులు, పౌత్రులు సభా
పూజార్థి; పండితాగ్రసిరులు. వారి కనేకాగ్రహారము
లియబడెను.

మూడవ విష్ణువర్ధకని కాలమున (క్రి. శ.
౯౧౦-౯౪౯) రాజాంతిపుర కాంతిగూడ భూదేవులను
సత్కరించుచుండెరి.

ఎనిమిదవ శతాబ్దమున భావశక్ర యను గోత్రా
మరత్రేష్ఠు డుండె ననియు, వారడు మూడువేల విద్య
లలో బ్రజ్ఞు డనియు, వేదవేదాంతమునకు, తర్క
శాస్త్రమునకు, యోగశాస్త్రమునకు, నుపనిషత్తులకు

నతకు వ్యాఖ్యానములు రచించె ననియు నిదర్శనములు
లభించినవి. మాధవసోమయాజిపుత్రుడు, విష్ణుమత్యు,
పోతమత్యు, వారనధట్టు, పాండ్యుడు, పంపన్న,
భట్టపాధ్యాయుడు శేషహరిబులై పాశోపాత్యవికా
రదలై తత్కాలమున విరాజిల్లిరి.

ఆయ్యగమున విద్య తండ్రెడనెడి తనయునకు,
నాచార్యునుండి శిష్యునకు సంక్రమించి వ్యాప్తికెందు
టయే కాక, ఘటికల (పాపకాలలు) లో గూడ
జోధింపబడుచుండెడిది మొదటి జయసేంపాడు (క్రి.
శ. ౬౩౨) ఆపవాళురమున కేగి యచ్చటి విద్యాప్రియున
నపాధ్యాయులగు దువ్రశక్రకు, మండిశక్రకు, కాంతిశక్రకు
బహుమతు లొసగెను. రెండవ విష్ణువర్ధకడు (క్రి. శ.
౬౬౩-౬౭౨) ప్రసాదించిన కావనమువలన భ్రవశక్ర
యను ధూమ్రవారకుని గూర్చి విశేషమును, పద
కొండవ శతాబ్దమున పితామహున, బ్రాహ్మణమున
విద్యావ్యాప్తికై మహాపకార మొచ్చిన బ్రాహ్మ
ణులకు రెండు సత్రములు నిర్మించెను—మేడమర్దుడు.

పూర్వచాతుర్యుల యాస్థానకవు లెందరో
బ్రాహ్మణులు. రాజు లొసగిన కావనము లెన్నియో
వారు లిఖించినవే. భట్టకేళుడు (భట్ట గుండుడు),
మాధవభట్టు, పోతనభట్టులు తామ్రకావనములు బ్రాయే
టలో నిపుణులు. రెండవ ఆచార్యులను రాజేంద్రుడు
(క్రి. శ. ౯౪౫-౯౭౦) ఇచ్చిన దానకావనము నయ్యెన్న
భట్టు రచించెను.

రాజరాజునకు, నతని శిష్యునోదకుడు విజయా
దిత్యునకు నాస్థానకవి ముత్తమ్యభట్టు. వారి జనకుని
యాస్థానకవి భీమనభట్టు. విజయాదిత్యుని సుతుడు కత్తి
వర్యయాస్థానమున విరాజిల్లిన యప్పదిగ్గజములలో
నారాయణాశ్వ దను కవివరకుండు గలడు. ఇత డాంధ్ర,
కర్ణాట, ప్రాకృత, మైథిల భాషలలో మూలకము

క్రమ గలవాడు. రాజరాజవరేంద్రుని కాలములో (క్రీ. శ. ౧౦౧౮-౧౦౬౩) నన్నయభట్టనకు భారత రచనానందస్థుడన "బాయక బాకకానిది భారత సూరరణంబుండు వారాయణునల్ల" తోప్పడిన వాఙ్మత ధరంధరుడీ వారాయణభట్టే. ఈ కవీంద్రునకు వివిజయేశ్వర, కవిభావనామృత, అష్టదశాదధారణకర, సత్వతీకర్ణావతరణ, చక్రవర్తి త్రైలోక్యముల దీప్రధాని, అకలంకావామాత్య అను బిరుదులు కలవు.

ఆంధ్రకావ్యరచనను ముగ్ధదర్శకులు నహీ మరులనట నిర్వివాదాంతము బొద్దులకలను, తైముల నలెను వారు ప్రజాసామాన్యము మటలాడు భాషలో మహోక్తిష్ట భావములను నిరూపించి విరస్యరసీయములగు గ్రంథము లాంధ్రతాకమునకు బ్రసాదించిరి. పండ్పుభాషారామణియకలను వారు కావ్యముల మల నాఁగ్రంథ కందించిరి. ఆంధ్రభారతరచనమునకు బూన్య మాండ్రుల ధీశక్తి చిరకల్పారచనమునకే న్యక్త ములైయుండెను నన్నయార్థ్యుని శేఖనీయాయన నాంధ్రధీకాలము భారతరచనమున సాక్షాత్కరించి నది. ఆంధ్ర మహాగర్వలభావ యనియు, నపంపూర్ణ మగు భావ యనియు వక్తృకుగల సలకుచితాభిప్రాయమును నన్నయార్థ్యుడు యా పుమాపెను. ఆంధ్ర చరిత్రనుండేగాక, భారతదేశచరిత్రనునగూడ విఖ్యాతి గాంచిన రాజరాజవరేంద్రున కంకితము, బ్రాహ్మ్య వంశాలంకారమును నన్నయవిరచితము నగు భారతము పంచమవేద మని ప్రశస్తిగాంచి, యాంధ్రభావను ప్రపంచవాఙ్మయము మహాగృతస్థానమున నుంచిన దెనుట యతిశయోక్తి కాదు. నన్నయకు బూన్యము లెకగుబాసల మాటలాడుకొనుటయు, పురాణ గాథలు చూచుటయే గాని గ్రంథములు వెలువడలేదు. నన్నయ భారతరచనమున దీప్రవహించిన నాటికండియు నాంధ్రులు మాతృభాషామృతియును దనివార గ్రోలు భాగ్యమును బడసిరి.

బ్రాహ్మణు లెందరో నుడువులై రాజపుత్రులను నిద్రి తీర్చిరి. మొదటిజయసింహుని సమకాలికుడైనదండి దళిమవారచరిత్రమున రాజనందనులను తోడింపవలసి, అతేకవిషయములను చేర్చినెను. ఈ విషయముల సమగ్రముగ తోడించు శక్తిగలవా రా కాలమున బ్రాహ్మణులే. మొదటి జయసింహుకు విద్యాంశుడు. రెండవ విష్ణువర్ధనుడు, నతని నుతుడు మంగియు విద్యావంతులు.

మూడవ విజయనిత్యుడు, మొదటి చాళుక్యులకు కలతాడియెను. దానాష్టత్తనకు సకలదనివాల్లు కలలు నుపరిచియులు.

రాజాస్థానములలోని పంచప్రధానులలో బ్రాహ్మణులుండి యా ధూపాలంకర సకా ఆలోచనము రిమ్మ చుండెను. పభాసండితులు, తోన్మిమ్ములు. సృష్టి వినిగ్ధయకర్తల సాధారణము నాకాలమునధూనురులే.

కేదారులకే గాక, కనుకేంద్రమున గూడ కృత మాపులై మేదనీమరులు మేదనీశ్వరులకు రంగరంగ మలగూడ తోప్పడిచుండిరి. వీరలోతుని పాలనమున పోడినకిమారకు మేడమార్కుకు మహాయోధు డని కేర్యడినెను. రాజరాజ పోడినకు 'రాజరాజబ్రహ్మ మహారాజ' యను బిరు దిచ్చెను.

కొందరు నిజాను సచివులై రాజులకు కేదోడు వాదోడై యుండిరి. మూడవ విజయనిత్యుని మంత్రి విజయధీశక్తి. అతడు శత్రుధూపాలంకర మంగివోడించుటకు కులభోపాయమును నిజవాదకి తెల్పెను. రెండవ అమృతమంత్రి దుగ్గయజ్ఞ పాత్రుడెను కుప్పనా మాత్యుడు. రెండవ అమృతాశ్వమున నోకాధికారి, శేఖరులపై యజమానియు నోరమృత్యు. అతని యాపనీ యనియు, నులేము డనియు, విజయవంతు డనియు, ధీశాలి యనియు, వాక్పాత్యధ్యునియ్యినియు, పోన్మి రసప్రగల్భు డనియు, న్యాయనూర్ణ మరరి యనియు, బైతత్వరచిత్తు డనియు సమకాలికులు వచించు చుండిరి.

ధట్టు, ఆర్యుడు, అయ్య, స్వామి, కర్మ అను గౌరవపదములు గలిగి బ్రాహ్మణులు దివిఃవిషయము మొదలు కన్యనాదువిషయమువరకు (విశాఖజిల్లా మొదలు గుంటూరు జిల్లావరకు) రిక్కామున నిలసిల్లు చుండిరి. విద్యాబోధకులై, సచివులై, యోధులై, కవీంద్రులై వారక్కాలమున నాంధ్రచరిత్రమందు చేరువ్రతిమలు గల్గి విరాజిల్లిరి. వారల్లసంఖ్యాకులే. కాని వారి యోగ్యత, సక్ష్మిర ద్రవము, విద్యావర్ధనము, ధీమయ, కార్యకర్మరత, స్వాగ్ధవిముఖత, కేకధర్మ, రాజధర్మ, దైవధర్మ, సంఘసేవాపత్తి కీషించి యానాటి విశ్వంధరాల్ల భులు ధూనుకల నాదరించి గౌరవించి వారికి మహాపకారము లొనర్చు చుండిరి.

కూరెళ్ల రామనరసింగరావు.

క్లార్కులు

“కోటివిద్యుఁ డ్రాటికొరకే” అన్నాడు. ఈ డ్రాటికొరకే నరుడు పదిగది పొట్టు పడతాడు. తిరగ రాని పొట్టు తిరుగుతాడు; చేయరాని కనులు చేస్తాడు; చెయ్యరాని చేతులు చేస్తాడు; ఎన్నో వృత్తులు అవలంబిస్తాడు; ఎన్నో విద్యలు నేరుస్తాడు; ఎన్నో వదులులు చదువుతాడు; ఎన్నో యుద్ధాలు పన్నుతాడు; ఎన్నో యోధులు చేస్తాడు ఈ విషయాన్నే శ్రీ కింగరాచార్యులవారు “ఉద్యమిత్తం బహుకృతే వేదం” అని ఒక మాటలో తేల్చినారు.

ఉద్యోగములకుడా ఉదరపోషణకు చాలా మందికి కరణ్యమైన వృత్తిగా వస్తూంది. జ్యోతిష్కాస్త్రం లోని యోగాలు తమంతట తామే వదూపోతున్నట్లంటుంది. కాని ఉద్యోగములమూత్రం అరిగా రావు. మనం తెచ్చుకోవలసి ఉంటుంది. కాబట్టే “ఉద్యోగం, ఉద్యోగం అంటే దీనికవస్తుందా?” అని ఒక కవి పాడినాడు. పూర్వం “ఉద్యోగ” పదానికి అర్థం వేరు, ప్రస్తుత అర్థం వేరు. భారతంలోని పదునెనిమిదిపర్వాలలో “ఉద్యోగపర్వం” ఒకటి. అందులో అకాలపు రాజ్యశంక్రమిచక్రంత, ఉన్నతమైన రాజనీతిగురించి తెలుసుకోవచ్చు. చాకిరినియాచి “ఉద్యోగానికి పోలేదా?” అని అడిగితే, “ఈదేశం బట్టులు పుతకదానికి తేవును వెళ్ళలేదా?” అన్న రాకం. ఈ అర్థంతోనే నేటికిని కొన్ని పట్టణాలలో “ఉద్యోగ” పదాన్ని ఉపయోగిస్తారు. అయితే, తెల్లవారు మన దేశంలో అడుగు పెట్టిందిమొదలుకొని మన దేశీయత్రీ అంతా ఒక పెద్ద ఉద్యోగుల పర్యంగా మారిపోయింది. మొట్టమొదట బ్రిటిషురాజ్యస్థాపనకు పురాది మన దేశంలోనే నీనవాడు ఈస్టిండియాకంపెనీత్రపున వచ్చిన ఒక ఉద్యోగియే-అందులోనూ “క్లార్కు” అనబడే చిన్న ఉద్యోగియే (గుమాస్తా). అందుకని అతనికి పుర్యోగ పదవి ఉన్నతమై గవర్నరుజనరలైనాడు.

రక్తాకర, క్లార్కు చే స్థాపించబడిన బ్రిటిషు రాజ్యపరిపాలనాయంత్రం నడిపించడానికి క్లార్కులు చాలామంది కాకలసిరాగా, అందుకు తెల్లంలో పొదిగిన చేదునుత్రలాగా ఇంగ్లీషుచదువుతు మన కంటించినారు. ఈ పదమటిగారి మన నాగరకతమ నడిపితికి! తెచ్చి, వ్యక్తిత్వమును కంకలో గలిపి, భావవ్యాకంక్రమమును బండ్లుచేసి, మన జాతీయతీరితపు పునాదులను పూర్తిగా శబ్దించివైచినది. అది మొదలుకొని మన చదువులు

మారింది. మాతృభాషలు మరచిపోవడం తలుచించింది. పంచకావ్యవన పోయి, పరిక్షలు పోస్టవనం వచ్చింది. విద్యార్థులపం విజ్ఞానానికిగాక, ఉదయి పోషకారం, పుర్యోగపంపాదనకుగానూ కాజొచ్చింది. క్రమేణా “జీమయ్యుక్తు నీరి సంపదలు విదేశములకు పోగా-దాస్యశృంఖలాలతో” బాటు దాస్యము పీడించడంమూలాన్ని పాటపోషణ కవ్వమై ఉద్యోగపు ఉద్యోగం ఎక్కివైపోయింది.

అందులోనూ పర్కారపుర్యోగం కాకలిసే “వ్యవస్థాపన” అన్న వేరే. కవ్వపడి అది పాధినే “కమ్యూనికేషన్” అంటూ పానకంలావుడె. “అన్నిపాంతరాలు వుండి, కాని ఆయుర్దాయం తక్కువ” అన్నట్లు, ఒక్కొక్కటిగా యాయిక్కుట్టు తప్పినే “ప్రకరుయే” అని కొటేయడం! పిల్లచ్చే వానికి వయసుతో ప్రమేయంగాని పర్కారపుర్యోగానికి యాపంబాయపీ యెంచుకో! పోనీ, అన్నం దాటా (చిచి అడగు వచ్చిందంటే, పోస్టింగులంటే పూస్టింగులు, పూస్టింగులంటే పోస్టింగులు-“పునరపి జననం, పునరపి మరణం” అన్నట్లు! ఈవారంలా పడి “పాతేషకొదివాలు గడిపి, కన్నగడ్డి తిన్నతర్వాత “కాఫీషాప్” వస్తే, దిశగంపం పూర్ణాయుచ్చగా కాలం గడిపి, జి. ఓ.లు వల్లవేస్తూ, జీతాల తెడురు చూస్తూ, యంక్రిమెంట్లు రాకపోయినా యింట్లో ముతములు యెక్కువవుతూ, చావలేక బ్రతికి, పెన్షన్ తీరుదానికి పూర్వమే పెన్షలలో కలిసివారు చాలా మంది. “పెన్షనలుల్ సర్వీసు” అని పెనసుంటేగాని, పీచనీ పుచ్చుకొంటూ నూలేండ్లు బ్రతికివారు నూటికి ముగ్గురో, నలుగురో!

ఈ ఉద్యోగులలో యెంతో కొంతమందికవ్వ రక్తివనారంతా చిన్న ఉద్యోగులకు క్లార్కులే. కవ్వమంతా యా క్లార్కులది; వేరంతా పెద్దఉద్యోగులది. “Work late-hours, Attend Sundays, What delays”-ఇత్యాది అప్రప్రయోగాలు చేస్తూ, అది ఫలించకుంటే “వార్టిషీట్లు, సర్ప్రైండ్లు” అని ధయపెడుతూవుంటారు. ఇవన్నీ సహించి, నీకుజము అతూ వుండకుంటే “యెచ్చుబాద్దీ నేషన్” అని యింటికి పంపుతారు. లేదా యింక్రిమెంటు గున్న పెడతారు. వీరిమధ్య జాగ్రత్తగా ముఖులూ “ఫిఫెన్సిబుల్” దాటేవరికి యమణ్ణి జయించినంత వది అవుతుంది. “Yes Sir, Error Regretted, Noted for Future Guidance” అనే పదాలు క్లార్కులకు రక్ష

మంత్రాలు; చిన్నచిన్న రత్నలనుండి కాపాడే చిట్టా మంత్రాలు.

ఇంత కష్టంతో కూడిన సర్కారునాకరికి అందరూ యెందుకు రావాలి అన్నది ప్రశ్న. రా? రిప్పదనే సమాధానం చెప్పవలసివస్తుంది. కారణం? మనకు మైన్సులోలో చెప్పిన చదువే అందుకై పాటు. మూలుపైళ్లు కారడంతోనే మనకు అలవడేది ఉద్యోగమనకు అర్జీలు పెట్టే విధానమే. ఇది చెప్పడానికి యింగ్లీషువాస్తవరు తీసుకొనే శ్రద్ధ యింతా అంతా కాదు. ఇరీక్కులోనూ యీప్రశ్న అడుగుతారు వదేపదే. ఈ విద్యాభ్యాసఫలితంగా కులవృత్తులకు

దూరమై సర్కారుఉద్యోగములు సంపాదించడమే కరణ్యంగా పరిణమిస్తుంది చిత్తవృత్తి. ఇంతేకాదు; యీవిద్యఫలితంగా సర్కారుఉద్యోగప్రసరదా సమాజంలోకి బాగా పోవోయింది. “గవర్నమెంటుఉద్యోగం చేయరా నాయనా!” అని అవ్వలు మనపారా దీనిం చదవి, పిల్లనిచ్చే మామగారున్నూ “ఫించనువచ్చే ఉద్యోగం చేస్తున్నాడా” అని ప్రీతితో అడగడం మామూలైపోయింది. మనలో, అర్మీర ష్రోలకన్న, యీ కలంపడిపి జీవించే క్షోర్కువృత్తిపై ఆధారపడిన ఆధాన్యులు ఎక్కువ.

చె. శ్రీ. వెంకటరామయ్య

సుప్రసిద్ధ ఆంధ్రచిత్రకారులైన అంకాల వెంకట సుబ్బారావుగారు చిత్రించి, భీమవరం కళాశాలలో పింగళి లక్ష్మీకాంతంగారు ఆవిష్కరించిన ‘కవి తిక్కన’ చిత్రము.

విమర్శనము

నాగార్జున చరిత్ర

రచయిత : కొడూరి లక్ష్మీనారాయణగారు, మోక్షి, గుంటూరుజిల్లా. వెల రూ. ౨.

నాగార్జునకొండ శిల్పకళ ప్రతిపాదకులైన నాగార్జునాచార్యులవారి సమగ్ర జీవితచరిత్ర ఇది. చట్టి పుక్కిటిపురాణములతో ఉపకరించక, వారి జీవితము నకు సంబంధించిన అనేకచరిత్రలను, అనేక గ్రంథములను, పెక్కుకావ్యములను పరిశీలించి, వీలయినంత ప్రమాణికముగా రచించవలె నన్న దృఢసంకల్పముతో లక్ష్మీనారాయణగారు దీనిని రచించివారు. తమ వాదములకు వలసిన ప్రమాణములను గూడ చూపివారు. వాటి బాగోగులుబాకేమిగాని, ఇంతటి సమగ్రచరిత్ర ఇంతవరకు తెలుగులో లేని లోటును తీర్చినందుకు వీరి కృషి తప్పక పెచ్చదగియున్నది.

* * *

తిక్కన

రచయిత : మండలపల్లి ఉశేంద్రశర్మగారు, యం. ఏ. ప్రొవీన్స్ నామ : ప్రాచ్య సారస్వత విజ్ఞాన పరిషత్తు, గుంటూరు. వెల రూ. ౧.

తిక్కనకవిప్రహేళికములోని కొన్ని పద మార్గములను వస్తువుగా గ్రహించి ఆయా పాత్రలను తగిలించిగా పోషించి, ప్రదర్శనమున కనువైనదిగా రచించిన ఆరురంగిముల వచన నాటిక యిది. సంభాషణలు పూర్తిగా గ్రాంథికములోనే ఉన్నను సరళముగా నున్నవి. పాత్రపోషణగూడ సహృదయ రంజకముగా నున్నది. శివశంకరకృష్ణగారు రచించిన 'పీఠిక'యు, దుర్భాసుబ్రహ్మణ్యశర్మగారు వ్రాసిన 'ప్రస్తావన'ను, పున్నవ లక్ష్మీనారాయణగారి 'పరిచయము'ను ఈ నాటికా విమర్శన చక్కగా విశదీకరించినవి.

* * *

నేటి మానవుని కృషి.

మూలము : యఫ్. జి. హౌస్. అనువాదము : చింత దీక్షితులుగారు. ప్రకాశకులు : ఆర్యుభయ యూనివర్సిటీ ప్రెస్, మద్రాసు. వెల రూ. ౧-౧౨-౦.

ప్రొ. కె. గరగం నుండి నేటివరకు ప్రకృత మైన ఆధునిక ప్రపంచచరిత్ర ఇందులో సచిత్రముగా, ఉన్నతపాఠశాల విద్యార్థులకు పయోగముగా, సంగ్రహ పద్ధతిని, సరళమైన భాషలో నిరూపింపబడినది. ఇటువంటి చరిత్రజ్ఞానమువల్ల బాలబాలికలకు ప్రాపంచిక జ్ఞానము పెంపొంది వారి మనస్సులు ఉదాత్తములగుటకుగూడ వీలుండుననుటకు సందేహము లేదు.

* * *

✓ భారతీయ నాగరకళ

సి. ఇ. యం. జోడ అంగ్లరచనకు తల్లానజ్జల కృత్తివాస తీర్థులుగారి అనువాదము. వెల రూ. ౨ యన్నర.

కాశీర్

అన్ని విధములగు దస్త్రాలు, ఉబ్బసము, ఆయుషము మొదలగు వైద్యవ్యాధులకు ఆమోఘమైనది. సీసా రు. 1-12-0. అన్ని మందుల షాపులలో అమలుచును.

గిరిజా అండ్ కో,

దానవాయిపేట, రాజమండ్రి.
మద్రాసు ప్రోవీన్సులు: జె. బాలాభాయి & కో,
చెనాబాల్ కోడ్.

భారతీయ నాగరకతనుగురించి సమృద్ధములైన ఈ ఆంగ్ల విద్యార్థులకు, సామెత్తరిచయము లేక పోయినను, సమృద్ధిప్రేతో భావనచేసి, ఈ నాగరకతనుగురించి తన ఆభిప్రాయములేవో ఇందులో ఆరమరికలు లేకుండ వ్రేడించివచ్చాడు. వానిని తెలుగులో పెట్టుటయందు శీర్షులుగారూహ చక్కని మార్గమును అవలంబించి కృతార్థులైనారు.

* * * ప్రపంచ చరిత్ర

రెండవభాగము. మూలరచయిత : జనహర్షణు నెహ్రూ. అనువాదకుడు : చింతా దీక్షిత్తుగారు. ఐల రెండురూపాయలు.

ప్రపంచ చరిత్రనుగురించి, ప్రపంచ భూగోళమునుగురించి, రాగరికతా సంస్కృతులనుగురించి, వేయేల ప్రపంచ విజ్ఞానమంతటినగురించి చేయబడిన సమగ్ర, సమర్థసమీక్ష నెహ్రూగారి 'ప్రపంచచరిత్ర'. మన కాలకాలికలు అవశ్యము చదివి మననము చేయదగినది. అనువాదము తొలిభాగములోకంటెను నిర్ణయించుచున్నది.

పై రెండును పెరెంబూరు (మద్రాసు)లోని సంస్కృతి గ్రంథమండలివారి ప్రచురణలు.

* * *

విశాలాంధ్ర

సరికొత్తపద్ధతిని, సరికొత్తఆశయాలుతో, విశాలాంధ్రనిర్మాణశక్తిని పెట్టుకొని బయలుదేరిన కొత్త మాసపత్రిక. సంపాదకులు : పెట్టి ఈశ్వరరావుగారు, ఎ. సి. సోలయ్యమొదటిది, మైలాపూరు, మద్రాసు. సంవత్సర చందా 3 రూ. విడిపత్రిక ర. ఆ. ఆంధ్ర జాతీయ వికాసాన్ని తెలిపే ముఖ చిత్రంతో, శ్రీ. శ్రీశ్రీ, కుటుంబరావు మొదలైన వారి వ్యాసాలతో క్రిందటి నెల వచ్చిన మొదటి సంచిక స్థాపకుల ఆశయాభిప్రాయాలకు దర్పణ ప్రాయముగా నెగడుతూవున్నది.

గ్రంథ స్వీకారము

మాలానాఅబాద్ చరిత్రము ద్వితీయముద్రణము. రచయిత : కొమాండూరి శృంగారాచార్యులుగారు, వకీలు, కాకినాడ. ఐల ౧ రూ.

Goodie's 'CHAVI' BRAND ట్రెడ్ గో ద్రె జ్

రావిలాండ్

'టాయిలెట్' (స్నాన) సబ్బులతో పరిశుభ్రత, ఆరోగ్యం, సౌందర్యము.

శరీరశుభ్రతవల్ల మీకు ఆరోగ్యసౌభాగ్యం కలుగుతుంది. పరిశుభ్రతకలిగి ఆరోగ్యవంతంగానుండే శరీరం సౌందర్యంతో ప్రకాశిస్తుంది. పువ్వుములతో అలరారు తోట ప్రదేశాలు స్మరణకు వచ్చే పరిమళము, ప్రయోజనకరమైన వృక్ష తైలాలూ, మూలకలతో అతిసౌఖ్యంగా చేర్చబడి తయారయిన గోద్రెజ్ 'టాయిలెట్' (స్నాన) సబ్బులు పరిశుభ్రత కలిగించి, శరీరానికి హాయి నిచ్చి, సహజ శరీర సౌందర్యాన్ని కలిగిస్తవి.

గోద్రెజ్ ఇంకా మేకింగ్ సబ్బు (స్టిక్ లేక రాండు) యుడికొలాం కూడ తయారుచేయుదురు.

గోద్రెజ్ సోప్స్, లిమిటెడ్ మదరాసు: 164, బ్రాడ్వే; కొచ్చి: 6/36, కల్యాణి.

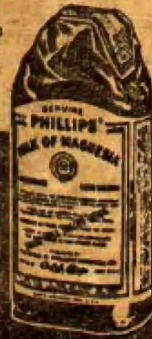

ఉదర సంబంధమైన చికాకులకు స్వస్తి!

అప్పు సంబంధమైన అజీర్ణం విముక్తి కేధిస్తున్నా మీరు కూడా త్వరలోనే "అనంద ప్రపంచ కిఖరాలలో" విహరించగలరు. ఏమీ లేదు. ఫీలిప్స్ "మిల్క్ ఆఫ్ మెగ్నీషియా" తీసికొనండి. దాదాపు మీరు మద్యంలోనే గుండెలలో మంటవల్ల గాని బాధ్యువువల్ల గాని కలిగే బాధ అక్షయమైతే, ఉదరకోశపు కేదనవల్ల మీకు రాత్రిళ్ళు నిద్రపట్టక లోలే వడకునేముందు ఫీలిప్స్ తీసుకుంటే... ఉదయాన మీకు "అనంద ప్రపంచ కిఖరాలలో" ఉన్నట్లు - ఆ దినం అతివైరివ్యంగా ఆరంభమైనట్లు అనుభవిస్తుంది. జ్ఞాపక ముందుకొనండి ఫీలిప్స్ "మిల్క్ ఆఫ్ మెగ్నీషియా" అప్పుడు హరించే దుహ, గుఖవిరేచనానికీ అదర్పప్రాయమైనది.

PHILLIPS

"MILK OF MAGNESIA"

LIQUID or TABLETS.